

Det ville være godt med en hotdog om fredagen!

**- Undersøgelse af den frivillige skolemadsordning
blandt elever i 7. klasse og deres forældre**

Marts 2010

Karl Vogt-Nielsen, CASA

Marianne Malmgren CASA

Inge Larsen, CASA

Stine Karen Nissen, CASA

Dorit Wahl-Brink, NIRAS Analyse og Strategi

Det ville være godt med en hotdog om fredagen!

**- Undersøgelse af den frivillige skolemadsordning
blandt elever i 7. klasse og deres forældre**

Marts 2010

Karl Vogt-Nielsen, CASA

Marianne Malmgren, CASA

Inge Larsen, CASA

Stine Karen Nissen, CASA

Dorit Wahl-Brink, NIRAS Analyse og Strategi

Det ville være godt med en hotdog om fredagen!

- Undersøgelse af den frivillige skolemadsordning blandt elever i 7. klasse og deres forældre

© CASA, Marts 2010

Elektronisk udgave: ISBN 978-87-92384-53-9

Projektet er finansieret via støtte fra Innovationsordningen under Direktoratet for FødevarerErhverv.

Indhold

1	Resumé	3
1.1	Undersøgelsens resultater.....	4
1.1.1	Pris	4
1.1.2	Modeller for skolemadsordningen	4
1.1.3	Elevernes motiver og barrierer for brug af madordningen	6
1.1.4	Forældrenes motiver og barrierer for brug af madordningen ..	7
1.1.5	Pengeforbrug.....	8
1.1.6	Madordninger og den sociale skævhed.....	9
1.2	Anbefalinger og råd til skoler, der ønsker at arbejde (videre) med en madordning.....	10
2	Projektets baggrund og formål	13
3	Metode	15
4	Skolernes madordninger	21
5	Analyse af elevernes brug og holdninger	29
5.1	Brug af skolemadsordningen.....	29
5.1.1	Hvorfor bruges ordningen ikke?	29
5.1.2	Hvorfor bruges ordningen jævnlige?	34
5.1.3	Hvorfor bruges madordningen?	38
5.2	Eleverne og skolemaden	40
5.2.1	Eleverne om skolens madudbud	48
5.2.2	Prisen på skolemaden.....	52
5.2.3	Det fysiske rum	54
5.2.4	Dialog om maden	57
5.2.5	Sammenligning med gratisperioden	58
5.2.6	Andre måltider	59
5.3	Sociale vinkler.....	61
5.3.1	Brug af skolemadsordningen	61
5.3.2	Anbefalinger fra ikke brugere – sociale forskelle.....	61
5.3.3	Anbefalinger fra mellebrugere – sociale forskelle.....	62
5.3.4	Anbefalinger fra hyppige brugere – sociale forskelle.....	64
5.3.5	Brug af egne penge	65
5.3.6	Cola, kakaomælk, ice-tea m.m.....	66
5.3.7	For dyrt at bruge skolens madordning	66
5.3.8	Betalingsmåde.....	66
5.3.9	Hvem vil eleven gerne spise sammen med?	67
5.4	Opsamling vedrørende brug og holdninger.....	67
6	Analyse af forældrenes holdninger	71
6.1	Brug af skolemadsordningen.....	71
6.2	Hvorfor og hvordan bruges ordningen?	71
6.2.1	Hvorfor bruges skolemadsordningen ikke oftere?	72
6.2.2	Hvorfor bruges skolemadsordningen?	74
6.2.3	Prisen for skolemaden.....	78
6.3	Hvorfor bruges ordningen ikke?	80
6.4	Samlede vurderinger fra forældrene.....	84

6.5	Sociale vinkler	89
6.5.1	Brug af skolemaden	89
6.5.2	Prisen for skolemaden	90
6.5.3	Information om skolemadsordningen	91
6.5.4	Hvorfor bruges ordningen (ikke)?.....	92
6.6	Opsamling vedrørende forældrenes holdninger	93
7	Madordninger og elevsvar	97
7.1	Opsamling vedrørende madordninger	108
8	Forældres vurdering af børnenes pengeforbrug	111
8.1	Penge med i skolen?	111
8.2	Tjener eleven selv penge?	113
8.3	Flere eller færre penge end forældrene tror?	115
8.3.1	Pengeforbrug i skoletiden	115
8.3.2	Pengeforbrug på vej hjem	118
8.4	Opsamling vedrørende forældres vurdering af børnenes pengeforbrug	120
Bilag	.....	123
9	Casebeskrivelser af skolemad på 14 skoler	125
10	Konstruktion af social opdeling.....	151
11	Spørgeskema til skolen	153
12	Spørgeskema til forældre	163
13	Spørgeskema til elever	173

1 Resumé

Børns sundhed er omdrejningspunktet for mange skolars arbejde med en kostpolitik og med skolemadsordningerne. Mens en række børn og forældre vælger at drage nytte af tilbuddet om mad på skolen, holder nogle sig udenfor.

Formålet med denne undersøgelse har været at analysere, i hvilket omfang forskellige forhold omkring madordningerne påvirker, hvem brugerne er set ud fra en social og etnisk vinkel. Undersøgelsen fokuserer dermed på, i hvilket omfang skolemadsordninger kan bidrage til at mindske social ulighed i kost og spisevaner. Ligeledes har undersøgelsen til formål at komme med en række anbefalinger til, hvordan andre skoler, der enten er i gang eller skal i gang, kan gribe opgaven med skolemaden an.

Undersøgelsen har taget afsæt blandt de 38 skoler, som fik tilskud til en forsøgsordning. I forsøgsperioden var skolernes madordninger gratis, mens de efter forsøgsordningens udløb blev baseret på brugerbetaling. Fokus for undersøgelsen har særligt været på brugen af skolemadsordningen for elever på 7. årgang. Årsagen til, at fokus netop er på elever fra 7. Årgang, er, at de i højere grad end yngre elever har mulighed for og egen vilje til at vælge eller fravælge en skolemadsordning og vælge andre frokosttilbud. Denne målgruppe vil således i særlig grad kunne belyse den ønskede problemstilling.

Projektet bygger på 3 spørgeskemaundersøgelser:

- En målrettet skolerne med henblik på at uddybe deres ansøgning om deltagelse i forsøgsordningen. 29 skoler har besvaret spørgeskemaet.
- En blandt eleverne på 7. årgang fordelt på 14 skoler. 586 elever har besvaret et elektronisk spørgeskema.
- En blandt forældre til elever, som har besvaret elevskemaet. 280 forældre(par) har besvaret dette.

Skolerne har leveret en lang række svar om deres skolemadsordning, bl.a. vedrørende planlægningen, selve skolemaden, priser og betalingsordninger. Gennem statistiske krydskørsler er disse data holdt op imod svarene fra eleverne for at indkredse, hvilke faktorer der påvirker ”succesgraden”.

Der er endvidere foretaget en opdeling af elever og forældre i 3 sociale grupper for at analysere, i hvilket omfang der kan konstateres forskelle i holdninger og brugsmønstre, herunder i forhold til de forskellige faktorer i skolemadsordningerne.

Spørgeskemaundersøgelserne er desuden blevet suppleret med indledende interview på udvalgte skoler.

1.1 Undersøgelsens resultater

Analysen peger på en række centrale forhold, som påvirker, hvor mange elever der bruger skolemadsordningerne. Undersøgelsen viser, at den helt afgørende faktor er prisniveauet, men en række andre forhold som fx valget af madordningsmodeller, henholdsvis elevers og forældres oplevelser af ordningen samt elevernes øvrige pengeforbrug er også faktorer, der påvirker. Dette uddybes nedenfor.

1.1.1 Pris

Næsten 3 ud af 4 elever synes, skolemaden er for dyr, og heraf synes ca. hver tredje, at den er alt for dyr. Ligeledes nævnes det, at gøre skolemaden gratis eller halvere prisen som de afgørende faktorer i forhold til at sikre udbredelse af ordningen. Der er således ingen tvivl om, at prisen er en afgørende faktor.

Der ses en klar sammenhæng mellem, hvad skolen oplyser, er deres prisniveau for en enhed, som skal udgøre et måltid, og hvor mange der bruger ordningen (brugeromfanget). Er prisen maks. 15 kroner, er næsten 90 % af eleverne brugere af skolemadsordningen. Er prisen over 20 kroner falder næsten 2/3 af eleverne fra.

Den skole, hvor maden er billigst, er også den skole, hvor næsten alle eleverne bruger ordningen. For de to skoler, hvor maden er dyrest, gælder, at der på den ene ikke længere er en skolemadsordning, og den anden har den laveste andel af brugere blandt de 14 skoler, som deltager.

Adspurgt lidt nærmere om, hvad et rimeligt beløb for en daglig brug af skolemadsordningen er, viser det sig, at der er en sammenhæng mellem vurderingen af en rimelig pris og socialgruppe, idet socialgruppe 3 (den laveste) i gennemsnit vil acceptere en pris på 11 kr., mens social gruppe 1 og 2 i gennemsnit accepterer en pris på 14-15 kr. Fordelt på brugen af madordningen er fordelingen således, at de jævnlige brugere accepterer en lidt højere pris end de sjældne brugere. Estimeres en gennemsnitspris for de to grupper, er den på kr. 14,64 for de jævnlige brugere og kr. 12,82 for de sjældne brugere. For dem, der ikke anvender ordningen, bliver et estimeret gennemsnit på kr. 13,49 anset som det, de finder rimeligt at betale dagligt for ordningen.

Prisen er således central for ordningens succes – og især for at sikre, at madordningen også tiltrækker elever fra den laveste socialgruppe.

1.1.2 Modeller for skolemadsordningen

Målsætningerne i skolernes mad- og måltidspolitik handler generelt set om at ville skabe sunde kostvaner hos eleverne og fremme sundhed og trivsel, og at fremme elevernes koncentration og indlæring samt helbredssituation.

Der er kun en enkelt skole, der også inddrager det, at madordningerne kan medvirke til at forebygge social ulighed.

Disse målsætninger er blevet udmøntet på en række forskellige måder, hvoraf de generelle erfaringer er:

- Ingen af skolerne har en model, hvor de selv producerer skolemaden. Der ses en tendens til, at der er flere hyppige brugere, når ordningen indebærer, at skolen selv skal klargøre den leverede mad til servering/udlevering, end når skolen ikke selv deltager i klargøringen. Et par enkelte mindre friskoler, som deltog i forsøgsordningen, havde intention om at lave maden selv. Det er skoler, som ikke er fortsat med madordning efter forsøgsperioden, og erfaringerne peger på, at der har været store omkostninger forbundet med at etablere forhold, som var egnede til madlavning, ligesom der var vanskeligheder med at få omkostningerne holdt nede.
- Skolerne har anvendt en række tiltag for at øge brugen af ordningen, og undersøgelsen viser, at især følgende tiltag gavner brugeromfanget:
  - Frugt/brunchordning om formiddagen.
  - Adgang til afkølet drikkevand.
  - Regler, der begrænser store elevers adgang til at gå uden for skolen og købe mad m.m., især hvis reglerne er indført, inden skolemadsordningen indføres.
  - Gratis madbilletter til særlige elever eller andre tilsvarende tiltag for resourcesvage familier.
  - Buffetordning frem for at maden udleveres som madpakker.
- Der kan konstateres en positiv sammenhæng mellem at foretage en brugerundersøgelse som led i planlægningen og omfanget af brugen efterfølgende.
- Ligeledes er der en klar positiv sammenhæng mellem brug af Fødevarerdirektoratets rejsehold og elevernes brug af den efterfølgende skolemadsordning.
- Der er en klar negativ sammenhæng mellem skolens afhængighed af en "ildsjæl" på skolemadsområdet og brugen af skolemadsordningen. Jo større afhængighed, jo færre brugere har skolen. Dette kan tolkes således, at en skolemadsordning ikke bør hænge på en enkelt ildsjæl, men bør være integreret i skolens kollegium for, at skolemadsordningen opnår større succes.
- I et af de kantineudvalg, som vi interviewede i forbindelse med vores besøg på udvalgte skoler, tillægges elevernes deltagelse stor betydning. For det første er den med til at give eleverne ejerskab til madboden og ordningen. For det andet trækker de deltagne elever andre elever med ned til boden. For det tredje etablerer eleverne kendskab til boden indefra. På trods af de gode intentioner kan vores undersøgelse af 7. klasses elever ikke bekræfte et større brug knyttet hertil – dog udtrykker elever fra den svage sociale gruppe en relativ større interesse for at være inddraget end de andre elever.

1.1.3 Elevernes motiver og barrierer for brug af madordningen

Eleverne opfattede prøveperioden med gratis skolemad som mere social (mere hyggeligt og sjovere), formentlig fordi alle eleverne indgik i skolemadsordningen. Med overgangen til brugerbetaling bliver spørgsmålet, hvad der motiverer til at bruge ordningen, mere presserende.

Undersøgelsen viser, at godt halvdelen af eleverne bruger skolemadsordningen, men hovedparten af disse kun en gang imellem. Der er ikke fundet signifikante forskelle i socialgrupper i spørgsmålet om, hvor tit eleverne benytter skolens madordning.

Langt de fleste, som ikke benytter skolemadsordningen, begrundet det med, at de har mad med hjemmefra, og næsten hver tredje svarer, at de venter med at spise, til de kommer hjem. Hver tiende elev angiver, at de ikke – eller kun sjældent - spiser frokost.

De 5 hyppigste begrundelser for ikke at bruge madordningen er:

- Mine forældre synes maden er for dyr.
- Det er for besværligt at betale.
- Der er for lidt at vælge imellem – det er for ensformigt.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Jeg synes, det er for dyrt.

Prisen ses igen at være afgørende for at få denne gruppe elever mere interesseret i at benytte madordningen: 75 % af eleverne angiver, at det vil have stor betydning at gøre maden gratis. En halvering af prisen har stor betydning for 50 %.

Indholdet af svinekød afholder relativt flere fra socialgruppe 2 og især gruppe 3 fra at benytte skolemadsordningen. I forlængelse heraf efterspørges et madalternativ uden svinekød.

Ensformigheden fremhæves ofte af eleverne. De efterlyser mere variation – og meget gerne mad som forbindes med ”fast food”: Pizza, pølser etc. – *”det kunne være rart med en hotdog om fredagen”*, som en elev udtrykker det. Der er næppe tvivl om, at man kan kombinere ”sund mad” markedsført i en ”fast food-indpakning”, vil man fange langt flere elever.

Ser vi nærmere på de elever, der jævnligt bruger madordningen, så angiver de følgende begrundelser for ikke at bruge madordningen hyppigere:

- Jeg kan ikke altid lide den mad, de har.
- Mine forældre synes, maden er for dyr.
- Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Der er for lidt at vælge imellem.

Selvom prisen for brugergruppen fylder mindre, så er den stadig et væsentligt argument for ikke at bruge ordningen hyppigere. Men smag, udbud, størrelse og det, at man nogle gange ikke får mad med hjemmefra, er også væsentligt. Argumenter såsom, at brugen ville øges, hvis eleverne selv deltager i udleveringen af maden, scorer lavt på prioriteringen af begrundelser. Det fremgår dog, at dette argument især vil medføre et øget brug blandt socialgruppe 3, hvilket kan give grundlag for en yderligere overvejelse af dette.

Desuden efterspurgte en fjerdedel af eleverne, at de gerne vil kunne betale på anden måde, og blandt disse peger halvdelen på, at de gerne vil kunne betale kontant i modsætning til over Internettet eller via abonnementsordninger/klippekort. Det vil kunne få flere til at benytte madordningen.

1.1.4 Forældrenes motiver og barrierer for brug af madordningen

Der blev modtaget svar på spørgeskemaet fra omkring halvdelen af forældrene til de børn, der havde besvaret spørgeskemaet. 59 % af disse forældre benytter ordningen mere eller mindre ofte. Den typiske brug af ordningen er et par gange om ugen.

Flere forældre tilkendegiver, at det er for dyrt at bruge ordningen hver dag, især hvis man har flere børn. Nogle forældre angiver, at det kunne være en fordel, hvis der blev indført søskenderabat. Over halvdelen anfører, at en lavere pris vil have stor betydning for øget brug, men andre faktorer spiller også ind.

De forældre, som ikke bruger ordningen eller kun bruger ordningen et par gange om måneden eller mindre, forklarer det med prisen, at man hellere selv vil sørge for maden, og fordi barnet hellere vil have madpakke med. Ligeledes fremhæves, at en ændring af betalingsformen, så man også kunne betale kontant, kunne have betydning for, at nogle ville bruge ordningen.

Flere af forældrene, der ikke bruger ordningen, påpeger, at de oplever, at deres børn ikke bliver mætte af portionerne, og at det derfor er for dyrt, når de selv skal supplere med mad hjemmefra alligevel. Ligeledes fremhæver flere forældre, at de mener, at maden kunne have en højere kvalitet og være mere sund, og at børnene synes, at madordningen er for ensformig.

Argumenterne for at bruge madordningen blandt de forældre, der benytter skolemadsordningen, er især:

- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden.
- Fordi det aflaster i dagligdagen.
- Fordi det er nemt.
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad.

Forældre i social gruppe 3 afviger især fra de to andre grupper ved at have højere procent i argumenterne: *"Fordi det aflaster i dagligdagen"* samt *"For at forebygge, at mit barn spiser noget usundt"*. Til gengæld er der ingen fra socialgruppe 3, som angiver *"Fordi skolemaden er sund"*. Der er således tale om fravalg af det usunde og ikke tilvalg af det sunde.

Ca. 80 % af brugerne betaler skolemaden via Internet. Dog viser undersøgelsen, at betaling over Internet ikke altid fungerer efter hensigten, bl.a. fordi forældre ikke får det gjort i tide, eller at det er mindre fleksibelt.

Generelt er der stort kendskab til skolemadsordningen, men blandt ikke-brugere er det 25 %, der enten ikke ved, at der findes en skolemadsordning, eller kun kender lidt til den. Socialgruppe 3 har et relativt lavere kendskab til ordningen. Relativt flere fra social gruppe 2 og 3 mener ikke at have fået information eller for lidt information.

1.1.5 Pengeforbrug

Der er foretaget en analyse af børnenes pengeforbrug til indkøb af mad og drikkevarer i skoletiden og på vej hjem fra skole. Målet er at belyse, om eleverne alligevel bruger penge på mad, blot på andre tidspunkter og med andet indhold, end det som skoleordningerne tilbyder.

Næsten halvdelen af eleverne har penge med i skole – og af disse bruger over halvdelen penge på mad m.m. i skoletiden og efter skole. I gennemsnit anvender dem, der bruger penge 16,31 kr. i skoletiden (hvoraf langt de fleste ikke har udgifter til skoleordningen, da den betales over fx Internettet) og 16,04 kr. på vej hjem fra skolen. Undersøgelsen viser, at langt de fleste, der bruger penge på mad i skoletiden, også anvender penge på vej hjem fra skole. Derudover anvender halvdelen af dem, der ikke bruger penge i skoletiden, penge på vej hjem.

Der ses en lille, men dog synlig forskel mellem de 3 sociale grupper, idet lidt færre elever i socialgruppe 3 bruger egne penge til at købe noget at spise og drikke, enten på skolen, uden for skolen eller på vej hjem.

Undersøgelsen viser desuden, at der er en sammenhæng mellem, at de, der ikke bruger skolemadsordningen, i højere grad køber noget at spise og drikke for egne penge. Der kan altså spores en substitutionseffekt – at man køber noget et andet sted, hvis man ikke spiser noget af skolemaden.

Det har i undersøgelsen været muligt at sammenkoble den enkelte elevs svar med dets forældres svar. Dette er benyttet til at undersøge, hvor meget forældrene ved om børnenes faktiske pengeforbrug i skoletiden og på vej hjem. Datagrundlaget for denne sammenligning er dog begrænset, og konklusionerne nævnt nedenfor er derfor ikke signifikant underbygget.

Det er undersøgt, i hvilket omfang børnene bruger flere eller færre penge, end forældrene tror. Fx kan det være interessant, om forældrene tror, at de sparer penge ved ikke at benytte skolemadsordningen, men at deres barn i praksis bruger flere penge, end de tror, til noget at spise og drikke alligevel.

Der er foretaget en analyse af børnenes pengeforbrug til indkøb af mad og drikkevarer i skoletiden og på vej hjem fra skole og foretaget en sammenligning med forældrenes formodninger om pengeforbruget.

For alle elevgrupper er der en væsentlig del, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge i skoletiden, mens de selv angiver, at de bruger penge. Selv blandt forældre, som mener, deres barn bruger penge, er det blandt ikke-brugerne således næsten halvdelen af eleverne, som bruger flere penge, end forældrene tror. Spørgsmålet er, om man kan benytte denne viden til at overbevise forældrene og børnene om, at det måske er bedre at bruge pengene til skolens madordning i stedet.

Set ud fra en social opdeling af eleverne ses, at ca. 1/3 af eleverne på tværs af socialgrupperne rent faktisk bruger penge til mad og drikke i skoletiden, men hvor deres forældre ikke tror, de gør det.

Det samme billede viser sig, når der spørges til pengeforbrug på vej hjem fra skolen. Også her er der for alle elevgrupper en væsentlig andel, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge, mens de selv angiver, at de bruger penge på vej hjem fra skole.

Det er endvidere over halvdelen af de børn, som ikke bruger skolemadsordningen, der har et større pengeforbrug på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger af penge, inden de kommer hjem.

Der ses endvidere en tendens til, at socialgruppe 1 og 2 bruger flere penge til mad og drikke på vej hjem fra skole, end deres forældre tror, de gør.

1.1.6 Madordninger og den sociale skævhed

Undersøgelsens resultater viser, at der ikke er fundet signifikante forskelle i socialgrupper i spørgsmålet om, hvor tit eleven benytter skolens madordning.

Imidlertid oplyser knap 10 % af eleverne, at de typisk ikke spiser noget i løbet af skoledagen. Blandt disse er der en klar social skævvridning, idet 46 % af disse tilhører socialgruppe 3 og 29 % social gruppe 2, mens kun 25 % hører til gruppe 1.

Dette bør ses i sammenhæng med, at kun 1 ud af de 14 skoler, der er undersøgt nærmere, eksplicit har indarbejdet den sociale dimension i deres

formål. Der er således ikke noget, der er blevet særligt prioriteret, selvom tallene viser, at der i hvert fald i forhold til dem, der ikke spiser frokost, kunne være behov for dette.

Sammenholder man dette med, at hver tredje elev vurderer, at den indledende periode med gratis madordning havde en positiv effekt på koncentrationsevnen, så er der samlet set et tungtvejende argument for at have en madordning og desuden for at give denne et socialt fokus.

1.2   Anbefalinger og råd til skoler, der ønsker at arbejde (videre) med en madordning

På baggrund af undersøgelsen er der fremkommet en række gode råd og anbefalinger for skoler, der står overfor at etablere en madordning eller er i gang med en madordning. Anbefalingerne vedrører en række temaer, nemlig betaling og pris, organisering, maden og inddragelse af alle eleverne i ordningen.

Når *prisniveauet* og *betalingsformen* skal fastsættes, er det væsentligt at huske:

1. Der er en stærk sammenhæng mellem pris og brugen af madordningen. Er prisen på maks. 15. kr. pr. måltid, er 90 % af eleverne typisk brugere. Socialgruppe 3 angiver dog gennemsnitligt en lavere acceptabel pris, nemlig 11 kr. i gennemsnit. Så en lav pris er afgørende for tilslutning til madordningen og især for tilslutning fra de svageste socialgrupper.
2. Det virker fremmede på anvendelsen af skolemadsordningen, at eleverne har flere betalingsmåder for madordningen, både kontant pr. måltid, via klippekorts- eller abonnementsordninger og over fx Internet. Særligt muligheden for kontantbetaling øger tilslutningen til ordningen.
3. Sæt et ambitionsniveau, der passer til prisen, og pas på ikke at markedsføre ordningen som bedre, end den faktisk er eller bliver. Nogle skoler har bitre erfaringer med en meget ambitiøs optakt til indførelse af skolemadsordningen, men hvor realiteterne ikke stod mål med forventningerne – og mange elever havde været inddraget og ”overmarkedsført” den ordning, som rent faktisk kom op at stå.
4. Vær opmærksom på i informationen og i markedsføringen af skolemadsordningen, at forældrene måske ikke har særlig stor viden om, hvad deres barn rent faktisk bruger til mad og drikke i skoletiden og på vej hjem – når vi taler om de lidt større elever. Mange elever tjener selv penge, og måske bruger familien samlet flere penge på mad og drikke ved siden af skolemadsordningen end ved at være med i ordningen.

I forhold til *organiseringen* af madordningen på skolen kan følgende råd bdrage til en bedre brug:

5. Giv eleverne ejerskab med madordningen ved fx at lade dem hjælpe med at stå i madboder, så de får kendskab til ordningen indefra. Selvom der ikke kan ses en direkte sammenhæng med en større brugerkreds, skal det noteres, at især socialgruppe 3 angiver dette som vigtigt for deres brug af ordningen.
6. Skab kendskab til ordningen hos alle socialgrupper. En særlig indsats over for socialgruppe 3 er væsentlig, da de generelt angiver at være mindre orienterede end andre.
7. Skolemadsordning bør ikke hænge på en enkelt ildsjæl, men bør være integreret i skolens kollegium for, at skolemadsordningen opnår større succes.
8. Brug tid i processen med etablering af ordningen med at få realistiske ambitioner kommunikeret til aktørerne. Inddragelse af fx elever har haft negativ effekt, formentlig fordi de dermed har sat forventningerne højere, end hvad der kunne blive indfriet.
9. Giv tid til spisningen – gerne ca. en halv time, da tilfredsheden og brugen af ordningen stiger jo mere tid, der anvendes til spisning.
10. Overvej at igangsætte aktiviteter såsom særligt fokus på mad og madordningen i miljøundervisningen og hjemkundskab, idet dette fokus har en gavnlig effekt på brugen af ordningen.

I forhold til *selve maden* viser undersøgelsen, at følgende giver en større brugerdeltagelse:

11. Brede udvalg af mad øger lysten til at anvende ordningen, såfremt det rent praktisk er let at betale for (dvs. at det ikke begrænses af en uflexibel Internetordning).
12. Et alternativ hver dag uden svinekød kan gøre andelen af brugere af madordningen, som er muslimer, større. Brug af svinekød i skolemadsordningen er således med til at afholde elever med anden etnisk oprindelse fra at benytte ordningen så ofte, som de gerne vil.
13. Brug så vidt muligt buffet frem for forudpakkede madpakker, hvilket giver større brugertilslutning.
14. Prøv at imødekomme elevernes ønske om variation og server også sund mad i en ”fast food”-variant. Børn elsker pizza og pølser. Sæt sunde pizzastykker og pølser på menuen.

I forhold til et særligt fokus på at sikre, at *alle sociale grupper* får glæde af skolemadsordningen og de gavnlige effekter for indlæringen viser erfaringerne, at:

15. Pris, pris og pris!
16. Gå i dialog med forældrene om, hvad barnet rent faktisk bruger af penge på mad og drikke hen over dagen uden for hjemmet.
17. Det kan være en fordel at etablere særlige fordelagtige ordninger for socialt udsatte børn, da det kan fremme brugen af madordningen.

18. Det angives, at flere fra socialgruppe 2 og 3 vil bruge ordningen, hvis der ikke anvendes svinekød.

2 Projektets baggrund og formål

Det overordnede sigte med skolemadsordninger er børnenes sundhed. En stor gruppe børn og forældre vælger at indgå i skolernes ordning – mens andre holder sig udenfor.

Formålet med denne undersøgelse har været at analysere, i hvilket omfang forskellige forhold omkring madordningerne påvirker, hvem brugerne er, set ud fra en social og etnisk vinkel:

- Er der særlige forhold, der enten virker som en barriere for eller som fremmer, at børn fra især ressourcetsvage familier benytter skolens madordning?
- Er der særlige forhold, der påvirker, at familier med anden etnisk baggrund end dansk benytter eller ikke benytter skolemadsordningen?
- Fungerer skolemadsordningerne i praksis alene som en aflastningsordning for velfungerende familier eller får ordningerne også fat i de børn, som anses at have størst behov for, at der findes en skolemadsordning?
- I hvilket omfang er forskellige ordninger bedre eller dårligere til at fange de elever, hvor deltagelse vil have en større effekt?

Dette er fire centrale spørgsmål, som vi har ønsket at sætte fokus på i undersøgelsen.

Udgangspunktet for undersøgelsen var, at Fødevareministeriet i 2008 iværksatte et forsøgsprojekt, hvor der blev udvalgt 38 skoler, der i en introduktionsperiode på to måneder tilbød skolens elever et gratis sundt måltid mad dagligt. Sigtet var, at introduktionsperioden skulle efterfølges af en permanent skolemadsordning baseret på en lokal skolemadspolitik.

Forventningen var, at der på skolerne ville blive indført en række forskellige skolemadsmodeller, som fx kunne være kendetegnet ved:

- Egen tilberedning af maden eller levering udefra.
- Frokostbuffet eller madpakker.

Fælles skulle det gælde, at maden skal overholde de 8 kostråd og være en del af en samlet kostpolitik.

Fødevareministeriet ønskede i denne sammenhæng at få undersøgt skolemadens betydning for børns trivsel, sundhed og udvikling, samt at få en vurdering af, hvilke skolemadsordninger der fungerer praktisk bedst og hvorfor. Der blev afsat midler til en række evalueringsprojekter, og nærværende projekt er et ud af tre projekter, som modtog tilskud til et evalueringsprojekt.

Med denne evaluering var det sigtet at undersøge og vurdere, i hvilket omfang de forskellige modeller og ordninger formåede at komme de børn til gode, som ikke har de sunde madvaner og sunde madpakker med hjemmefra og hvilke særlige forhold, herunder den praktiske tilrettelæggelse, der har betydning for, hvilke elever der deltager og ikke deltager. Undersøgelsen fokuserer dermed på, i hvilket omfang skolemadsordninger kan bidrage til at mindske social ulighed i kost og spisevaner.

Det er ikke et aspekt, der er inddraget i det idékatalog ("Mad- og måltidspolitik i skoler"), som Fødevareministeriet og Kræftens Bekæmpelse har udarbejdet.

Evalueringen i 2006 af skolemad i københavnske skoler har kun let berørt problemstillingen.¹

Heller ikke den undersøgelse af mad og fysisk aktivitet i bl.a. skoler, som er gennemført af Statens Institut for Folkesundhed², indeholder dette aspekt. I en evaluering af social ulighed i sundhed gennemført af Folkesundhed København indgår netop skolemad ikke i evalueringen³.

---

¹ "Fat i den lange ende..." Brugerundersøgelse af Københavns sunde skolemad på Københavns Kommunes folkeskoler. December 2006.

² Mad og fysisk aktivitet i børnehaver, skoler og fritidshjem/skolefritidsordninger. Udviklingen i mad og måltider i skoler og fritidshjem/skolefritidsordninger fra 1999 til 2004. Af Inge Lissau, Ulrik Hesse, Mette Juhl, Michael Davidsen. Statens Institut for Folkesundhed, København, januar 2006.

³ Evaluering af social ulighed i sundhed som tværgående aspekt, Folkesundhed Københavns projekt. Af Ane Bonde og Rikke Pedersen Schmidt. August 2005. Folkesundhed København.

3 Metode

Brugerne af skolemaden er i fokus i denne undersøgelse, hvor elever på 7. årgang og deres forældre har besvaret et spørgeskema om deres brug af eller manglende brug af skolemadstilbuddet:

- 586 elever fra 7. årgang fordelt på 14 skoler har besvaret et elektronisk spørgeskema.
- 253 forældre(par) til de elever, som har besvaret elevskemaet, har besvaret et spørgeskema.
- 29 skoler har besvaret et spørgeskema om skolens madordning.
- 5 skoler har stillet op til interview og observation af madordningen.

Elevspørgeskema

Elever fra 7. årgang er valgt som denne undersøgelses primære målgruppe. Deres udvalg, hvad angår frokosttilbud, vil typisk være udvidet, fordi de har mulighed for at forlade skolen i frikvartererne, og fordi de typisk vil have penge til rådighed. Desuden er deres madvaner i højere grad bestemt af egne prioriteringer end fx yngre elever. Endelig er der erfaringer, som peger på, at overbygningselever i højere grad end yngre elever fravælger skolernes madordninger. Vurderingen er således, at netop 7. klasses eleverne i særlig grad vil have interessante holdninger og adfærd i forhold til netop at vurdere brugen og ikke-brugen af en skolemadsordning.

I spørgeskemaet til eleverne er der fokus på oplevede fordele og ulemper ved skolens madordning, og især på barriererne for de elever, som ikke deltager eller kun sjældent gør det. Elevspørgeskemaet er vedlagt rapporten som bilag.

Et af undersøgelsens formål er at vurdere forskellige ordningers relevans for ressourcetsvage elever, og derfor indgår der i spørgeskemaet spørgsmål, som gør det muligt at opdele eleverne i 3 grupper, og på denne baggrund analysere i hvilket omfang etniske eller sociale forhold afholder elever fra at deltage i madordningerne, og hvilke forklaringer der kan være herpå. Eleverne bliver spurgt om familiemæssige forhold fx forældrenes arbejdsmarkedstilknytning samt om forældrene er samboende og om boligforhold. 57 % af eleverne bor sammen med begge deres forældre, som har arbejde, og desuden bor familien i ejerbolig. For 27 % af eleverne gælder to af disse forhold. Og for 16 % er et eller ingen af disse forhold gældende. Desuden spørges også ind til familiens etniske baggrund. Se endvidere i bilag for uddybning af denne opdeling af eleverne i forhold til social baggrund.

586 elever har udfyldt spørgeskemaet online, og således at hele klassen har udfyldt på samme tid. Som det fremgår af nedenstående oversigt, er

svarprocenten høj. Kun elever, som har været fraværende i den time, hvor de udfyldte spørgeskemaet, har ikke deltaget.

Hvordan antallet af besvarelser fordeler sig i forhold til de enkelte skoler er illustreret i skemaet.

	<i>I alt elever i de deltagende klasser</i>	Besvarelser fra 7. classes elever	<i>Svar procent</i>	Andel af samlede besvarelser
Bakkeskolen	54	33 ⁴	-	6 %
Bregnbjergskolen	68	64	97 %	11 %
Egtved Skole	43	38	88 %	6 %
Favredal Skolen	74	74	100 %	13 %
Gedved Skole	21	19	90 %	3 %
H.C. Andersen Skolen	43	33	77 %	6 %
Hornslet Skole	68	56	82 %	9 %
Parkskolen	20	17	85 %	3 %
Rosendalskolen	66	60	91 %	10 %
Sennels Skole	21	17	81 %	3 %
Sommersted Skole	38	33	87 %	6 %
Spjald Skole	41	38	93 %	6 %
Sundhøjskole	101	76 ⁵	-	13 %
Trællerupskolen	34	28	82 %	5 %
I alt		586		100

Forældrespørgeskema

I forbindelse med, at eleverne udfyldte deres eget spørgeskema, fik de samtidig en kuvert til forældrene med introduktionsbrev, forældrespørgeskema og svarkuvert med hjem. Forældrene kunne vælge at udfylde spørgeskemaet enten elektronisk eller i papirudgaven. 253 af elevernes forældre har indtastet eller indsendt deres svar, der er således 43 % af forældrene til elever, som har deltaget, der har svaret på forældrespørgeskemaet.

⁴ Ingen %-beregning da 1 af klasserne ikke deltog alligevel.

⁵ Ingen %-beregning da 1 af klasserne ikke deltog alligevel.

	Elevsvar	Også forældre	Andel hvor forældrene har svaret
Bakkeskolen	33	17	52 %
Bregnbjergskolen	64	22	34 %
Egtved Skole	38	11	29 %
Favredal Skolen	74	23	31 %
Gedved Skole.....	19	8	42 %
H.C. Andersen Skolen	33	5	15 %
Hornslet Skole.....	56	30	54 %
Parkskolen.....	17	6	35 %
Rosendalskolen.....	60	36	60 %
Sennels Skole	17	6	35 %
Sommersted Skole	33	12	36 %
Spjald Skole	38	21	55 %
Sundhøjskole.....	76	44	58 %
Trællerupskolen.....	28	12	43 %
I alt	586	253	43 %

Der er foretaget en sammenligning af brugsmønstret for alle elevers svar med brugsmønstret for de forældre, som har svaret. Som det fremgår, er der ingen væsentlig forskel på brugsmønstret mellem de to grupper. Derfor betragter vi datamaterialet for forældrene som repræsentative i undersøgelsen.

	Hyppe brugere	Nogle gange	Sjældent	Total	Antal
Elev	17 %	38 %	45 %	100 %	586
Forældre	19 %	39 %	42 %	100 %	253

Spørgeskema til elever og forældre er kodet, så svarene kan køres sammen for den enkelte elev og dennes forældre. Dette er med til at styrke analysen af, hvilke børn der benytter skolemadsordningen, og hvem der ikke gør – og hvorfor.

Udvælgelse af skoler og spørgeskema om ordningen besvaret af repræsentant for skolen

Undersøgelsen var planlagt således, at der blandt de 38 skoler, som deltager i skolemadsforsøget, skulle udvælges 14, hvor elever fra 7. årgang og deres forældre skulle inviteres til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen.

Ansøgningsmaterialet, som skolerne havde fremsendt til Fødevarerministeriet som led i forsøgsordningen, indeholdt – i forhold til at udvælge skoler – utilstrækkelige informationer om den skolemadsmodel, der var tænkt indført efter introduktionsperioden med den gratis skolemad. Materialet

var generelt formuleret og indeholdt sjældent nærmere information om de konkrete planer for en skolemadsmodel.

Med det formål at etablere overblik over de modeller og ordninger, som skolerne havde eller planlagde indført, gennemførte vi før sommerferien 2008 en spørgeskemaundersøgelse blandt 32 af de 38 skoler. 6 skoler blev forlods fravalgt, enten fordi de kun havde elever til og med 6. klasse, eller fordi elevtallet var lille, eller fordi eleverne havde psykiske handicap. Spørgeskemaet til skolerne er vedlagt rapporten som bilag.

29 skoler besvarede spørgeskemaet og udgjorde således basis for udvælgelse af de 14 skoler til deltagelse i denne undersøgelse. På baggrund af besvarelserne fra skolernes spørgeskema, skolernes ansøgningsskemaer til forsøgsordningen og bilagsmateriale er der udarbejdet casebeskrivelser. I udarbejdelsen af casebeskrivelserne har spørgeskemabesvarelserne haft førsteprioritet og er derefter suppleret med informationer fra de øvrige kilder, hvis det har tilført ekstra oplysninger. Casebeskrivelserne vedlagt i bilag er udarbejdet i september 2008 og giver således et billede af ordningerne, som de så ud på det tidspunkt – og især som de var tænkt at se ud. Eventuelle ændringer og justeringer af ordningerne efterfølgende er ikke indsamlet. 12 af de 14 skoler, som nærværende undersøgelse omhandler, har pr. januar 2010 fortsat en skolemadsordning (jf. *Opstart af skolemadsordninger – en evaluering af Fødevareministeriets skolemadsforsøg*, 2008 (rapport i udkast), Jensen, Jørgen Dejgård m.fl. Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet 15. januar 2010).

Som oversigten viser, er de 14 skoler, som deltager i denne undersøgelse, karakteriseret ved variation, hvad angår: Geografisk spredning (dog hovedsageligt skoler i Region Syddanmark), urbaniseringsgrad og størrelse og dermed i antallet af spur på 7. årgang. Trods variation er hovedparten af skolerne karakteriseret ved, at mindre end 5 % af eleverne er tosprogede, og mindre end 5 % af eleverne kommer fra familier med få økonomiske ressourcer. På H.C. Andersen Skolen og Parkskolen er over halvdelen af eleverne tosprogede, og over halvdelen kommer fra lavindkomstfamilier. På Favredal Skolen er det cirka 1/3 af eleverne.

På nær Parkskolen, som er en specialskole, og hvor der går elever til og med 10. klasse – er alle de øvrige skole almindelige kommunale folkeskoler med elever fra børnehaveklasse til og med 9. klasse (dog har en skole udover Parkskolen også 10. klasse). Og en enkelt skole har kun elever til og med 7. klasse.

	Kommune	Elevantal	Andel tosprogede	% lavindkomst
H.C. Andersen Skolen i Odense	Odense	370	Mere end 50 %	Mere end 50 %
Parkskolen i Kolding	Kolding	165	Mere end 50 %	Mere end 50 %
Favredal Skolen i Haderslev	Haderslev	557	21- 30 %	21- 30 %
Bakkeskolen i Kolding	Kolding	572	5-10 %	5 -10 %
Bregnbjergskolen i Vojens .	Haderslev	480	Mindre end 5 %	5 -10 %
Egtved Skole i Egtved	Vejle	447	Mindre end 5 %	5 -10 %
Hornslet Skole i Hornslet ...	Syddjurs	765	Mindre end 5 %	5 -10 %
Rosendalskolen i Hobro	Hobro	520	Mindre end 5 %	5 -10 %
Sommersted Skole i Sommersted	Haderslev	287	Mindre end 5 %	5 -10 %
Spjald Skole i Spjald	Ringkøbing-Skjern	385	Mindre end 5 %	5 -10 %
Sundhøjskole i Svendborg .	Svendborg	630	Mindre end 5 %	5 -10 %
Trællerupskolen i Lejre	Lejre	272	Mindre end 5 %	5 -10 %
Sennels Skole i Thisted	Thisted	170	Mindre end 5 %	Mindre end 5 %
Gedved Skole i Gedved	Horsens	301	5-10 %	Mindre end 5 %

Besvarelsene fra skolerne viste, at en meget stor del af skolerne, mod vores forventning, slet ikke var gået i gang med den gratis introduktionsperiode på daværende tidspunkt. En række skoler ville først gå i gang i 2009, og tidsplanen for undersøgelsen måtte derfor revurderes væsentligt, fordi denne undersøgelses formål er at vurdere den efterfølgende permanente ordning. Skolernes tidsplaner, og at skolerne havde en skolemadsordning også ud over gratisperioden, blev således et afgørende udvælgelseskriterium.

Undersøgelsen blev i praksis gennemført over næsten et års tid, da vi måtte afvente, at skolerne indførte deres permanente ordning.

Endvidere faldt nogle af de først udvalgte skoler fra, fordi de valgte helt at stoppe efter introduktionsperioden og vi måtte finde andre skoler, som ikke var prioriteret med i første omgang, herunder strække os tidsmæssigt og medtage skoler, som først startede introduktionsforløbet i 2009.

Samlet har der deltaget 14 skoler fra forsøgsordningen samt en skole, som over længere tid har haft en skolemadsordning (som reference). Flere skoler uden for forsøgsordningen blev inviteret, men det var ikke muligt at finde flere eksterne deltagere.

De udvalgte skoler blev kontaktet, og de skoler, som sagde ja til at medvirke, fik en nærmere orientering om processen med orientering om undersøgelsen til forældrene på skolens forældreintranet, og om udfyldelse af det elektroniske spørgeskema til eleverne samt udlevering af spørgeskema til elevernes forældre.

Feltbesøg på 5 skoler

5 skoler er besøgt i efteråret 2008, og der er gennemført interview med de centrale nøglepersoner om skolens madordning samt afholdt møde med klasselærerne for de 7. klasser, som skulle deltage i undersøgelsen for at drøfte udkast til spørgeskemaerne til både elever og forældre. Under feltbesøget deltog vi i en frokost og observerede derved madordningen i funktion. Materialet indsamlet under besøget er anvendt til beskrivende eksempler på forskellige madordninger.

4 Skolernes madordninger

Skolemadsordningerne dækker over mange forskellige variationer af målsætninger, aktørers kompetencer, produkter, fysiske rammer m.m. I bilag til rapporten er udarbejdet en casebeskrivelse for hver af de 14 skolemadsordninger, som er med i denne undersøgelse.

Her følger en beskrivelse af skolemadsordningerne struktureret ud fra følgende temaer:

- Målsætninger i mad- og kostpolitikken – samt særlige målgrupper for ordningen.
- Planlægning – eksempel på en proces.
- Organisering – leverandør og ansvarlig for daglig drift.
- Pris- og betalingsforhold – særlige betalingsordninger for særlige elevgrupper.
- Tid og fysiske rammer.

Målsætningerne i skolernes mad- og måltidspolitik

Målsætningerne i skolernes mad- og måltidspolitik handler om at ville skabe sunde kostvaner hos eleverne og fremme sundhed og trivsel, at fremme elevernes koncentration og indlæring som følge heraf samt forebygge sygdom og bidrage til elevernes samlede helbredssituation.

I nogle målformuleringer er også medtænkt måltidets sociale funktion.

Et eksempel på en skoles kostpolitik:

- Skolen skal inspirere og motivere eleverne til at spise en sund og varieret kost.
- Kosten skal tilberedes i overensstemmelse med kostrådene, og samtidig skal kosten tiltrække den bestemte målgruppe (7-9. kl.).
- Maden serveres i sådanne omgivelser og på en sådan måde, at lysten til at spise fremmes mest muligt. God tid til måltidet.
- Personale og elever skal sammen have fokus på bordskik, hygiejne og adfærd i forbindelse med måltiderne.
- Kosten skal tilberedes af friske råvarer og gerne årstidernes frugt og grønt.

Fælles for målsætningerne i skolernes politikker er, at maden skal overholde de 8 kostråd. Dette var desuden et af kravene i forbindelse med tilskud til forsøgsordningen.

Nogle af skolerne gør det klart i deres målsætninger, at de vil arbejde på at skabe en måltidskultur og formulerer videre på dette i en til flere pædagogiske overvejelser omkring spisesituationen.

Andre steder bliver det via sprogbrugen mere klart, at lærerens rolle og opgave i spisesituationen består i at holde opsyn, overvære og overvåge eleverne. Her fremstår måltidssituationen parallelt til en lektion.

For hvilke af følgende indgår der i skolens politik fastlæggelse af bestemte mål, som skal opfyldes?

	Antal
Antal elever, som bruger ordningen.....	5
Antal brugere blandt særlige elevgrupper fx overvægtige, tosprogede, lavindkomstfamilier.....	1
Antal brugere fordelt på aldersgrupper eller klassetrin.....	3
I alt.....	14

At skolemadsordningen skal bruges af så mange elever som muligt, er en målsætning formuleret i nogle af skolernes politik, dog kun for under halvdelen af de skoler, som deltager i nærværende undersøgelse. Kun en enkelt skole har mål om antal af brugere blandt særlige elevgrupper. I denne skoles politik understreges eksplicit, at alle indkomstgrupper skal have mulighed for et sundt og varieret måltid mad hver dag:

”Det er værdifuldt, at børn og voksne på skolen har mulighed for at få et sundt måltid mad hver dag samt tilgængelighed til sunde mellemmåltider. Derfor skal alle børn og voksne have et tilbud om et sundt og varieret måltid mad hver dag. Maden skal kunne sælges til en pris, hvor alle skolens indkomstgrupper skal kunne være med.”

Der ses således ingen generel tendens til, at der i skolernes mad- og måltidspolitikker er sat specifikt fokus på madordningerne som medvirkende til at forebygge social ulighed, ej heller er der formuleret noget eksplicit om overvægtproblematik blandt elever. En formulering som *”at især indsatsen for børn i svage familier skal styrkes”*, er ikke at finde i målformuleringerne.

Næsten alle skolerne har selv udviklet deres madpolitik – med inspiration fra anbefalinger fra forskellige rapporter. På et par skoler er processen med udvikling af en mad- og måltidspolitik sket som led i en kommunal strategi. På disse skoler og på en af de andre er mad- og kostpolitikken udarbejdet i et samarbejde med institutionerne på førskoleområdet.

Planlægning

På en af de skoler, som på tidspunktet for spørgeskemaundersøgelsen havde flest brugere af ordningen, forløb processen med etablering af skolemadsordningen et år forud for opstarten og var karakteriseret ved:

- At sunde kost- og motionsvaner indgik som del af et overordnet indsatsområde på skolen vedrørende både fysisk, psykisk og æstetisk trivsel.

- At hele skolen deltog i flere temauger om sunde måltider og gode motionsvaner for hele skolen. Den ene temaugue er tilbagevendende i hvert skoleår.
- At der også blev etableret en frugtordning for alle på skolen med en gratis startperiode på 2 måneder.
- Bred repræsentation i arbejdsgruppe nedsat af skolebestyrelsen bestående af elever, lærere og forældre, som udarbejdede et oplæg til mad- og måltidspolitik samt forslag til ramme, organisering, tidsplan, drift og økonomi m.m. for en skolemadsordning.
- At skolebestyrelsen på et flerdagsseminar drøftede arbejdsgruppens oplæg.
- Inddragelse af skolens medarbejdere i processen mod vedtagelse af politik og skolemadsordningens praktiske udformning og drift.
- Den brede arbejdsgruppe planlægger opstart af skolemadsordningen efter vedtagelsen af politik og rammer for ordningen.
- At der blev etableret fysiske rammer for skolemadsordningen, ansat personale og truffet aftale med lokal ekstern leverandør.

Processen var således karakteriseret ved inddragelse af samtlige aktører og sammenhæng til øvrige aktiviteter på skolen forud for etableringen af ordningen.

Organisering

Samtlige skoler får leveret maden udefra og næsten alle fra private leverandører, fx cafeteriaet i den lokale idrætshal. Nogle skoler har skiftet leverandør undervejs. En af skolernes årsager til at skifte leverandør var muligheden for at få madordningen i tre dage om ugen i stedet for de to dage, som den tidligere leverandør kunne levere samt reducere udgiften til udbringning af maden og endelig muligheden for hurtigt at hente ekstra portioner. Desuden bliver det med ny ordning muligt at bestille en uge i forvejen, hvor der med den tidligere var tale om 4 ugers forudbestilling.

	Leverandør (2008)
Bakkeskolen	Harte a la carte
Bregnbjergskolen	Fælles kommunal madservice
Egtved Skole	Hallens cafeteria
Favredal Skolen	Fælles kommunal madservice
Gedved Skole	Restaurant Møllebæk
H.C. Andersen Skolen	Skolekantin
Hornslet Skole	Hallens cafeteria
Parkskolen	Harte a la carte
Rosendalskolen	Sønderup Landkøkken
Sennels Skole	Kro
Sommersted Skole	Fælles kommunal madservice
Spjald Skole	Lokalt fritidscenter
Sundhøjskole	Kommunalt centralkøkken
Trællerupskolen	Råt og godt eller Karma Catering

I en kommune er der en fælles kommunal leverandør, nemlig et kommunalt centralkøkken, som udover at producere færdigretter til kommunes ældre også laver skolemad til eleverne. Et par enkelte mindre friskoler, som deltog i forsøgsordningen, havde intention om at lave maden selv. Det er skoler, som ikke er fortsat med madordning efter forsøgsperioden, og erfaringerne peger på, at der har været store omkostninger forbundet med at etablere forhold, som var egnede til madlavning, og også at der var vanskeligheder med at få omkostningerne holdt nede.

På næsten alle skolerne er der en køkkenansvarlig, heraf er kun halvdelen uddannet til at varetage denne funktion. På en af de skoler, vi besøgte, modtog de mad fra cafeteriet i den lokale idrætshal. En uddannet kantineassistent lavede maden i cafeteriet sammen med en anden medarbejder, og de stod desuden i skoleboden sammen med elever fra skiftende klasser på 6.-8. klassestrin. Eleverne hjælper med salg og oprydning i skoleboden og modtager et gratis måltid mad herfor. På en anden skole er det elever fra 7. klasse, som på skift hjælper til med skolemadsordningen og modtager løn på den måde, at de kollektivt sparer op til deres lejrskole.

Et af de kantineudvalg, som vi interviewede i forbindelse med vores besøg på udvalgte skoler, tillægges elevernes deltagelse stor betydning. For det første er den med til at give eleverne ejerskab til madboden og ordningen. For det andet trækker de deltagne elever andre elever med ned til boden. For det tredje etablerer eleverne kendskab til boden indefra. Erfaringerne peger på, at eleverne finder det attraktivt at stå i boden – det har fx været let at finde afløsere ved sygdom. Eleverne er også regulær arbejdskraft, da de to voksne medarbejdere ikke ville kunne varetage både tilberedning, salg og opfyldning.

Pris og betalingsforhold

Nedenstående tabel viser prisniveauet for madordningen på de 14 skoler.

	Antal
11-15 kr.	1
16-20 kr.	11
21-25 kr.	2
I alt.....	14

Den skole, hvor maden er billigst, er specialskolen, og også den skole, hvor næsten alle eleverne bruger ordningen. For de to skoler, hvor maden er dyrest, gælder, at der på den ene ikke længere er en skolemadsordning (jf. Jensen, Jørgen Dejgård, 2010). Og den anden har den laveste andel af brugere blandt de 14 skoler, som deltager.

Den hyppigste anvendte betalingsform er betaling over Internettet ved bestilling via Internettet. Desuden har en skole abonnementsordning, og på nogle skoler er der også mulighed for at betale kontant. På de to almene kommunale folkeskoler, som har flest brugere, er der mulighed for at betale kontant ved køb af mad.

Et system med gratis madbilletter til særlige elever er indført på den eneste specialskole, som er med i undersøgelsen. Desuden har en anden skole, karakteriseret ved høj andel af elever fra lavindkomstfamilier, andre tilbud til særlige elevgrupper.

Tid og fysiske rammer

Der er flest skoler, som har afsat mindre end 20 minutter til spisepausen, og kun 3 skoler har afsat mere end en halv time. Blandt de tre skoler er både en med flest brugere og en med færrest.

	Antal
>20 minutter.....	5
20-25 minutter.....	4
26-30 minutter.....	2
31-40 minutter.....	2
41-45 minutter.....	1
I alt.....	14

De fysiske rammer for skolemadsordningerne varierer – her et par kortfattede eksempler:

De fysiske rammer på en skole umuliggør, at samtlige elever kan hente og spise frokost på samme tid, derfor henter de enkelte klasser mad i 10 minutters intervaller i tidsrummet mellem kl. 10 og kl. 11.30. Skoleboden og caféborde og stole er placeret i den offentlige overdækkede indgang til

skolens svømmehal. Skolen har investeret i ovne, køleskab og stål-nedrulning til at lukke boden med. Selve boden består af to luger – en for den forudbestilte varme mad og en for løssalg. I gangarealet står salatbaren.

På en anden skole spiser børnene i hallens cafeteria, som ligger 2 minutters gang fra skolen. Elever fra 3.-9. klasse går langs skolen ad en lukket sti over til hallen. I cafeteriet i hallen er der siddepladser, som svarer nogenlunde til det antal elever, som kommer og spiser. Når eleverne er færdige med at spise, må de spille bold i hallen. De elever, som ikke spiser i hallens cafeteria, spiser for de smås vedkommende i klasserne, og de store må selv bestemme, hvor de vil spise. Ingen elever må dog forlade skolens område i skoletiden, hvilket blev slået helt fast, da skolemadsordningen blev permanent.

Hvilke ordninger har flest brugere?

Er der forhold, som karakteriserer de skoler, som har flest brugere af skolemadsordningen? Sammenfattende er der på baggrund af gennemgangen af disse cases ikke mulighed for entydigt at sige noget om, hvilke forhold der er særlig afgørende i en skolemadsordning for, at flest elever bliver brugere.

Dette uddybes dog senere i rapporten ved gennemgang af elevspørgeskemaet og forældrespørgeskemaet. Caseanalysen efterlader et billede af, at prisniveauet har betydning, og at inddragelse af samtlige aktører samt sammenhæng til andre aktiviteter om sundhed har betydning i forbindelse med ordningens etableringsfase.

På den skole, som eksplicit havde formuleret, at madordningen skulle bruges af alle elever – uanset hvilken indkomstgruppe deres familie var i – viste de foreløbige erfaringer, at dette i praksis ikke var tilfældet. Prisniveau, kammeratskabsgruppe samt både betalingsformen over Internettet og kontant var nogle af de barrierer i ordningen, som repræsentanter for kantineudvalget havde erfaret i forhold til at nå målgruppen. Betalingsform over Internettet kræver forudgående planlægning, og ved kontant betaling vælger de ældste elever i stedet af følge de kammerater, som forlader skolen og købe mad i de tilbud, som er uden om skolen.

Nedenfor følger en oversigt over, hvor mange hhv. brugere (hver dag/ofte eller en gang imellem) og ikke-brugere (sjældent eller aldrig), der er på de enkelte skoler. Dette er baseret på elevernes egne angivelser i spørgeskemaet.

	Brugere	Ikke brugere	N
Egtved Skole	90	10	38
Parkskole.....	88	12	17
Hornslet Skole	80	20	56
Sennels Skole.....	65	35	17
Rosendalskolen	64	36	60
H.C. Andersen Skolen	61	39	33
Gedved Skolen	58	42	19
Favredal Skole.....	54	46	74
Spjald Skolen.....	52	48	38
Sundhøjskolen	52	48	76
Bakkeskolen	51	49	33
Sommersted Skole	33	67	33
Bjernbjergskolen	25	75	64
Trællerupskolen	21	79	28

5 Analyse af elevernes brug og holdninger

I analysen indgår 586 elever fra 7. klasser fordelt på 14 skoler. I det følgende gennemgås deres besvarelse af spørgeskemaet.

Der fokuseres på følgende temaer:

1. Brug af skolemadsordningen.
  2. Hvorfor bruges ordningen ikke? (med udgangspunkt i dem, der ikke bruger ordningen).
  3. Hvorfor bruges ordningen jævnligt? (med udgangspunkt i dem, der jævnligt bruger ordningen).
  4. Hvorfor bruges ordningen hyppigt? (med udgangspunkt i dem, der hyppigt bruger ordningen).
  5. Elevernes madvalg.
  6. Sociale vinkler på spørgsmålene omkring brug og holdninger.
- Afslutningsvis opsamles spørgsmål omkring brug og holdninger.

5.1 Brug af skolemadsordningen

Som det fremgår nedenfor bruger godt halvdelen af eleverne skolemadsordningen – hovedparten af disse dog kun en gang imellem.

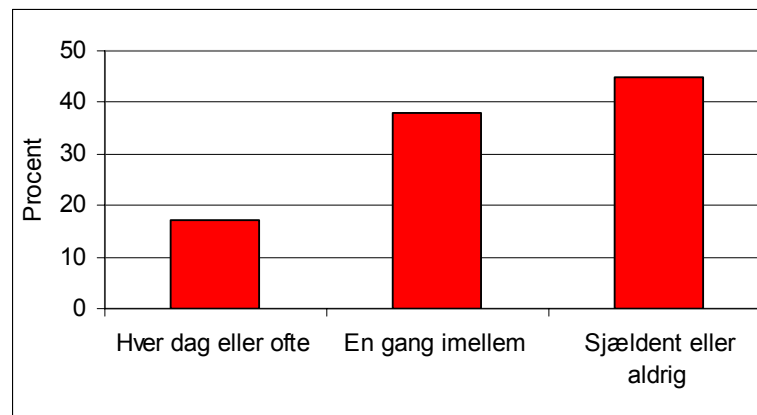

Fig. 51: Hvor tit spiser du mad fra skolens madordning? (N = 586)

Der er stillet spørgsmål til hver af disse 3 grupper. Svarene fra de 3 grupper gennemgås i de følgende 3 afsnit.

5.1.1 Hvorfor bruges ordningen ikke?

De 45 % af eleverne, der ovenfor har svaret, at de sjældent eller aldrig bruger ordningen (263 elever), har fået uddybende spørgsmål herom.

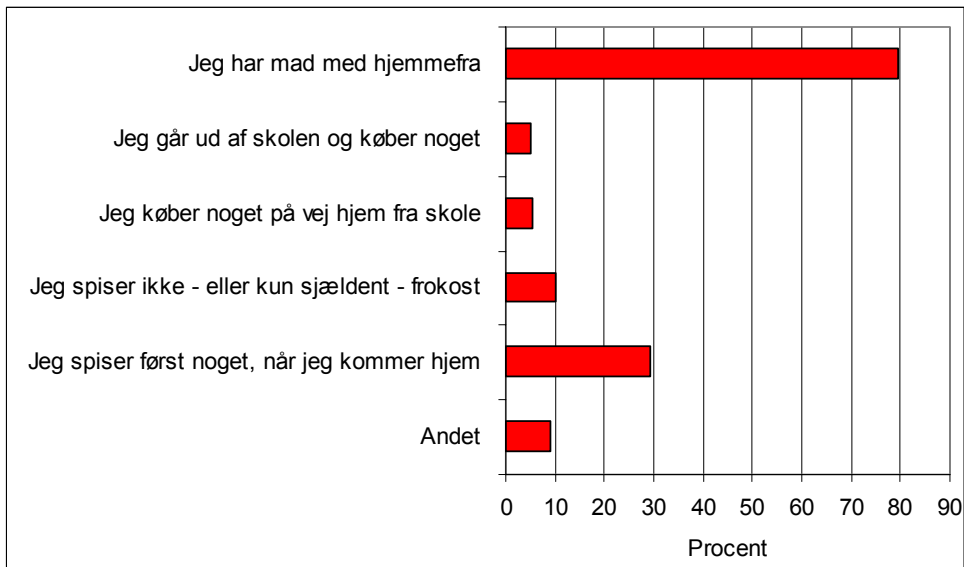

Fig. 5.2: Når du ikke bruger skolens madordning - hvad passer så bedst på dig? (N = 263)
(flere svar muligt)

Langt de fleste, som ikke benytter skolemadsordningen, begrundet det med, at de har mad med hjemmefra, og næsten hver tredje svarer, at de venter med at spise, til de kommer hjem. 10 % af eleverne køber noget uden for skolen, dvs. i skoletiden eller på vej hjem. Hver tiende elev angiver, at de ikke – eller kun sjældent – spiser frokost.

I det næste spørgsmål er eleverne blevet bedt om at prioritere op til 5 begrundelser for, hvorfor de ikke bruger madordningen.

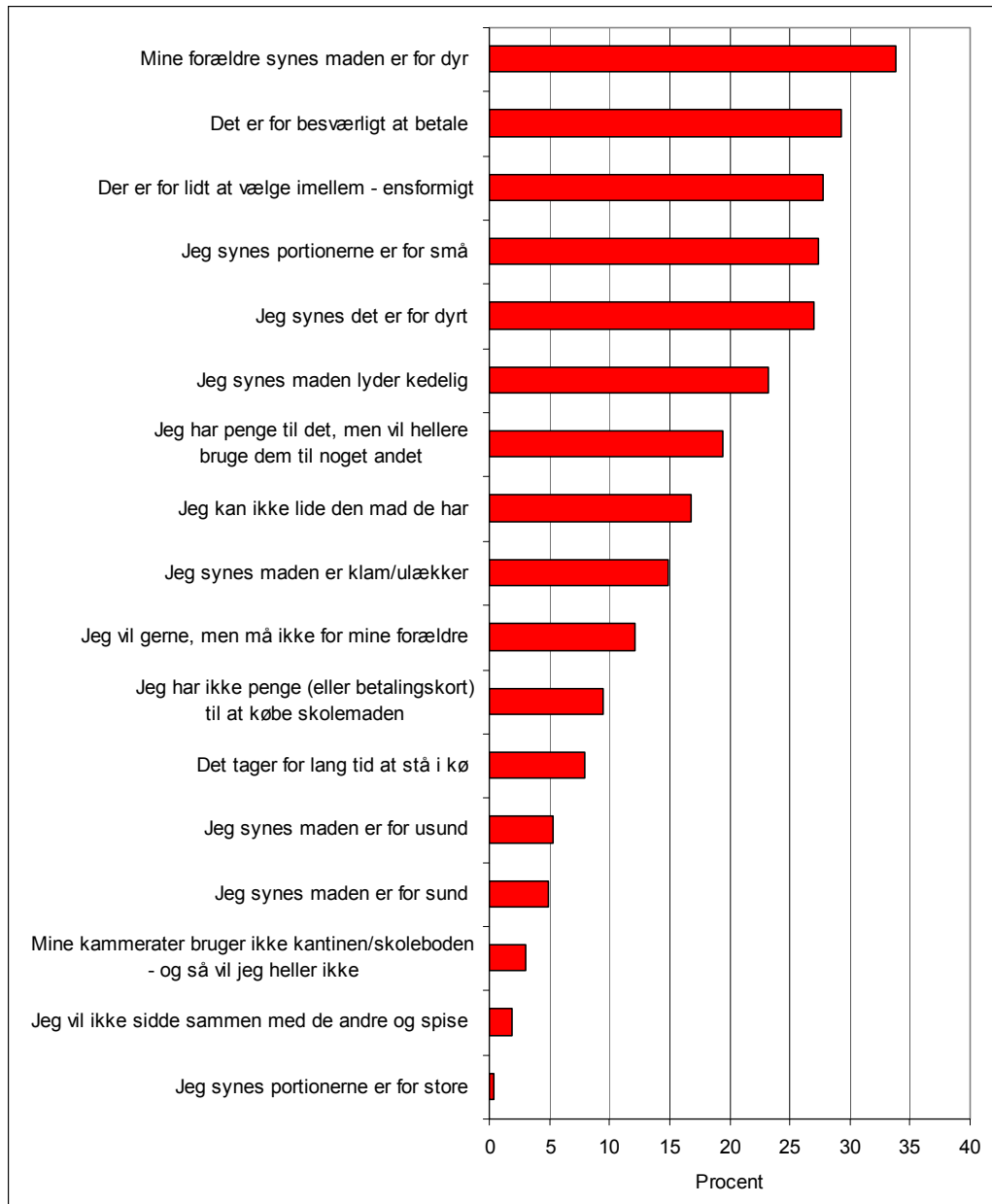

Fig. 5.3: Hvorfor bruger du ikke skolens madordning? (N = 263 – se dog boks)
(der kunne afkrydses op til 5 begrundelser)

De 5 hyppigste begrundelserne for ikke at bruge madordningen er:

- Mine forældre synes maden er for dyr.
- Det er for besværligt at betale.
- Der er for lidt at vælge imellem – det er for ensformigt.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Jeg synes, det er for dyrt.

Det skal bemærkes, at begrundelsen ”Jeg synes det er for dyrt” og ”Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet” er underre-

præsenteret, fordi kun en delmængde af eleverne har kunnet vælge disse to svar (se boks).

I en nærmere analyse af de skoler, hvor eleverne selv kan købe maden på skolen, fremgår det, at prisen er en mere vigtig faktor end det fremgår af figuren. Således svarer næsten halvdelen af disse, at *"Jeg synes det er for dyrt"* og hver tredje, at *"Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet"*.

Figuren er dannet ud fra tre grupper af svar, idet madordningerne er forskellige.

34 elever er knyttet til en ordning med madpakker, som bringes ud i klassen. De har derfor ikke kunnet vælge følgende 4 begrundelser, som er irrelevante for dem:

- Jeg synes det er for dyrt.
- Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet.
- Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden.
- Det tager for lang tid at stå i kø.

For 82 af eleverne findes en ordning, hvor skolemaden skal afhentes, men er bestilt hjemmefra. De har derfor ikke kunnet vælge følgende 3 begrundelser, som er irrelevante for dem:

- Jeg synes, det er for dyrt.
- Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet.
- Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden.

De resterende 148 elever har kunnet vælge mellem alle begrundelser. I figuren er procenterne angivet i forhold til alle 263 elever.

Endvidere er eleverne blevet spurgt til, hvor stor en betydning følgende begrundelser vil have for, at de vil begynde at bruge ordningen. Der var angivet 15 forskellige tiltag, som evt. kunne gøre denne gruppe elever mere interesserede i at benytte madordningen.

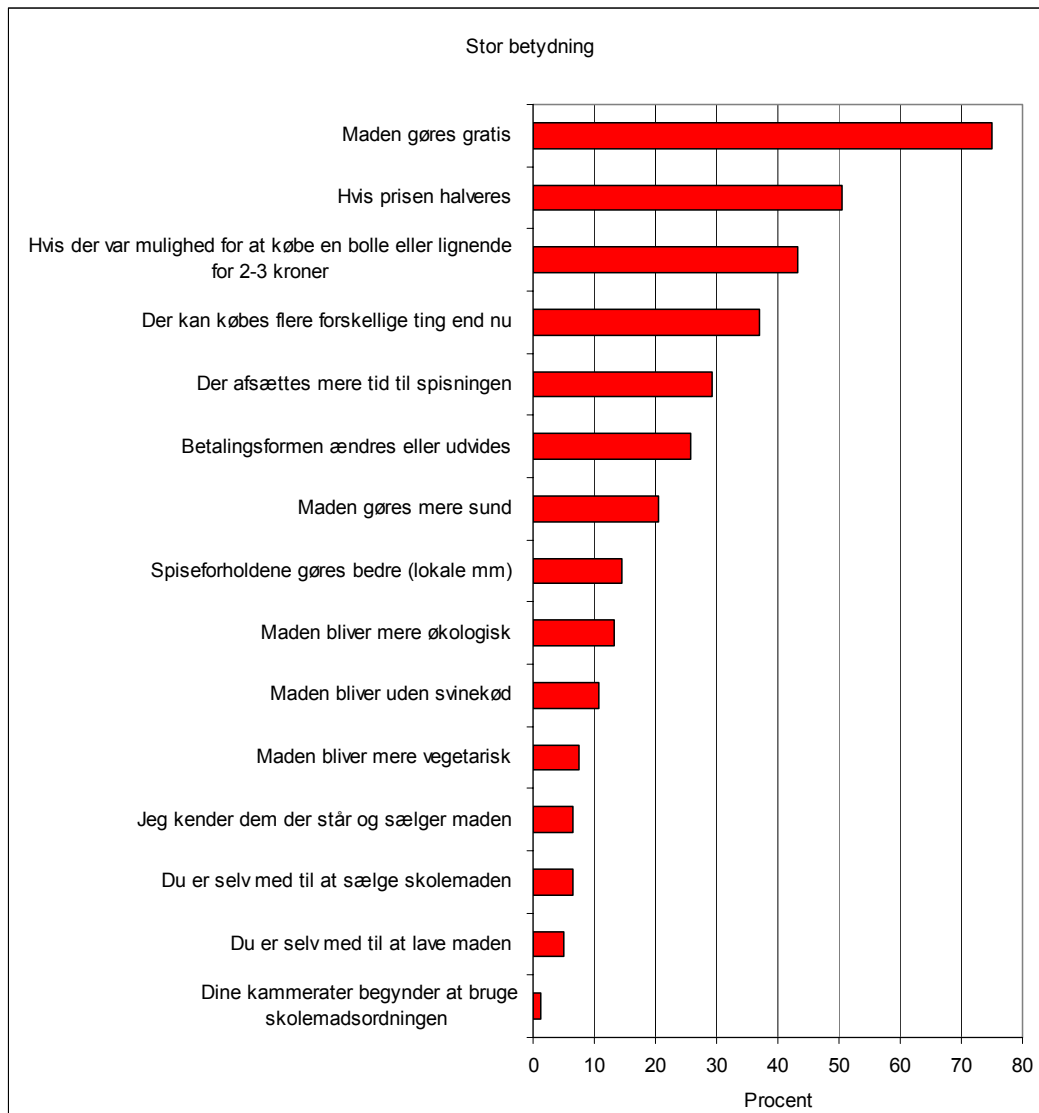

Fig. 5.4: Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? (N = 263). Figuren angiver, hvor mange procent af eleverne, som angiver "stor betydning" (valg mellem stor, lille, ingen betydning - eller ved ikke)

Igen ses, at prisen er en helt afgørende faktor, idet 75 % af eleverne angiver, at det vil have stor betydning at gøre maden gratis. En halvering af prisen har stor betydning for 50 %.

Følgende 4 forhold har stor betydning for mindst 25 % af eleverne:

- Hvis der var mulighed for at købe en bolle eller lignende for 2-3 kroner (43 %).
- Der kan købes flere forskellige ting end nu (37 %).
- Der afsættes mere tid til spisningen (29 %).
- Betalingsformen ændres eller udvides (26 %).

De højeste scoringer med svarene ”Ingen betydning” har:

- Du er selv med til at sælge skolemaden (72 %).
- Du er selv med til at lave maden (68 %).
- Jeg kender dem, der står og sælger maden (67 %).
- Dine kammerater begynder at bruge skolemadsordningen (67 %).

Det er således væsentligt at bemærke, at eleverne, der ikke bruger ordningen, kun i meget ringe omfang selv tillægger det, at de eller deres kammerater er engagerede i skolemadsordningen, betydning.

5.1.2 Hvorfor bruges ordningen jævnligt?

De 222 elever, som har svaret, at de bruger madordningen ”en gang imellem”, har ligeledes fået en række spørgsmål om deres brug og ikke-brug.

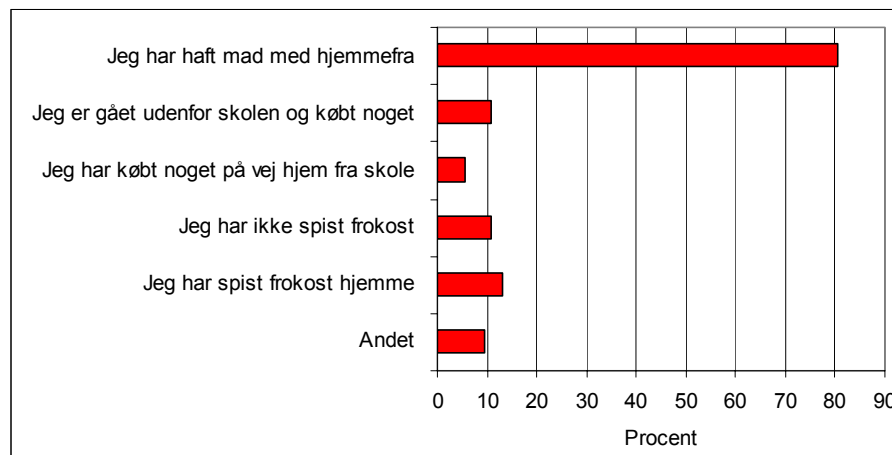

Fig. 5.5: De dage, du ikke bruger skolens madordning - hvad passer så bedst på dig? (N = 222) (flere svar muligt)

De dage, hvor de ikke bruger ordningen, angiver langt de fleste (81 %), at de har haft mad med hjemmefra. 16 % af eleverne køber noget uden for skolen, dvs. i skoletiden eller på vej hjem. 13 % har spist frokost hjemme. Hver tiende elev angiver, at de ikke har spist frokost.

De jævnlige brugere er desuden blevet spurgt til, hvorfor de kun bruger skolens ordning en gang imellem. Her har de skulle prioritere mellem besvarelsenerne, da der kun var mulighed for at svare op til 5 begrundelser.

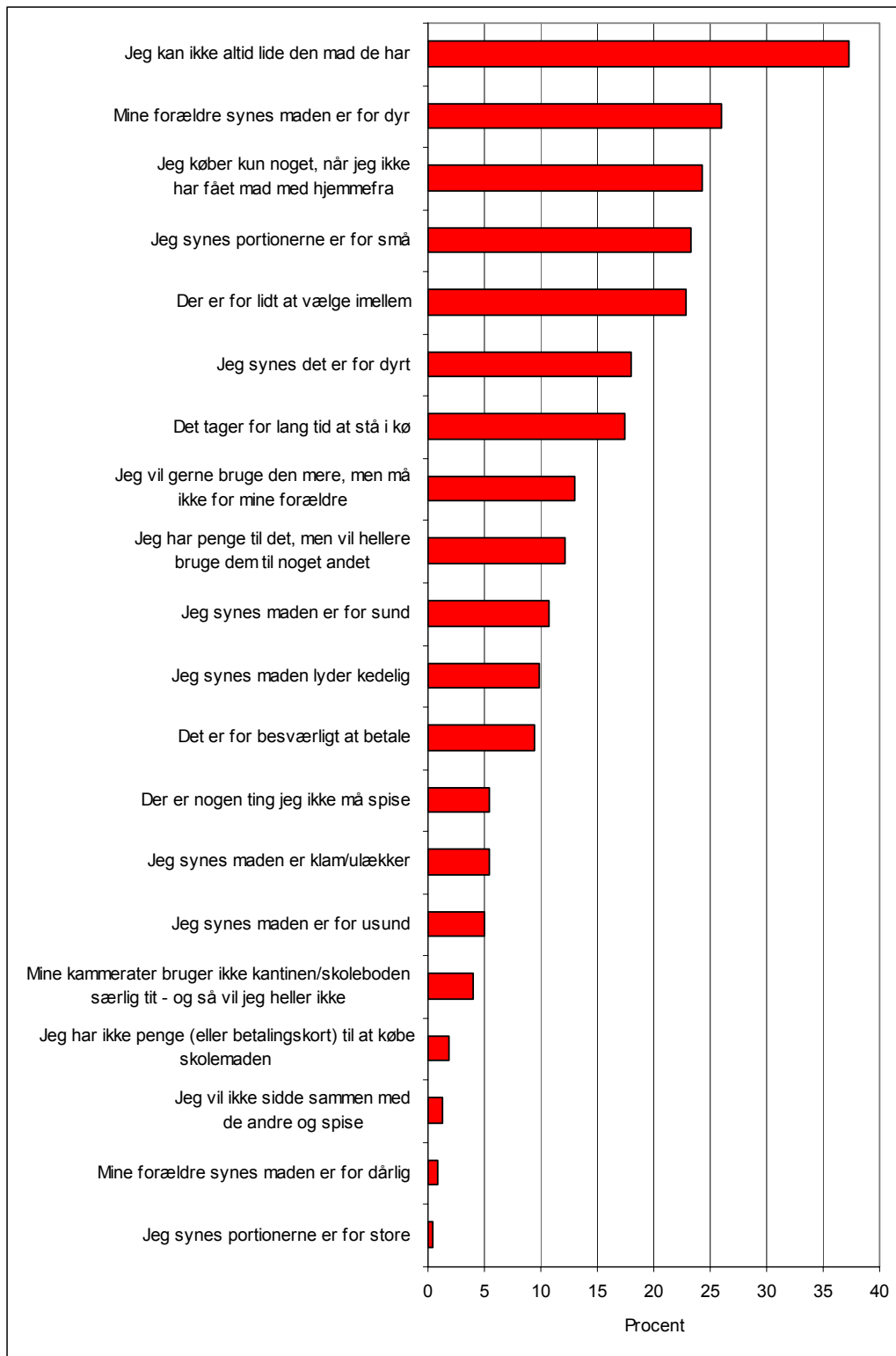

Fig. 5.6: Hvorfor bruger du kun skolens madordning en gang imellem? (N = 222)
(der kunne afkrydses op til 5 begrundelser)

De 5 hyppigste begrundelser for ikke at bruge madordningen mere er:

- Jeg kan ikke altid lide den mad, de har.
- Mine forældre synes, maden er for dyr.
- Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Der er for lidt at vælge imellem.

Det skal bemærkes, at de tre begrundelser: ”Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra”, ”Jeg synes, det er for dyrt” og ”Det tager for lang tid at stå i kø” er underrepræsenteret, fordi kun en delmængde af eleverne har kunnet vælge disse to svar (se boks).

I en nærmere analyse af de skoler, hvor eleverne selv kan købe maden på skolen, fremgår det, at prisen er en mere vigtig faktor, end det fremgår af figuren. Således svarer 36 %, at ”Jeg synes det er for dyrt” og 25 %, at ”Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet”.

Økonomien spiller her en lidt mere tilbagetrukket rolle end hos ikke-brugerne, mens de jævnlige brugere forholder sig mere til, om de kan lide maden.

Endvidere viser undersøgelsen, at de elever, som er knyttet til en ordning med madpakke, som bringes ud i klassen, svarer 29 %, at de gerne vil bruge ordningen mere, men ikke må for deres forældre.

Figuren nedenfor er dannet ud fra tre grupper af svar, idet madordningerne er forskellige.

24 elever er knyttet til en ordning med madpakker, som bringes ud i klassen. De har derfor ikke kunnet vælge følgende 4 begrundelser, som er irrelevante for dem:

- Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra.
- Jeg synes, det er for dyrt.
- Det tager for lang tid at stå i kø.
- Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet.
- Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden.

For 89 af eleverne findes en ordning, hvor skolemaden skal afhentes, men er bestilt hjemmefra. De har derfor ikke kunnet vælge følgende 3 begrundelser som er irrelevante for dem:

- Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra.
- Jeg synes, det er for dyrt.
- Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet.
- Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden.

De resterende 110 elever har kunnet vælge mellem alle begrundelser. I figuren er procenterne angivet i forhold til alle 223 elever.

Endvidere er de jævnlige brugere blevet spurgt til, hvilke begrundelser de tillægger stor betydning i forhold til at gøre eleverne mere interesserede i at bruge madordningen.

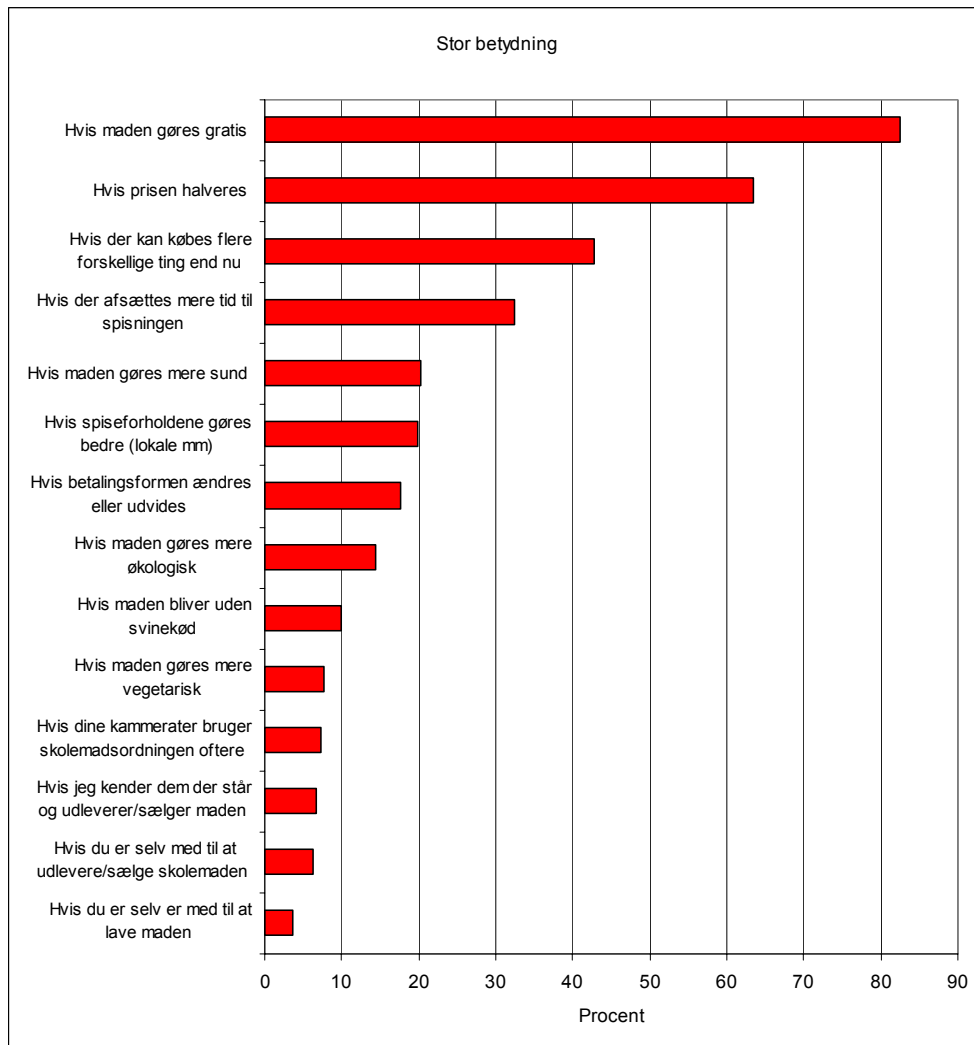

Fig. 5.7: Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? (N = 222). Figuren angiver, hvor mange procent af eleverne, der angiver "stor betydning" (valg mellem stor, lille, ingen betydning - eller ved ikke)

Der var angivet 15 forskellige tiltag, som evt. kunne gøre denne gruppe elever mere interesseret i at benytte madordningen. Igen ses, at prisen er en helt afgørende faktor:

- 82 % af eleverne angiver, at det vil have stor betydning at gøre maden gratis.
- En halvering af prisen vil have stor betydning for 64 % af eleverne.

Følgende 4 forhold har stor betydning for mindst 20 % af eleverne:

- Hvis der kan købes flere forskellige ting end nu (43 %).
- Hvis der afsættes mere tid til spisningen (32 %).

- Hvis maden gøres mere sund (20 %).
- Hvis spiseforholdene gøres bedre (lokale mm) (20 %).

Udover, at prisen er afgørende, er det også væsentligt, at rammerne omkring spisningen (tid og spiseforhold) spiller ind. Dette var ikke så afgørende for ikke-brugerne.

De højeste scoringer med svarene ”ingen betydning” har:

- Hvis du selv er med til at udlevere/sælge skolemaden (72 %).
- Hvis du selv er med til at lave maden (70 %).
- Hvis jeg kender dem, der står og udleverer/sælger maden (69 %).

Igen er det væsentligt, at involveringen i madordningen fra elevernes side ikke tillægges stor vægt.

5.1.3 Hvorfor bruges madordningen?

Den sidste gruppe, som har fået næsten enslydende spørgsmål, er de hyppige brugere. De 101 elever, som har svaret, at de bruger madordningen ”hver dag eller ofte”, har ligeledes fået en række spørgsmål.

På spørgsmålet om, hvorfor de køber skolemad så tit, har de prioriteret en række begrundelser.

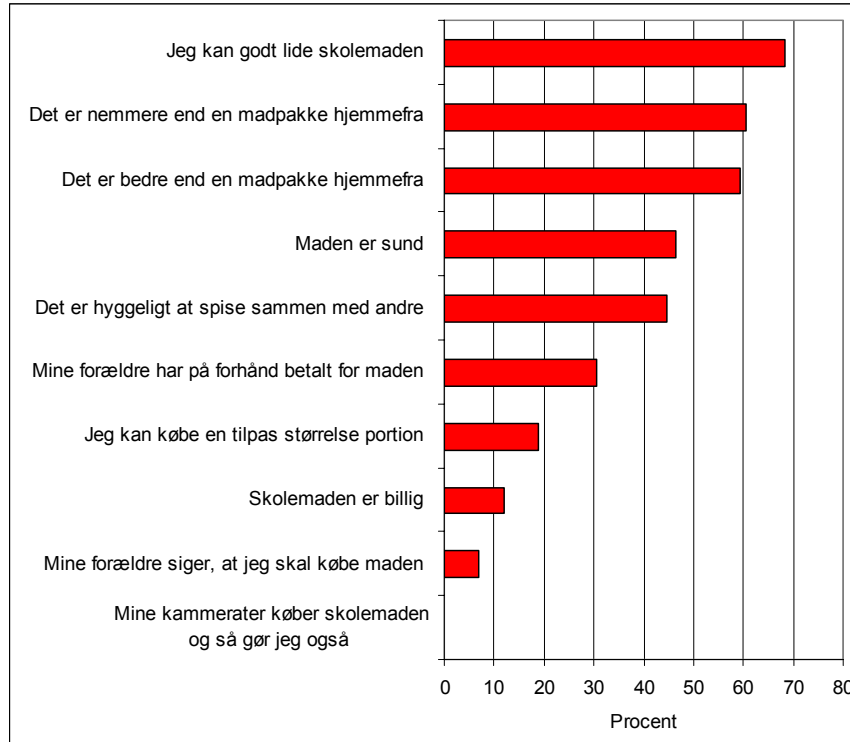

Fig. 5.8: Hvorfor køber du skolemad så tit? (N = 101)
(der kunne afkrydses op til 5 begrundelser)

De 5 hyppigste begrundelser for at benytte skolemadsordningen så tit er:

- Jeg kan godt lide skolemaden (68 %).
- Det er nemmere end en madpakke hjemmefra (60 %).
- Det er bedre end en madpakke hjemmefra (59 %).
- Maden er sund (47 %).
- Det er hyggeligt at spise sammen med andre (45 %).

Eleverne er endvidere blevet bedt om at prioritere en række forslag til mulige ændringer af skolemadsordningen.

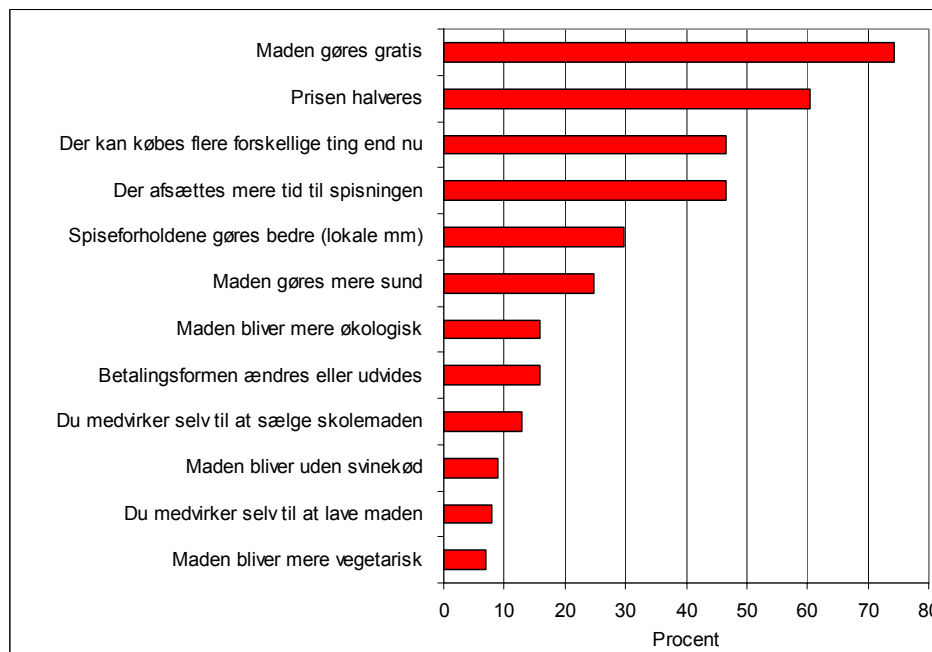

Fig. 5.9: Nedenfor er en række forslag til mulige ændringer af jeres skolemadsordning. Vi vil gerne høre, om du synes, ordningen vil blive meget bedre, lidt bedre eller ikke bedre, hvis forslagene blev gennemført hos jer (N = 101) (der kunne svares: meget bedre, lidt bedre, ikke bedre, ved ikke)

Figuren viser den procentandel af eleverne, der har svaret ”meget bedre”.

Det er således vurderingen blandt brugerne af ordningen, at følgende forhold er de 5 vigtigste for, at ordningen bliver bedre (og flere formentlig vil benytte ordningen):

- Maden gøres gratis (74 %).
- Prisen halveres (60 %).
- Der kan købes flere forskellige ting end nu (47 %).
- Der afsættes mere tid til spisningen (47 %)
- Spiseforholdene gøres bedre (lokale m.m.) (30 %).

Det er væsentligt, at økonomien igen spiller en vigtig rolle i argumentationen omkring forbedringer, men også rammerne omkring spisningen og udbuddet inddrages.

5.2 Eleverne og skolemaden

Samtlige elever har fået en række spørgsmål uafhængigt af, om de bruger ordningen på deres skole eller ej.

Det første omhandler, hvem der bestemmer, om de bruger ordningen.

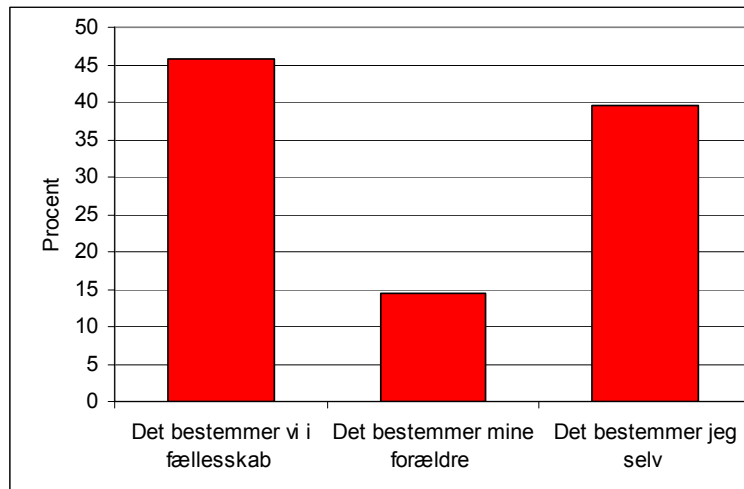

Fig. 5.10: Hvem bestemmer, om du bruger skolens madordning? (N = 586)

En relativ stor del af eleverne (40 %) bestemmer selv, om de vil bruge skolens madordning.

Eleverne er endvidere blevet spurgt til, om de har penge med i skole samt en række spørgsmål herom.

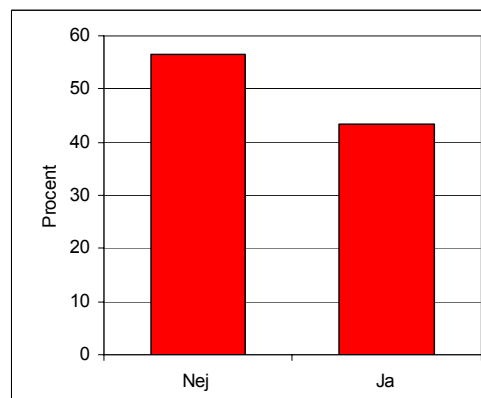

Fig. 5.11: Har du ofte penge på dig, når du går i skole? (N = 586)

Næsten halvdelen af eleverne (43,5 %) har penge med i skolen og har dermed mulighed for at købe skolemads, hvis det er muligt at købe kontant og/eller købe noget at spise og drikke uden for skolen eller på vej hjem fra skolen.

De 255 elever, som har penge med, er yderligere blevet spurgt til deres pengeforbrug både i skoletiden og på vej hjem fra skolen.

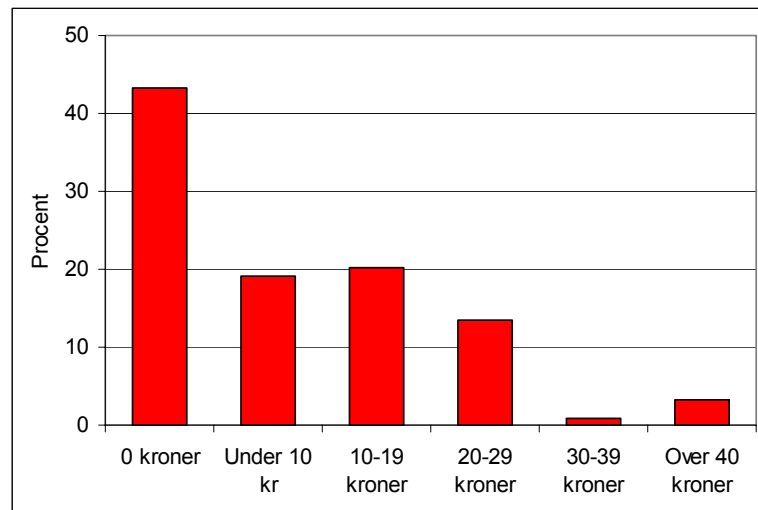

Fig. 5.12: Hvor meget heraf bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv., inden du har fri fra skole? (N = 255)

Ca. 57 % af de elever, som *har* penge på sig i skolen, bruger heraf i skoletiden. Et estimeret gennemsnitligt forbrug for denne gruppe er kr. 16,31 (bemærk: alene gennemsnit for de elever, der bruger penge i skoletiden). Der kan være tale om såvel skolemad som andre former for indkøb af mad og drikke (fx uden for skolen).

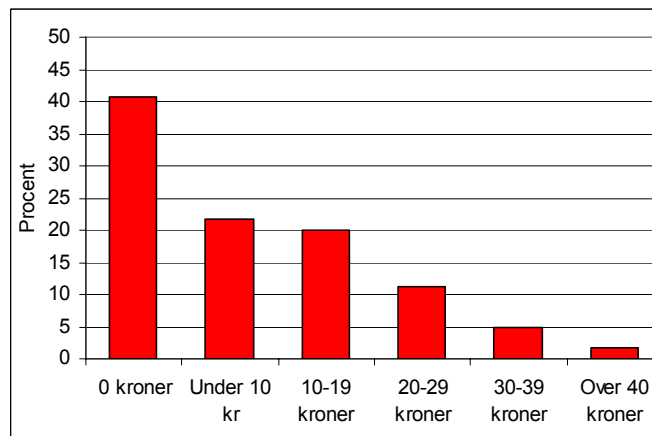

Fig. 5.13: Hvor meget bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv., på vej hjem fra skole? (N = 255)

Over halvdelen af de elever, som *har* penge med i skole, køber i større eller mindre omfang mad, cola, slik, snack osv. på vej hjem fra skolen.

Et estimeret gennemsnit for de elever, som selv har penge med, er et forbrug på kr. 16,04 i gennemsnit, dvs. næsten på højde med det, der bruges i

skoletiden. (Bemærk, at en stor gruppe elever ikke selv betaler for skolemaden på skolen, da den købes over Internettet eller andet. Denne omkostning indgår ikke i sammenligningen).

Samkøres disse to spørgsmål, fremgår det, at blandt de elever, som ikke bruger penge på skolen (109 elever), bruger de 42 % penge på vej hjem fra skolen. De 19 % bruger under 10 kr., 11 % bruger mellem 10 og 19 kr., mens 12 % bruger 20 kr. eller mere.

Blandt de 143 elever⁶, som bruger penge på skolen, er det kun de 15 %, som ikke køber noget på vej hjem, 27 % køber for et mindre beløb, end de har brugt i skolen, 47 % køber for omtrent det samme beløb som i skolen, mens resten (10 %) køber for mere.

Med andre ord er der stor sandsynlighed for, at hvis man bruger penge på skolen, så bruger man også penge efter skoletid, mens kun halvdelen af dem, der ikke bruger penge på skolen, køber noget på vej hjem.

Af et andet spørgsmål (ikke gengivet grafisk her) fremgår, at 57 % af eleverne selv tjener penge, de kan bruge, og knap hver tredje angiver, at de bruger af deres egne penge til at købe noget at spise og drikke.

Eleverne er endvidere spurgt til, hvad de typisk spiser i løbet af skoledagen.

---

⁶ 3 elever, der har penge med, har ikke besvaret, hvor meget de bruger.

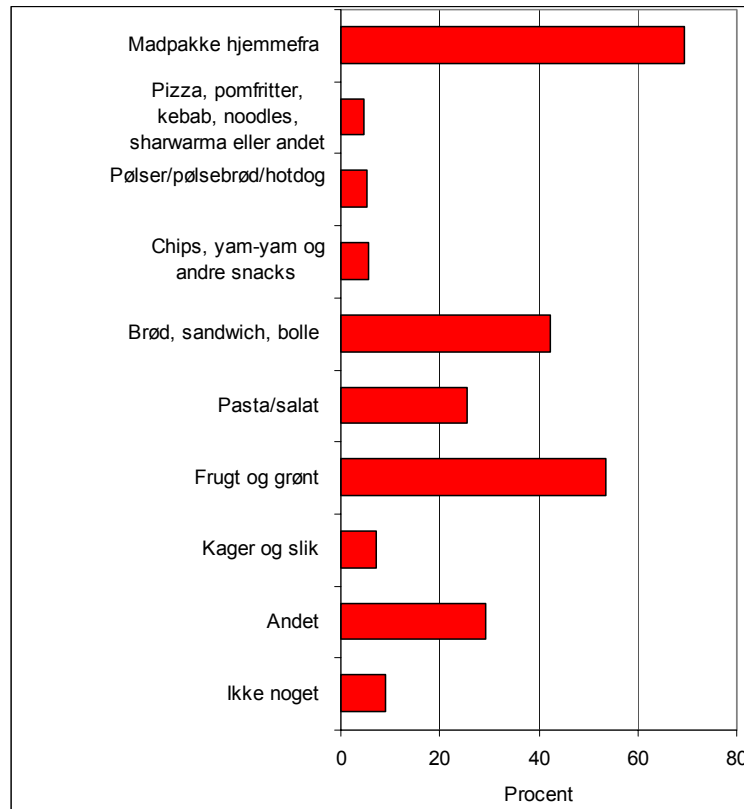

Fig. 5.14: Hvad spiser du typisk i løbet af en skoledag (dvs. inden du har fri)? (N = 586)

En madpakke hjemmefra er langt det mest anvendte af eleverne (70 %), og over halvdelen (53 %) spiser typisk frugt og grønt dagligt.

5 % af eleverne spiser typisk fast food og et tilsvarende antal oplyser, at de spiser chips og andet snack. 7 % spiser typisk kager og slik.

Knap 10 % af eleverne oplyser, at de typisk ikke spiser noget i løbet af skoledagen. Halvdelen heraf har alene afkrydset dette felt, dvs. at de stort set aldrig spiser noget. Blandt disse er der en klar social skævvridning, idet 46 % af disse tilhører socialgruppe 3 og 29 % social gruppe 2, mens kun 25 % hører til gruppe 1. Dette afviger markant fra respondenternes samlede sammensætning (se senere).

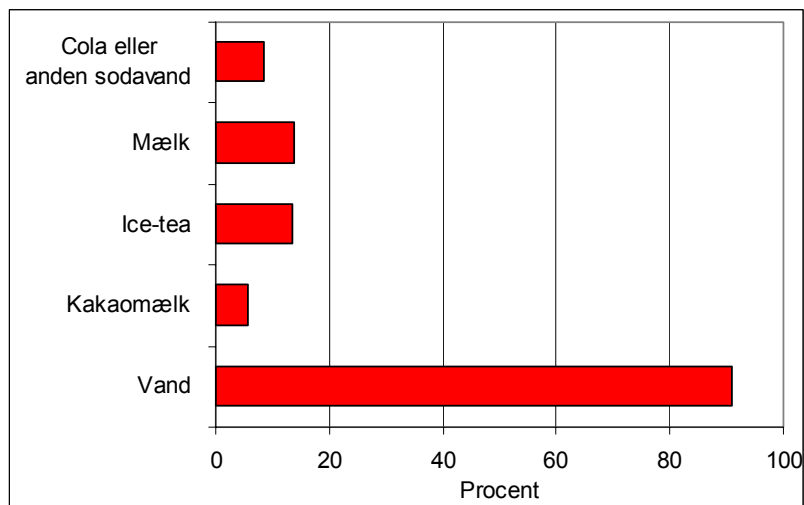

Fig. 5.15: Hvad drikker du typisk i løbet af en skoledag (dvs. inden du har fri)? (N = 586)
(der kunne afkrydses flere svar)

Langt de fleste elever drikker vand i løbet af skoledagen. Kun 14 % drikker mælk, og et tilsvarende antal drikker ice-tea, mens lidt færre (9 %) typisk drikker cola eller andet sodavand. En krydskørsel af svarene viser, at 5 % af eleverne hverken drikker vand eller mælk, men alene cola, sodavand, ice-tea og kakaomælk. Ice-tea er det mest brugte i denne gruppe.

27 % af eleverne oplyser, at de ofte spiser eller drikker noget på vej hjem fra skole. I fig. 31 er vist, hvor mange procent af alle elever, der spiser og drikker hvad.

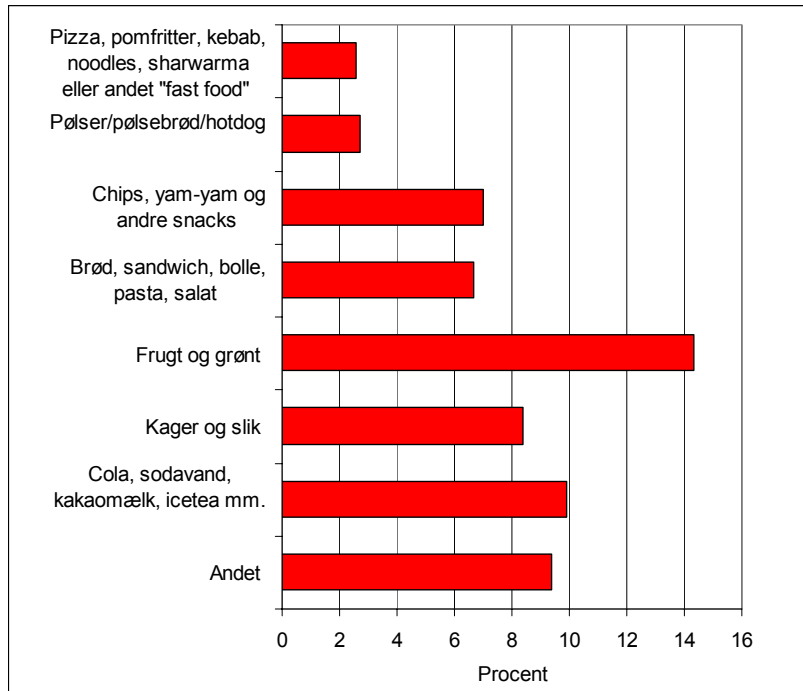

Fig. 5.16: Spiser eller drikker du ofte nogen af disse ting på vej hjem fra skole? (N = 586) (der kunne afkrydses flere svar)

Det mest populære er at spise frugt og grønt på vejen hjem. Det gør hver syvende elev ofte. Hver tiende elev drikker ofte cola, ice-tea eller tilsvarende på vej hjem fra skole. Lidt færre (7-8 %) spiser kager og slik, og det samme gælder for chips og snacks. Kun 2,5 % spiser hyppigt fast food og pølser på vej hjem. En krydskørsel viser, at "de usunde" ting ofte indtages i kombination med brød, pasta, salat og/eller frugt og grønt. Samlet er det således 9 % af eleverne, der alene spiser og/eller drikker "usunde" fødevarer på vej hjem fra skole.

Eleverne er blevet spurgt til, hvad de foretrækker at spise til frokost.

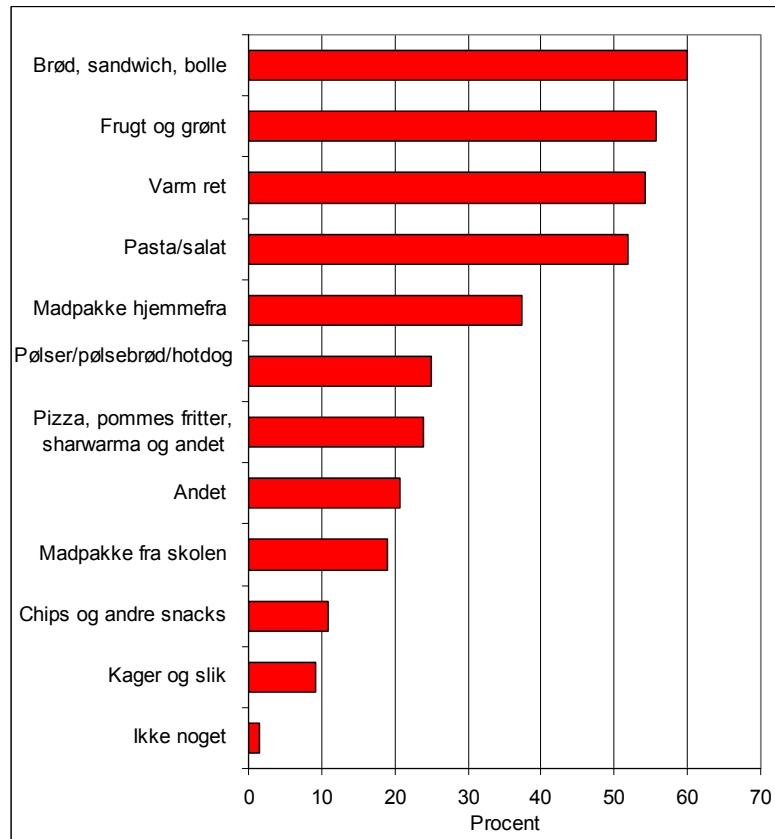

Fig. 5.17: Hvilken slags mad vil du helst spise til frokost? (N = 586)
(der kunne afkrydses maks. 5 svar)

De mest ønskede retter til frokosten er:

- Brød, sandwich, bolle (60 %).
- Frugt og grønt (56 %).
- Varm ret (54 %).
- Pasta/salat (52 %).

81 % af eleverne har afkrydset en eller flere af disse fire, mens 8 % ikke har. Halvdelen af disse har dog peget på madpakker enten hjemmefra eller fra skolen. 4 % af eleverne har peget på andet end de fire mest ønskede og madpakker. Der er ca. 10 %, der peger på henholdsvis chips og på kager og slik. Disse svar er dog alle i kombination med andre ting.

Videre er eleverne blevet spurgt til, hvor ofte de spiser bl.a. slik og kager.

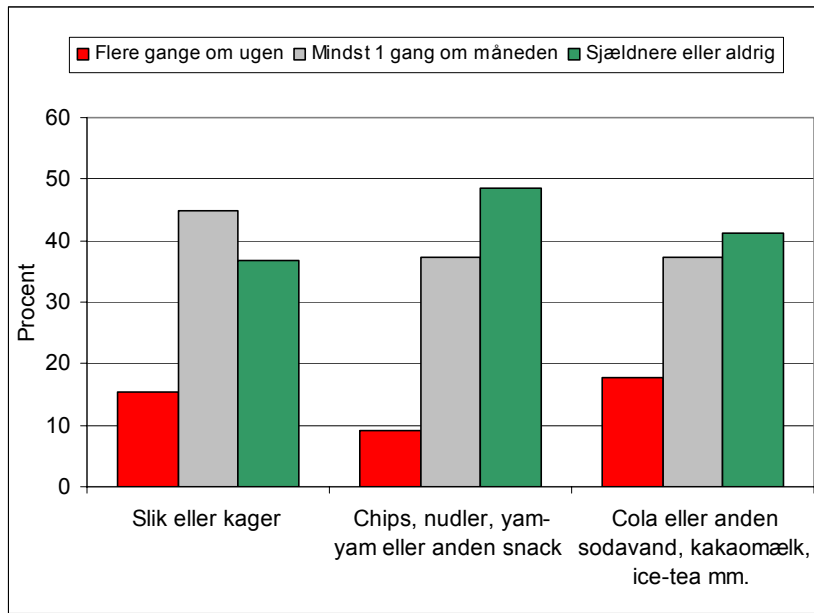

Fig. 5.18: Hvor tit spiser eller drikker du følgende i løbet af skoledagen (dvs. inden du kommer hjem fra skole)? (N = 586)
 (Der kunne afkrydses mellem 5 muligheder: Stort set hver dag, flere gange om ugen, ca. 1 gang om ugen, 1-2 gange om måneden, sjældent eller aldrig – i figuren er valg 1 og 2 samt 3 og 4 slået sammen)

Knap 2 ud af 3 elever spiser slik eller kage mindst 1 gang månedligt i skoletiden (og for langt hovedparten er det mindst 1 gang ugentligt). Næsten hver femte elev drikker flere gange ugentligt cola, ice-tea, kakaomælk og lignende.

Blandt de elever, som har deltaget i undersøgelsen, er der 6,9 %, som svarer nej til spørgsmålet ”Må du spise svinekød?”.

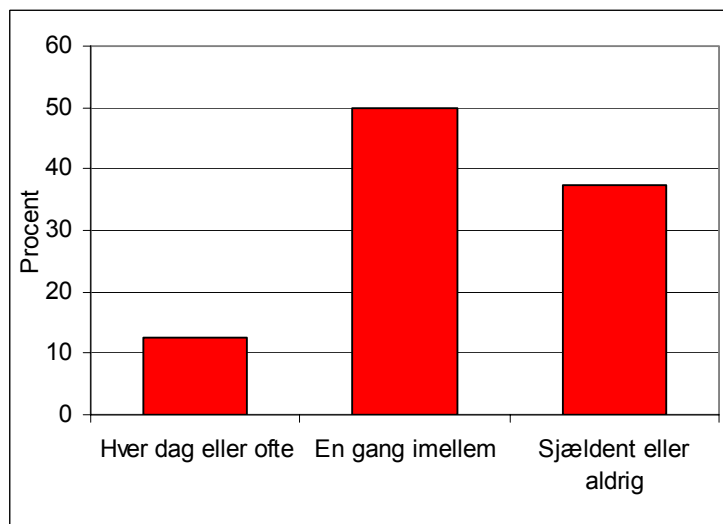

Fig. 5.19: Fordeling af elever som svarer nej til spørgsmålet om de må spise svinekød, fordelt efter, hvor ofte de bruger madordningen (N = 40)

I figuren vises brugsmønstret for elever, der ikke spiser svinekød. Sammenlignes med brugsmønstret for alle elever, er der mindre forskydninger, idet der er færre daglige brugere (12,5 % mod 17,2 %) og til gengæld flere lejlighedsvis brugere (50 % mod 37,9 %). Det betyder, at der er færre, der ikke benytter skolemadsordningen (37,5 % mod 44,9 %).

5.2.1 Eleverne om skolens madudbud

Alle eleverne er blevet bedt om at angive, hvad de kan spise i skolens madordning i løbet af en uges tid.

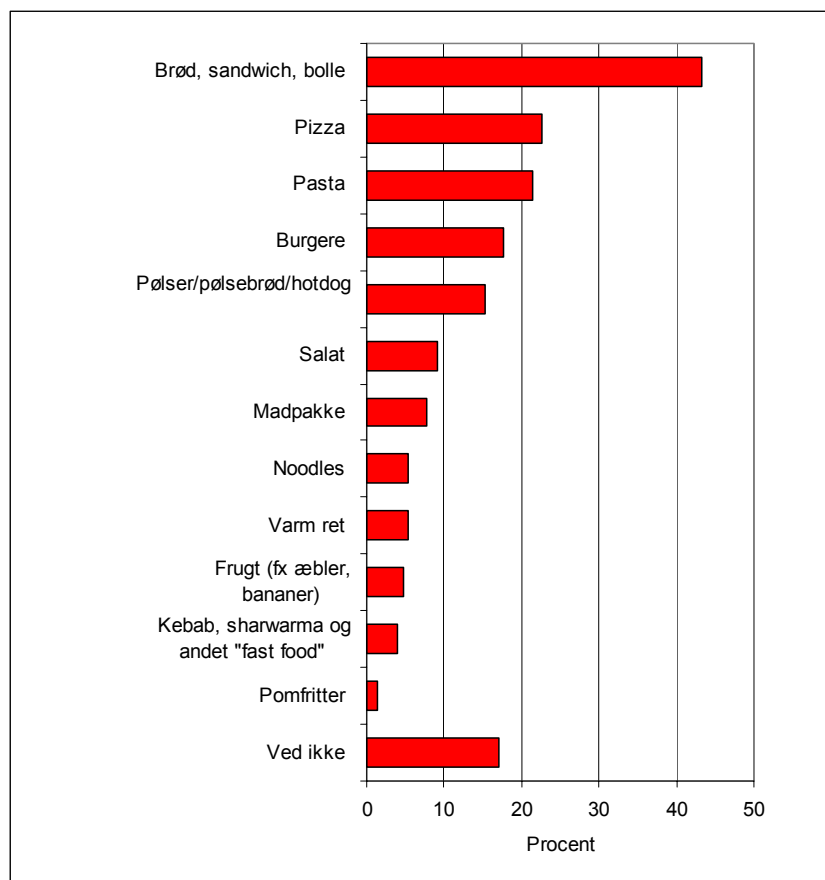

Fig. 5.20: Hvilke af følgende ting kan du normalt få at spise via skolens madordning i løbet af en uges tid? (N = 586)

Ifølge eleverne er følgende fem retter, de mest typiske som tilbydes:

- Brød, sandwich, bolle (tilbydes 43 % af eleverne).
- Pizza (tilbydes 23 % af eleverne).
- Pasta (tilbydes 21 % af eleverne).
- Burgere (tilbydes 18 % af eleverne).
- Pølser/pølsebrød/hotdog (tilbydes 15 % af eleverne).

Næsten alle elever angiver kombinationer af flere retter, hvilket dels dækker over forskellige retter hen over ugen, og/eller at der dagligt kan vælges

mellem flere ting. Det skal bemærkes, at begrebet ”sund mad” kan gå på tværs af disse retter, idet det afhænger af råvarer, indhold og fremstilling.

Fremadrettet er eleverne blevet bedt om at prioritere 5 ting, som de gerne vil have at spise i frokostordningen.

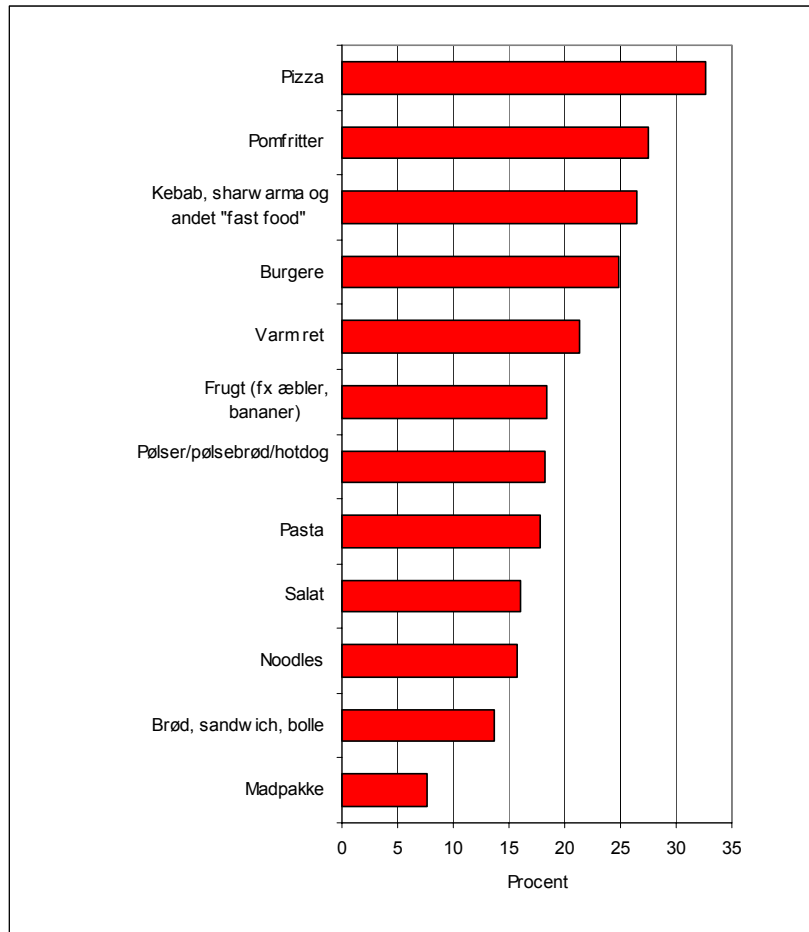

Fig. 5.21: Hvis du kunne foreslå noget, som du ikke kan få at spise via skolens madordning - hvad skulle det så være? (N = 586) (maks. 5 svar)

De fem mest ”efterlyste” retter er:

- Pizza (foreslås af 33 % af eleverne).
- Pomfritter (28 %).
- Kebab, shawarma og andet ”fast food” (27 %).
- Burgere (25 %).
- Varm ret (21 %).

Mindst hver fjerde elev foreslår således pizza og andre varianter af ”fast food”, der i traditionel udgave normalt ikke betragtes som særligt sundt.

Eleverne havde mulighed for selv at tilføje yderligere forslag, som man gerne vil have mulighed for at købe. Der er en række forslag af mere usund karakter – alt fra pomfritter, hotdog, chips m.m., men dog også en række mere sunde tiltag:

<ul style="list-style-type: none"> • Alt det med meget sukker fedt og salt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Altså ikke for meget fast food, det bliver ikke godt, men nogle varme retter ville være godt.
<ul style="list-style-type: none"> • Altså, det kommer mere an på, hvor stor portionen er. For der er ikke altid så meget for pengene. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asiatiske mad.
<ul style="list-style-type: none"> • At det skal blive billigere. 	<ul style="list-style-type: none"> • At maden bliver billigere.
<ul style="list-style-type: none"> • At man kan købe juice og kakao. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bare noget sundt, noget rigtig SUNDT!!!!!!
<ul style="list-style-type: none"> • Billigere mad! 	<ul style="list-style-type: none"> • Bland selv madpakke.
<ul style="list-style-type: none"> • Boller. 	<ul style="list-style-type: none"> • Camber.
<ul style="list-style-type: none"> • Chips. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dagens ret alle ugedage undtagen fredag, der kunne være rester fra de andre ugedage til 15,- kr.
<ul style="list-style-type: none"> • Der er ikke noget, jeg gerne vil have, men der er noget, jeg ikke kan lide. 	<ul style="list-style-type: none"> • Der kunne godt være lidt usundt.
<ul style="list-style-type: none"> • Der mangler intet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Det behøver ikke kun at være sundt.
<ul style="list-style-type: none"> • Det burde kunne købes smoothies eller andet drikke. 	<ul style="list-style-type: none"> • Det er dolid stop.
<ul style="list-style-type: none"> • Det smager godt, men det er usundt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Det ved jeg ikke rigtigt? Det er noget godt mad, der er nu.
<ul style="list-style-type: none"> • Det ville være godt, hvis man kunne få en hotdog om fredagen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drik: cola, te, varm kakao.
<ul style="list-style-type: none"> • En bakke med frugt. Evt. meloner og vindruer og lignende. 	<ul style="list-style-type: none"> • En elkedel så vi kunne varme nudler.
<ul style="list-style-type: none"> • En god gammeldags cola. 	<ul style="list-style-type: none"> • En sund burger.
<ul style="list-style-type: none"> • Eventuelt noget man får energi af. 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere forskellige drikkevarer, og mad med andet fyld.
<ul style="list-style-type: none"> • Flere forskellige slags frugter og grønt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere varme retter.
<ul style="list-style-type: none"> • Flere varme retter, man kan købe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere varme retter. Og bedre retter.
<ul style="list-style-type: none"> • Fordi så vil de tjene mange flere penge, for så ville flere købe det. 	<ul style="list-style-type: none"> • Frikadeller med pomfritter.
<ul style="list-style-type: none"> • Frugt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Frugt og grønt. Salatbuffet med større udvalg, og hvor man må tage alt, hvad man vil.
<ul style="list-style-type: none"> • Giv os noget slik eller kager til dessert. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grove brød, grov pasta i stedet for lys.
<ul style="list-style-type: none"> • Gryderet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hotdog.
<ul style="list-style-type: none"> • Ikke svinekød. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeg kunne tænke mig salat og pomfritter.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeg synes, at der skal være mere salat, end der er. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeg synes, det er godt, det er sundt, og man kan få forskellige ting.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeg synes, det er o.k. at få noget usundt en gang imellem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeg synes, at alt det usunde mad skal væk fra skolen, og alt det sunde kan sælges i skolen.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeg synes, at det er kedeligt, at maden altid er kold. Der skal også være mere at vælge imellem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeg ville gerne have at SFO'en bliver til Burgerking eller Mcdonald.
<ul style="list-style-type: none"> • Juice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Juice.
<ul style="list-style-type: none"> • Kage og cola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kage hver fredag, take away.

<ul style="list-style-type: none"> • Kakaomælk og pizza. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kakao og juice.
<ul style="list-style-type: none"> • Kakaomælk og den slags kan købes på vores skole, og det syntes jeg ikke godt om, fordi vi skal være sunde. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalvefrikadelle med pastasalat.
<ul style="list-style-type: none"> • Kartoffler, bairnaise og en god gang bøf. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kebabmiks, kyllingemiks, pøsemiks, kinesisk tag selv bord, colaer, franske hotdogs.
<ul style="list-style-type: none"> • Kinamad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne godt tænke mig salat, også pomfritter.
<ul style="list-style-type: none"> • Kylling. 	<ul style="list-style-type: none"> • Køb nogle nudler nede i Kiwi og sælg dem på skolen.
<ul style="list-style-type: none"> • Kødsovs med pasta der er sundt og varmt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasagne.
<ul style="list-style-type: none"> • Lidt mere usund mad. Som fx sund pizza. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lol ownage.
<ul style="list-style-type: none"> • Mad man kunne købe, når man er på skolen, så man ikke behøver at bestille det. 	<ul style="list-style-type: none"> • Madbrød.
<ul style="list-style-type: none"> • Mexicansk eller noget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mere drikke.
<ul style="list-style-type: none"> • Mere frugt og grønt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mere sund mad.
<ul style="list-style-type: none"> • Mexicansk med som tortillas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mini meal og juice syntes, at det er dårligt, at I ikke sælger mini meal, og det er sundt.
<ul style="list-style-type: none"> • Minipizza. 	<ul style="list-style-type: none"> • Müslibarer!!
<ul style="list-style-type: none"> • Müslibarer!! 	<ul style="list-style-type: none"> • Müslibarer!!!
<ul style="list-style-type: none"> • Måske lidt flere sandwich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nogle andre drikke, for vi har jo kun vand og mælk.
<ul style="list-style-type: none"> • Nogle andre slags smoothies end bare mysmoothie. Skolebrød, grove nudler og grov pasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noget der er lidt sundere såsom flere salater med noget kød, måske.
<ul style="list-style-type: none"> • Noget fast food eller sådan noget bare som sundt, man kunne evt. putte meget mere sundt i. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noget med kylling.
<ul style="list-style-type: none"> • Noget mere med kød. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noget mere med pasta.
<ul style="list-style-type: none"> • Noget salat med kyllingestykker i. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noget som en ret fx noget som man får til aftensmad! Det kunne måske være noget kylling, kebab osv.
<ul style="list-style-type: none"> • Noget uden ananas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noget uden kød.
<ul style="list-style-type: none"> • Noodless i stedet for pasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nudler for det smager godt og måske en af dagene, hvor der bliver en lille dessert.
<ul style="list-style-type: none"> • Ovnbagte pomfritter som dem fra Sun Set Boulevard. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ovnbagte pomfritter.
<ul style="list-style-type: none"> • Pandekager, frugt og grønt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasta med sund kødsovs.
<ul style="list-style-type: none"> • Pastasalat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pirogger. Meget mere frugt, og meget billigere, som man kan købe kontant henne i boden. Müslibar.
<ul style="list-style-type: none"> • Pirogger. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pizza.
<ul style="list-style-type: none"> • Pizza. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pizza !!! Pizza !!!Pizza !!!Pizza !!!Pizza !!!Pizza !!!Pizza !!!Pizza !!!
<ul style="list-style-type: none"> • Pizzabrød med fyld i. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pølsehorn, (Kirsebær, jordbær, vindruer).
<ul style="list-style-type: none"> • Risengrød og LÆKKER frugt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Salat varm ret.
<ul style="list-style-type: none"> • Sandwich, hvor man selv kunne bestemme, hvad der skal i. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sandwich med kun ost smør og skinke.
<ul style="list-style-type: none"> • Shawarma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slik og kager.
<ul style="list-style-type: none"> • Slik og kager til dessert og en masse 	<ul style="list-style-type: none"> • Slik, cola.

friture.	
• Smoothie, andre gode frugter, bare.	• Små ice-teas (dåse) eller nogle små kakao eller mælk.
• Sodavand, lasagne og kartoffelgratin.	• Stegt flæsk med persillesovs.
• Større udvalg af sandwich, varm mad osv.	• Sund fast food.
• Sund mad.	• Sund smoothie, kebab med grønt og sundt.
• Sunde burgere med groft mel.	• Sunde burgere og flere forskellige sandwich, evt. noget lidt billigere salat.
• Sundere ting, varme retter.	• Sund mad. Det ville være mega, total sej, hot og vildt fedt.
• Suppe.	• Sushi, vegetarretter.
• Sådant en slags snegle, fx pizza, kanel m.m.	• Tyggegummi og hej.
• Varm kakao.	• Varm kakao, ostehaps, mælkesnit, mere frugt.
• Varm kakao.	• Varm ret, mere salat og sundt i boljerne, og mere frugt.
• Varme nudler.	• Varme retter.
• Varme retter.	• Vi havde engang nogle på skolen, som blev taget væk igen. De kunne være sjove at få tilbage.
• Yam-yam.	• Yom-yom nudler.
• Yoghurt eller lignende, man ikke behøver at bestille hjemmefra,	• Yum-yum ! ikke yam yam?, scones, mælkesnitte, milkshake.

5.2.2 Prisen på skolemaden

Eleverne er blevet spurgt til deres holdning til prisen på skolemaden.

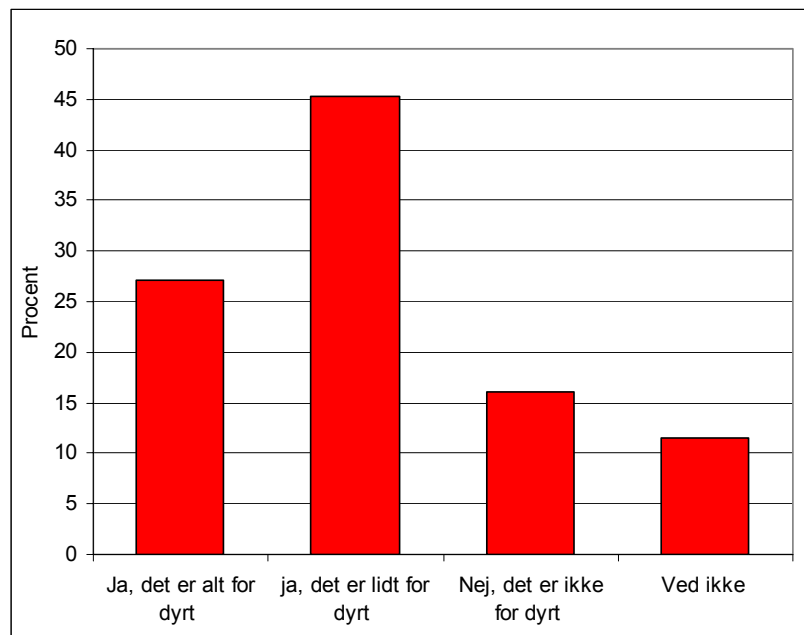

Fig. 5.21: Synes du, at det er for dyrt at bruge skolens madordning? (N = 586)

Ca. 3 ud af 4 elever synes skolemaden er for dyr, og heraf synes ca. hver tredje, at det er alt for dyrt. Der er dog stor forskel i vurderin-

gen, alt efter om eleven bruger eller ikke bruger skolemadsordningen. Se fig. 38b.

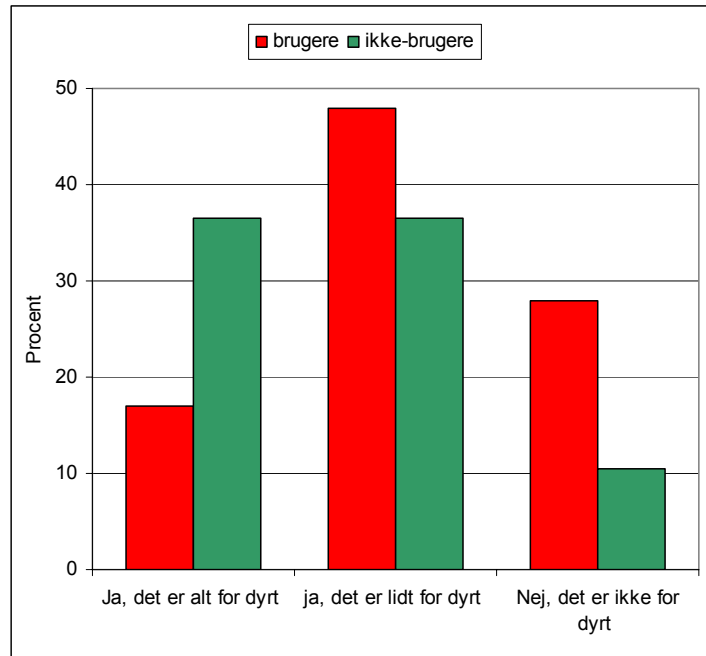

Fig. 5.22: Synes du, at det er for dyrt at bruge skolens madordning? (N = 586)

Det er især ikke-brugerne, der synes skolemadsordningen er for dyr. Der er således over dobbelt så mange ikke-brugere som brugere, der mener, det er alt for dyrt.

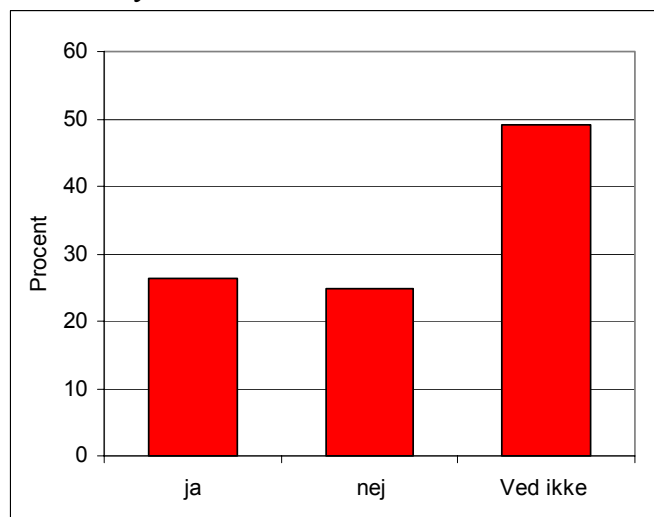

Fig. 5.23: Vil du (eller dine forældre) gerne kunne betale for skolemaden på en anden måde, end det kan lade sig gøre i dag? (N = 586)

En fjerdedel angiver, at de gerne vil kunne betale på anden måde, og blandt disse peger halvdelen på, at de gerne vil kunne betale kontant hver gang og ca. 30 %, at de gerne vil kunne betale via Internet.

5.2.3 Det fysiske rum

Eleverne er blevet spurgt, hvor de spiser deres frokost og kunne for hver mulighed (fx i skolegården) svare enten ”dagligt”, ”2-4 dage ugentligt” eller ”aldrig”. I de følgende figurer vises svarfordelingerne.

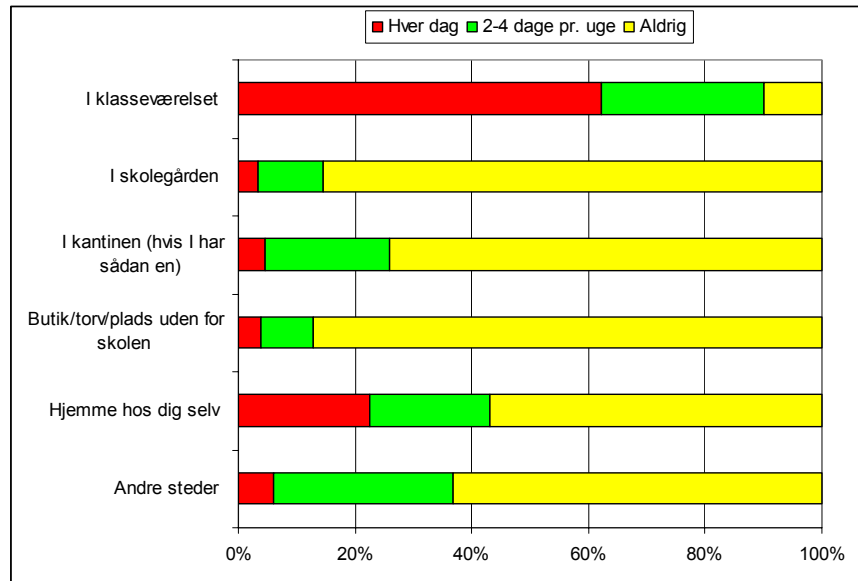

Fig. 5.24: I løbet af en normal skoleuge hvor ofte spiser du så frokost følgende steder? (N = 586)

Klasselokalet er langt det hyppigst anvendte sted at spise frokosten, mens kun ganske få af deltagerne spiser i en kantine, selvom $\frac{3}{4}$ af eleverne har adgang hertil ifølge skolernes oplysning. Kun få skoler har dog kantineforhold, der kan rumme alle elever. Skoler med kantineforhold har dog en lidt større brugerskare end skoler uden, idet der samlet er ca. 10 % flere brugere, primært elever, som køber skolemad en gang imellem.

Relativt mange spiser dagligt eller flere gange ugentligt hjemme. Det har ikke været muligt at undersøge, i hvilket omfang dette skyldes skemamæssige forhold, dvs. at eleven har fri omkring frokosttid.

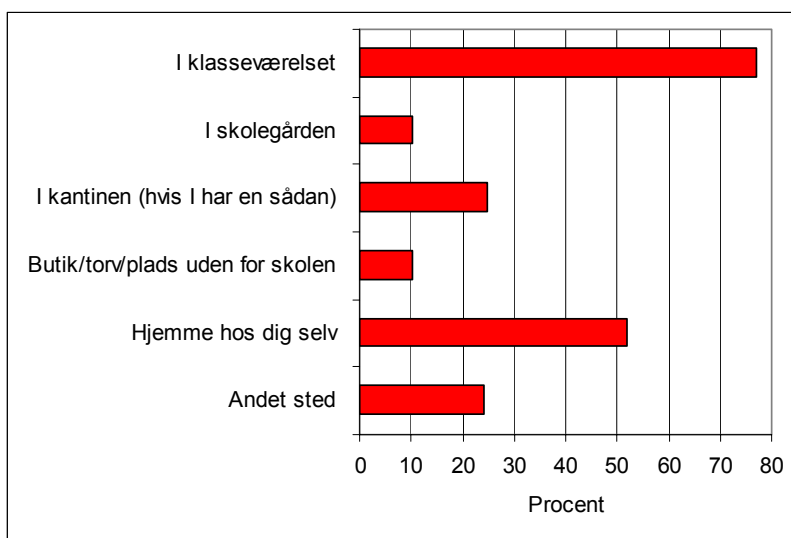

Fig. 5.25: Hvor kan du bedst lide at spise frokost? (N = 586)
Op til 3 svar

På spørgsmålet om de kan lide at spise med andre fordeler svarene sig:

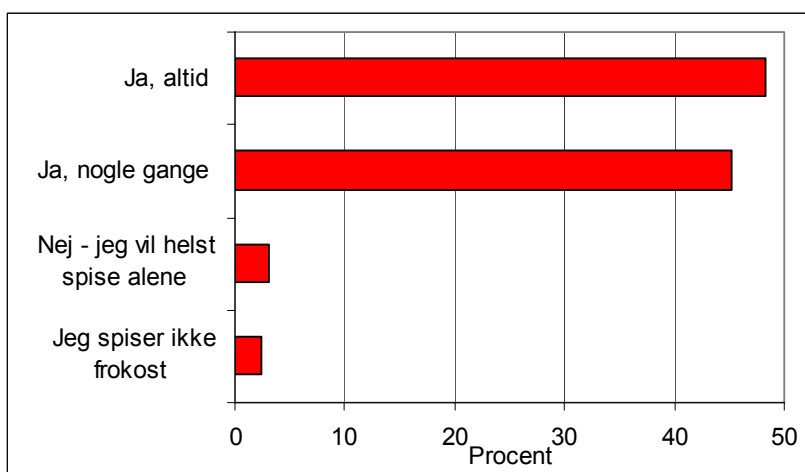

Fig. 5.26: Kan du godt lide at spise frokost sammen med andre? (N = 586)

Det er kun halvdelen af eleverne, som angiver, at de altid godt kan lide at spise frokost sammen med andre. Det er dog omvendt kun 3 %, som foretrækker at spise alene. Relativt mange vil gerne kunne kombinere (45 %). Kun meget få foretrækker at spise alene.

Klasseværelset og hjemme angives som de steder, hvor man bedst kan lide at spise frokost.

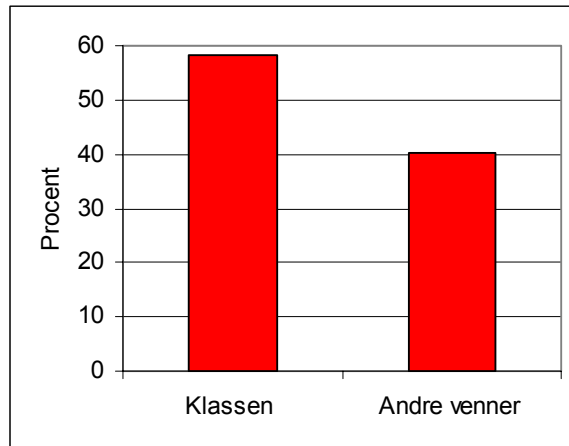

Fig. 5.27: Hvem vil du helst spise sammen med? (N = 586)

Relativt mange elever (40 %) ville foretrække at sidde sammen med andre venner frem for i klassen.

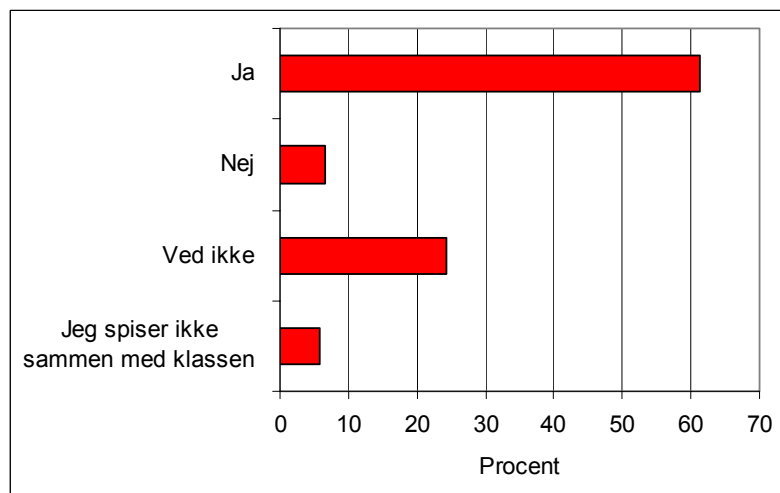

Fig. 5.28: Synes du, at det er hyggeligt at spise sammen i klassen? (N = 586)

Næsten hver tredje elev svarer nej eller ved ikke på spørgsmålet om, hvorvidt de synes, at det er hyggeligt at spise sammen i klassen. Nej-gruppen er på 6,5 % svarende til 1-2 elever i en klasse.

5.2.4 Dialog om maden

De næste spørgsmål handler om, hvor ofte man taler med andre om maden.

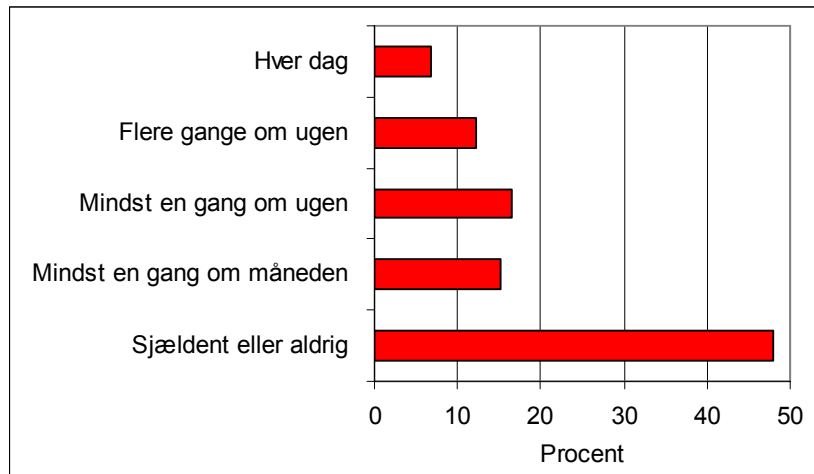

Fig. 5.29: Hvor tit taler du med dine skolekammerater om den mad, I spiser, i skoletiden? (N = 586)

Ca. hver tredje elev angiver, at de taler med skolekammerater om skolemaden mindst en gang om ugen eller oftere. Næsten halvdelen af eleverne taler ikke om maden.

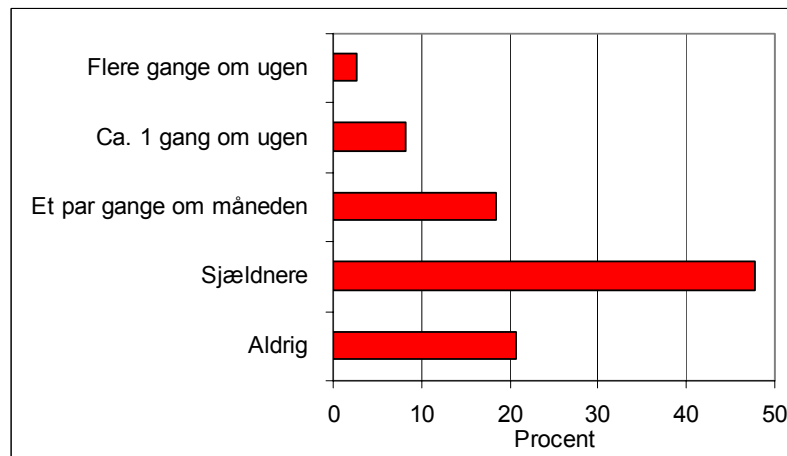

Fig. 5.30: Hvor tit taler hele klassen om sund mad i en skoletime? (N = 586)

Næsten hver tredje elev oplever, at der tales om sund mad i en skoletime mindst et par gange om måneden, mens hver femte elev aldrig oplever dette.

5.2.5 Sammenligning med gratisperioden

85 % af de elever, som deltog i undersøgelsen, havde deltaget i den gratis skolemadperiode inden undersøgelsen. Disse elever blev bedt om at forholde sig til, om de var enige i en række udsagn om, hvordan det var i den periode, hvor maden var gratis i forhold til nu. Grafen er baseret på svar fra 428 elever.

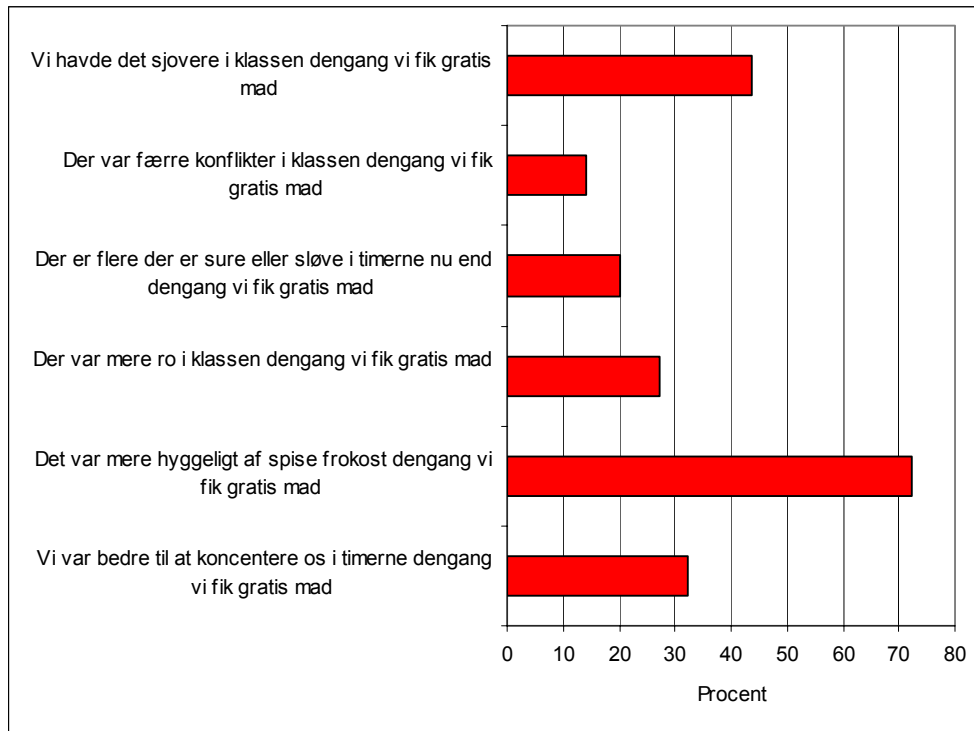

Fig. 5.31: Her er en række udsagn om, hvordan det var i den periode, hvor maden var gratis i forhold til nu. Sæt hak ud for de udsagn, som du er enig i. (N = 428)

Svarene viser, at eleverne opfattede perioden med gratis skolemad som mere social (mere hyggeligt og sjovere), formentlig fordi alle eleverne indgik i skolemadsordningen. Hver tredje elev vurderer, at det havde en positiv effekt på koncentrationsevnen.

5.2.6 Andre måltider

Eleverne er blevet spurgt til deres morgenmadsvaner.

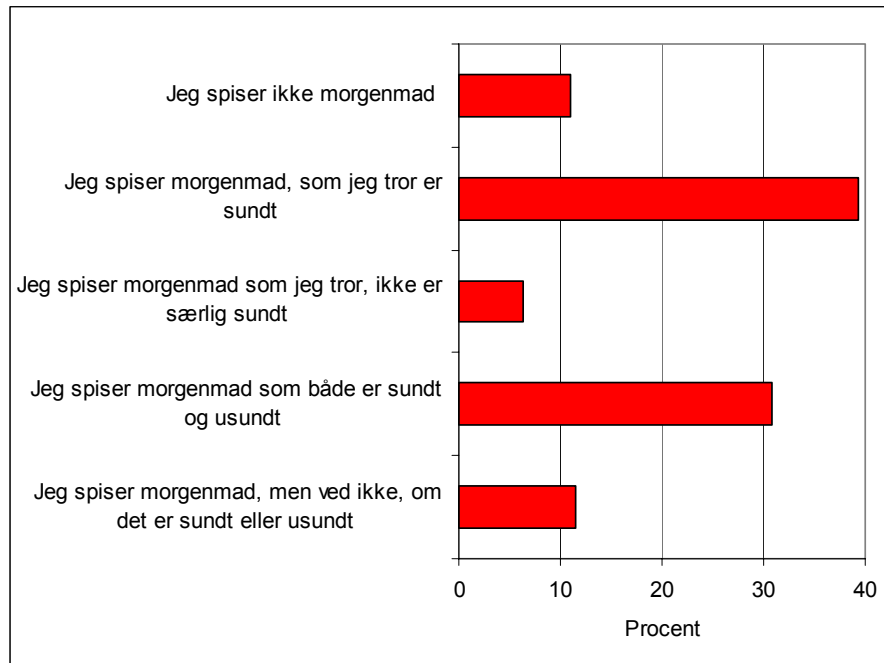

Fig. 5.32: Hvad spiser du normalt til morgenmad? (N = 586)

7 ud af 10 elever angiver, at de får sund morgenmad, dog får de 3 heraf det i kombination med noget usundt. 11 % spiser slet ikke morgenmad.

Endvidere er eleverne blevet spurgt til deres "take away" vaner i hjemmet.

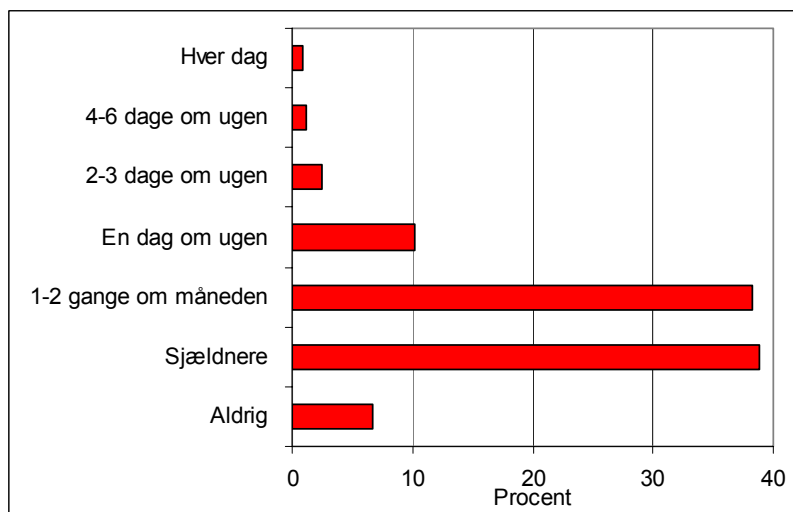

Fig. 5.32: Hvor tit spiser I "take away" mad derhjemme, dvs. mad som er købt klar til at spise (som fx pizza, grillkylling, pølser, burgere og kebab)? (N = 586)

Det er få familier, som ikke spiser ”take away” mad, men langt de fleste (77 %) gør det højst to gange om måneden eller sjældnere. Mindre end 5 % af eleverne spiser ”take away” mad 2-3 dage om ugen eller hyppigere.

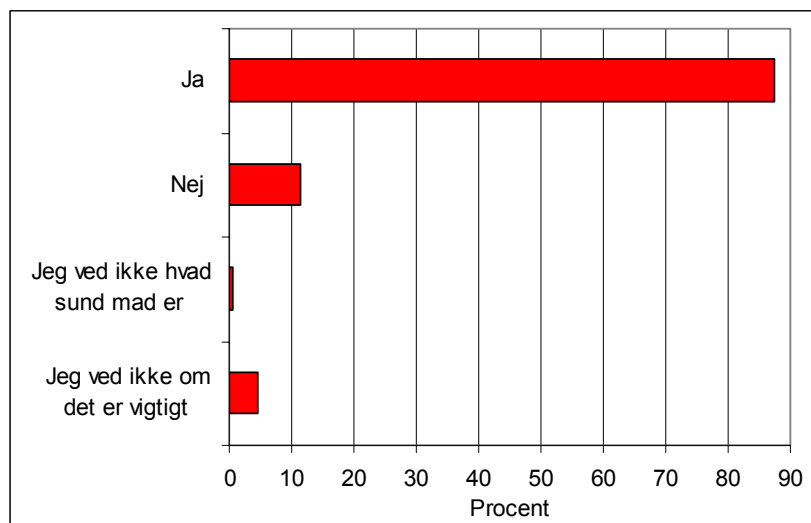

Fig. 5.33: Mener du, at det er vigtigt at spise sund mad? (N = 586)

Selvom hovedparten af eleverne er enige i, at det er vigtigt at spise sund mad, svarer næsten hver sjette elev nej, eller at de ikke ved, om dette er vigtigt. Under 1 % svarer, at de ikke ved, hvad sund mad er.

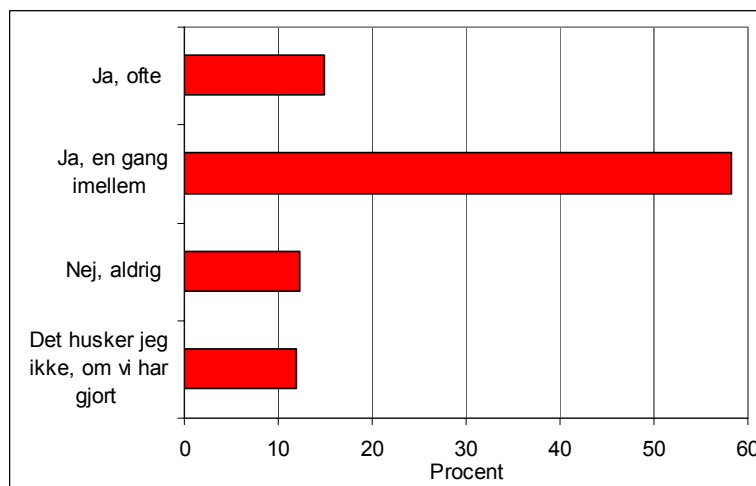

Fig. 5.34: Taler du med dine forældre om sund mad? (N = 586)

Langt hovedparten af eleverne taler med deres forældre om sund mad, men næsten hver fjerde gør det ikke – eller kan ikke huske at have gjort det.

5.3 Sociale vinkler

Der er foretaget en social opdeling af eleverne baseret på besvarelsen af en række spørgsmål. Se bilag 1. På denne baggrund er eleverne klassificeret i 3 socialgrupper, hvor gruppe 1 er højst og gruppe 3 lavest.

Der er herefter foretaget en analyse af, hvilke svar der viser en signifikant forskel (Pearsons Chi-Square) i svarene mellem de tre socialgrupper.

5.3.1 Brug af skolemadsordningen

Der er ikke fundet signifikante forskelle i socialgrupper i spørgsmålet om, hvor tit eleven benytter skolens madordning.

I det følgende præsenteres de svar, hvor der kan konstateres en signifikant forskel i besvarelserne efter den sociale opdeling af eleverne.

5.3.2 Anbefalinger fra ikke brugere – sociale forskelle

Alle tre grupper – hyppige brugere, jævnlige brugere og ikke-brugere – er spurgt, hvor stor betydning en ændring af forskellige forhold vil have for, at skolemadsordningen vil blive benyttet oftere.

Svinekød

Blandt de elever, som har svaret, at de ikke benytter skolemadsordningen (263 elever), er der en 10 % signifikans (svag signifikans) på spørgsmålet om, hvor stor betydning det vil have for, at eleven måske vil begynde at benytte skolemadsordningen, hvis maden bliver uden svinekød.

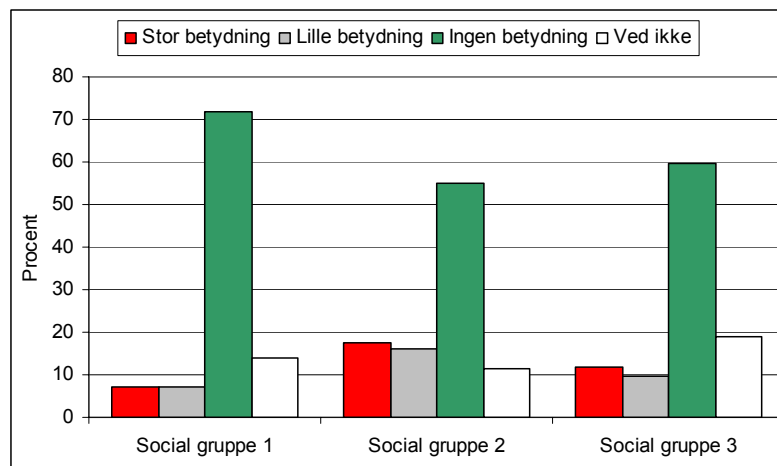

Fig. 5.35: Betydning af at fjerne svinekød fra skolemaden blandt ikke-brugere. (N = 263)

Hvor der i socialgruppe 1 kun er 7 %, der svarer ”stor betydning”, er dette på henholdsvis 17 % og 12 % for de to andre grupper. Dette gælder ligeledes for dem, der benytter ordningen en gang imellem. Essensen er, at flere fra socialgruppe 2 og 3, som ikke benytter madordningen, ville benytte madordningen, hvis den ikke serverede svinekød. Se afsnit 5.7.3.

5.3.3 Anbefalinger fra mellebrugere – sociale forskelle

De elever, som har svaret, at de benytter skolemadsordningen en gang imellem (222 elever), er blevet spurgt, hvor stor betydning en ændring af forskellige forhold vil have for, at de vil benytte skolemadsordningen oftere.

Svinekød

Der er en klar signifikans (1 %) på ændringen ”Hvis maden bliver uden svinekød”, idet socialgruppe 3 angiver en væsentlig større effekt herved end de andre grupper.

Dette hænger sammen med et overlap mellem socialgruppe 3 og elever med anden etnisk oprindelse. En analyse af socialgruppe 3 og dennes sammenhæng med etnisk oprindelse bekræfter, at der er stort overlap mellem dette. Også spørgsmålet om, hvorvidt eleven må spise svinekød (spørgsmål 34), viser en klar socialgruppesignifikans (1 %), idet nej-svaret fra socialgruppe 1, 2 og 3 stiger med procenterne 2 %, 11 % og 18 %.

Brug af svinekød i skolemadsordningen er således med til at afholde elever med anden etnisk oprindelse fra at benytte ordningen så ofte, som de gerne vil.

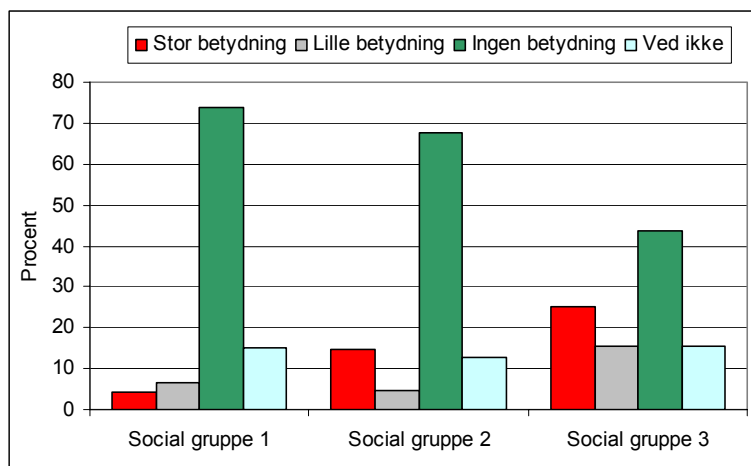

Fig. 5.36: Betydning af at fjerne svinekød fra skolemaden blandt elever, der benytter ordningen en gang imellem (N = 222)

Prisen for skolemaden

Blandt de elever, som har svaret, at de benytter skolemadsordningen en gang imellem (222 elever), er der 1 % signifikans (stor signifikant sammenhæng) på spørgsmålet om betydningen af at gøre maden gratis, idet socialgruppe 1 tillægger prisen størst betydning, dernæst gruppe 2 og til sidst gruppe 3.

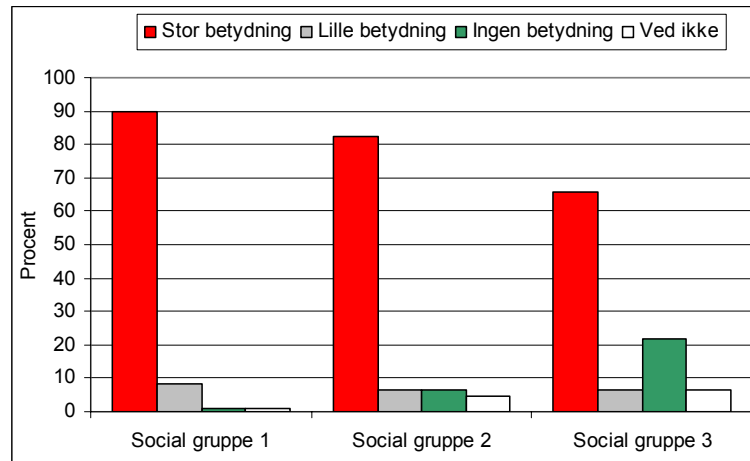

Fig. 5.37: Betydning af at gøre skolemaden gratis. (N = 222)

Således viser besvarelsen lidt overraskende, at der er ”omvendt” sammenhæng mellem socialgruppe og holdning til at gøre maden gratis. I social gruppe 1, angiver 90 %, at det vil have ”stor betydning” at gøre maden gratis, mens kun 66 % i socialgruppe 3 angiver dette. Tendensen er den samme til spørgsmålet om at halvere prisen (med 5 % signifikans).

En mulig fortolkning herpå kan være, at eleverne i socialgruppe 1 forventer, at der vil være større tilslutning fra alle grupper, hvis prisen bliver mindre. Omvendt vil dem fra socialgruppe 3 formentlig i mindre grad stå ved, at prisen kan holde dem fra at bruge ordningen, idet dette kan anses som socialt uacceptabelt.

Udlevere eller sælge skolemaden selv

Der er ligeledes signifikant forskel (5 %) på spørgsmålet om, hvilken betydning det vil have, at man selv er med til at udlevere/sælge skolemaden. Også her afviger socialgruppe 3 fra de øvrige ved at angive, at dette vil have positiv effekt på deres brug af ordningen. Dette forhold gælder også blandt de hyppige brugere. Se 5.7.4.

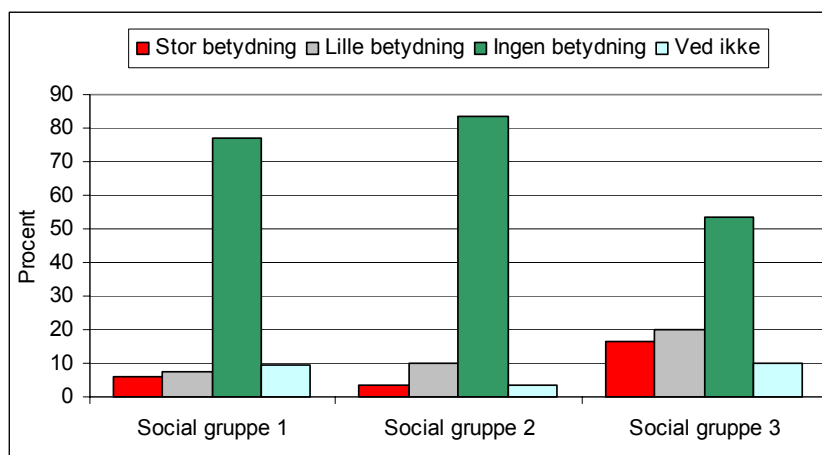

Fig. 5.38: Betydning af at man selv er med til at udlevere/sælge skolemaden (N = 222)

Kammeraters brug af ordningen

Endelig er der 10 % signifikans på spørgsmålet om, hvilken effekt det vil have, hvis skolekammeraterne begynder at benytte skolemadsordningen oftere.

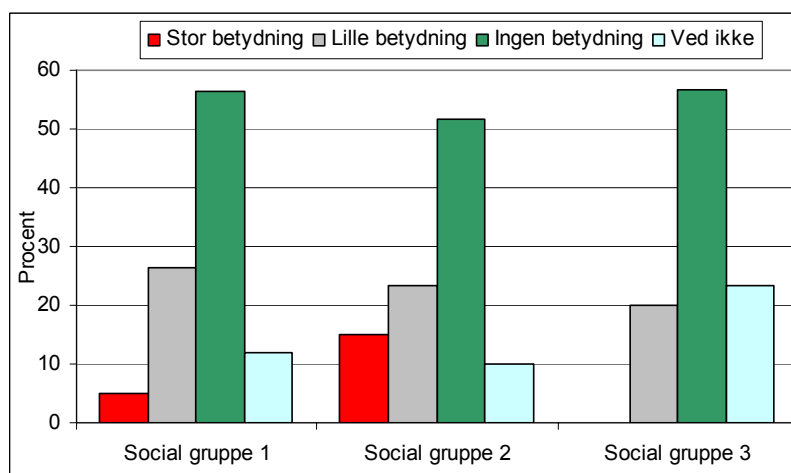

Fig. 5.39: Betydning af at skolekammeraterne begynder at benytte skolemadsordningen oftere (N = 222)

Det er her socialgruppe 1 og 2, der mener, at det vil have en større effekt i forhold til socialgruppe 3.

5.3.4 Anbefalinger fra hyppige brugere – sociale forskelle

De elever, som har svaret, at de benytter skolemadsordningen hyppigt (101 elever), er ligeledes spurgt, hvor stor betydning en ændring af forskellige forhold vil have for, at de synes ordningen vil blive bedre.

Udlevere eller sælge skolemaden selv

Der er 10 % signifikans på spørgsmålet om, at man selv medvirker til at sælge skolemaden, idet socialgruppe 3 afviger fra de øvrige ved at angive, at dette vil have større positiv effekt på deres brug af ordningen.

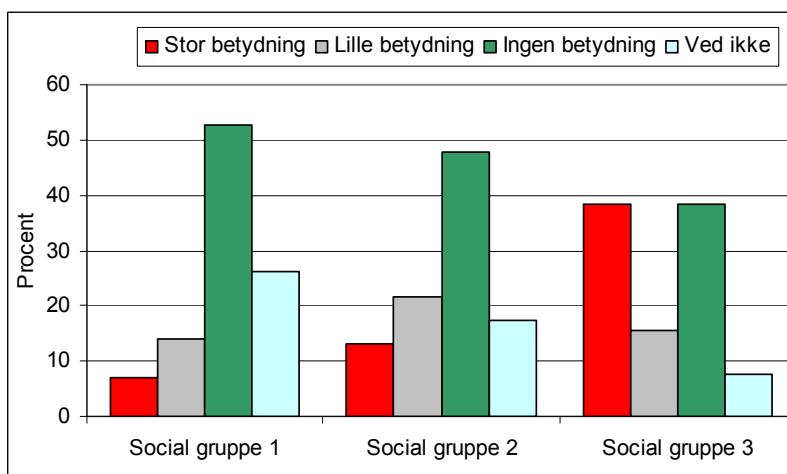

Fig. 5.40: Betydning af at man selv medvirker til at sælge skolemaden (N = 101)

Dette bekræfter den afvigelse, som også kunne ses blandt de elever, som bruger ordningen en gang imellem (se ovenfor).

I spørgsmålet om, hvor stor betydning dette generelt vil have for øget brug af skolemadsordningen, var dette meget lavt placeret. Analysen af den sociale profil i svarfordelingen viser, at socialgruppe 3 ”drukner” i den generelle holdning til betydningen af at deltage.

5.3.5 Brug af egne penge

Det er især elever fra socialgruppe 3, som bruger egne penge på at købe noget at spise og drikke. Der er 5 % signifikans på afvigelsen, der viser, at hvor det er 42 % af eleverne i socialgruppe 3, er det kun 25 % af eleverne i socialgruppe 1.

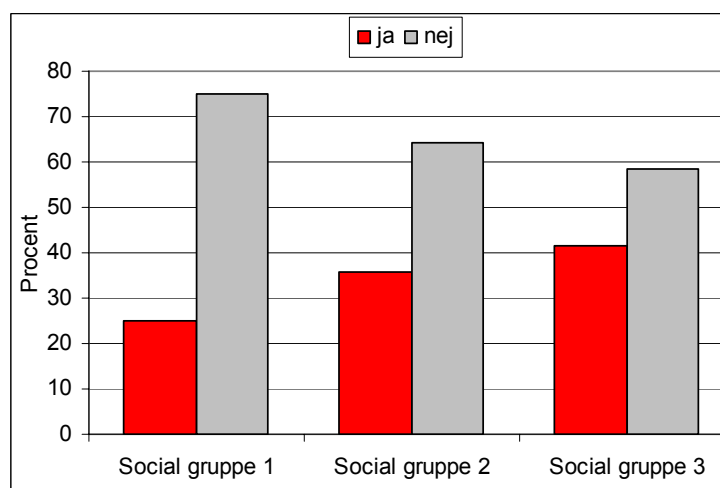

Fig. 5.41: Bruger du af dine egne penge til at købe noget at spise og drikke? (N = 586)

5.3.6 Cola, kakaomælk, ice-tea m.m.

Socialgruppe 2 og 3 har et relativt højere forbrug af cola eller anden sodavand, kakaomælk, ice-tea m.m. i løbet af skoledagen (inden eleven kommer hjem fra skole). Der er 5 % signifikans på afvigelsen.

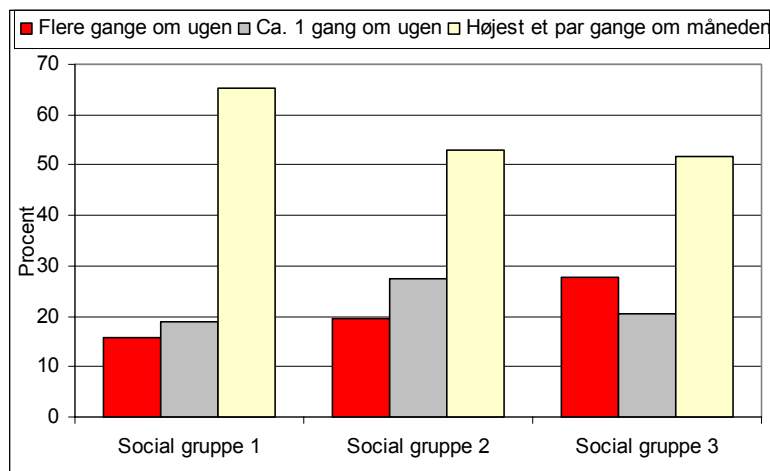

Fig. 5.42: Bruger: Hvor tit spiser eller drikker du cola eller anden sodavand, kakaomælk, ice-tea m.m. i løbet af skoledagen (dvs. inden du kommer hjem fra skole)? (N = 586)

5.3.7 For dyrt at bruge skolens madordning

Elever fra alle tre socialgrupper synes, at maden er for dyr, men der er en tendens til, at det er eleverne fra socialgruppe 1, som er de mest kritiske over for prisen (10 % signifikans).

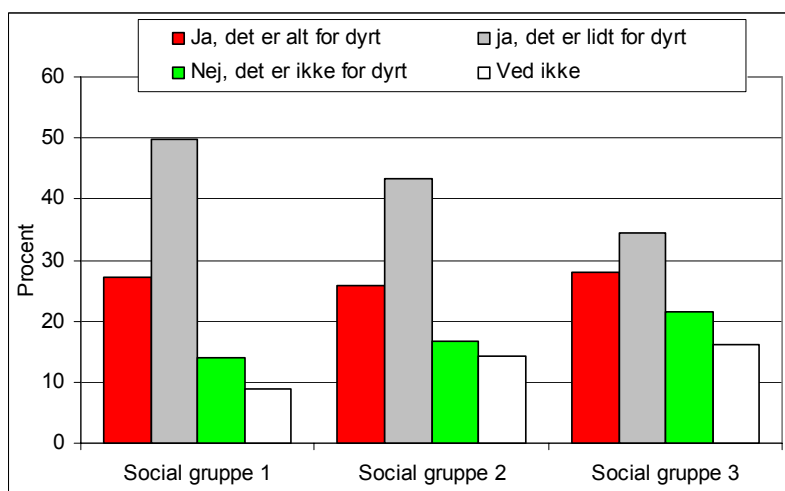

Fig. 5.43: Synes du, at det er for dyrt at bruge skolens madordning? (N = 586)

5.3.8 Betalingsmåde

Der ses også en afvigelse mellem socialgrupperne i spørgsmålet om, hvorvidt eleven (eller dennes forældre) gerne vil kunne betale for skolemaden på en anden måde, end det kan lade sig gøre i dag.

Det er her socialgruppe 2, der med 5 % signifikans afviger mest fra de øvrige i at svare ja hertil, mens socialgruppe 3 har en noget større gruppe ved-ikke.

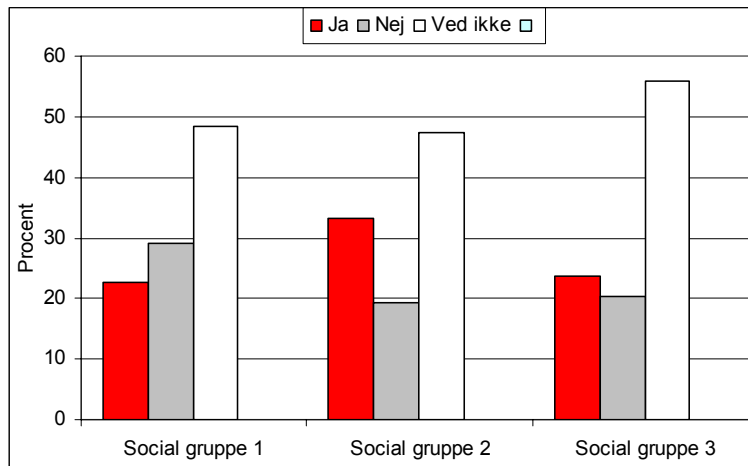

Fig. 5.44: Vil du (eller dine forældre) gerne kunne betale for skolemaden på en anden måde, end det kan lade sig gøre i dag? (N = 586)

5.3.9 Hvem vil eleven gerne spise sammen med?

Der ses en svag signifikans (10 %) i socialgrupperne i besvarelsen af, hvem eleverne helst vil spise sammen med, idet socialgruppe 1 har en overvægt af svar, hvor klassen foretrækkes, mens de to andre har en mere lige fordeling mellem klassen og andre venner.

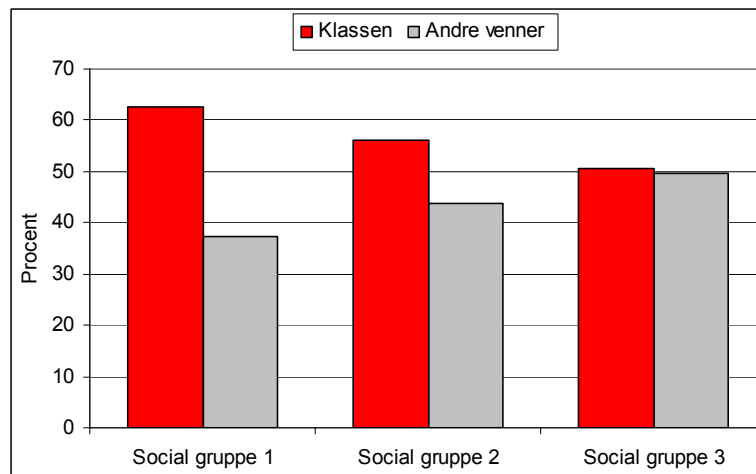

Fig. 5.45: Hvem vil du helst spise sammen med? (N = 586)

5.4 Opsamling vedrørende brug og holdninger

Spørgeskemaundersøgelsen fandt, at størstedelen af eleverne opfattede perioden med gratis skolemad som mere social (mere hyggeligt og sjovere), formentlig fordi alle eleverne indgik i skolemadsordningen. Hver tred-

je elev vurderede desuden, at det havde en positiv effekt på koncentrationsevnen.

Efter endt periode med gratis mad finder 3 ud af 4 af alle eleverne i spørgeskemaundersøgelsen, at skolemaden er for dyr. Ud af disse vurderer hver tredje, at den er alt for dyr. Der er dog stor forskel i vurderingen, alt efter om eleven bruger eller ikke bruger skolemadsordningen. Det er især ikke-brugerne, der synes skolemadsordningen er for dyr. Der er således over dobbelt så mange ikke-brugere som brugere, der mener, det er alt for dyrt. Langt de fleste, som ikke benytter skolemadsordningen, begrundet det med, at de har mad med hjemmefra, og næsten hver tredje svarer, at de venter med at spise, til de kommer hjem.

Hver tiende elev køber noget uden for skolen, dvs. i skoletiden eller på vej hjem. Hver tiende elev angiver, at de ikke – eller kun sjældent - spiser frokost.

For de elever, der aldrig bruger madordningen, er de 5 hyppigste begrundelserne for ikke at bruge madordningen:

- Mine forældre synes, maden er for dyr.
- Det er for besværligt at betale.
- Der er for lidt at vælge imellem – det er for ensformigt.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Jeg synes, det er for dyrt.

For de elever, der anvender madordningen en gang i mellem, er de 5 hyppigste begrundelserne for ikke at bruge madordningen hyppigere:

- Jeg kan ikke altid lide den mad, de har.
- Mine forældre synes, maden er for dyr.
- Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra.
- Jeg synes, portionerne er for små.
- Der er for lidt at vælge imellem.

For de elever, der ofte anvender ordningen, er de 5 hyppigste begrundelser for at benytte skolemadsordningen:

- Jeg kan godt lide skolemaden.
- Det er nemmere end en madpakke hjemmefra.
- Det er bedre end en madpakke hjemmefra.
- Maden er sund.
- Det er hyggeligt at spise sammen med andre.

Det er vurderingen blandt brugerne af ordningen, at følgende forhold er de 5 vigtigste for, at ordningen bliver bedre (og flere formentlig vil benytte ordningen):

- Maden gøres gratis.

- Prisen halveres.
- Der kan købes flere forskellige ting end nu.
- Der afsættes mere tid til spisningen.
- Spiseforholdene gøres bedre (lokale m.m.).

Anskuer man dette fra en social vinkel, er det relevant, at knap 10 % af eleverne oplyser, at de typisk ikke spiser noget i løbet af skoledagen. Blandt disse er der en klar social skævvridning, idet 46 % af disse tilhører socialgruppe 3 og 29 % social gruppe 2, mens kun 25 % hører til gruppe 1.

Det er især elever fra socialgruppe 3, som bruger egne penge på at købe noget at spise og drikke. Socialgruppe 2 og 3 har et relativt højere forbrug af cola eller anden sodavand, kakaomælk, ice-tea m.m. i løbet af skoledagen (inden eleven kommer hjem fra skole).

Der er en klar signifikant sammenhæng på ændringen "*Hvis maden bliver uden svinekød*", idet socialgruppe 3 angiver en væsentlig større effekt her ved end de andre grupper. Dette hænger sammen med et overlap mellem socialgruppe 3 og elever med anden etnisk oprindelse.

6 Analyse af forældrenes holdninger

I analysen indgår 280 forældre(par) til de elever, som har besvaret elevskemaet. Eleverne havde en kuvert med hjem til deres forældre, og disse kunne besvare et spørgeskema enten skriftligt eller via Internet. I det følgende gennemgås deres besvarelse af spørgeskemaet.

Først beskrives brugen af skolemadsordningen. Derefter beskrives, hvorfor og hvordan brugerne bruger ordningen, og derefter ikke-brugernes holdninger. Herefter vurderes de sociale vinkler på forældrenes besvarelser. Der afsluttes med en opsamling.

6.1 Brug af skolemadsordningen

Forældrene er blevet spurgt til, om de bruger skolemadsordningen.

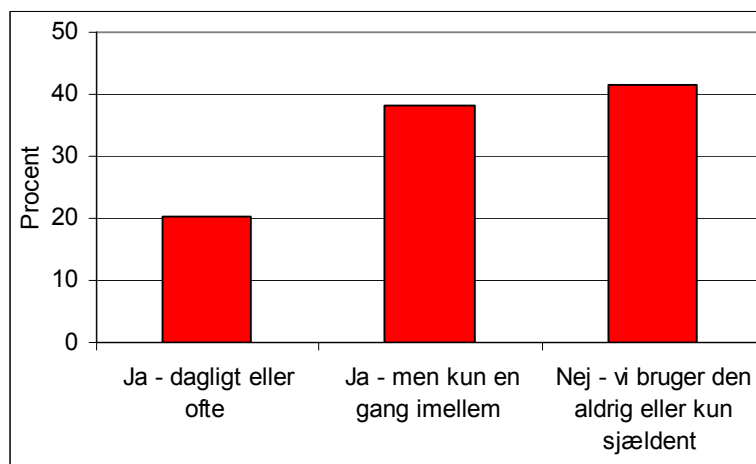

Fig. 6.1: Bruger I skolemadsordningen nu efter perioden, hvor skolemaden var gratis (eller til reduceret pris)? (N = 280)

Forældrenes svarfordeling svarer nogenlunde til den samlede gruppe af elever, selvom der kun er modtaget svar fra omkring halvdelen af forældrene.

6.2 Hvorfor og hvordan bruges ordningen?

De 59 %, som benytter ordningen mere eller mindre ofte (164 forældre), har følgende brugsmønstre.

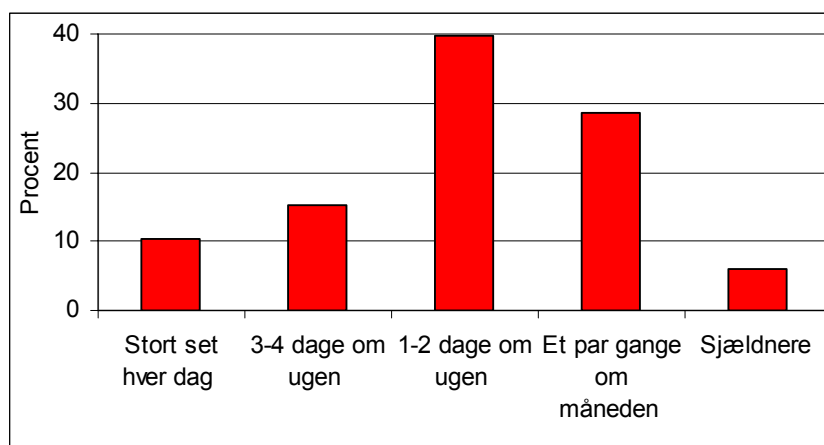

Fig. 6.2: Hvor ofte benytter I jer typisk af skolemadsordningen? (N = 164)

Den typiske brug af ordningen er således et par gange om ugen. Fra de indledende interview fremgik, at skolemadsordningerne specielt blev mere brugt i dagene omkring weekenden, dvs. mandag og fredag.

6.2.1 Hvorfor bruges skolemadsordningen ikke oftere?

De 35 % som ovenfor har svaret, at de bruger ordningen et par gange om måneden eller mindre (57 forældre), fik følgende to yderligere spørgsmål.

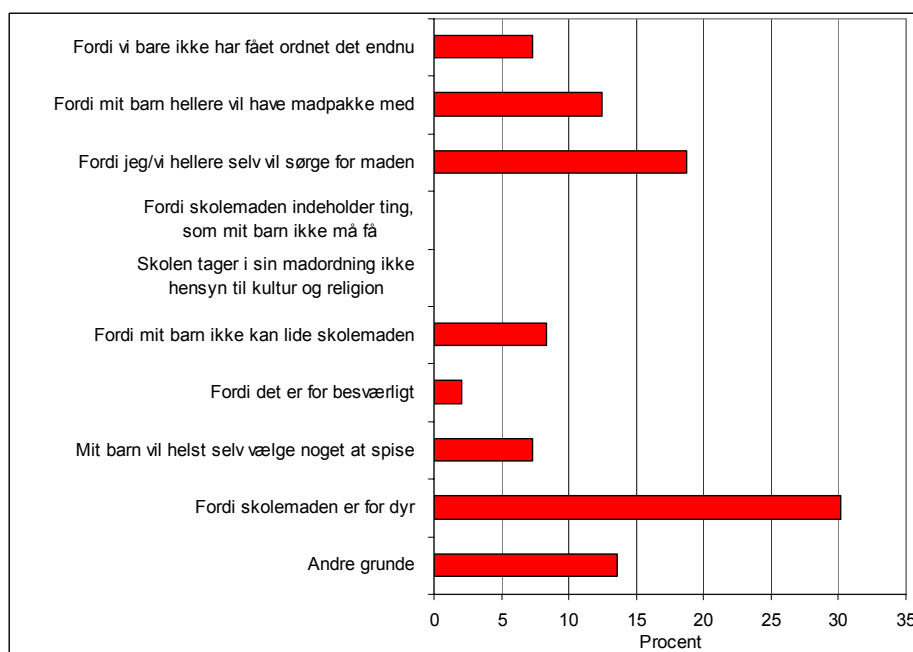

Fig. 6.3: Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I ikke bruger skolemadsordningen oftere? (N = 57)
Flere svar muligt

De primære forklaringer er prisen, at man hellere selv vil sørge for maden, og fordi barnet hellere vil have madpakke med. Dette går også igen i de uddybninger af svarene, der er kommet, jf. nedenfor.

Forældrene kunne kommentere deres svar:

- 20 kr. til 3 børn bliver til 1.200 kr. om måneden. Der kan vi godt smøre nogle langt billigere madpakker - og sundere! Der gives jo desværre ikke søskenderabat - så vi enlige er langt dårligere stillet!
- Bliver ikke mæt af en portion. Skal bruge mere end 20 kr. for at få nok mad.
- Der er for få ting at vælge imellem.
- Han vil gerne spise sammen med sine klassekammerater. Ønskeligt, at alle kunne gå over og spise i hallen, uanset om de har madpakke med eller skal spise skolemad. 2. Han vælger typisk varm mad.
- Der mangler rugbrød, som vi mener, er en vigtig del af en frokost. Maden er ikke for dyr, men dyrere end madpakke.
- Det er oftest, fordi børnene ikke bryder sig om maden, fx fisk.
- Det samme igen og igen.
- For lidt at vælge imellem, der er for meget, han ikke kan lide. Han får mad, når han kommer hjem. Eller køber mad i byen.
- Fordi noget af det, der tilbydes, kan hun ikke tåle.
- Glemmer at bestille, smører alligevel madpakke.
- Har 3 børn, meget dyrt hvis alle 3 skal benytte ordningen. Derfor kun til 'nødsituationer'. Jeg synes slet ikke, det er dyrt pr. pers. men når du skal gange med 3 hver dag, løber det op. Prisen er fair.
- Har et par gange oplevet hår i maden. Prisen er egentlig o.k., men vi har 3 børn i skolen og synes, det bliver relativt dyrt, hvis de ofte skal købe mad. Ordningen er et supplement til madpakken.
- Hun bliver ikke mæt af den.
- Ikke mange i klassen er tilmeldt. Derfor følges mængden.
- Lidt dyrt når man har 3 børn.
- Madens kvalitet varierer meget, pizzasneglene er nogle gange meget tørre - der er mindre fyld i, lasagnen er tør.
- Min datter har kun købt direkte på skolen, og der er udvalget meget mindre end, hvis man bestiller hjemmefra. Vi overvejer at bestille, da jeg synes menuerne ser rigtig gode ud.
- Min datter ønsker ikke kød - vælger derfor kun skolebolle/pastaretter, men hun har altid madpakke med hjemmefra også.
- Mit barn bliver ikke mæt hele skoledagen af en portion, og dermed bliver det for dyrt og ikke mindst besværligt selv at skulle give mad med alligevel.
- En fordel hvis børnene kunne se på et ophæng i skolen, hvilken mad som blev tilbudt. Og bare tilmelde sig inden kl. x og kunne købe/betale maden, hvis det var noget de kunne tænke sig (så man ikke glemmer det hjemme).
- Nogle gange har maden ikke været nok opvarmet.
- Nogle retter vil han meget gerne have, men det er ikke altid, vi får det bestilt, inden det er for sent, og han får ikke selv sørget for det.
- Portionerne er lidt for små til, at han bliver ordentlig mæt.
- Synes priserne er for høje i forhold til, hvad man selv kan lave.
- Til tider for usundt (pølsehorn, pizzasnegle etc.).
- Udvalget er lille.
- Vi glemmer som regel at aflevere til tiden.
- Vi køber en del økologisk, og så finder jeg/vi, at rugbrødet 'forsvinder' i skolens madordning.
- Vil gerne benytte madordningen, men mad til 2 børn dagligt løber op i 130-150 kr. pr. uge. Det kan der smøres mange madpakker for.

Disse forældre er endvidere blevet spurgt til, hvor stor betydning forskellige forhold vil have for, at de vil begynde at benytte skolemadsordningen.

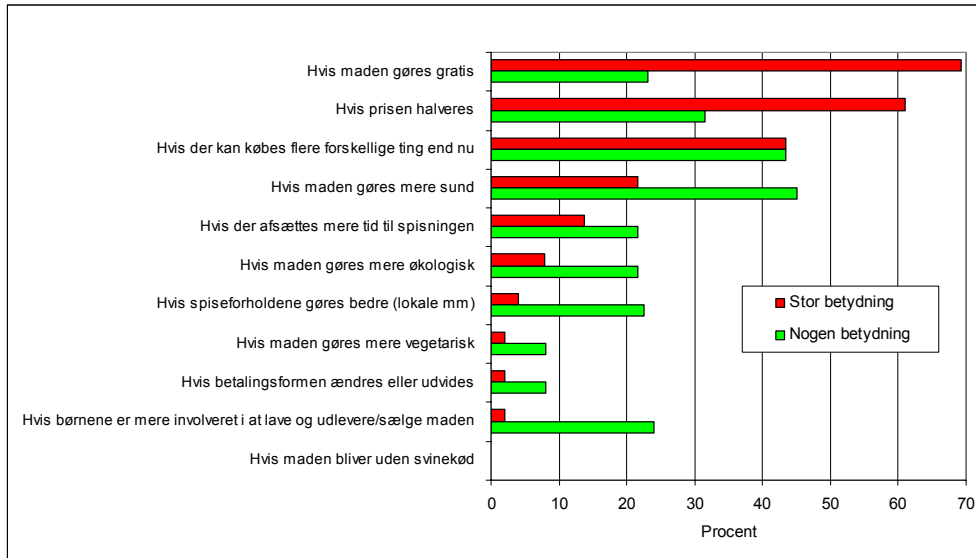

Fig. 6.4: Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du/l måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? (N = 57)
Der kunne afkrydnes stor betydning, nogen betydning og ingen betydning

I figuren er vist 2 af svarmulighederne.

Prisen angives at have stor betydning for langt over halvdelen af dem, der kun bruger ordningen få gange månedligt eller sjældnere. Men også forhold som udbud og sundhed er vigtige faktorer for mange.

Blandt de mindre hyppigere brugere (et par gange om måneden eller sjældnere = 57 forældre), er det de samme 4 argumenter, der især peges på, men rækkefølgen er lidt anderledes:

- Fordi det er nemt (75 %).
- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden (65 %).
- Fordi det aflaster i dagligdagen (61 %).
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad (46 %).

6.2.2 Hvorfor bruges skolemadsordningen?

De 59 % brugere af ordningen (164 forældre) fik følgende to spørgsmål:

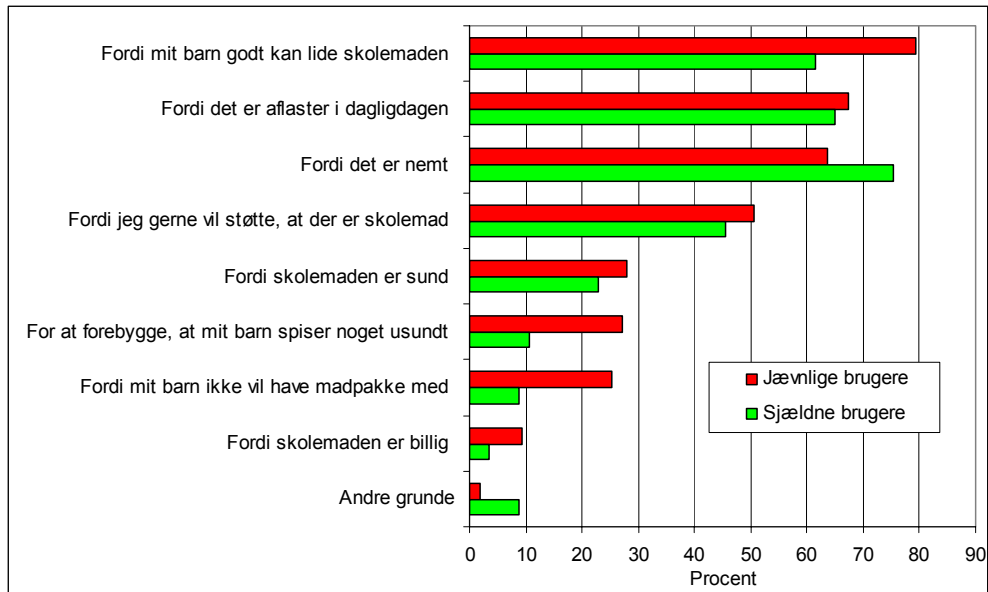

Fig. 6.5: Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I bruger skolemadsordningen? (N = 164) Svarene er opdelt efter jævnlige brugere (mindst 1 gang ugentligt) og sjældne brugere (et par gange om måneden eller sjældnere)

Mindst 50 % af de jævnlige brugere svarer:

- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden (79 %).
- Fordi det aflaster i dagligdagen (67 %).
- Fordi det er nemt (64 %).
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad (51 %).

Blandt de sjældne brugere er det de samme 4 argumenter, der især peges på, men rækkefølgen er lidt anderledes:

- Fordi det er nemt (75 %).
- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden (65 %).
- Fordi det aflaster i dagligdagen (61 %).
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad (46 %).

Forældrene kunne give supplerende bemærkninger. Der fokuseres meget på, at så længe det er sundt, er det fint, ligesom det er rart med afveksling – men der spiller også faktorer ind, om hvad der er ”sejt”, eller hvad kammeraterne vil:

- Barnet synes det er spændende, og maden er mere varieret, end man selv kan servere (men synes det er for dyrt, da barnet alligevel ikke bliver rigtig mæt).
- De store årgange synes ikke det er sejt med skolemad. Men vores 2 andre børn får skolemad hver dag og er meget glade for ordningen.
- Det er et afbræk fra rugbrødsmadderne og som en nem løsning, hvis køleskabet er tomt.
- Det er et godt alternativ.

- Det er rigtig lækker og sund kost. Vores søn har lært at spise RIGTIG mange grøntsager og salater. Men vi smører også sund mad selv, synes det bliver for dyrt, hvis det er hver dag.
- Det er super!! Dejligt at børnene ikke skal have penge med i skole, og at man kan bestille via hjemmesiden helt ind til kl. 7.00 samme morgen. Men det er for dyrt at bruge den hver dag, når man har flere børn.
- Det giver en variation i dagligdagen i forhold til madpakken.
- Det kan dog være lidt for dyrt, men jeg synes, skolemad er en god idé! Og støtter det derfor 1-2 gange/uge.
- Dog er der for få ting, børnene kan lide. De blev lovet mulighed for varm mad, men (leverandøren) ville ikke stille ovn til rådighed efter gratisperiodens udløb. De sagde, det var for dyrt.
- Erfaring har vist, at det, der tilbydes i skolen, næsten altid er usundt og vanedannende i den forkerte retning, og jeg som forælder fik ingen indflydelse alligevel.
- Et alternativ til hverdagen – samt delvis støtte til de børn, der ikke har mad med i skole/ikke kan lide madpakker.
- Godt supplement til madpakken, hvis barnet fx er ekstra sultent, eller vi ikke har fået købt ind til madpakke. Det kan dog godt være for dyrt. Med 3 børn i skole kan man billigere selv lave sund og god madpakke.
- Har nogle dage tidligt fri og spiser hjemme.
- Hun kan godt lide maden, og vi betaler gerne, bare hun spiser. Hun ville ikke have madpakke med, for der var drillerier med madpakken, selvom den var som de andres. Så skolemaden var bare super for os alle.
- Mit barn er meget kræsent.
- Jeg kan selv, for lavere pris, sørge for sund madpakke til mit barn.
- Madpakken ligger ofte i tasken, og så bliver der spist chips, pizza og lignende efter skoletid.
- Med 3 skolesøgende børn er det for dyrt, hvis vi skulle benytte den dagligt.
- Men dyrt, da vi har tre børn.
- Men mit barn vil nogle gange hellere have madpakke med. Maden er lidt for kedelig, og der er for mange gentagelser.
- Men nogle dage kan der være hjemkundskab eller korte dage, og nogle gange er det lidt for dyrt.
- Men skolemaden bliver dyr, når man har 3 børn x 20 kr. Vi kan lave rigtig gode lækre madpakker til hele familien (6 personer) for 60 kr.
- Men ved flere børn løber den ellers billige skolemad hurtigt op i mange penge.
- Men vi har 3 børn i skole, og hvis de alle skal have skolemad ofte, bliver det alt for dyrt for os.
- Min datter synes, det er hyggeligt at følges med andre ned og købe lidt og så gå og spise det i frikvarteret. Lidt 'shoppeagtigt'.

- Mit barn kan godt lide maden og selv at vælge, men vælger ofte sandwich af hvidt brød undtaget i 'gratis ugerne' hvor vi bestiller sammen på godskolemad.dk. Mit barn får også penge med 1 gang om ugen.
- Mit barn kan godt lide noget af skolemaden. (Mit barn må kun få halal-slågtet mad, og han må heller ikke spise svinekød).
- Mit barn vælger mad de dage, han kan lide menuen, og vælger fra, hvor han ikke synes om den.
- Mit barn vælger selv, hvornår hun vil have.
- Nogle gange bruger vi den ikke, da de ikke altid bliver mætte.
- Når vi en sjælden gang 'bruger' skolemaden, er det mest fordi, 'barnet' godt kunne tænke sig lidt forandring i madpakken.
- Portionerne er noget 'små' for drenge i 7+8. kl. og skal suppleres af madpakke! Ellers bliver de ikke mætte, så en suppleringspakke vil være godt.
- Prisen er ikke urimelig, men hvis det var mere billigt, ville vi benytte det oftere.
- Skolen har besluttet at stoppe ordningen, da vi stort set var de eneste, der brugte den.
- Vi bruger den 3 gange om ugen, for hver dag vil være for dyrt.
- Vi håber kvaliteten bliver lidt bedre efter evalueringen Sundhedsperspektivet kunne højnes, mere grønt.
- Vores 2 børn får lov at vælge maden, når de gerne vil have. Frederik glemmer dog ofte at få sedlen frem hjemme, og derfor bliver det ikke så ofte.
- Ønsker at støtte det så længe, det er sund mad.

Forældrene blev anmodet om at pointgive vigtigheden af en række forhold omkring skolemadsordningen.

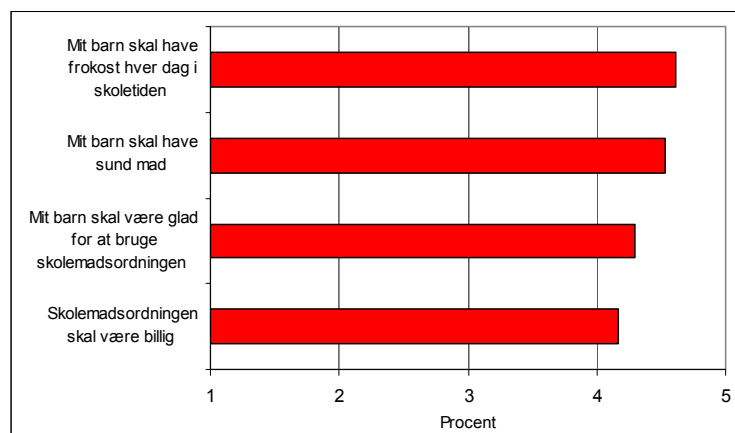

Fig. 6.6: Hvor meget betyder følgende ting ved en skolemadsordning for dig? (N = 164)
 For hvert spørgsmål bedes du vælge et tal fra 1-5. Jo højere tal du vælger, jo større betydning har det for dig

I figur 6.7 er vist, hvor mange procent af forældrene, der har givet 5 point – dvs. maksimal betydning – til det pågældende argument.

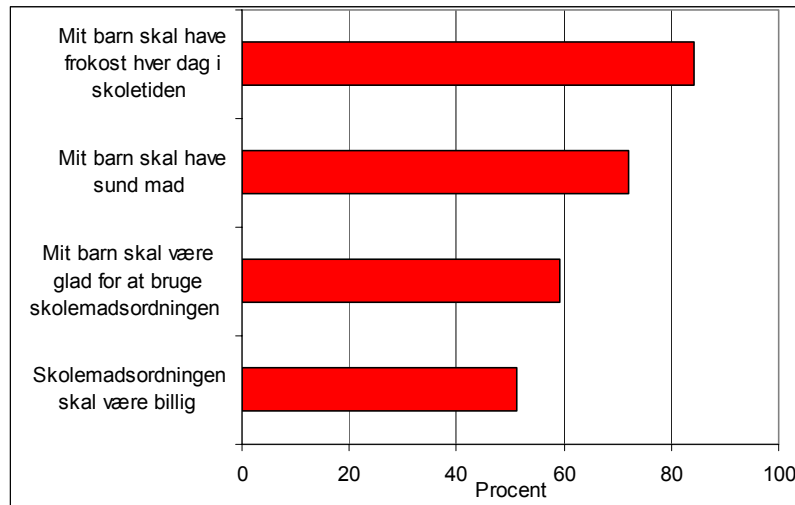

Fig. 6.7: Samme spørgsmål som i fig. 11a, men hvor der vises det gennemsnitlige pointtal (N = 164)

Det ses, at alle 4 argumenter vægter tungt for forældrene, men dog med overvægt på vigtigheden af frokost i skoletiden, og at maden er sund. For begge disse argumenter er der dog 11 % af forældrene, som giver 3 point eller lavere. 27 % af forældrene har givet ”skolemaden skal være billig” 3 point eller lavere.

6.2.3 Prisen for skolemaden

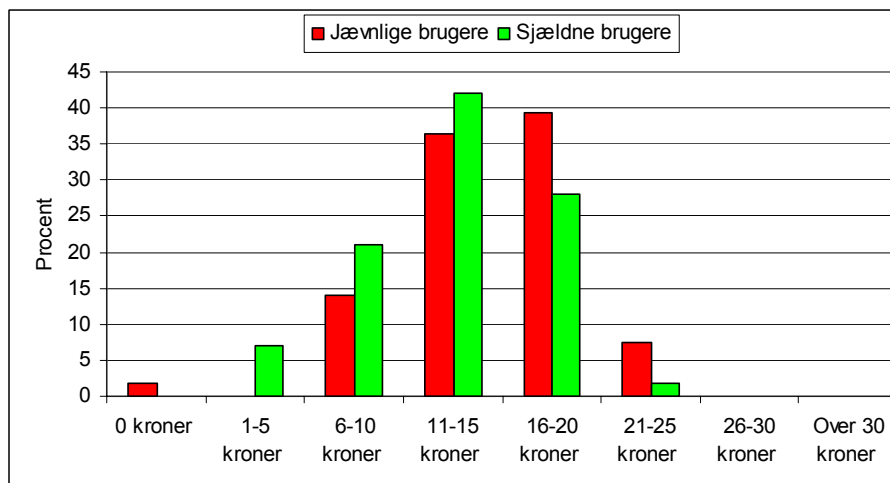

Fig. 6.8: Hvad synes du, er et rimeligt beløb at betale dagligt for at benytte skolemadsordningen? (N = 164)

De jævnlige brugere accepterer en lidt højere pris end de sjældne brugere. Estimeres en gennemsnitspris for de 2 grupper, er den på kr. 14,64 for de jævnlige brugere og kr. 12,82 for de sjældne brugere. Blandt de jævnlige brugere mener 16 %, at prisen bør være på maks. 10 kr. eller derunder, mens det er 28 % blandt de sjældne brugere. Det bekræfter, at prisen er væsentlig for brugen – dvs. at ikke-brugere synes, det er dyrt, og derfor ikke bruger skolemadsordningen.

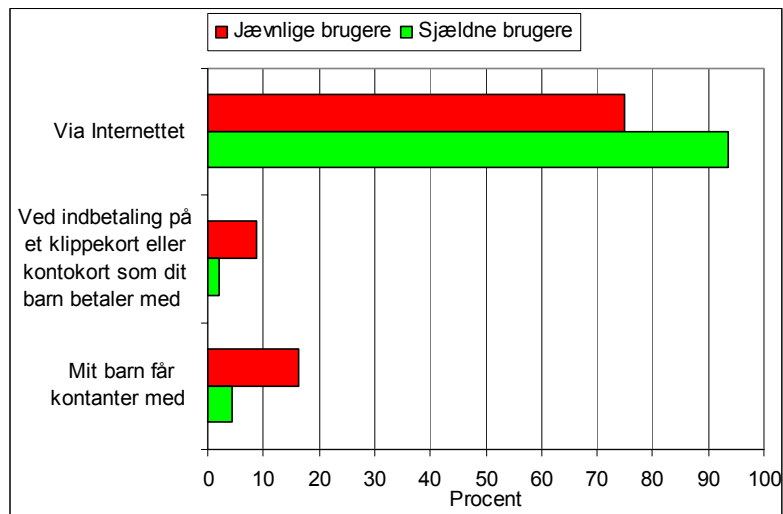

Fig. 6.9: Hvorledes betaler I for brugen af skolemadsordningen? (N = 164)

I gennemsnit betaler 80 % af brugerne skolemaden via Internet, og det gælder næsten alle de sjældnere brugere. Mange brugere kan ikke selv vælge betalingsform, og grafen er således udtryk for, hvad forældrene foretrækker.

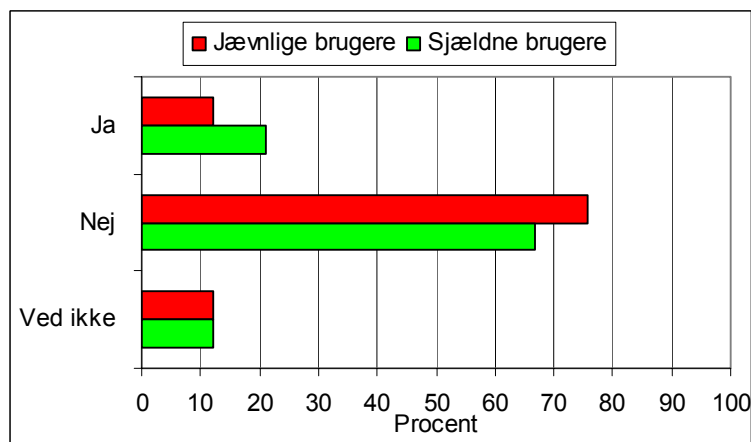

Fig. 6.10: Vil I gerne kunne betale på andre måder, end I kan nu? (N = 164)

Hovedparten af brugerne er tilfredse med den nugældende betalingsform, men 21 % af de sjældne brugere vil gerne kunne betale på anden måde mod kun 12 % af de jævnlige brugere.

De 25 forældre, som har svaret ja til, at de gerne vil have andre betalingsformer, blev endvidere spurgt, hvilken betalingsform de ønskede mulighed for, og svarene fordelte sig jævnt på de 3 ovenstående muligheder.

6.3 Hvorfor bruges ordningen ikke?

41 % svarende til 116 forældre benytter ikke skolemadsordningen. I det følgende gennemgås deres besvarelser. De er blevet spurgt til, hvorfor de ikke bruger ordningen.

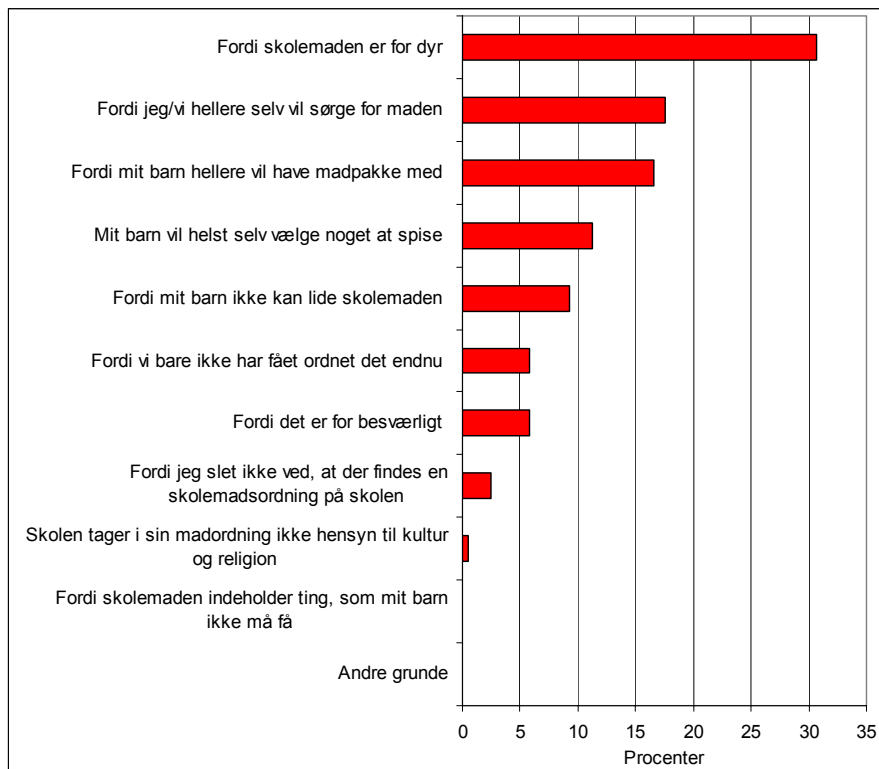

Fig. 6.11: Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I ikke bruger skolemadsordningen? (N = 116)

De primære forklaringer er prisen, at man hellere selv vil sørge for maden, og fordi barnet hellere vil have madpakke med. Svarmønstret er næsten ens med de sjældne brugeres argumenter for ikke at benytte ordningen hyppigere.

Forældrene kunne give supplerende bemærkninger og har især angivet prisen som afgørende, især i forhold til at have flere børn på skolen, men også at maden ikke er sund nok:

- 2 skolesøgende børn, der gerne vil have skolemad, og en mor på SU – passer ikke sammen.
- At maden skal forudbestilles senest 6.00 om morgenen. Hvis det kunne flyttes til 7.30, kunne det bedre nås. Og maden kunne være sundere (uden at være fanatiker). Der er for lidt grøntsager/groft.
- Da mit barn er meget kræsent, bruger vi kun skoleboden til mellemmåltider et par gange om ugen.
- Da vi har 3 børn i skole (3, 5, 7) vil madordningen løbe op i ca. 250 kr./uge. For det beløb laver jeg selv pizzasnegle og pitabrød.
- Da vi havde perioden med gratis mad, var den frossen, meget kold og ikke særlig lækker. Det var noget helt andet end det, vi fik præsenteret ved 'åben hus'. Vores dreng blev heller ikke mæt af den.

- Der er for meget hvidt brød i ordningen. Sandwich m.v. er våde og slatne! For dyrt, hvis maden ikke spises.
- Jeg mener, det skal være mere sundt og meget frugt.
- Der var problemer med betalingen via nettet, og så har vi aldrig fået ordnet det. (En fælles spiseoplevelse er værdifuld, det synes jeg ikke, der er blevet lagt nok vægt på).
- Det er billigere selv at bage noget eller smøre madpakken.
- Det er for dyrt, og der er ikke for meget mad.
- Det kan ikke betales kontant og skal bestilles.
- Familien spiser et varmt måltid mad hver dag – og rugbrød er sundt! Samt frugt og grønt i madpakken.
- For 25 kr. får mit barn ikke mad nok - og mere vil blive alt for dyrt. Vi vælger at lave sund mad selv!
- For dyrt i forhold til kvalitet.
- For dårlig ernæringsmæssigt til børnenes aktivitetsniveau.
- Fordi børnene ikke blev mætte på samme måde som ved madpakken med rugbrød.
- Fordi mine 2 drenge, er meget aktive, og i voksenalderen, så de kan ikke blive mætte af 1 gang skolemad. Så under alle omstændigheder skal de have madpakker med for ikke at gå sultne rundt.
- Fordi mit barn fx kan være den eneste i klassen, der skal gå i hallen for at spise, mens de øvrige klassekammerater bliver tilbage i klassen.
- Glemmer at bestille/aflevere inden. Godt, hvis de kunne købe mad, hvis de om morgenen ikke kan nå/gider smøre madpakke.
- Glemmer at sætte penge på kortet.
- Går evt. hjem i pausen og spiser.
- Han bliver ikke helt mæt, og så skal vi alligevel smøre en madpakke.
- Har et kræsnt barn. Maden er bare superlækker, men det hjælper jo ikke, når barnet ikke er til 'det grønne'.
- Har haft besvær med at få kortet til at virke. Efter 5 opringninger lykkedes det dog.
- Hele familien skal have madpakker med, så det er mere økonomisk at handle til dét, end at 2 børn skal købe mad i skolen.
- Hvis maden var billigere, ville man bestille for en lang periode, men når det kun er en gang imellem pga. prisen, bliver det for besværligt at bestille.
- Hvis man har 3 børn på skolen, så har man en pris på ca. 1.000-1.500 alt efter, hvad de vælger.
- Vores datter syntes ikke, maden var frisk. Salaten var ofte blevet kedelig.
- Jeg har glemt, at ordningen findes. Skolen burde lægge noget reklame ud på hjemmesiden.
- Jeg har 3 børn, lille løn og er enlig forsørger.
- Jeg mener ikke, det skal være dyrere end 10 kr. pr. dag.
- Kosten er dårlig sammensat. Meget hvid pasta og hvidt brød - det mætter kun i kort tid og er ikke sundt nok. Det er dårlige kulhydrater.
- Kvaliteten af maden er dårlig.
- Maden er for usund – for meget lyst brød og for lidt grove grøntsager og fisk.
- Madportionen er alt for lille.
- Mit barn er kræsnt.
- Mit barn har vand, frugt og gulerødder med i skole - vil ikke have andet (meget sundt barn).
- Når man har 2 børn, der går i skole, kan det hurtigt blive dyrt.
- Og fordi vi smører madpakker til os selv samtidig.
- Skolemaden er for dyr, hvis den skal bruges hver dag.
- Skolemaden er ikke attraktiv nok, smagsmæssigt er den kedelig set ud fra den mad, vi kan levere hjemmefra. Skolemaden passer bedst til de små!
- Skolen har ikke egen kantine, der går tid fra undervisningen, når børnene skal gå til hallen for at spise. 8. klasses børn serverer mad, hvilket ikke er forsvarligt.
- Skolemaden er alt for dyr, og han kan ikke blive mæt.
- Synes at det har været for besværligt med penge på kortet - bestilling på nettet. Der har også været for meget, børnene ikke kunne lide. Nogle dage var maden frossen.

- Så vidt jeg har forstået, er det for ensformigt.
- Før de '40 prøvedage' købte vi madbilletter hvilket var mere overskueligt for børnene og os – måske også frem for over nettet.
- Vi har 4 børn på skolen, så det er dyrt hvis de alle skal have mad 1-2 gange om ugen. Men det er da planen, at vi skal i gang – så regner vi med, at de 2 store kan få skolemad ca. 1 gang om ugen.
- Vil ikke betale gebyr og synes derfor, maden bliver alt for dyr.

Endvidere er forældrene blevet spurgt til, hvor stor en betydning følgende vil have i forhold til at få dem til at bruge madordningen.

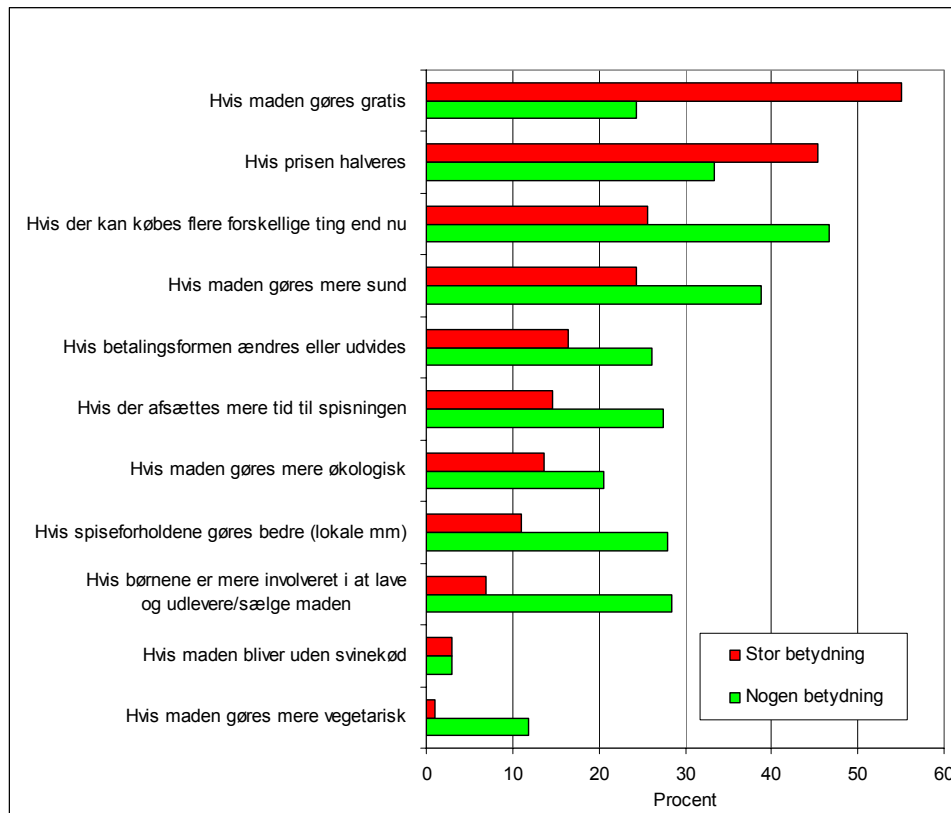

Fig. 6.12: Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du/I måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? (N = 116)

Prisen angives at have stor betydning for over halvdelen af dem, der ikke benytter ordningen. Men også forhold som udbuddet og sundhed er vigtige faktorer for mange. Svarfordelingen svarer næsten til mønstret i svarene fra de sjældne brugere. En væsentlig forskel er dog, at en ændret betalingsform i denne gruppe er langt højere på listen. Dette uddybes af de nedenstående spørgsmål.

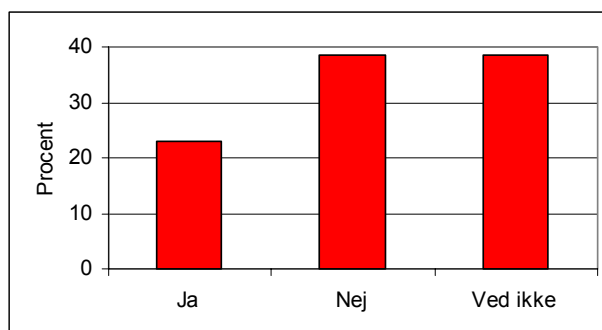

Fig. 6.13: Vil I overveje at benytte skolemadsordningen, hvis der kan betales på andre måder end nu? (N = 116)

23 % svarer umiddelbart ja til, at en ændring af betalingsform vil medføre overvejelse om at benytte skolemadsordningen. Kun små 40 % afviser, at det har indflydelse. De 27 personer, som har svaret ja, peger langt overvejende på ønsket om at kunne betale kontant (78 %):

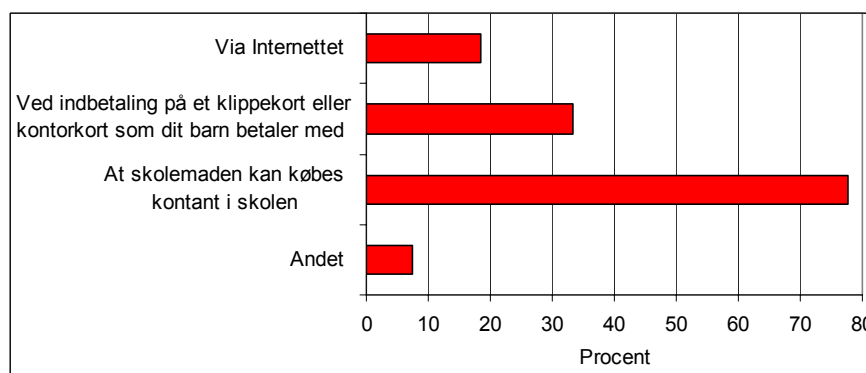

Fig. 6.14: Jeg vil foreslå, at der kan betales på følgende måder. (N = 27)
Der kunne vælges flere svar

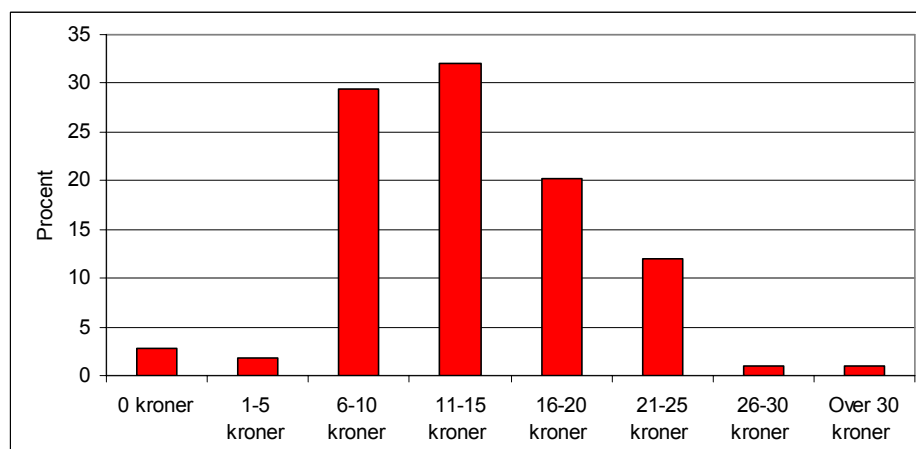

Fig. 6.15: Hvad synes du, er et rimeligt beløb at betale dagligt for at benytte skolemadsordningen? (N = 116)

Et estimeret gennemsnit er på kr. 13,49, men generelt ligger budet på den rigtige pris lavere her, end hos de jævnlige brugere, der vurderer prisen til at være 14,64 kr. i gennemsnit.

Det er således 34 %, der sætter prisniveauet til maks. 10 kr. eller derunder (til sammenligning var det 28 % af de sjældne brugere og 16 % af de jævnlige brugere).

6.4 Samlede vurderinger fra forældrene

I dette afsnit gennemgås en række centrale spørgsmål, som forældrene har fået. Der sammenlignes mellem jævnlige brugere, sjældne brugere og ikke-brugere.

I nedenstående figur er vist, hvorledes svarene fra de 3 grupper fordeler sig i forhold til prisen: Jævnlig brugere, sjældne brugere og ikke brugere.

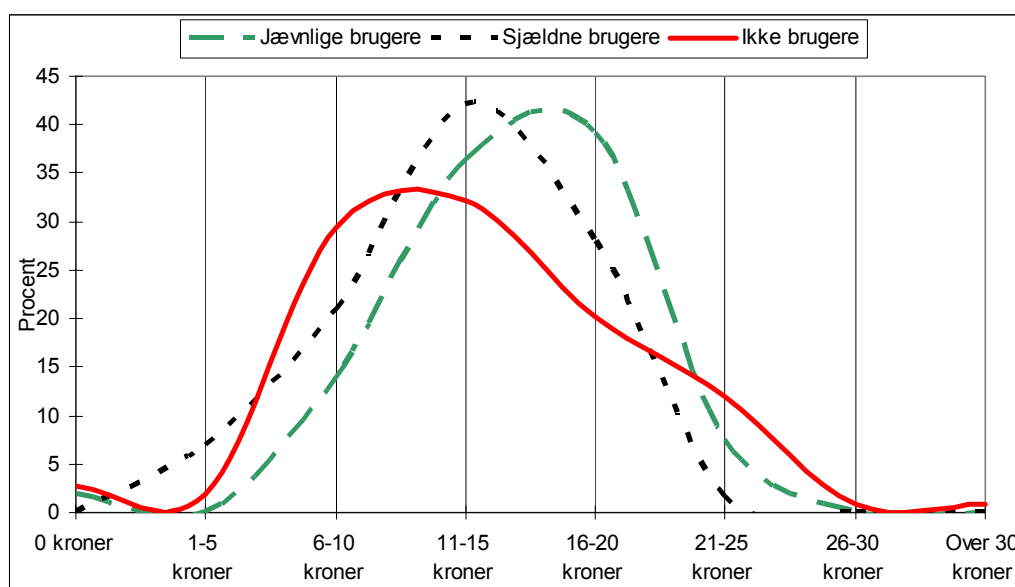

Fig. 6.17: Sammenligning af "den rigtige pris" for de tre grupper: (N = 280)
Jævnlig brugere, sjældne brugere og ikke brugere

Derudover er forældrene blevet spurgt til deres kendskab til skolemadsordningen.

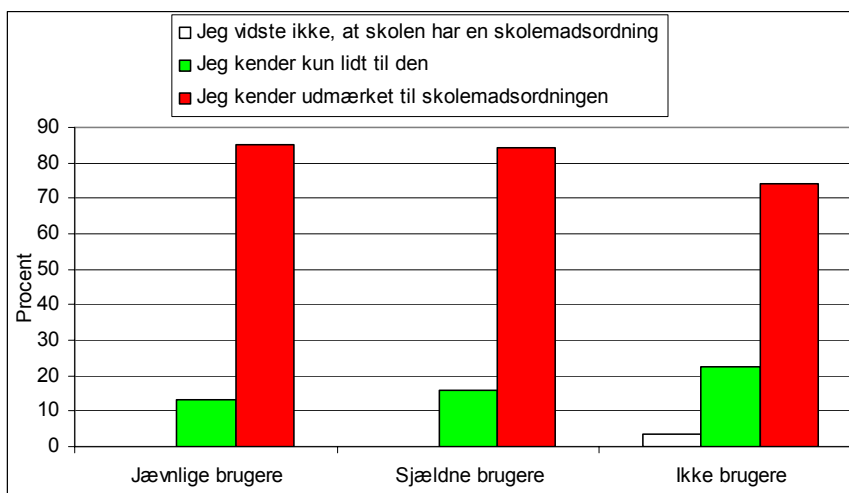

Fig. 6.18: Hvor godt kender du til skolens madordning? (N = 280)

Generelt er der stort kendskab til skolemadsordningen, men blandt ikke-brugere er det 25 %, der enten ikke ved, at der findes en skolemadsordning eller kun kender lidt til den.

Nedenfor ses nærmere på, hvordan forældrene har fået informationen.

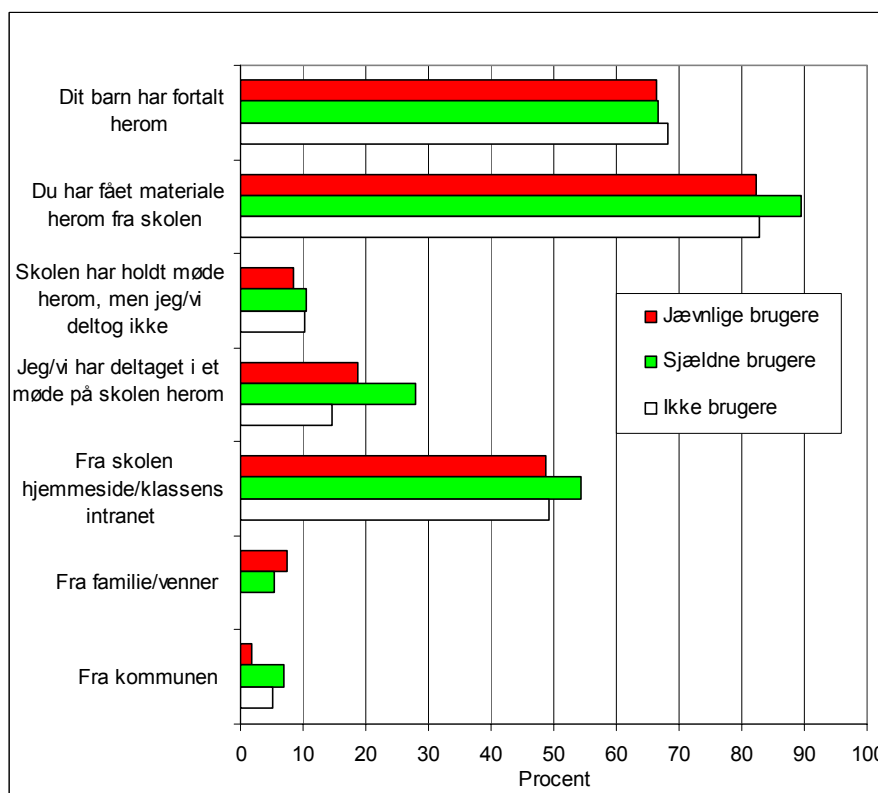

Fig. 6.19: Hvorledes har du fået information om madordningen? (N = 280)
Flere svar muligt

Der er ingen betydelig forskel i mønstret mellem brugergrupperne.

Ligeledes er forældrene blevet bedt om at vurdere informationen.

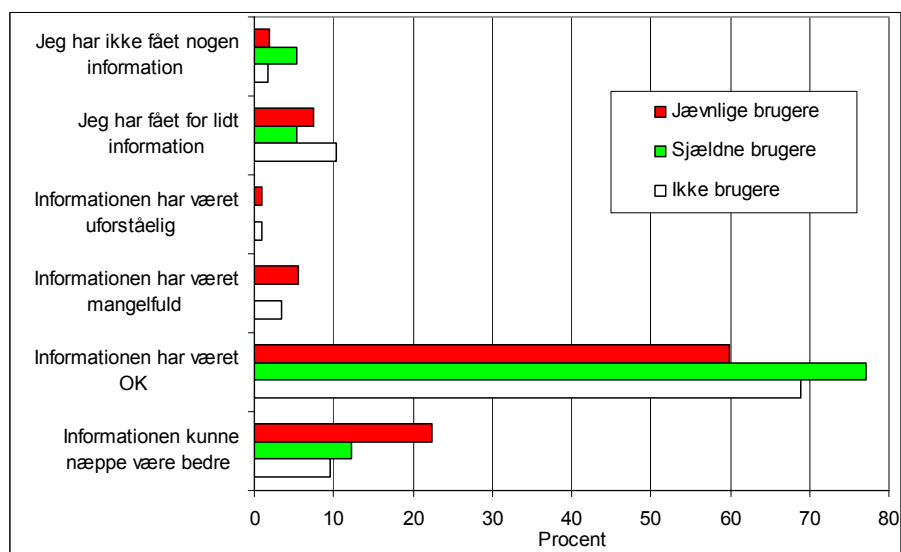

Fig. 6.20: Hvordan føler du dig informeret om skolens nuværende madordning? (N = 280)

Generelt udtrykkes tilfredshed med informationen, men ca. hver syvende forælder udtrykker kritik af informationen – lidt hyppigere hos ikke-brugerne.

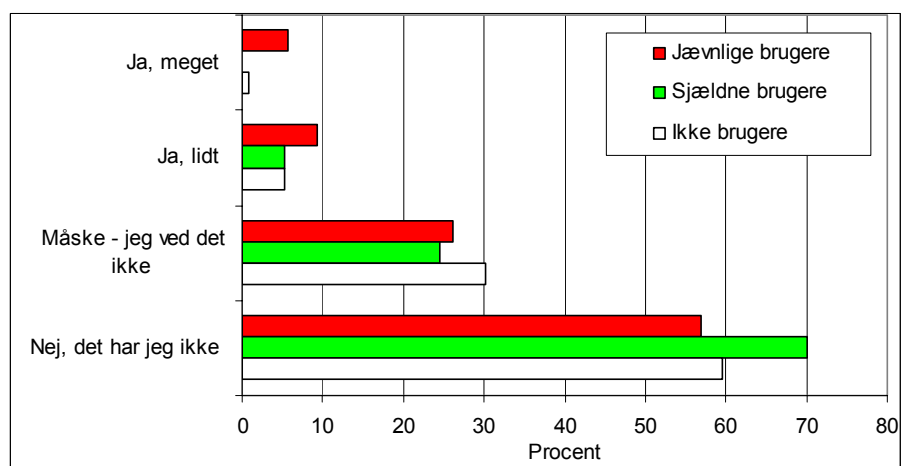

Fig. 6.21: Har du som forælder haft mulighed for at være med til at bestemme, hvorledes skolemadsordningen fungerer? (N = 280)

15 % af de jævnlig brugere siger, at de har haft mulighed for at være med til at bestemme, hvorledes skolemadsordningen fungerer. Dette gælder kun ca. 5 % af de 2 andre grupper. 25-30 % er usikker på, om de har haft denne mulighed, mens over halvdelen ikke mener, de har haft denne mulighed.

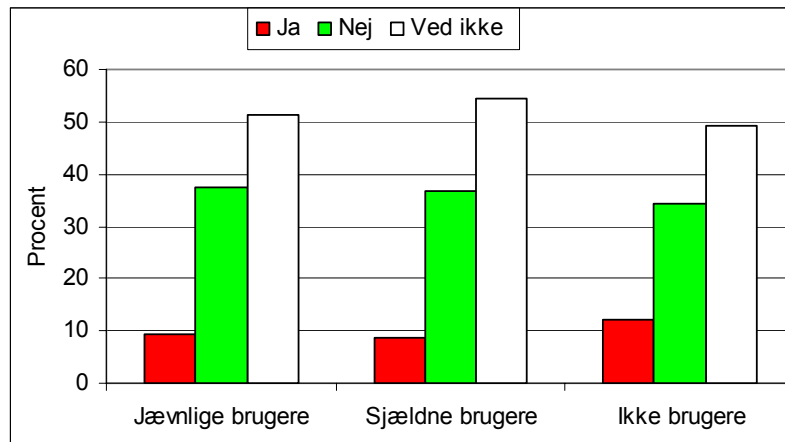

Fig. 6.22: Har du som forælder mulighed for at komme med forslag til ændringer i skolemadsordningen – fx omkring den mad der kan fås, betalingsform m.m.? (N = 280)

Halvdelen af forældrene ved ikke, om de har mulighed for at komme med forslag til ændringer i skolemadsordningen. Omkring hver tiende forælder mener, at de har denne mulighed, mens resten – ca. hver tredje – siger nej.

Endvidere er forældrene blevet spurgt til, hvem der bestemmer, om eleverne skal have skolemad.

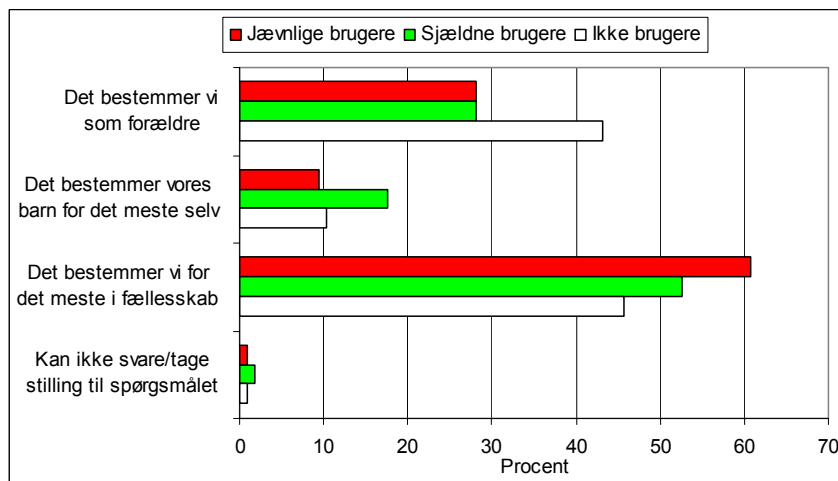

Fig. 6.23: Hvem bestemmer, om dit barn skal købe skolemad? (N = 280)

Der er en overvægt i gruppen af ikke-brugere, hvor det er forældrene, som alene har truffet beslutningen om, hvorvidt barnet skal købe skolemad. Sammenligner man dette med elevernes svar, så er der (ikke overraskende) flere elever, der mener, at de selv bestemmer, eller de deltager i beslutningen, end når man spørger forældrene.

Desuden er forældrene blevet spurgt til, hvilken karakter de vil give madsordningen.

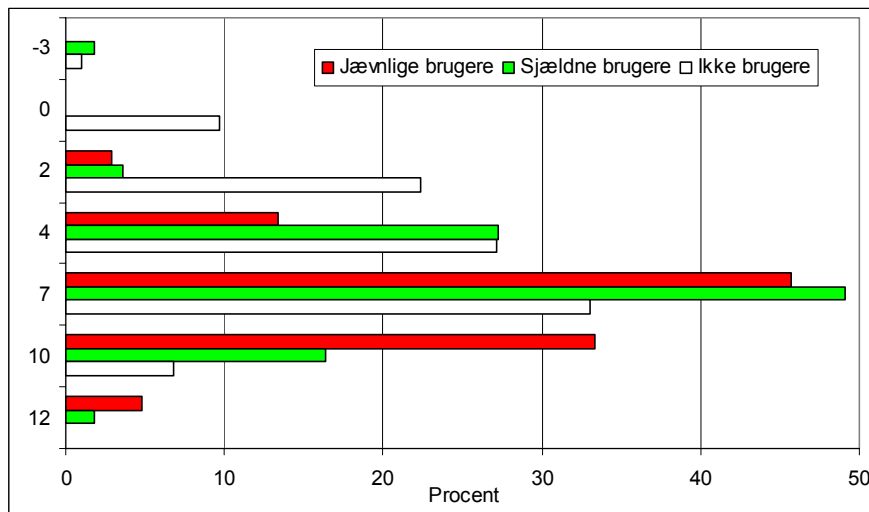

Fig. 6.24: Hvis du skulle give en samlet karakter til skolens madordning, hvor meget vil du så give? (På den nye karakterskala fra -3 til 12)? (N = 280)

Der er en klar tendens til, at jo mindre ordningen benyttes, jo lavere karakter gives og omvendt. Beregnes et gennemsnit fås et karaktergennemsnit på 7,7 blandt de jævnlige brugere, 6,4 blandt de sjældne brugere og 4,5 blandt ikke-brugere.

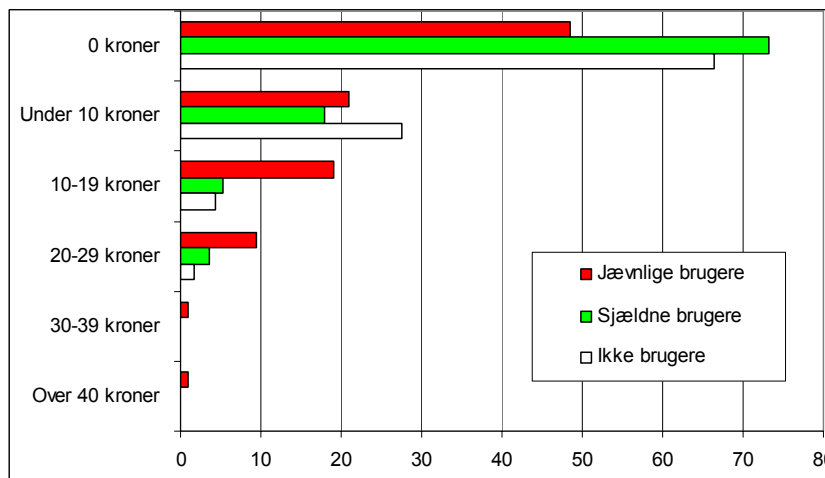

Fig. 6.25: Hvor mange penge tror du, at dit barn dagligt bruger på at købe noget at spise og drikke, inden han/hun kommer hjem fra skole? (N = 280)

I gennemsnit anslår forældrene, at deres børn bruger kr. 4,22 på at købe noget at spise og drikke, inden han/hun kommer hjem fra skole. Beløbet er højest for brugerne af skolemadsordningen, idet der for nogle af dem indgår betaling for skolemaden (mens hovedparten betaler via forældrene). For de sjældne brugere og ikke-brugere anslår forældrene et gennemsnitligt beløb på ca. kr. 2,50.

Der er i kapitel 8 foretaget en sammenligning af disse svar med elevernes egne oplysninger om pengeforbrug.

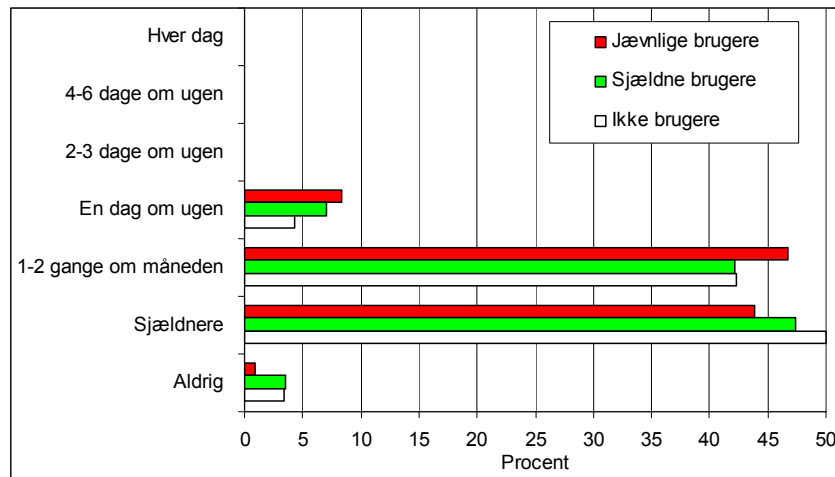

Fig. 6.26: Hvor tit spiser I "take away" mad derhjemme, dvs. mad som er købt klar til at spise (som fx pizza, grillkylling, pølser, burgere og kebab)? (N = 280)

Forældrenes svarmønster afviger ikke så meget fra det tilsvarende spørgsmål til eleverne, dog er der her 5 % af eleverne, som oplyser, at de får "take away" mindst 2-3 gange ugentligt eller hyppigere. En sammenligning mellem disse elever og deres forældres svar viser, at forældrene angiver en væsentlig mindre hyppighed end eleverne, hvilket enten kan være udtryk for forskellig vurdering af, hvad "take away" mad er, eller at forældrene ikke vil være ved, at familien spiser det så tit, som den gør. Det kan måske også forklare ved, at eleverne husker det som oftere, hvis de fx synes, at netop denne mad er lækker eller sej.

6.5 Sociale vinkler

Der er foretaget en social opdeling af eleverne baseret på besvarelsen af en række spørgsmål. Se bilag 1. På denne baggrund er eleverne klassificeret i 3 socialgrupper, hvor gruppe 1 er højest og gruppe 3 lavest.

For 246 af forældresvarene kunne disse samkøres med børnenes svar og dermed underlægges den samme sociale opdeling.

Der er herefter foretaget en analyse af, hvilke svar der viser en signifikant forskel (Pearsons Chi-Square) i svarene mellem de 3 socialgrupper.

Endvidere er vist svarfordelingen blandt de 3 socialgrupper på spørgsmål om, hvorfor ordningen bruges henholdsvis ikke bruges.

6.5.1 Brug af skolemaden

Som i svarene for eleverne ses ikke nogen signifikante forskelle i brugen af skolemadsordningerne mellem de 3 socialgrupper. Det drejer sig om spørgsmålene "Bruger I skolemadsordningen nu efter perioden, hvor sko-

lemaden var gratis?” samt ”Hvor ofte benytter I jer typisk af skolemadsordningen?”.

I det følgende gennemgås de spørgsmål, hvor der er konstateret en signifikant forskel baseret på Pearsons Chi-Square.

6.5.2 Prisen for skolemaden

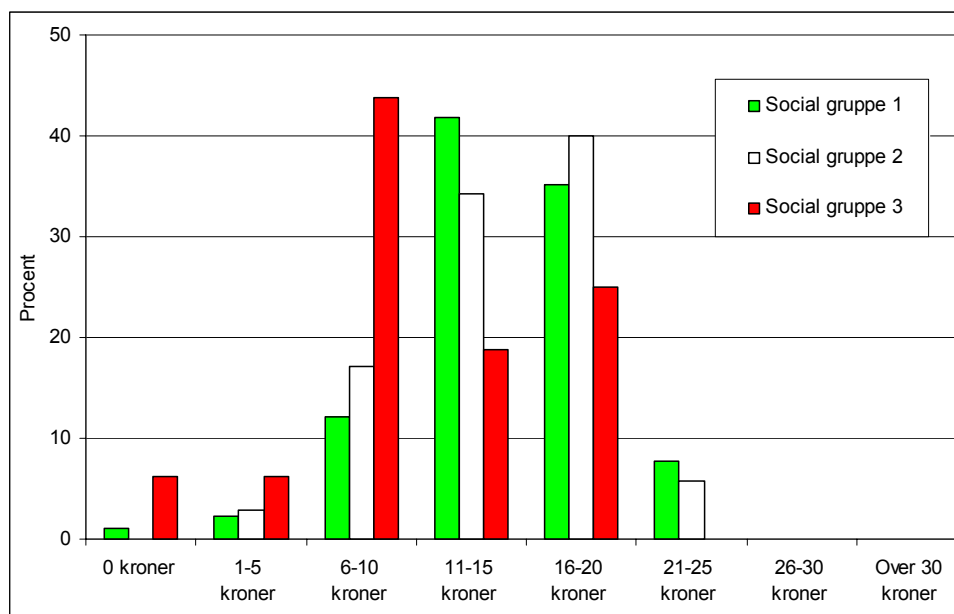

Fig. 6.27: Hvad synes du, er et rimeligt beløb at betale dagligt for at benytte skolemadsordningen?

Figuren er alene for de forældre, som er brugere af ordningen (N = 164)

Der er 10 % signifikans på spørgsmålet om en rimelig pris, idet socialgruppe 3 sætter prisen lavere end de 2 andre grupper. Når det samme spørgsmål stilles til ikke-brugere, ses den samme tendens, men den er dog ikke signifikant for denne del af forældrene.

6.5.3 Information om skolemadsordningen

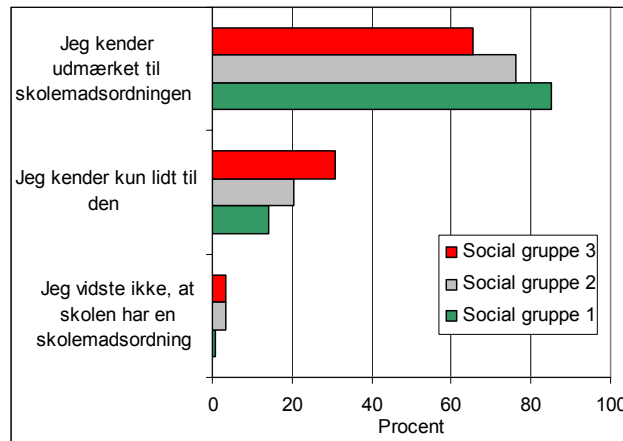

Fig. 6.28: Hvor godt kender du til skolens madordning? (N = 280)

Der er 10 % signifikans på svarfordelingen, der viser en social skævhed i kendskabet til skolemadsordningen, idet socialgruppe 3 har et lavere kendskab til ordningen.

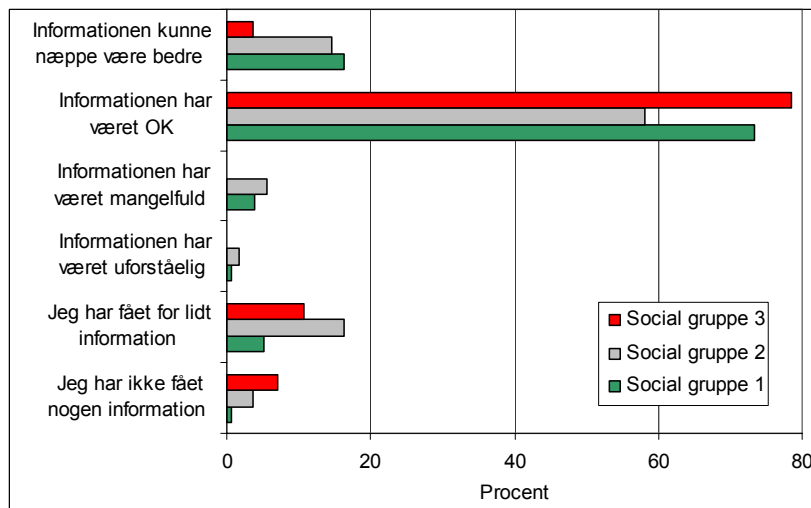

Fig. 6.29: Hvordan føler du dig informeret om skolens nuværende madordning? (N = 280)

Der er 5 % signifikans på de sociale skævheder, som antyder, at der er relativt flere fra socialgruppe 2 og 3, som mener at have fået for lidt eller ingen information.

6.5.4 Hvorfor bruges ordningen (ikke)?

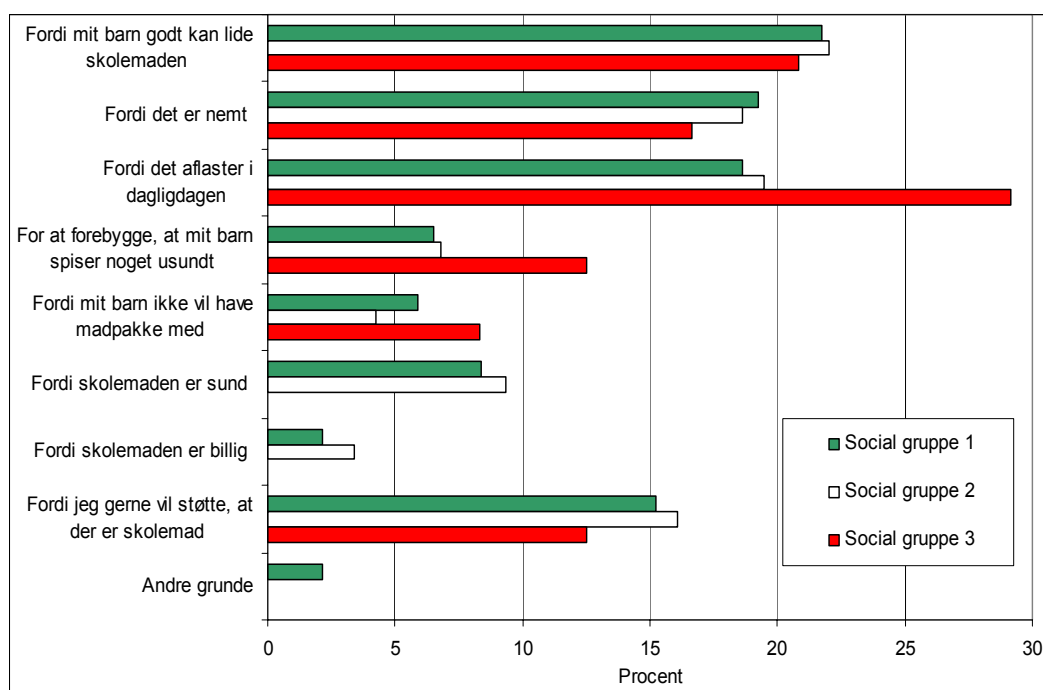

Fig. 6.30: Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I bruger skolemadsordningen? (N = 280)

Socialgruppe 3 afviger især fra de 2 andre grupper på 3 argumenter. Gruppen ligger højere i begrundelserne ”Fordi det aflaster i dagligdagen” samt ”For at forebygge, at mit barn spiser noget usundt”. Til gengæld er der ingen fra socialgruppe 3, som angiver ”Fordi skolemaden er sund”. Dette tyder således på et fravalg af det usunde og ikke tilvalg af det sunde.

Nedenfor viser figuren (antal svar), hvorfor ordningen ikke benyttes.

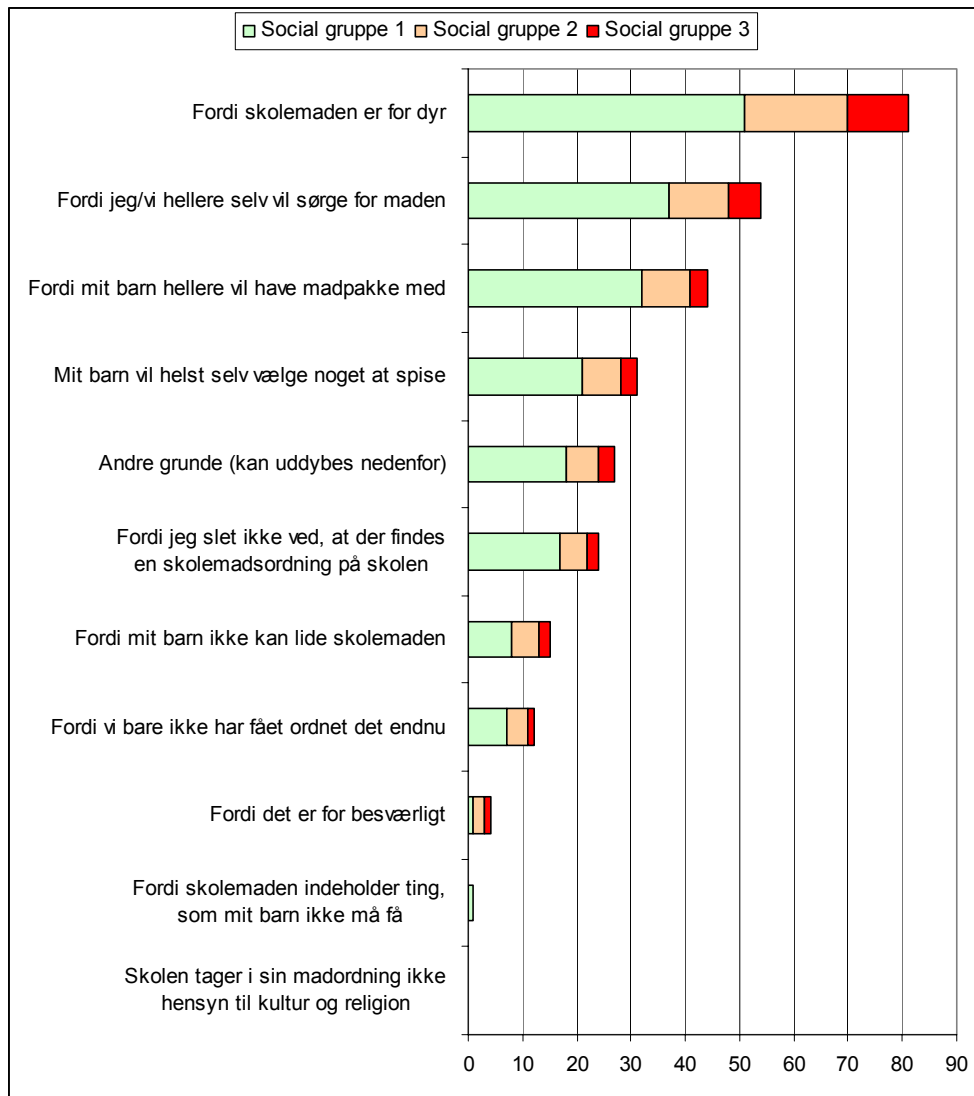

Fig. 6.31: Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I ikke bruger skolemadsordningen? (N = 280)

Selvom antallet af forældre, der indgår i figuren for socialgruppe 3, er relativt få, viser det alligevel stort set samme mønster, som for alle forældre, der ikke bruger eller sjældent benytter skolemadsordningen.

Der er således ikke særlige afvigelser i begrundelserne mellem socialgruppe 3 og de øvrige forældre.

6.6 Opsamling vedrørende forældrenes holdninger

Der blev modtaget svar på spørgeskemaet fra omkring halvdelen af forældrene til de børn, der havde besvaret spørgeskemaet.

Generelt er der stort kendskab til skolemadsordningen blandt forældrene, men blandt ikke-brugere er det 25 %, der enten ikke ved, at der findes en skolemadsordning, eller kun kender lidt til den.

De jævnlige brugere af madordningen accepterer at betale en lidt højere pris end de sjældne brugere. Estimeres en gennemsnitspris for de to grupper, er den på kr. 14,64 for de jævnlige brugere og kr. 12,82 for de sjældne brugere. De forældre, der ikke anvender ordningen, finder det rimeligt at betale en estimeret gennemsnitspris på kr. 13,49 dagligt for ordningen.

Motiver for at begynde at anvende ordningen (både for dem, der bruger den indimellem, og dem der ikke anvender den) relateres til en lavere pris, men også forhold som udbuddet og sundhed er vigtige faktorer for mange.

De 59 % af forældrene, som benytter ordningen mere eller mindre ofte, bruger typisk ordningen et par gange om ugen. Fra de indledende interview fremgik det, at skolemadsordningen specielt blev brugt i dagene omkring weekenden, dvs. mandag og fredag.

Årsager til hvorfor skolemadsordningen ikke benyttes oftere, forklares primært som resultat af prisen, at man hellere selv vil sørge for maden, og fordi barnet hellere vil have madpakke med.

Flere forældre tilkendegiver, at det er for dyrt at bruge ordningen hver dag, især hvis man har flere børn. Nogle forældre angiver, at det kunne være en fordel, hvis der blev indført søskenderabat.

Flere af forældrene påpeger, at de oplever, at deres børn ikke bliver mætte af portionerne, og det derfor er for dyrt, når de selv skal supplere med mad hjemmefra alligevel. Ligeledes fremhæver flere forældre, at de mener, at maden kunne have en højere kvalitet og være mere sund. Ligeledes har flere forældre oplevet, at børnene synes, madordningen er for ensformig.

Blandt de forældre, der indimellem bruger ordningen er begrundelserne:

- Fordi det er nemt (75 %).
- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden (65 %).
- Fordi det aflaster i dagligdagen (61 %).
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad (46 %).

Mindst 50 % af de jævnlige brugere begrundes deres brug af ordningen med:

- Fordi mit barn godt kan lide skolemaden (79 %).
- Fordi det aflaster i dagligdagen (67 %).
- Fordi det er nemt (64 %).
- Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad (51 %).

41 % af forældrene benytter ikke skolemadsordningen. De primære forklaringer er prisen, at man hellere selv vil sørge for maden, og fordi barnet hellere vil have madpakke med.

Med udgangspunkt i en social tilgang til spørgsmålet er det væsentligt at bemærke, at socialgruppe 3 angiver en lavere pris for, hvad de synes er rimeligt at betale. Derudover er der en social skævhed i kendskabet til skolemadsordningen, idet socialgruppe 3 har et lavere kendskab til ordningen. Der er signifikant sammenhæng på de sociale skævheder, som antyder, at der er relativt flere fra social gruppe 2 og 3, som mener at have fået for lidt eller ingen information.

Blandt brugerne af ordningen, afviger social gruppe 3 især fra de to andre grupper på 3 argumenter vedrørende årsagerne til, at de anvender ordningen. Gruppe 3 ligger højere i begrundelserne *"Fordi det aflaster i dagligdagen"* samt *"For at forebygge, at mit barn spiser noget usundt"*. Til gengæld er der ingen fra socialgruppe 3, som angiver *"Fordi skolemaden er sund"*. Der er således tale om fravalg af det usunde, og ikke tilvalg af det sunde.

7 Madordninger og elevsvar

Elevernes svar er blevet sammenkørt med skolernes respektive beskrivelser af deres ordning, som det kommer til udtryk i skolernes besvarelse af spørgeskema herom.

Denne sammenkørsel har gjort det muligt at undersøge, i hvilket omfang der er signifikante sammenhænge i fx elevernes brug af skolemadsordningen og i skolernes madordninger, herunder planlægningsprocessen heraf. Dette gennemgås nedenfor, hvor der bl.a. ses på effekten ved at anvende en brugerundersøgelse blandt elever, anvendelse af Fødevarestyrelsens rejsehold m.m.

Nedenfor beskrives en række fundne sammenhænge, som er signifikante baseret på Pearsons Chi-Square.

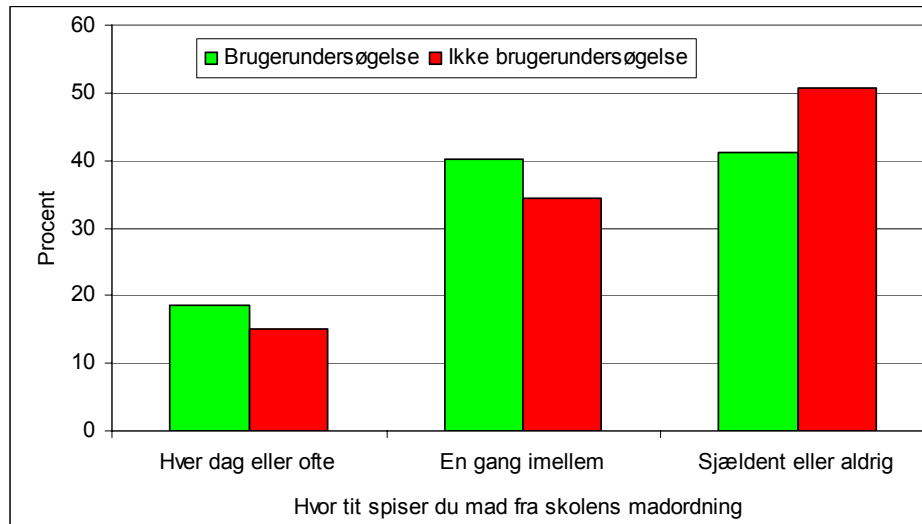

Fig. 7.1: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og om der er foretaget en brugerundersøgelse blandt elever som led i planlægningsperioden frem til igangsætning af skolemadsordningen

Der er en svag signifikans (10 %), som antyder, at der er en positiv sammenhæng mellem at foretage en brugerundersøgelse og omfanget af brugen efterfølgende.

Det ses således, at der er 19 % hyppige brugere på skoler, der har gennemført en brugerundersøgelse, mens det kun er 15 % blandt skoler uden brugerundersøgelse. Det samme billede ses blandt dem, der bruger madordningen en gang imellem.

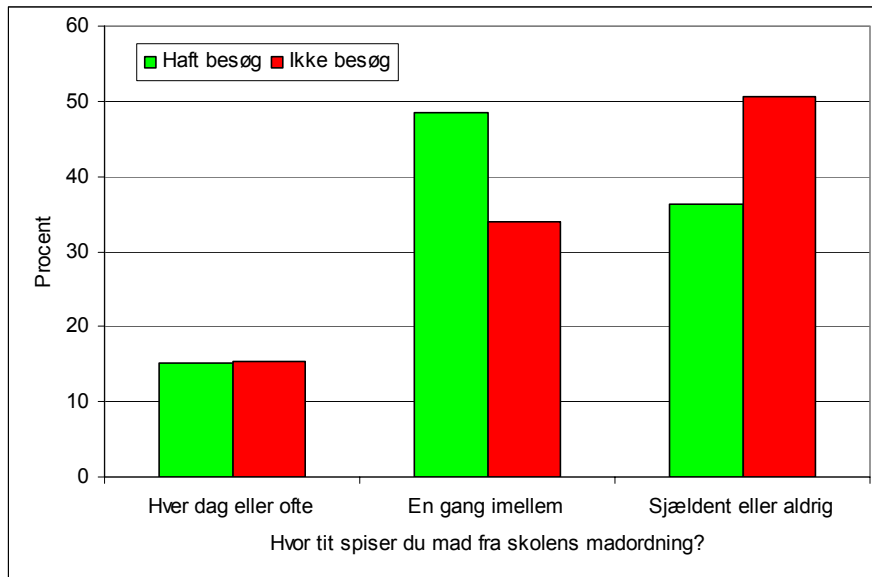

Fig. 7.2: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og om skolen har haft besøg af Fødevardirektoratets rejsehold

Der er en klar signifikans (1 %) som antyder, at der er en positiv sammenhæng mellem brug af Fødevardirektoratets rejsehold og elevernes brug af den efterfølgende skolemadsordning. Forskellen viser sig i antallet af jævnlige brugere, og skoler uden besøget har en væsentlig højere grad af ikke-brugere.

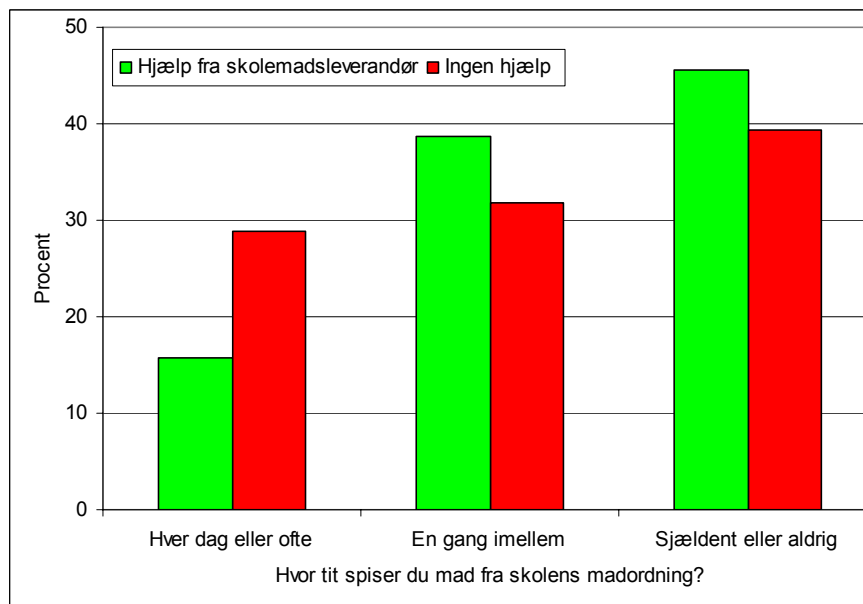

Fig. 7.3: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og om skolen har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør

Der er en 5 % signifikans, som antyder, at der er en negativ sammenhæng mellem brug af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør og elevernes brug af den efterfølgende skolemadsordning. Fx har de skoler, som ikke

har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør, næsten dobbelt så mange hyppige brugere end de øvrige skoler. Der er dog relativt få skoler, som ikke har benyttet sig af hjælp fra en skolemadsleverandør, hvorfor det ikke kan udelukkes, at den øgede brug her dækker over andre forhold på netop disse skoler.

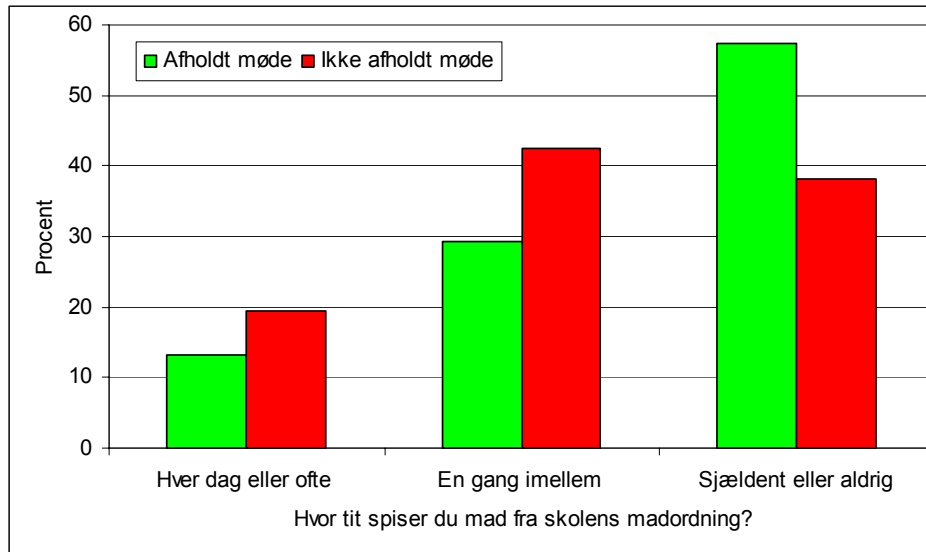

Fig. 7.4: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og om skolen har afholdt et særskilt temamøde om skolemadsordningen med forældre

Lidt overraskende er der her en klar signifikans (1 %), som antyder en negativ sammenhæng mellem, at skolen har afholdt et møde med forældrene og elevernes efterfølgende brug af ordningen.

Der skal her understreges, at undersøgelsen alene omfatter elever i 7. klasse og ikke den generelle brug af ordningen på skolen. Således kan mødet meget vel have været rettet mod forældre i de lavere klassetrin. Omvendt kan det også være udtryk for, at forældrene ved orienteringen bliver ekstra opmærksom på forhold, som gør, at de bevidst fravælger, at barnet skal benytte ordningen. Fx prisniveau eller udbud.

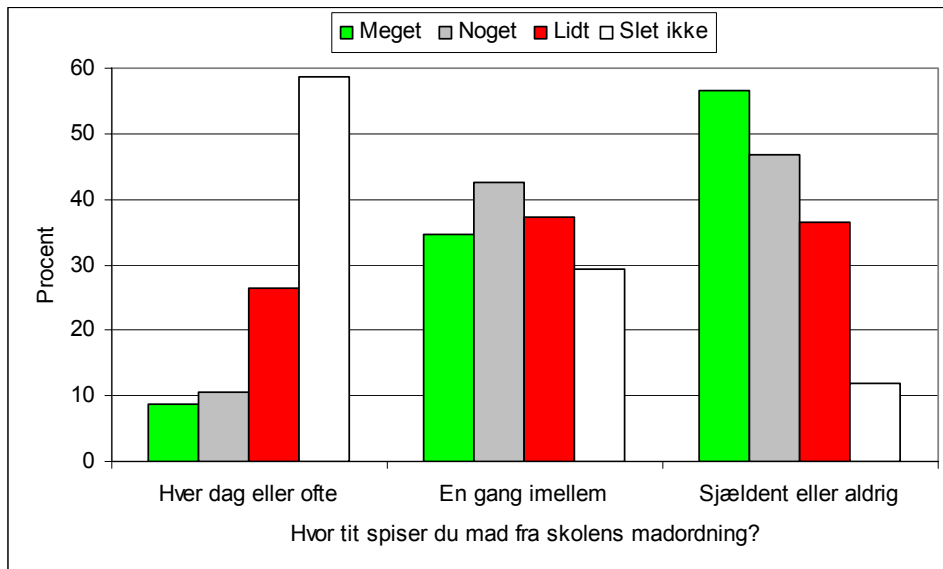

Fig. 7.5:: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og i hvilket omfang elevrådet har været involveret i planlægningen af den skolemadsordning, som er implementeret i forlængelse af forsøgsfasen

Også her ses en overraskende klar signifikans (1 %), som antyder en negativ sammenhæng mellem, at skolen har involveret elevrådet meget i processen og elevernes efterfølgende brug af ordningen. Jo mindre elevrådet er involveret, jo flere hyppigere brugere er der på skolen og omvendt. Samme billede viser sig omkring graden af involvering af eleverne generelt.

En forklaring kan være, at elevrådet/eleverne ikke involveres på en rigtig måde, eller at der via involveringen opbygges en række forventninger, som ikke indfries, hvorved frafaldet bliver stort.

Fx er der blandt vore cases et eksempel på en kommune, hvor der blev foretaget et stort indledende samarbejde med en professionel partner, hvor elever fra hver skoleklasse indgik som ambassadører for de øvrige elever. Der var arrangementer og et stort PR-arbejde. Imidlertid viste det sig, at de reelle muligheder for at indfri forventningerne slet ikke kunne holde vand, og den ordning, som blev indført, lå milevidt fra forventningerne i planlægningsfasen. Der var således stor involvering, men resultatet var en model, som var helt anderledes og med få brugere.

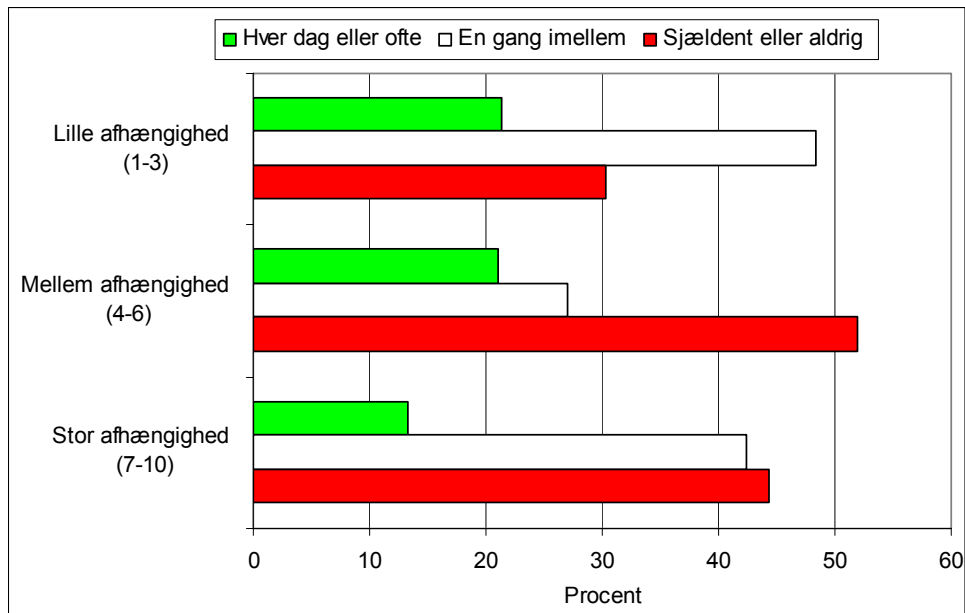

Fig. 7.6: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og i hvilket omfang skolemadsordningen er afhængig af en bestemt "ildsjæl" på skolen. 1 betyder meget lille afhængighed og 10 betyder maksimal afhængighed. Pointgivningen er samlet i tre grupper.

Analysen viser en klar signifikans (1 %) på en negativ sammenhæng mellem afhængighed af en ildsjæl på skolen og brugen af ordningen. I figuren er for overskuelighedens skyld foretaget en sammenlægning i tre "point-grupper". Det ses, at jo større afhængighed af en ildsjæl, jo færre hyppige brugere (hver dag eller ofte) har skolen. De skoler, som er mindst afhængige af en ildsjæl, har væsentligt lavere antal ikke-brugere.

Dette kan tolkes således, at en skolemadsordning ikke bør hænge på en enkelt ildsjæl, men bør være integreret i skolens kollegium for, at skolemadsordningen opnår større succes.

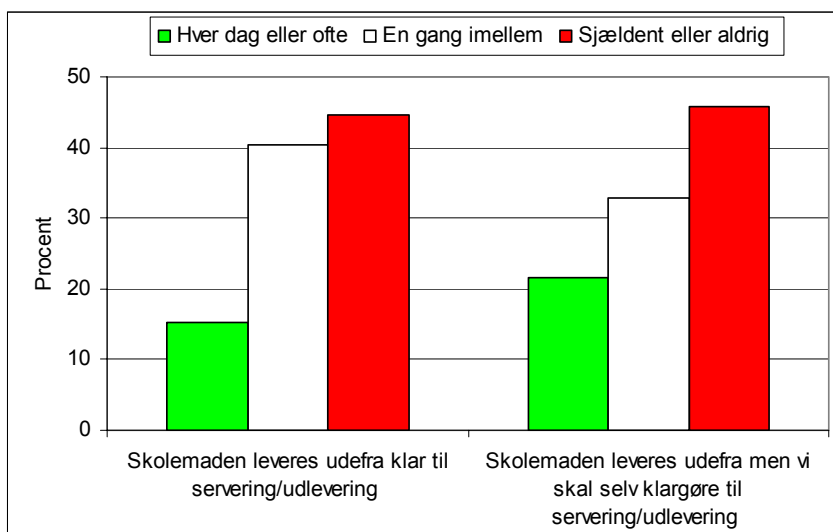

Fig. 7.7: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og hvem der laver/leverer skolemaden.

De deltagende skoler har alene valgt disse 2 modeller. Ingen af de deltagende skoler har en model, hvor de selv producerer skolemaden. Der er en svag signifikans (10 %), som peger på, at der er flere hyppige brugere (hver dag eller ofte), når ordningen indebærer, at skolen selv skal klargøre den leverede mad til servering/udlevering. Der ses dog ingen forskel i antallet af ikke-brugere.

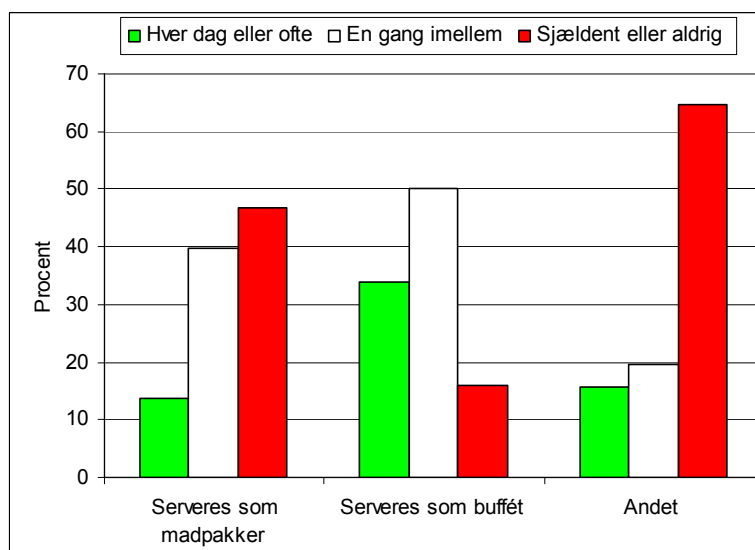

Fig. 7.8: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og hvorledes skolemaden serveres

Der er en klar signifikans (1 %), som peger på, at buffeten har langt flere brugere, end når skolemaden serveres som madpakker.

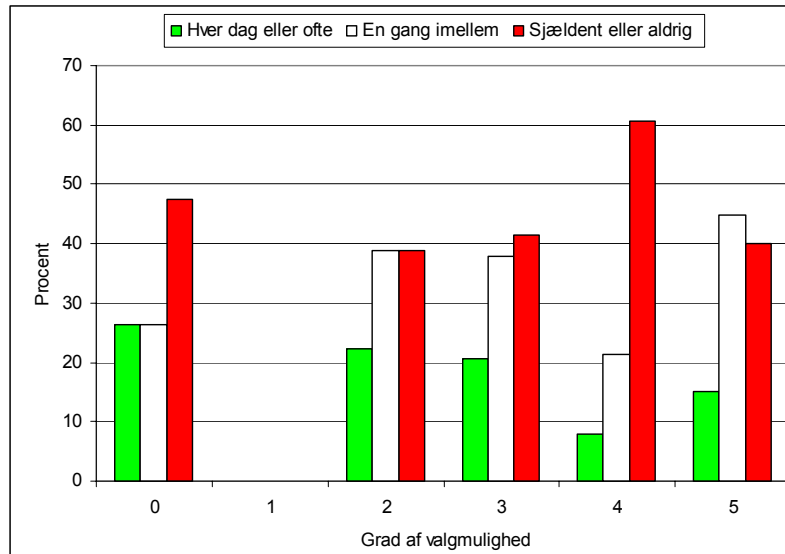

Fig. 7.9: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og i hvilken grad eleverne selv dagligt kan vælge mellem forskellige måltider/retter. 0 betyder ingen valgmulighed, og 5 betyder, at der er mange forskellige måltider/retter at vælge imellem

Analysen peger med en klar signifikans (1 %) på, at antallet af hyppige brugere (hver dag eller ofte) falder, jo større valgmulighederne er. Forklaringen herpå kan være, at større valgmulighed er knyttet til bestilling via Internet, hvilket undersøgelsen viser ikke altid fungerer efter hensigten (forældre får det fx ikke gjort i tide).

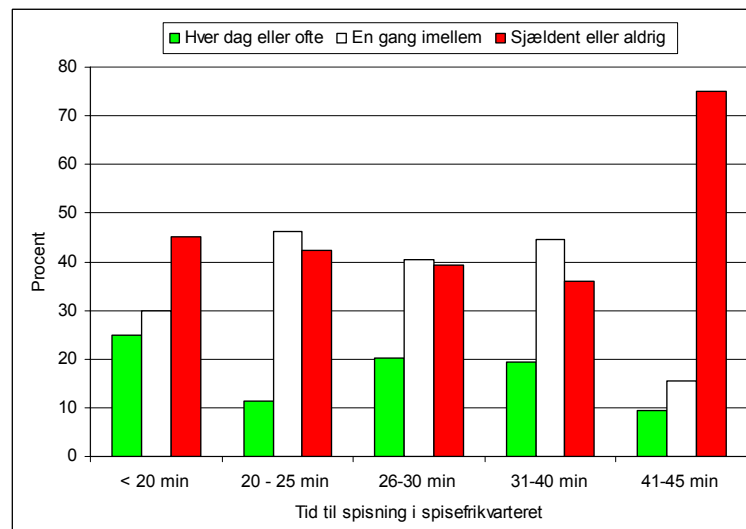

Fig. 7.10: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og hvor lang tid eleverne maksimalt har til spising i spiseafkvarteret

Når der ses bort fra svarfordelingen i brugermønstret på ”41-45 min.” (som dækker over en enkelt skole), ses et jævnt fald i ikke-brugere (sjældent eller aldrig), når tiden til spisningen øges. Mere tid til spising viser med en signifikans på 1 %, at det udløser flere brugere af skolemadsordningen.

Der er endvidere foretaget en sammenligning mellem den tid, der er på de enkelte skoler til spisningen, og elevernes stillingtagen til ønsket om mere tid (spg. 19) for de elever, som alene benytter ordningen en gang imellem. Den viser den sammenhæng, at der på skoler med kort tid (< 20 min. og 20-25 min.) vurderer disse elever i højere grad, at det vil have betydning for et øget brug af ordningen, hvis tiden øges – i forhold til på skoler med mere tid. Sammenhængen er dog ikke signifikant.

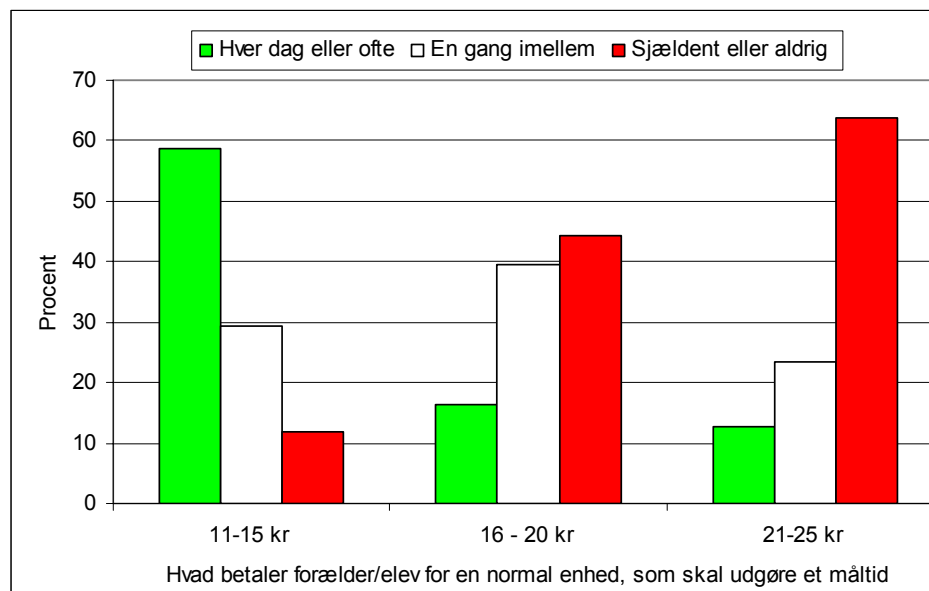

Fig. 7.11: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og hvad betaler forældre/elev for en normal enhed, som skal udgøre et måltid (portion, madpakke)?

Der er en klar signifikans (1 %) på sammenhængen mellem brugen af skolemadsordningen og skolens oplysning om, hvad normalprisen er for et måltid. Jo lavere pris, jo flere brugere og omvendt. Er prisen over 20 kr. falder næsten 2/3 af eleverne fra.

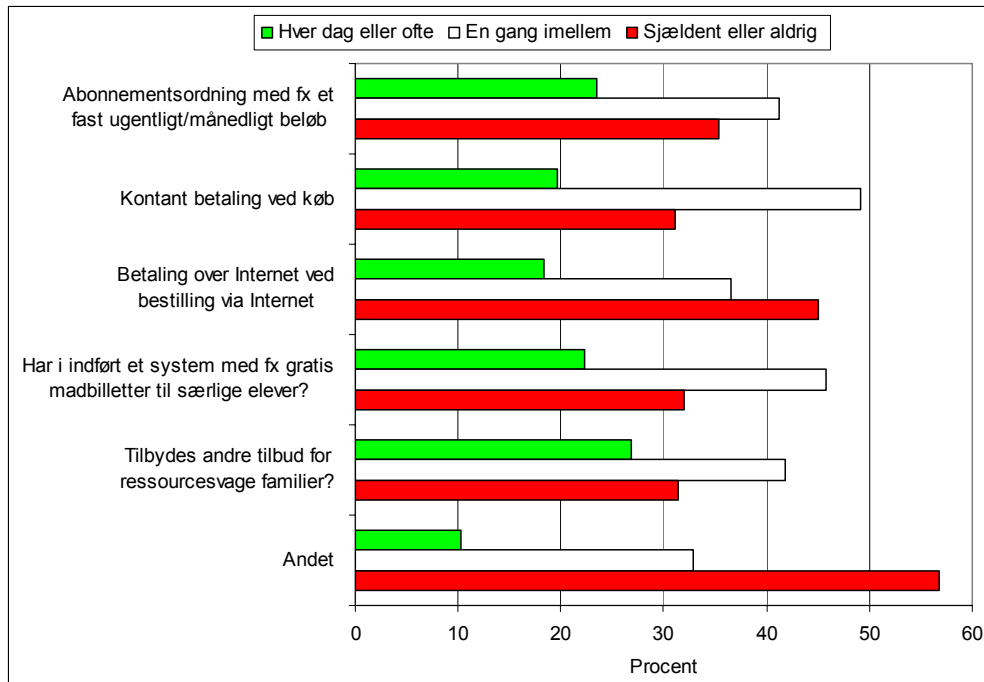

Fig. 7.12: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og de betalingsformer og tilbud, der eksisterer på skolerne

Den betalingsform, der har færrest brugere, er betaling ved bestilling over Internettet. Muligheden for kontant betaling ved køb har flest brugere. En abonnementsordning ligger mellem disse to. Skoler med særlige tiltag som gratis madbilletter til særlige elever eller andre tilsvarende tiltag for ressourcetsvage familier har ligeledes relativt flere brugere.

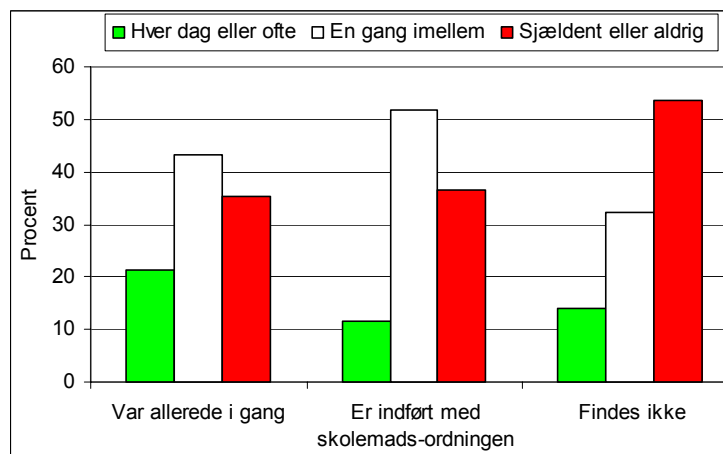

Fig. 7.13: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og frugt/brunchordning om formiddagen

Tilstedeværelse af en frugt/brunchordning om formiddagen betyder flere brugere af madordningen (1 % signifikans).

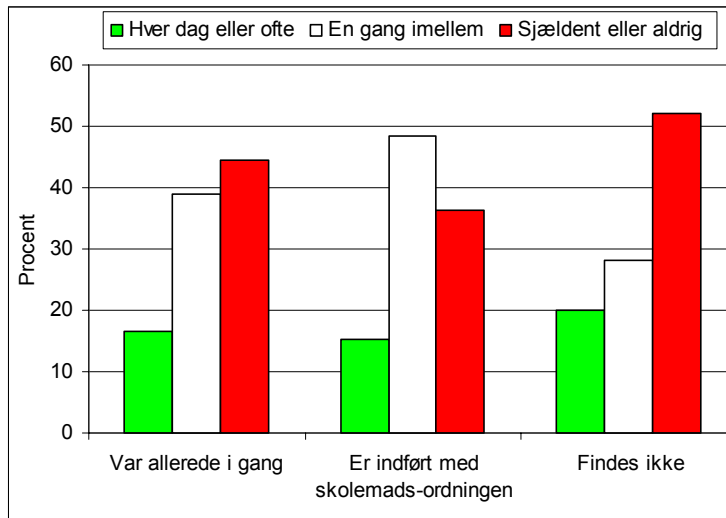

Fig. 7.14: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og adgang til afkølet drikkevand

Tilstedeværelse af adgang til afkølet drikkevand betyder flere brugere af madordningen (1 % signifikans).

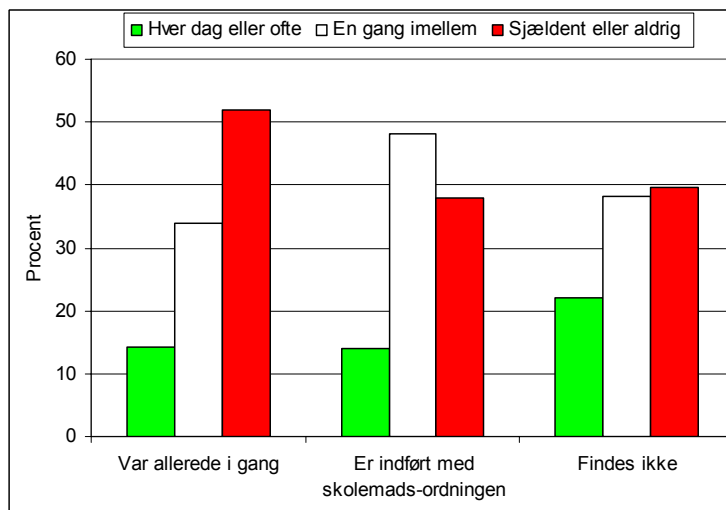

Fig. 7.15: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og indførelse af motionsaktiviteter koordineret med madordningen

Indførelse af motionsaktiviteter koordineret med madordningen tyder ikke på at have en positiv effekt på brugen af skolemadsordningen (1 % signifikans). På skoler med eksisterende motionsordninger har man tilsyneladende ikke kunnet udnytte dette positivt i forhold til skolemadsordningen.

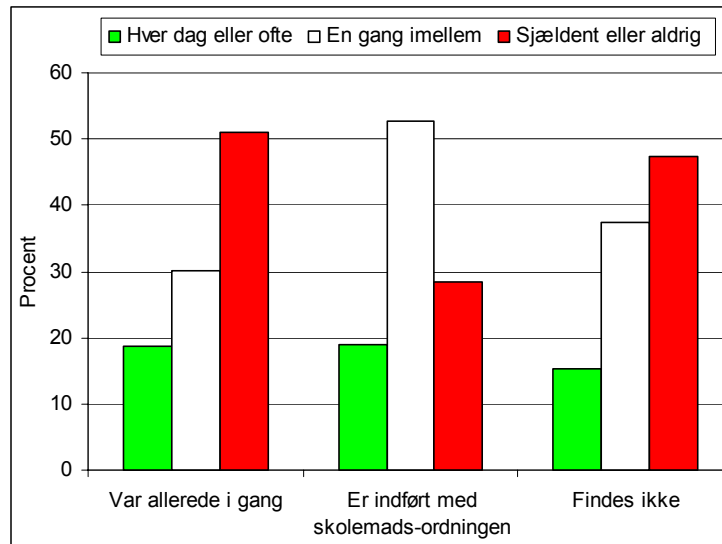

Fig. 7.16: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og miljøundervisning

Indførelse af miljøundervisning i tilknytning til skolemadsordningen udløser en større tilslutning til skolemadsordningen (1 % signifikans). På skoler, hvor man i forvejen har miljøundervisning, ses ingen effekt heraf på brugen. Forklaringen kan være, at denne undervisning ikke har været koblet på indførelse af skolemaden, mens dette er tilfældet på de skoler, hvor de to tiltag er gået hånd i hånd.

En tilsvarende sammenhæng ses, hvad angår hjemkundskabsundervisning.

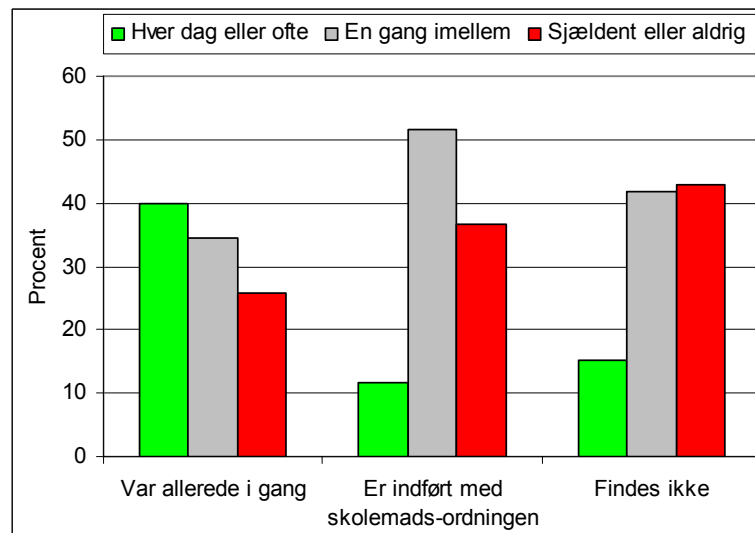

Fig. 7.17: Sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen – og regler, der begrænser store elevers adgang til at gå uden for skolen og købe mad m.m.

Der er en klar signifikans (1 %), idet de skoler, som allerede havde sådanne regler, inden skolemadsordningen blev indført, har flere brugere, end hvor regler ikke findes. De skoler, hvor reglerne først er indført med sko-

lemadsordningen, ses en lille, men dog positiv effekt på brugen af skolemadsordningen. Det tager formentlig tid at ”høste” den fulde effekt af sådanne regler.

7.1 Opsamling vedrørende madordninger

Ingen af de deltagende skoler har en model, hvor de selv producerer skolemaden. I stedet leveres skolemaden enten udefra klar til udlevering/servering, eller maden leveres udefra, men hvor skolen selv klargør til udlevering/servering.

Flere faktorer vedrørende arbejdet omkring og involvering af aktørerne i madordningen har betydning for, hvorvidt ordningen anvendes eller ej.

Der ses en antydning af, at der er en positiv sammenhæng mellem at foretage en brugerundersøgelse af madordningen og det efterfølgende omfang af brugen heraf. Det ses således, at der er 19 % hyppige brugere på skoler, der har gennemført en brugerundersøgelse, mens det kun er 15 % blandt skoler uden brugerundersøgelse.

Der er en klar signifikant sammenhæng (1 %), som antyder, at der er en positiv sammenhæng mellem brug af Fødevarerdirektoratets rejsehold og elevernes brug af den efterfølgende skolemadsordning. Forskellen viser sig i antallet af jævnlige brugere, hvor skoler uden besøget har en væsentlig højere grad af ikke-brugere.

Der ses en overraskende klar signifikans (1 %), som antyder en negativ sammenhæng mellem, at skolen har involveret elevrådet meget i processen og elevernes efterfølgende brug af ordningen. Jo mindre elevrådet er involveret, jo flere hyppigere brugere er der på skolen og omvendt. Samme billede viser sig omkring graden af involvering af eleverne generelt. En forklaring kan være, at elevrådet/eleverne ikke involveres på en rigtig måde eller, at der via involveringen opbygges en række forventninger, som ikke indfries, hvorved frafaldet bliver stort.

Analysen viser en klar signifikans (1 %) på en negativ sammenhæng mellem afhængighed af en ildsjæl på skolen og brugen af ordningen. Jo større afhængighed af en ildsjæl, jo færre hyppige brugere (hver dag eller ofte) har skolen. De skoler, som er mindst afhængige af en ildsjæl, har væsentlig lavere antal ikke-brugere. Dette kan tolkes således, at en skolemadsordning ikke bør hænge på en enkelt ildsjæl, men bør være integreret i skolens kollegium for, at skolemadsordningen opnår større succes.

Der er en klar signifikans (1 %) på sammenhængen mellem brugen af skolemadsordningen og skolens oplysning om, hvad normalprisen er for et

måltid. Jo lavere pris, jo flere brugere og omvendt. Er prisen over 20 kroner falder næsten 2/3 af eleverne fra.

På skoler med særlige tiltag, såsom gratis madbilletter til særlige elever eller andre tilsvarende tiltag for ressourcesvage familier, er der relativt flere brugere af ordningen.

Indførelse af motionsaktiviteter koordineret med madordningen tyder ikke på at have en positiv effekt på brugen af skolemadsordningen (1 % signifikans).

På skoler med eksisterende motionsordninger har man tilsyneladende ikke kunnet udnytte dette positivt i forhold til skolemadsordningen.

Analysen finder, at der er en klar signifikant sammenhæng mellem brugen af skolemadsordningen og regler, der begrænser store elevers adgang til at gå uden for skolen og købe mad m.m., således at de skoler, som allerede havde sådanne regler, inden skolemadsordningen blev indført, har flere brugere, end skoler, hvor regler ikke findes. På de skoler, hvor reglerne først er indført med skolemadsordningen, ses en lille, men dog positiv effekt på brugen af skolemadsordningen. Det tager formentlig tid at ”høste” den fulde effekt af sådanne regler.

8 Forældres vurdering af børnenes pengeforbrug

Der er foretaget en analyse af børnenes pengeforbrug til indkøb af mad og drikkevarer i skoletiden og på vej hjem fra skole.

Da vi har kunnet samkøre svarene for 249 børn og deres forældre, giver dette mulighed for at undersøge, i hvilket omfang der er overensstemmelse mellem børnene og forældrenes bud på, hvor meget børnene bruger af penge hertil.

Det kan således være interessant at undersøge, om børn, der ikke eller sjældent benytter skolemadsordningen, har et pengeforbrug til mad og drikke, som er større, end forældrene vurderer – og familierne således ikke sparer penge ved at stå uden for skolemadsordningen.

Vi har derfor i de følgende analyser anvendt de 249 svar, hvor en samkøring har kunnet foretages.

Der er foretaget en sammenligning af svarene på spørgsmål 29 i forældre-skemaet: ”Hvor meget tror du dit barn bruger til mad og drikke, inden det kommer hjem fra skole?” med en række af børnenes svar (spørgsmål 24-28), herunder hvor meget de selv mener, de bruger af penge.

Analysen gennemgås ud fra følgende temaer:

1. Om eleverne har penge med i skolen.
2. Om eleverne selv tjener deres penge.
3. Om eleverne bruger flere eller færre penge, end forældrene tror.
4. Elevernes egne penge brugt på køb af mad og drikke.

8.1 Penge med i skolen?

I figur 8.1 vises, hvor stor en andel af børnene, der selv angiver at have penge med i skole: ”Har du ofte penge på dig, når du går i skole?” fordelt efter, i hvor stort et omfang forældrene angiver, at de benytter skolemadsordningen. Samlet set er det 43,5 % af eleverne, der angiver at have det (se fig. 5.11).

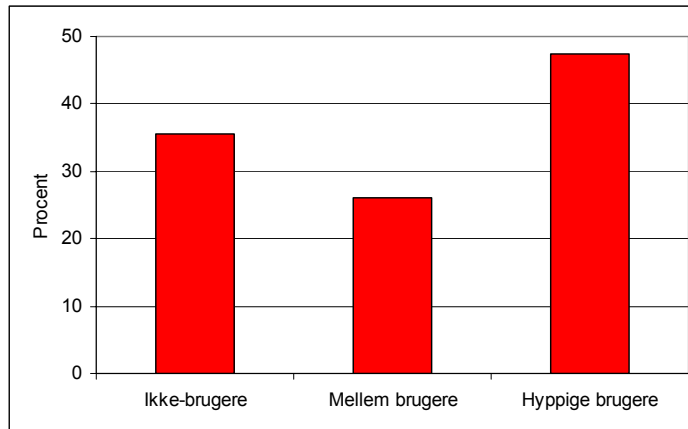

Fig. 8.1: Andel af børn som angiver at have penge med i skolen (brugeropdeling) (N=249)

Da der betales kontant på nogle skoler, vil en række hyppige brugere naturligt ofte have penge med. Men ca. en tredjedel af de elever, som ikke bruger skolemadsordningen, har penge med.

Figur 8.2 viser det samme som ovenfor, men her fordelt efter, hvilken socialgruppe barnet tilhører.⁷

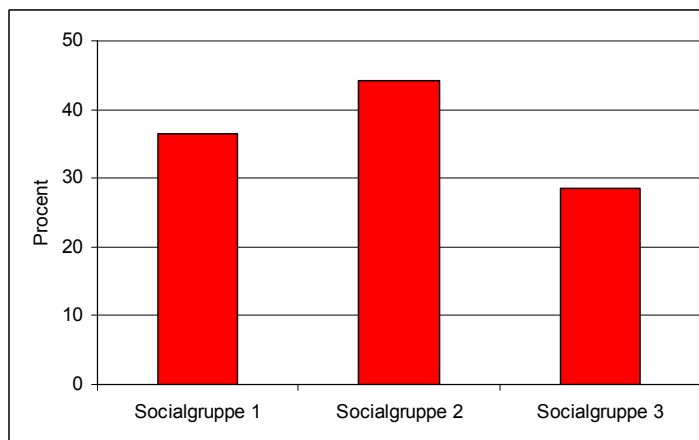

Fig. 8.2: Andel af børn som angiver at have penge med i skolen (social opdeling) (N=243)

Det ses, at der er relativt færre blandt socialgruppe 3, som har penge med.

Samlet set betyder dette, at der er en del ikke-brugere (idet brugere naturligt har penge med til madordningen), der har penge med, mens mange fra socialgruppe 1 og 2 har penge med.

⁷ Der indgår i de sociale opdelinger kun 243 samkørte svar, da det ikke er muligt at fordele 6 af svarene efter social gruppe.

8.2 Tjener eleven selv penge?

I figur 8.3 vises, hvor stor en andel af eleverne, der angiver, at de selv tjener penge, de kan bruge: ”Tjener du selv penge du kan bruge?” fordelt efter, i hvor stort et omfang forældrene angiver, at de benytter skolemadsordningen.

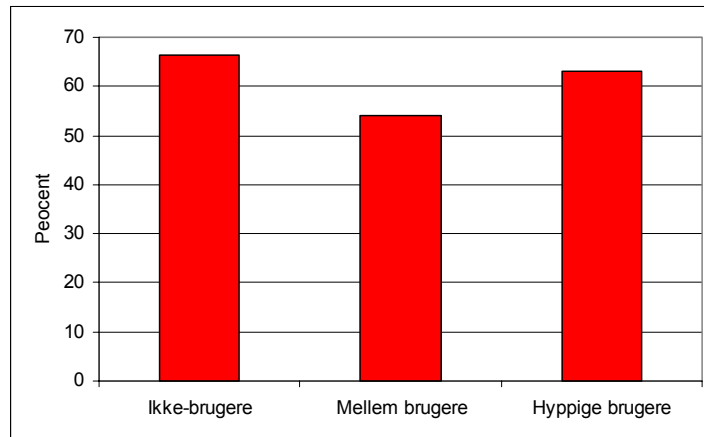

Fig. 8.3: Andel af børn som angiver, at de selv tjener penge (brugeropdeling) (N=249)

Der er kun en mindre forskel i svarfordelingen, hvilket betyder, at en stor andel af eleverne tjener penge selv, uanset om de er brugere eller ej af skolens madordning.

Figur 8.4 viser det samme som ovenfor, men her fordelt efter, hvilken socialgruppe eleven tilhører.

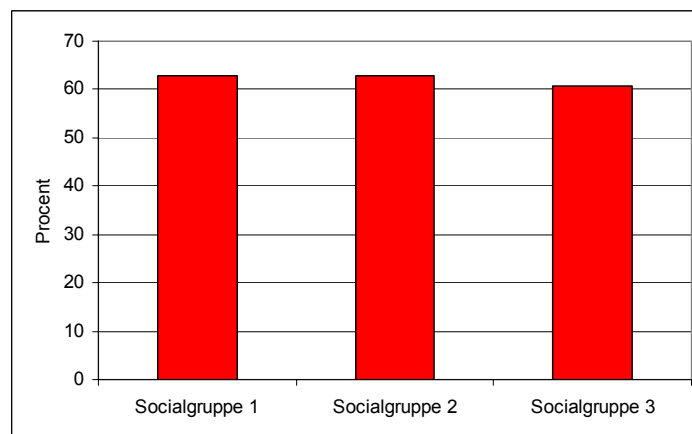

Fig. 8.4: Andel af elever som angiver, at de selv tjener penge (social opdeling) (N=249)

Der er kun lille forskel mellem de sociale grupper på spørgsmålet, om eleverne selv tjener penge. Der er således ingen markante forskelle i forhold til, om de selv tjener penge.

De 157 elever, som selv tjener penge, er blevet spurgt, om de bruger heraf til at købe noget at spise og drikke. Resultatet er vist i to grafer, hvor den ene er fordelt efter brugermønster og den anden efter social gruppe.

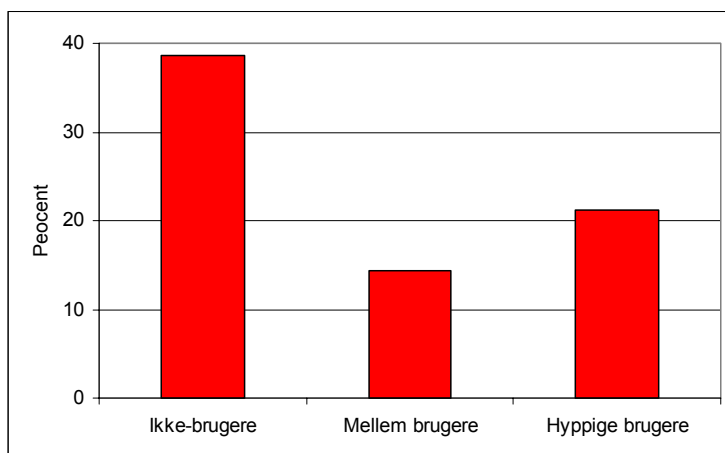

Fig. 8.5: Bruger du af dine egne penge til at købe noget at spise og drikke? (N=157)
Svarfordeling efter brugermønster

Det er langt overvejende de elever, som ikke bruger skolemadsordningen, der for egne penge køber noget at spise og drikke (andetsteds).

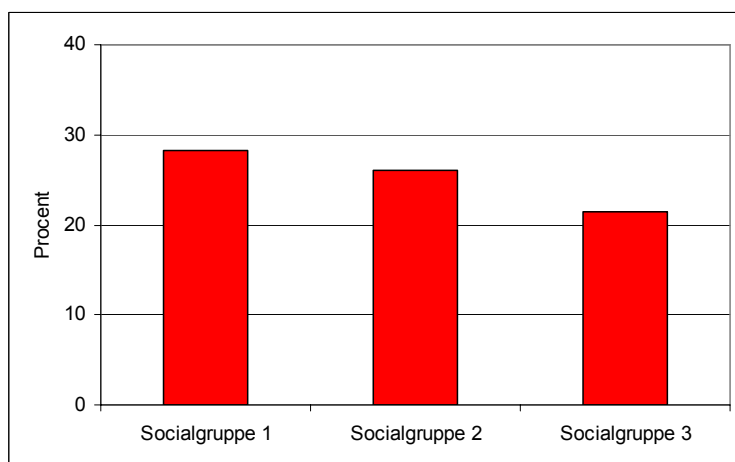

Fig. 8.6: Bruger du af dine egne penge til at købe noget at spise og drikke? (N=249)
Svarfordeling efter sociale grupper

Der ses en lille, men dog synlig forskel mellem de tre sociale grupper, idet lidt færre elever i socialgruppe 3 bruger egne penge til at købe noget at spise og drikke (og det kan være såvel skolemadsordningen som uden for skolen eller på vej hjem).

Med andre ord bruger en væsentlig del af eleverne penge på mad og drikke, som ikke er en del af madordningen. Der ses en mindre social forskel i forhold hertil.

8.3 Flere eller færre penge end forældrene tror?

Det er undersøgt, i hvilket omfang børnene bruger flere eller færre penge, end forældrene tror. Fx kan det være interessant at vide, om forældrene tror, at de sparer penge ved ikke at benytte skolemadsordningen, men at deres barn i praksis bruger flere penge, end de tror til noget at spise og drikke alligevel.

I spørgeskemaerne til såvel børn som forældre er spurgt til forventet og faktisk brug af penge til mad og drikke, hvilket giver mulighed for at sammenligne forældrenes forventninger med barnets faktiske brug.

Der er sammenlignet forældrenes forventninger til barnets pengeforbrug med såvel barnet oplyste pengeforbrug i skoletiden hhv. på vej hjem fra skole.

Forældrene er blevet spurgt: ”Hvor mange penge tror du, at dit barn dagligt bruger på at købe noget at spise og drikke, inden han/hun kommer hjem fra skole?”. Svarmulighederne var:

- 0 kroner.
- Under 10 kroner.
- 10-19 kroner.
- 20-29 kroner.
- 30-39 kroner.
- Over 40 kroner.

8.3.1 Pengeforbrug i skoletiden

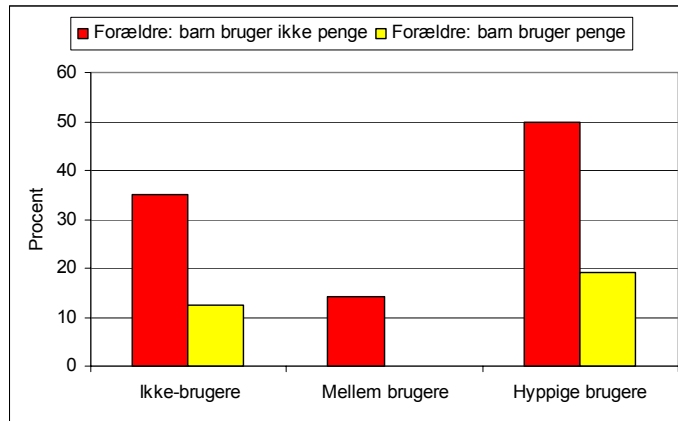
De elever, som angiver, at de ofte selv har penge med i skolen (95 elever) er blevet spurgt: ”Hvor meget heraf bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv., inden du har fri fra skole?”.

Figur 8.7 og 8.8 viser andelen af elever, som ifølge dem selv bruger penge på skolen til mad og drikke, men

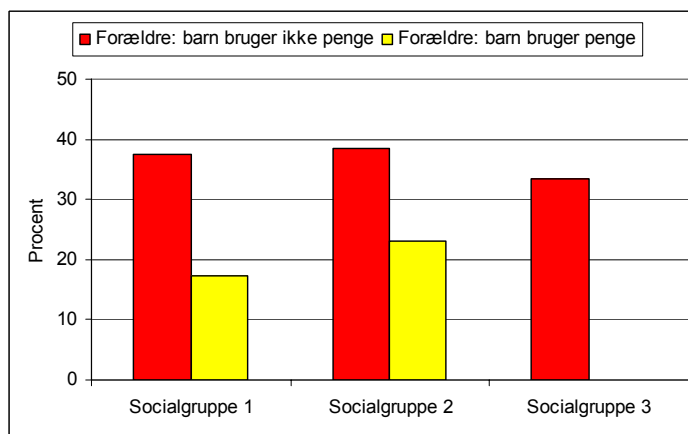
- 1) hvor forældrene mener, at de ikke bruger nogen penge (den røde graf).
- 2) hvor de bruger flere penge, end forældrene har vurderet, at de gør. (den gule graf).

I figur 8.7 vises resultatet fordelt efter elevernes brugsmønstre, og i figur 8.8 vises resultatet efter socialgruppe.

Det skal bemærkes, at graferne er baseret på relativt få antal svar, og forskellene derfor ikke er signifikant holdbare. Man kan derfor ikke konkludere, at der rent faktisk eksisterer disse forskelle, men resultatet kan evt. anspre til nærmere undersøgelse heraf.

Figur 8.7: Andel af elever, der bruger flere penge på skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (brugeropdeling) (N=95)

Figur 8.8: Andel af elever, der bruger flere penge på skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (social opdeling) (N=95)

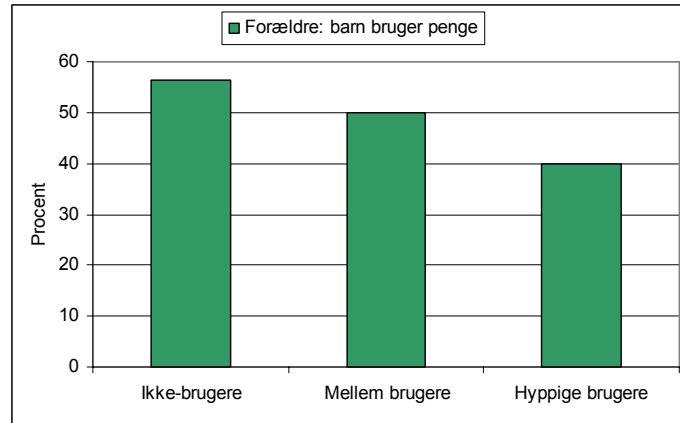
De to figurer antyder, at der for alle elevgrupper er væsentlige andele, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge, mens de selv angiver, at de bruger penge i skoletiden. Især blandt ikke-brugere og hyppige brugere angiver eleverne et større pengeforbrug, end forældrene tror, de har. Blandt ikke-brugerne er det således næsten halvdelen af eleverne som bruger flere penge, end forældrene tror. Spørgsmålet er, om man kan benytte denne viden til at overbevise forældrene og børnene om, at det måske er bedre at bruge pengene til skolens madordning i stedet.

Set ud fra en social opdeling af eleverne ses, at ca. 1/3 af eleverne på tværs af socialgrupperne rent faktisk bruger penge til mad og drikke, men hvor deres forældre ikke tror, de gør det. Til gengæld er det tilsyneladende alle social gruppe 1 og 2, hvor forældrene godt ved, at de bruger penge, men hvor de bruger mere, end forældrene tror. Det skal dog bemærkes, at disse forskelle kan være tilfældige.

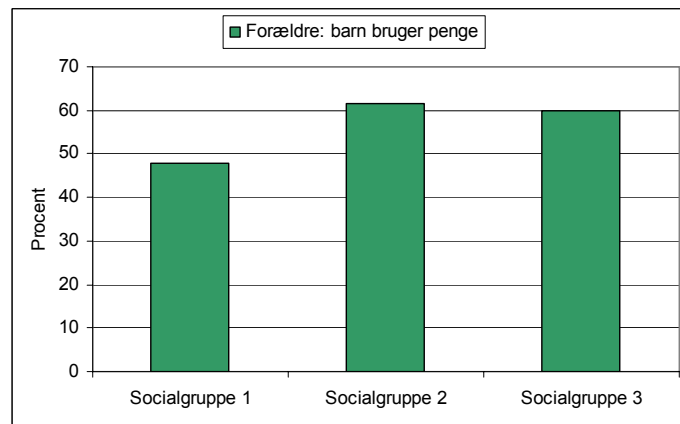
Tilsvarende er analyseret, i hvilket omfang eleverne bruger *færre* penge, end forældrene tror.

Figur 8.9 viser andelen af elever, som ifølge dem selv bruger færre penge på skolen til mad og drikke, end forældrene mener, at de bruger.

Figur 8.9: Andel af elever, der bruger færre penge på skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (brugeropdeling) (N=95)

Figur 8.10 viser det samme som ovenfor, men her fordelt efter, hvilken socialgruppe barnet tilhører.

Figur 8.10: Andel af elever, der bruger færre penge på skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (social opdeling) (N=249)

Det fremgår, at især for ikke-brugere er der en tendens til at bruge færre penge på mad og drikke, end forældrene tror. Desuden er der en tendens til, at dette især er gældende for socialgruppe 2 og 3. Forældrene tror således, at nogle af eleverne bruger penge på mad, uden de nødvendigvis gør det.

8.3.2 Pengeforbrug på vej hjem

De elever, som angiver, at de ofte selv har penge med i skolen (95 elever), er ligeledes blevet spurgt: ”Hvor meget bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv. på vej hjem fra skole?”.

Figur 8.11 og 8.12 viser andelen af elever, som ifølge dem selv bruger penge til mad og drikke på vej hjem fra skole, men

- 1) hvor forældrene mener, at de ikke bruger nogen penge (den røde graf)
- 2) hvor de bruger flere penge, end forældrene har vurderet, at de gør. (den gule graf).

I figur 8.11 vises resultatet fordelt efter elevernes brugsmønstre, og i figur 8.12 vises resultatet efter socialgruppe.

Det skal bemærkes, at graferne er baseret på relativt få antal svar, og forskellene derfor ikke er signifikant holdbare. Man kan derfor ikke konkludere, at der rent faktisk eksisterer disse forskelle, men resultatet kan evt. anspre til nærmere undersøgelse heraf.

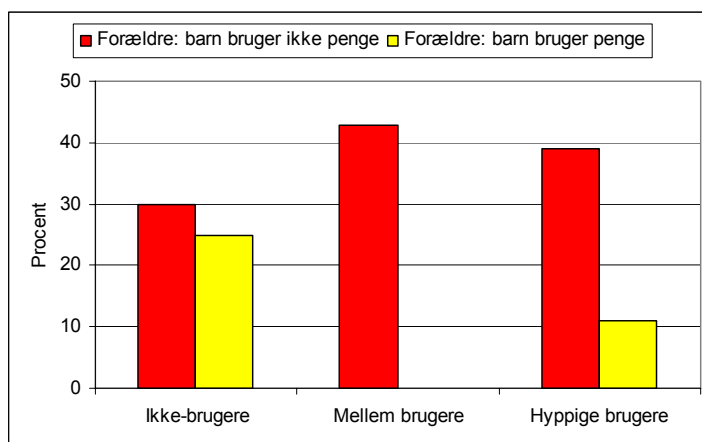

Fig. 8.11: Andel af elever, der bruger flere penge på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (brugeropdeling) (N=95)

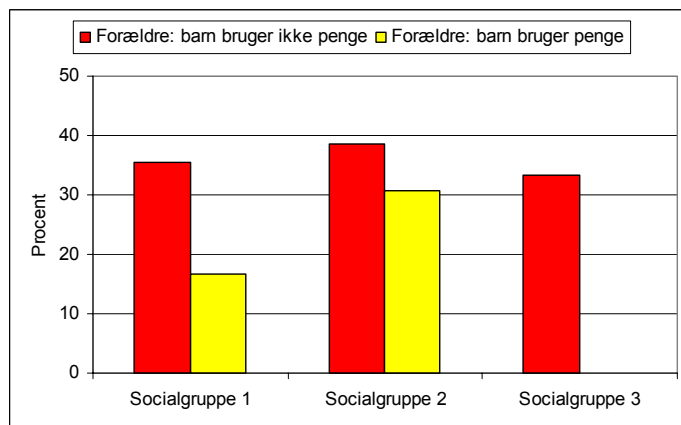

Fig. 8.12: Andel af elever, der bruger flere penge på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (social opdeling) (N=95)

De to figurer antyder, at der for alle elevgrupper er væsentlige andele, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge, mens de selv angiver, at de bruger penge på vej hjem fra skole. Det er således over halvdelen af de børn, som ikke bruger skolemadsordningen, der har et større pengeforbrug på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger af penge, inden de kommer hjem.

Set ud fra en social opdeling af eleverne svarer billedet nogenlunde til pengeforbruget i skoletiden, dog med endnu større tendens til, at socialgruppe 1 og 2 bruger flere penge til mad og drikke, end deres forældre tror, de gør.

Det skal dog også her bemærkes, at disse forskelle kan være tilfældige, jf. bemærkningerne om datagrundlaget.

Tilsvarende er analyseret, i hvilket omfang eleverne bruger *færre* penge, end forældrene tror.

Figur 8.13 viser andelen af elever, som ifølge dem selv bruger færre penge på vej hjem fra skolen til mad og drikke, end forældrene mener, at de bruger.

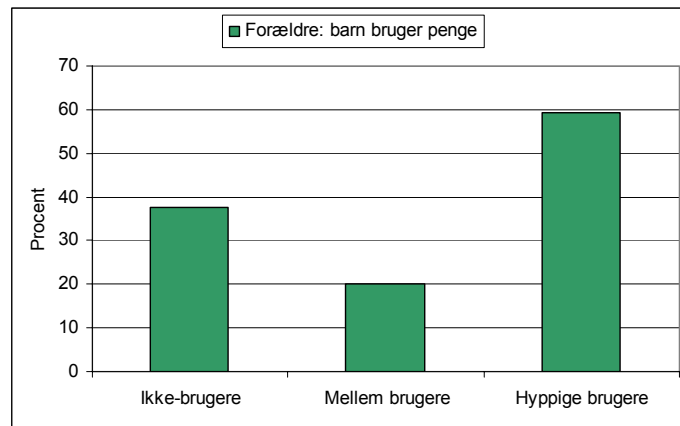

Fig. 8.13: Andel af elever, der bruger færre penge på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (brugeropdeling) (N=95)

Figur 8.14 viser det samme som ovenfor, men her fordelt efter, hvilken socialgruppe barnet tilhører.

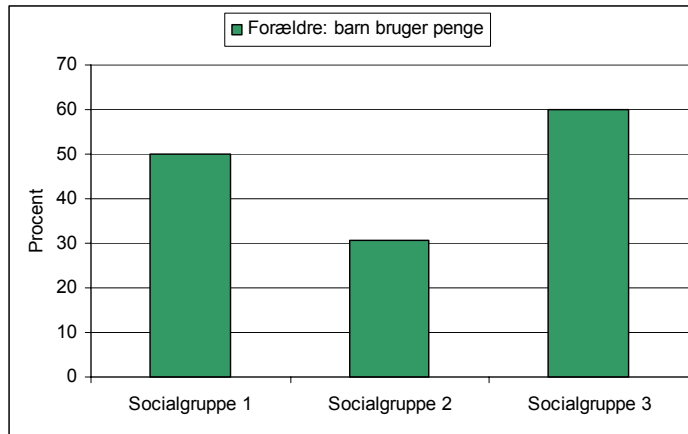

Fig. 8.14: Andel af elever, der bruger færre penge på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger, inden de kommer hjem fra skole (social opdeling) (N=95)

Det fremgår, at det her er især de hyppige brugere, der tilsyneladende bruger færre penge på mad og drikke, end forældrene tror. Desuden er der en tendens til, at dette især er gældende for socialgruppe 3. Forældrene tror således, at nogle af eleverne bruger penge på mad, uden de nødvendigvis gør det.

8.4 Opsamling vedrørende forældres vurdering af børnenes pengeforbrug

Der er foretaget en analyse af børnenes pengeforbrug til indkøb af mad og drikkevarer i skoletiden og på vej hjem fra skole og foretaget en sammenligning med forældrenes formodninger om pengeforbruget..

Samlet set er det 43,5 % af eleverne, der angiver at have penge med. Det betyder, at der er en del ikke-brugere (idet brugere i et vist omfang har penge med til madordningen, hvor der kan købes kontant), der har penge med, og det er relativt flere fra socialgruppe 1 og 2, der har penge med.

Med andre ord bruger en væsentlig del af eleverne penge på mad og drikke, som ikke er en del af madordningen. Der ses en mindre social forskel heri.

For alle elevgrupper er der en væsentlig del, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge, mens de selv angiver, at de bruger penge i skoletiden. Især blandt ikke-brugere og hyppige brugere angiver eleverne et større pengeforbrug, end forældrene tror, de har. Blandt ikke-brugerne er det således næsten halvdelen af eleverne, som bruger flere penge, end forældrene tror. Spørgsmålet er, om man kan benytte denne viden til at overbevise forældrene og børnene om, at det måske er bedre at bruge pengene til skolens madordning i stedet.

Set ud fra en social opdeling af eleverne ses, at ca. 1/3 af eleverne på tværs af socialgrupperne rent faktisk bruger penge til mad og drikke, men hvor deres forældre ikke tror, de gør det. Til gengæld er det tilsyneladende alene social gruppe 1 og 2, hvor forældrene godt ved, at de bruger penge, men hvor de bruger mere, end forældrene tror. Det skal dog bemærkes, at disse forskelle kan være tilfældige pga. relativt lille datamateriale.

Det fremgår endvidere, at især for ikke-brugere er der en tendens til at bruge færre penge på mad og drikke, end forældrene tror. Desuden er der en tendens til, at dette især er gældende for socialgruppe 2 og 3. Forældrene tror således, at nogle af eleverne bruger penge på mad i skoletiden, uden de nødvendigvis gør det.

Det samme billede viser sig, når der spørges til pengeforbrug på vej hjem fra skolen. Også her er der for alle elevgrupper en væsentlig andel, hvor forældrene tror, at eleverne ikke bruger penge, mens de selv angiver, at de bruger penge på vej hjem fra skole. Det er endvidere over halvdelen af de børn, som ikke bruger skolemadsordningen, der har et større pengeforbrug på vej hjem fra skolen, end forældrene tror, de bruger af penge, inden de kommer hjem.

Set ud fra en social opdeling af eleverne svarer billedet nogenlunde til pengeforbruget i skoletiden, dog med endnu større tendens til, at socialgruppe 1 og 2 bruger flere penge til mad og drikke, end deres forældre tror, de gør.

Det skal dog også her bemærkes, at disse forskelle kan være tilfældige, jf. bemærkningerne om datagrundlaget.

Der er dog også elever, som bruger færre penge på mad og drikke, end forældrene tror, og det gælder især de hyppige brugere. Desuden er der en tendens til, at dette især er gældende for socialgruppe 3. Forældrene tror således, at nogle af eleverne bruger penge på mad på vej hjem fra skole, uden de nødvendigvis gør det.

Bilag

Casebeskrivelser af skolemad på 14 skoler

Konstruktion af social opdeling

Spørgeskema til skolen

Spørgeskema til forældre

Spørgeskema til elever

9 Casebeskrivelser af skolemad på 14 skoler

Casebeskrivelserne er udarbejdet i september 2008 primært ud fra skolernes svar på spørgeskemaet udfyldt af en repræsentant for skolen før sommerferien 2008 og ud fra skolernes ansøgningsskemaer til Direktoratet for Fødevarerhverv indsendt i efteråret 2007 samt eventuelle bilag hertil.

Beskrivelserne er bygget op om følgende temaer vedrørende madordningen:

Formål og målsætning

- Målformulering fra projektbeskrivelsen.
- Skolens mad – og kostpolitik.
- Delmål.
- Er ordningen en del af en kommunal strategi?
- Mål for antal brugere, klassetrin og/eller for særlige elevgrupper.

Planlægning

- Undersøgelser.
- Brug af ekstern hjælp.
- Inddragelse af forskellige parter.
- Forældreinformation.
- Ledsagende aktiviteter.
- Evalueringsplaner.

Organisering

- Overordnede ansvar.
- Ansvarlig for den daglige drift.
- Hvem leverer/laver maden?
- Privat eller kommunal leverandør?
- Er der ansat lønnet personale?
- Madtilbud til særlige elevgrupper.

Bestilling, betaling og finansiering

- Pris.
- Særlige betalingsordninger for særlige elevgrupper.
- Finansiering efter forsøgsperioden.

Fysiske rammer

- Spiser eleverne i kantine/klasseværelse?

- Hvordan serveres/leveres/hentes maden?
- Hvor lang tid har eleverne til at spise?
- Er der voksne til stede?

Markedsføring

- Hvordan er ordningen markedsført?
- Egen vurdering af profilering.

-

• Skole 1

Målsætning

Skolen har under sloganet *"Læring kræver næring"* en kost- og ernæringspolitik, hvor der *"sættes fokus på sund kost og udvikling af en madkultur inden for rammerne af skolens virksomhed, udover det, der allerede foregår i faget hjemkundskab samt i sundhedslære, for at få eleverne til at spise sundt og få gode kostvaner."* De overordnede mål er:

- *"at skabe sunde kostvaner hos børn og unge i skolen med henblik på fremme af sundhed og trivsel"*
- *at fremme elevernes koncentration og energi og derved øge lysten til og effekten af indlæringen"*
- *at forebygge kostrelaterede sygdomme på længere sigt"*.

Der er formuleret en række delmål, som især orienterer sig mod Sundhedsstyrelsens anbefalinger, variation og valgmulighed, pris, rammer og tid, samt kostens kobling til livsførelse, motion og idræt.

Skolens politik indeholder fastlæggelse af bestemte mål for antal elever, der bruger ordningen fordelt på alder eller klassetrin, og har også defineret andre konkrete og målbare succeskriterier. Men der er ikke defineret mål i forhold til særlige elevgrupper.

Succeskriterierne er formuleret med henblik på at fastholde målsætningerne på sigt. Der nævnes bl.a.: At der er gode rammer og tid til spisning, gode opbevaringsmuligheder, adgang til koldt vand, et fristende og varieret udbud til reducere af "REMA"-besøgene, at lærerne mærker, at eleverne deltager mere aktivt i undervisningen samt:

"At kostpolitikken kædes sammen med skolens generelle sundheds- og trivselsprogram, som styres via skolens sundhedsråd, der består af sundhedsplejersken, en repræsentant fra SFO, skolens sundhedskoordinator (hjemkundskabslærer), en lærer fra mellemtrinnet samt en AKT- og SSP-lærer."

Planlægning

Forud for ordningen har skolen foretaget en brugerundersøgelse blandt eleverne. Den har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør

og andre parter, og der er afholdt et særskilt temamøde om ordningen med forældrene. Der er også udformet et spørgeskema til forældrene med henblik på at undersøge tilfredsheden med forsøgsordningen og afdække opbakningen til en permanent brugerbetalt ordning.

Forskellige parter har været involveret i planlægningen: Skoleledelsen og lærerne i høj grad, sundhedsplejersken og servicepersonalet i nogen grad, og skolebestyrelsen, eleverne og SFO-personalet i mindre grad. Skolen mener, at forældrene er blevet maksimalt informeret undervejs i planlægningsfasen.

Til implementering af kost- og ernæringspolitikken har skolen nedsat et sundhedsråd, der arbejder overordnet med trivsels- og sundhedsbegrebet igennem hele skoledagen, herunder en kostgruppe der skal udvikle principperne for kostpolitikken.

Der er dertil formuleret en række tiltag til realisering af målsætningerne. Det er i korte træk i form af en folder til alle forældre om skolens politik, en række tværfaglige temadage, skole-hjem samtaler, temaernes integrering i undervisningen, SFO-morgenmad og -eftermiddagsmad, forbud mod ”dårlig” kost på skolens område, kobling til idræts- og motionsdage, samt PR for at henlede lokalsamfundets opmærksomhed på skolens kostpolitik.

Skolens kostgruppe vil løbende foretage evalueringer af kosttilbud, kvalitet og leverandør i forhold til nye muligheder, udbud og efterspørgsel. Der vil periodevis være spørgeskemaer til forældre og elever. Det er formuleret som et succeskriterium, at eleverne deltager i evaluering og distribution af ordningen, som allerede er iværksat i forbindelse med frugt- og mælkeordning, klassevis via elevrådet.

Organisering

Skolens administrative leder har det overordnede ansvar for skolemadordningen, og det daglige ansvar for driften varetages af en lærer.

Ordningen består i, at skolemaden leveres som madpakker klar til servering fra en privat leverandør (Harte a la carte). Skolen har ikke et køkken eller fast køkkenansvarlig til dette. Konceptet er målrettet de store elever, overvægtige elever og vegetarer, men ikke tosprogede elever.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet, og koster 16-20 kr. for et måltid. Der er ikke alternative tilbud eller muligheder for særlige elevgrupper. Ordningen finansieres ved, at skolen dækker arbejdstimer til noget af driften.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente skolemaden, som er leveret forpakket og portionsopdelt, forudbestilt til den enkelte elev. I spisesituationen spiser de store og små elever adskilt. Der er et fællesrum til nogle elever, og andre kan spise i klasselokalet. Uanset hvad, er der altid en lærer til stede. Der er afsat maksimalt 20-25 minutter.

Markedsføring

Skolen mener, at den har markedsført ordningen tæt på ideelt i forhold til forældrene. Ligeledes mener skolen, at den har en tæt på maksimal profilering af skolemadsområdet.

Skole 2

Målsætning

Skolen henviser til kommunes overordnede madpolitik rettet mod kommunens skoler, daginstitutioner og dagpleje. Politikken indeholder en lang række anvisninger og målsætninger for de ansatte.

Overordnet skal de ansatte:

- *”arbejde på at udvikle børnenes evne til at vælge sund og ernæringsrigtig mad*
- *indarbejde gode spisevaner*
- *markere måltidernes vigtighed og sociale funktion*
- *tilbyde sund og ernæringsrigtig mad*
- *være opmærksomme på tilberedelse og friske råvarer*
- *tage børnene med i tilberedningsprocessen*
- *respektive børns særlige kostbehov begrundet i helbred eller religion*
- *informere og inddrage forældrene*
- *være gode rollemodeller*
- *og i særlige situationer kunne dispensere fra madpolitikken”.*

En nærmere fastlægning af bestemte mål for antal brugere fordelt på alder og klassetrin samt andre succeskriterier er på vej. Der er ingen mål orienteret mod særlige elevgrupper.

Planlægning

Forud for ordningen har skolen benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør, og der har været afholdt temamøde med personale og forældre. Tanken har været, at der skulle iværksættes en undersøgelse af, hvor mange elever der kunne forventes at deltage.

Forskellige parter har været involveret i planlægningen: Skolebestyrelsen, skoleledelsen, elevrådet og det køkkenfaglige personale i høj grad, lærere og elever generelt, kommunen i nogen grad, og forældrene i mindre grad.

Skolen mener, at forældrene er blevet informeret maksimalt undervejs i planlægningsfasen.

Ledsagende aktiviteter vil blive etableret i samarbejde med skolens madleverandør i form af gæsteundervisning, projektemauger m.m.

Beslutninger om en evaluering af ordningen er på vej.

Organisering

Det overordnede ansvar for skolemadsordningen varetages af skolens administrative leder. Den daglige drift varetages af en person særligt ansat hertil.

Ordningen er organiseret ved, at maden leveres fra en fælles kommunal instans, hvorefter skolen selv gør den klar til servering og udlevering. Skolen har et særligt modtagekøkken og en fast køkkenansvarlig hertil. Skolen er ikke afklaret omkring, hvorvidt ordningen indeholder tilbud om målrettet særlige grupper.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet og koster 16-20 kr. for et måltid. Der er ikke indført andre tilbud til særlige elevgrupper. Ud over brugerbetaling finansieres ordningen ved, at skolen dækker arbejdstimer til noget af driften, men ikke penge via skolens budget. Der er dog afsat penge til støtte til 0-20 % af de samlede driftsudgifter.

Fysiske rammer

Eleverne henter selv maden og kan enten spise i skolens fælles kantine med plads til alle, eller i klasselokalet. Der er afsat 41-45 minutter hertil.

Skolen mener, at der grundet gode kantine- og køkkenforhold vil være mulighed for *"at sætte ekstra fokus på såvel "madkultur", socialt samvær i spisesituationen samt ikke mindst sund kost."*

Markedsføring

Skolen mener, at ordningen er blevet markedsført tæt på ideelt i forhold til forældre og elever. Ligeledes mener skolen, at den har en tæt på maksimal profilering af skolemadsområdet.

Skole 3

Målsætning

Under sloganet *”Læring kræver næring”* har skolen formuleret en kostpolitik med en række overordnede mål:

- *”at skabe sunde madvaner hos eleverne på skolen for at fremme sundhed og velvære*
- *at fremme elevernes koncentration og energi med henblik på at fremme læringen*
- *at forebygge kostrelaterede sygdomme på længere sigt*
- *at motion og sund mad bliver en livsstil for eleverne*
- *at eleverne bliver på skolen og nyder maden og fællesskabet”.*

I forlængelse heraf er der formuleret en række delmål særskilt for skolekantin. De har fokus på sundhed og Fødevarestyrelsens 8 kostråd, på pris, og på dannelsen af en spisekultur, som opleves hyggelig, og hvor maden opleves varieret, spændende og tiltrækkende af eleverne. Et delmål gælder også, at der er pædagogisk personale til stede.

Der indgår i politikken ikke bestemte mål i forhold til særlige elevgrupper eller antal brugere i det hele taget, men der er defineret andre succeskriterier: Bl.a. kantinens popularitet, om den kan udkonkurrere supermarkedet, om der er tid og ro til at spise, om kostpolitikken er integreret i SFO'en, og om der er ubegrænset adgang og flittig brug af koldtvandsautomaterne.

Skolemadsordningens idégrundlag er derudover beskrevet ud fra et dan-nelsesperspektiv. Det består i en række betragtninger og overvejelser over børn/unges påvirkning af hinanden i en socialiseringsproces, om måltidet i en social sammenhæng og individualisering versus fællesskab, og om kritisk forbrug og med sanserne i fokus.

Planlægning

Forud for ordningen har skolen foretaget en brugerundersøgelse blandt eleverne, og en tilsvarende undersøgelse blandt forældrene er på vej. Der har dertil været afholdt et særskilt temamøde med skolens personale.

Forskellige parter har i forskellig grad været involveret i planlægningen: Skoleledelsen og det køkkenfaglige personale i høj grad, skolebestyrelsen, lærerne og servicepersonalet i nogen grad, og eleverne og kommunens forvaltning i mindre grad. Forældrene er ikke blevet involveret, men er ifølge skolen blevet informeret optimalt undervejs i planlægningsfasen – eksempelvis via information og orientering ved skolestart og til forældre-møder samt forældreindflydelse gennem en kostgruppe. Kostgruppen består af skoleledelse, skolebestyrelse, lærerrepræsentanter, elevrepræsentanter og kantinebestyrer. Her diskuteres en række forhold vedrørende ord-

ningen, fx vareudvalg, pris, betalingsform, åbningstider, elevdeltagelse, brugere, indretning og evaluering.

Skolen har planer om en række ledsagende aktiviteter til skolemadsordningen og kost- og sundhedspolitikken: Det gælder i relation til hjemkundskab, temadag/emneuge, motionsdag, ”mad og motion” som nyt valgfag, og et fokus på maddannelse.

Skolen har også planer om at gennemføre en evaluering med efterfølgende justeringer af ordningen og er også kommet dette nærmere.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen varetages af skolen administrative ledelse. Ansvar for den daglige drift varetages af en person særligt ansat hertil.

Ordningen består i, at maden leveres som buffet fra en privat leverandør (Egtvedhallens cafeteria), og at skolen herefter selv skal gøre klar til servering. Ordningen indeholder ikke tilbud om mad målrettet særlige elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden kan bestilles via Internet og betales enten via Internet eller kontant ved køb. Prisen for et måltid ligger på 16-20 kr. Der er ingen særlige tilbud om mad eller muligheder målrettet særlige elevgrupper. Ordningen er finansieret ved en kombination af brugerbetaling og midler via skolens budget – heraf dækker skolens budget 0-20 % af driftsudgifterne.

Fysiske rammer

Skolemaden skal hentes fra buffeten og spises i den fælles kantine eller i klasselokalet, og der er sat 31-40 minutter af til spisning. Alle elever vil ved indførelsen af skolekantinen blive forment adgang til byen, hvor der hidtil har været indkøbt (usund) mad.

Lærergruppen skal jævnligt diskutere spisepausen og spisesituationen, bl.a. i forhold til dens placering på dagen, de fysiske rammer, længde, læreropsyn, lyd, rengøring, den sociale funktion m.v. *”Spisesituationen er lige så vigtig som undervisningen”*.

Markedsføring

Skolen mener, at madordningen er blevet markedsført godt i forhold til både elever og forældre. I endnu højere grad – tæt på optimalt – mener skolen, at den har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 4

Målsætning

Skolen henviser til kommunes overordnede madpolitik rettet mod kommunens skoler, daginstitutioner og dagpleje. Politikken indeholder en lang række anvisninger og målsætninger for de ansatte.

Overordnet skal de ansatte:

- *”arbejde på at udvikle børnenes evne til at vælge sund og ernæringsrigtig mad*
- *indarbejde gode spisevaner*
- *markere måltidernes vigtighed og sociale funktion*
- *tilbyde sund og ernæringsrigtig mad*
- *være opmærksomme på tilberedelse og friske råvarer*
- *tage børnene med i tilberedningsprocessen*
- *respektare børns særlige kostbehov begrundet i helbred eller religion*
- *informere og inddrage forældrene*
- *være gode rollemodeller*
- *og i særlige situationer kunne dispensere fra madpolitikken”.*

Der er i skolens politik ingen fastlægning af mål i forhold til antal brugere generelt eller blandt særlige elevgrupper eller defineret andre succeskriterier.

Planlægning

Forud for madordningen har skolen benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør, men har ikke foretaget brugerundersøgelser.

Forskellige parter har været involveret i planlægningen: Skoleledelsen og servicepersonale i høj grad, skolebestyrelsen, lærere, elevråd og kommunen i nogen grad, og forældre og eleverne generelt i mindre grad. Eksempelvis er forældre, personale og elever sammen med leverandøren i gang med at udarbejde et menuforslag. Skolen mener, at forældrene er blevet informeret tæt på maksimalt under planlægningsfasen.

Skolen vil som del af politikken gennemføre en evaluering med efterfølgende justering af ordningen, men har det ikke nærmere defineret.

Organisering

Det overordnede ansvar for skolemadsordningen varetages af en afdelingsleder. Madordningen er organiseret således, at maden leveres som madpakker fra en fælles kommunal madorganisation (Madservice Haderslev). Ordningen indeholder tilbud om mad, som er målrettet tosprogede elever, men ikke øvrige elevgrupper. Skolen har et særligt modtagekøkken og har en kollega ansat i fleksjob som fast køkkenansvarlig.

Betaling og finansiering

Maden kan betales kontant ved køb samt via andre muligheder. Skolen angiver, at *"betalingskort endnu ikke er på plads"*. Der er (umiddelbart) ikke indført et system med tilbud til ressourcetsvage elevgrupper. Et måltid koster 16-20 kr. Finansieringen af ordningen forløber ved en kombination af brugerbetaling og midler via skolens budget.

Fysiske rammer

Skolen har et fælles spiselokale, som nogle af eleverne kan benytte. Eleverne kan også spise i klasselokalet og på gangene. Alle skal i udgangspunktet selv hente maden, som der er afsat 20-25 minutter til at spise. Men på sigt vil den køkkenansvarlige udlevere maden til de enkelte klasser. Fra 0.-4. klasse er læreren til stede under spisningen, men fra 5. klasse er det p.t. ikke et krav, dog spiser flere sammen med klasserne.

Markedsføring

Skolen mener, at den har markedsført madordningen tæt på ideelt, både i forhold til forældre og elever. Ligeledes mener skolen, at den har en ret klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 5

Målsætning

Skolen formulerer en hensigt om, at den i bestyrelsesregi vil arbejde på at få sin kostpolitik indarbejdet i en samlet sundhedspolitik, hvor kost, motion og trivsel skal spille sammen både i forhold til elever og personale.

Det overordnede mål med kostpolitikken er:

"At give et bedre grundlag for læring samt at give den enkelte på skolen mulighed for at få sund kost, som kan bidrage til den enkeltes sundhed."

Der er en række nærmere definerede mål, som bl.a. handler om sunde kostvaner hos eleverne, om at fremme deres lyst til at tage ansvar for egne mad- og levevaner, om samarbejdet med forældrene, om Fødevarestyrelsens Ernæringsråd og ikke mindst om måltidet som formidler af kulturværdier, hvor man lærer at fungere i et socialt fællesskab.

Skolens politik indeholder mål i forhold til det samlede antal elever, der bruger ordningen, men ikke i forhold til elever blandt særlige grupper eller alder og klassetrin. Der er derimod defineret andre konkrete og målbare succeskriterier.

Planlægning

Skolen har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør samt andre parter, og den har afholdt et særskilt temamøde om ordningen med

personale og forældre. Skolebestyrelsen har planer om at gennemføre en kvalitativ og kvantitativ undersøgelse blandt forældrene i forhold til ønsker om sund mad og organisering af spisesituationen. Ud over forældrenes vedkommende er en interessentundersøgelse og brugerundersøgelse blandt eleverne stadig på vej.

Forskellige parter har været involverede i planlægningsfasen: Skoleledelsen i høj grad, skolebestyrelsen og lærerne i nogen grad, og elevrådet i mindre grad. Den øvrige forældregruppe (ud over repræsentanterne i bestyrelsen) har ikke været involveret, men har ifølge skolen i høj grad været informeret undervejs – konkret via breve.

Skolen vil som ledsagende aktiviteter dels afholde en temauge for alle skolens elever i forbindelse med opstarten af ordningen med overskriften ”sundhed og livsstil”, dels koble kost og ernæring på den øvrige tværfaglige undervisning i forbindelse med idrætsdagene.

Det indgår i politikken, at der gennemføres en evaluering og efterfølgende justering af ordningen. Beslutninger om en nærmere defineret evaluering er på vej.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen varetages af skolens pædagogiske ledelse. Ordningen er organiseret således, at skolemaden leveres som madpakker klar til servering fra en privat leverandør (Restaurant Møllebæk). Det er tanken, at skolens ældste elever på skift skal hjælpe med det praktiske omkring madsituationen, og at det i det hele taget er de ældste, som skal inddrages i processen omkring ordningen. Det er i forvejen skolens 7. klasser, som varetager mælkeordningen. Ordningen indeholder ikke madtilbud målrettet særlige elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet, og prisen for et måltid ligger på 21-25 kr. Ordningen indeholder ikke tilbud eller muligheder for særlige elevgrupper. Ud over brugerbetaling, finansieres ordningen ved, at skolen dækker arbejdstimer til noget af driften, men ikke penge via skolens budget.

Fysiske rammer

Som et ønske fra de store elever er der etableret et fælles spiselokale, som de kan benytte sig af. De mindste klasser spiser i klasselokalerne. Uanset hvad, henter alle maden selv, og der er altid en lærer til stede i tilknytning til spisesituationerne. Der er afsat 20 minutter til spisning.

Markedsføring

Skolen mener i nogen grad, at ordningen er blevet markedsført optimalt i forhold til forældre og elever, og ligeledes at skolen i nogen grad har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 6

Målsætning

Skolemadsordningen er en del af skolens samlede sundhedspolitik, som indbefatter en bevægelsespolitik, trivselspolitik, mad- og måltidspolitik, rygepolitik samt sprogpolitik.

”Vi ser det som en meget vigtig opgave at være med til at give hvert barn forudsætninger for at træffe sunde valg, samt viden om konsekvenserne ved fravalg af sundhed.”

Skolens citat fra kommunens politik

Skolen ønsker med madordningen at være med til:

- *”at skabe sunde kostvaner hos børn og unge med henblik på fremme af sundhed og velvære*
- *at fremme børnenes koncentration og energi med henblik på øget udbytte af undervisning og fritid*
- *at optimere trivslen*
- *at øge børnenes handlekompetence med henblik på forebyggelse af sygdomme”.*

En central målsætning i politikken handler også om at skabe en mad- og måltidskultur, og skolen formulerer en praksis for denne målsætning i forhold til forskellige aspekter: Maden, madpakken, måltidskulturen, undervisningen og forældrene. Der er dertil formuleret en vision om *”udelukkende at bruge og sælge økologisk.”*

En nærmere fastlæggelse af mål for brugere blandt særlige elevgrupper, aldersgrupper og klassetrin er på vej.

Planlægning

Forud for ordningen har skolen foretaget en brugerundersøgelse blandt eleverne, den har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør, og der er afholdt et særskilt temamøde med personalet. Det er i høj grad skoleledelsen, lærerne, elevrådet og det køkkenfaglige personale, der har været involveret i planlægningen af skolemadsordningen. Dertil har andre været involveret i nogen grad: Skolebestyrelsen, forældrene, eleverne generelt, servicepersonalet, SFO-personalet og i mindre grad kommunen. Via elevråd og skolebestyrelse er der nedsat et skolebodsudvalg, som består af to repræsentanter fra hver gruppe.

Skolen mener i høj grad, at forældrene er blevet informeret undervejs i planlægningsfasen. Ved overgangen til den forældrebetalte ordning vil forældrene blive skriftligt oplyst om ordningen.

Skolen har siden 2001 arbejdet med et udvidet sundhedsbegreb, som bl.a. også er koblet til pædagogiske aktiviteter i relation til miljøaspekter. Der er i skolebestyrelsesregi blevet arbejdet med især de ældste elever gennem foredrag og undervisningsforløb i mellemskole og udskoling. Skolen har en overordnet målsætning om, at eleverne i hele deres skoleforløb undervises i sundhed, krop og kost, og at sundhed lægges ind over al den undervisning, hvor det kan lade sig gøre.

Der er planer om at gennemføre en evaluering med efterfølgende justeringer, og der er truffet en nærmere beslutning om dette.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen varetages af skolens administrative leder. Ansvar for den daglige drift varetages dels af en person ansat særligt hertil, dels andre parter.

Der er lavet en aftale med en privat leverandør ("Skolekantin" – økologisk mad), som leverer madpakker klar til servering. Der er et modtagekøkken og en fast køkkenansvarlig tilknyttet. Ordningen er særligt målrettet tosprogede elever og vegetarer, men ikke andre elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet fra uge til uge. En stor del af forældrene har ikke adgang til Internet og har problemer med sproget, og disse forældre vil blive tilbudt tilmelding og betaling via skolens medarbejdere. Mad- og måltidspolitikken er i øvrigt oversat til somalisk og arabisk. Prisen for et måltid vil være 16-20 kr. Ud over brugerbetaling finansieres ordningen ved, at skolen dækker arbejdstimer til noget af driften, men ikke penge via skolens budget.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente madpakkerne, som er afhængigt af, om klassetrin kan spise i et fælles spiselokale, hvor der er plads til alle, eller i klasselokalet. Der er afsat 20 minutter hertil, og der er altid en lærer til stede.

Der er fra skolens side formuleret en målsætning og praksis i forhold til at ville skabe en bestemt 'måltidskultur'. Det gælder en målsætning om, at eleverne oplever et socialt fællesskab omkring mad og måltider, og at tiden og rammerne er til det. Mere konkret betyder det bl.a., at der er mulighed for borddækning med duge m.v., og at der er en praksis omkring hygiejne.

Markedsføring

Skolen mener i mindre grad, at ordningen er blevet markedsført i forhold til eleverne og forældrene. Den mener i nogen grad, at skolen har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 7

Målsætninger

I skolens formulerede målsætninger og principper for skolemadsordningen lægges der bl.a. vægt på, at alle børn og voksne – herunder alle indkomstgrupper – skal have tilbud om et sundt og varieret måltid hver dag. Dertil, at Fødevarestyrelsens 8 kostråd skal danne ramme og indhold for valg og udvalg i ordningen. Derudover, at skolebodens udvalg af mad m.v. løbende følges af et kantineudvalg bestående af medlemmer valgt blandt eleverne, kantinepersonalet, en lærerrepræsentant samt en repræsentant fra ledelsen.

Skolens politik indbefatter også mål i forhold til antal brugere blandt særlige elevgrupper (fx blandt overvægtige, lavindkomstfamilier eller tosprogede), og der er dertil defineret andre konkrete og målbare succeskriterier for ordningen.

Planlægning

Forud for etablering af ordningen har skolen haft besøg af Fødevarerdirektoratets rejsehold og benyttet sig af hjælp fra en skolemadsleverandør. Der har hertil været en dialog med en altomkost-konsulent. Forskellige parter har været involverede i planlægningen: Skolebestyrelsen og skoleledelsen i høj grad, lærerne i nogen grad, og forældre, elever og servicepersonalet i mindre grad.

Forældrene er, ifølge skolen, blevet informeret optimalt under planlægningsfasen. Der har af bestyrelsen været nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for elever, lærere, forældre og ledelse, og der har været vægt på et højt informationsniveau til elever, forældre og medarbejdere.

Skolen finder det vigtigt at forankre skolemadsordningen, bl.a. gennem en række ledsagende aktiviteter. Koblet til skoleboden vil dette være en årlig sundhedsuge, et fast samarbejde med hjemkundskabslærerne om forskellige arrangementer, skolemads tema på forældremøder samt en række åbenthus-aftener arrangeret af kantineudvalget med indslag fra fx Altomkost og Sansestormerne.

Der er planer om at gennemføre en evaluering med efterfølgende justeringer af ordningen, og der er også truffet nærmere beslutninger om denne evaluering.

Organisering

Skolelederen har det overordnede ansvar for ordningen, og ansvaret for den daglige drift varetages af en person særligt ansat hertil. Ordningen er organiseret således, at maden leveres som buffet fra en privat leverandør (Hallernes cafeteria), og så skal skolen selv gøre den klar til servering. Det er tanken, at elever/klasser på skift hjælper med salg, oprydning og andet forefaldende arbejde i skoleboden. For dette får de medhjælpende elever et gratis måltid mad. Skolen har eget køkken til modtagelse og tilberedelse af maden, og der er en særligt uddannet person fast ansvarlig for køkkenet. Ordningen indeholder ikke tilbud om mad målrettet særlige elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden kan bestilles via Internet og betales via Internet eller kontant ved køb. Et måltid koster 16-20 kr. Der er ingen særlige tilbud eller ordninger for ressourcetsvage elever. Skolen vil finansiere ordningen gennem en kombination af brugerbetaling og midler via skolens budget.

Fysiske rammer

Eleverne kan spise i den fælles kantine, i klasselokalet eller på gangene, og der er afsat 26-30 minutter til spisning. Der er altid en lærer tilknyttet spisesituationen, og *”den tilsynsførende lærer har ud over det almindelige tilsyn også til opgave at bidrage til skabelsen af en god atmosfære i og omkring skoleboden.”* (Bilag vedr. punkt C1-C6).

Markedsføring

Skolen mener i nogen grad, at ordningen er blevet markedsført ideelt i forhold til elever og forældre. I højere grad mener skolen, at den har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 8

Målsætning

Skolens mål i forhold til en skolemadsordning lyder:

”Formålet med en kostpolitik, er at vi ønsker, at der er fokus på barnets sundhed, og at vi her igennem er medansvarlige for en sund helhedsudvikling af barnet. Mad, trivsel, indlæring og bevægelse skal præge barnets hverdag. Ved at have fokus på dette, giver vi barnet mulighed for at have gode relationer til andre, da barnet har ressourcer, når det har en sund hverdag. Barnet oplever herigennem at kunne mestre livet og opnår derved muligheder og gode udviklingsbetingelser.”

Der er i politikken fastlagt mål for antal af elever, der bruger ordningen, antal fordelt på klassetrin eller aldersgruppe samt ud fra andre definerede succeskriterier. Der er ikke fastlagt mål for særlige elevgrupper.

Planlægning

Forud for ordningen har skolen foretaget en interressentanalyse, en brugerundersøgelse blandt eleverne, benyttet sig af ekstern hjælp fra en skole-madsleverandør og har afholdt et særskilt temamøde med forældrene.

Forskellige parter har været involverede i planlægningen: Skoleledelsen i høj grad, lærere i nogen grad og skolebestyrelse, forældre, køkkenfagligt personale, SFO-personale og kommunen i mindre grad. Skolen mener, at forældrene er blevet maksimalt informeret undervejs i planlægningsfasen.

Skolen vil som ledsagende aktiviteter bl.a. lave temadage, emneuger, projektarbejde, besøg på fx gård eller mejeri med henblik på enten at lære om sund kost eller lave og sammensætte menuer selv.

Der er planer om at gennemføre en evaluering med efterfølgende justeringer, og der er truffet en nærmere beslutning om dette.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen varetages af skolens pædagogiske ledelse.

Skolemaden leveres som madpakker klar til udlevering og servering fra en privat leverandør (Harte a la carte). Ordningen indbefatter madtilbud særligt målrettet både elever fra de store klasser, tosprogede elever, overvægtige elever, elever som er vegetarer og andre elevgrupper. Skolen har til ordningen et særligt modtagekøkken med en uddannet køkkenansvarlig fast tilknyttet.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales i udgangspunktet via Internet, og der er indført et system med fx gratis madbilletter samt andre tilbud til elever fra resourcesvage familier. Et måltid koster 11-15 kr. Ordningen finansieres udelukkende via brugerbetaling.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente maden, som kan spises i et fælles spiselokale eller klasselokale afhængigt af klassetrin. Der er afsat 20 minutter til spisning, og der er altid en lærer til stede.

Markedsføring

Skolen mener, at ordningen markedsføres tæt på ideelt over for både elever og forældre. Ligeledes mener den, at den har en tæt på maksimal profilering af skolemadsområdet.

Skole 9

Målsætning

Skolen har en mad- og måltidspolitik, hvis målsætning er:

- *”at skabe sunde kostvaner hos eleverne i skolen med henblik på fremme af sundhed og velvære*
- *at fremme elevernes koncentration og energi med henblik på øget udbytte af undervisningen*
- *at forebygge kostrelaterede sygdomme på længere sigt”.*

Målsætningen er ledsaget af en række forhold, som skolen gerne vil orientere sig mod, heriblandt: Skolens rammer om måltidet og elevernes oplevelse af det, skolens arbejde på at opnå en fælles forståelse af mad blandt elever, lærere, forældre og andre samarbejdspartnere, at kostpolitikken er levende, at skolebestyrelse, pædagogisk råd og elevråd udover at evaluere også forpligter sig på at hente inspiration og igangsætte nye projekter m.m.

Skolens politik indeholder fastlæggelse af mål i forhold til antal af elever, der bruger ordningen, samt andre konkrete og målbare succeskriterier. Der er ikke fastsat mål i forhold til særlige elevgrupper. Succeskriterierne handler bl.a. tilslutning og hyppighed, rammer for spisning, opbevaring, fortsat stigning i mælkesalg og frugtindtagelse (via skolens eksisterende frugtordning), adgang til koldt drikkevand, mere aktiv deltagelse i timerne m.m.

Planlægning

Skolen har forud for ordningen foretaget en interessentundersøgelse og en brugerundersøgelse blandt elever og forældre. Dertil har den benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør og andre parter, og den har derudover afholdt et særskilt temamøde med personalet.

Forskellige parter har været involveret i planlægningen: Skoleledelsen i høj grad, skolebestyrelse, lærere, forældre, elevråd, eleverne generelt og køkkenfagligt personale i nogen grad, og servicepersonale, SFO-personale og sundhedsplejersken i mindre grad. Skolen mener, at forældrene er blevet informeret maksimalt undervejs i planlægningsfasen.

Skolens handleplan for undervisningsaktiviteter gælder for alle klassetrin samt ADHD-klasser, SFO og klub. Som ledsagende aktiviteter vil skolen blandt andre afholde tværfaglige temadage, opprioritere mad- og ernæringsrelaterede emner i undervisningen, indføre kostrelaterede lektioner på motionsdagen, ture hvor 7.- og 8. klasserne selv laver mad, og åbent hus afholdt af hjemkundskab i udskolingen.

Skolens politik indeholder planer om en evaluering og efterfølgende justering af ordningen, og der er truffet nærmere beslutning om denne. En ned-sat 'kostgruppe' har ansvar for at udvikle, evaluere og efterse, hvorvidt de opstillede mål er nået, og at aktiviteterne "også virker efter hensigten".

Organisering

Det overordnede ansvar for driften varetages af skolens pædagogiske ledelse. Det daglige ansvar for driften varetages af både en lærer, elever og en person ansat hertil.

Skolemaden leveres som madpakker klar til servering og udlevering fra en privat leverandør (Sønderup Landkøkken). Der er et særligt modtagekøkken på vej samt en fast køkkenansvarlig, der er uddannet til opgaven. Ordningen indeholder madtilbud målrettet elever fra de store klasser, men ikke andre særlige elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales enten via Internet eller betales kontant ved køb. Et system med fx gratis madbilletter til særlige elever er på vej. Et måltid koster 16-20 kr. Skolens finansiering af ordningen består i en kombination af brugerbetaling samt midler via skolens budget, som dækker mellem 0 og 20 % af de samlede driftsudgifter.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente maden, men vil på sigt få maden bragt ud. De kan spise i klasselokalet eller på gangene, hvortil der er afsat 20-25 minutter, og der vil altid være en lærer til stede i spisesituationen.

Markedsføring

Skolen mener, at ordningen er blevet markedsført i moderat grad i forhold til eleverne, men i højere grad i forhold til forældrene. I samme skala, mener skolen, at den har en god profilering af skolemadsordningen.

Skole 10

Målsætning

Skolen har formuleret en sundhedspolitik, hvormed den ønsker at sætte fokus på 5 områder: Trivsel og sundhed, fysisk aktivitet, fysiske rammer, mad og måltider og indeklima, støj og hygiejne:

"Skoledagen og fritidsdelen skal bidrage til, at eleverne udvikler forudsætninger for, at de i fællesskab med andre og hver for sig kan tage kritisk stilling og handle for at fremme egen og andres sundhed. Vi ønsker desuden, at eleverne inddrages i drøftelser omkring fremme af udvikling og læring, og at eleverne inddrages i arbejdet omkring elevernes sikkerhed og trivsel."

Knyttet til de 5 fokusområder, er der specificeret en række kvalitetsmål, handleplaner, tegn (på hvordan man kan se, at målene er nået), evaluering og dokumentation.

Kvalitetsmålene orienterer sig mod sundhed i forhold til bl.a.:

- *”at klasserne oplever en madkultur*
- *at der er krav og forventninger til forældregruppen*
- *at der er en bevidsthed om gode rollemodeller*
- *at der er fokus på bevægelse i årsplan, undervisningen og hele det fysiske rum.*

Fastlæggelse af mål i forhold til antal brugere generelt, brugere blandt særlige elevgrupper og andre succeskriterier er på vej.

Planlægning

Forud for skolemadsordningen har skolen foretaget en brugerundersøgelse blandt elever og forældre, den har benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør, og der har været afholdt et særskilt temamøde med skolens personale.

Forskellige parter har været involveret i planlægningen: Skolebestyrelsen og skoleledelsen i høj grad, lærere og elevråd i nogen grad, og forældre, eleverne generelt, servicepersonale og SFO-personale i mindre grad. Skolen mener ikke i særlig høj grad, at forældrene er blevet informeret undervejs.

Skolen har i sin sundhedspolitik planlagt en række forskelligartede ledsagende aktiviteter og principper: Bl.a. at sundhed inddrages i emnedage/uger, drøftelser i klasserne omkring sundhed og fysisk bevægelse, indendørsregler, motorisk træning til elever med særlige behov i de yngste klasser, maddage i SFO'en m.m.

I evalueringssøjemed vil sundhedspolitikken blive drøftet hvert år med elevråd, pædagogisk råd, skolebestyrelse og til forældremøder. Derudover vil der i en periode blive nedsat en arbejdsgruppe til at revidere sundhedspolitikken og følge op på de formulerede handleplaner, tegn og dokumentation. I forhold til dokumentation vil der på portalen være billeder af skolens dagligdag i relation til sundhedspolitikken, og resultatet af den årlige trivselsundersøgelse vil være tilgængelig her.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen ligger hos skolens sekretær og leder. Det daglige ansvar for driften ligger hverken hos en lærer, elev eller person ansat hertil, men andetsteds.

Ordningen er organiseret som madpakker, der leveres klar til servering af en privat leverandør (Kappels Kro, Vesløs). Der er i ordningen tilbud om mad særligt målrettet store elever og overvægtige elever, men ikke andre elevgrupper. Skolen har et særligt modtagekøkken for levering og en fast køkkenansvarlig knyttet hertil. Tanken har været, at skolens 6. klasser, som i forvejen står for skolens frugtbod, ville få ansvaret for uddeling til klasserne.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales i udgangspunktet via en abonnementsordning med fx et fast ugentligt/månedligt beløb. Et system med fx gratis madbilletter og andre tilbud for ressourcetsvage familier er på vej. Tanken har været, at skolens kontor står for det overordnede, og klasselærerne deler bestillingssedler ud og tager imod sedler og betaling. Ordningen finansieres, udover brugerbetaling, ved at skolen dækker arbejdstimer til noget af driften.

Fysiske rammer

Maden udbringes til spising i klasserne, hvortil der er afsat 20-25 minutter. Skolen har altid haft en ordning med, at læreren bliver i klassen, mens der spises.

Markedsføring

Skolen mener, at den i højere grad har markedsført ordningen over for eleverne end forældrene, men stadig kun i nogen grad i forhold til det ideelle. I lidt højere grad – tæt på maksimalt – mener skolen, at den har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 11

Målsætning

Skolen henviser til Haderslev Kommunes overordnede madpolitik rettet mod kommunens skoler, daginstitutioner og dagplejer. Politikken indeholder en lang række anvisninger og målsætninger for de ansatte.

Overordnet skal de ansatte:

- *”arbejde på at udvikle børnenes evne til at vælge sund og ernæringsrigtig mad*
- *indarbejde gode spisevaner*
- *markere måltidets vigtighed og sociale funktion*
- *tilbyde sund og ernæringsrigtig mad*
- *være opmærksomme på tilberedelse og friske råvarer*
- *tage børnene med i tilberedningsprocessen*
- *respektive børns særlige kostbehov begrundet i helbred eller religion*
- *informere og inddrage forældrene*

- *være gode rollemodeller*
- *og i særlige situationer kunne dispensere fra madpolitikken”.*

Der er i skolens politik ingen fastlægning af mål i forhold til antal brugere generelt eller blandt særlige elevgrupper eller defineret andre succeskriterier.

Planlægning

Skolen har tidligere haft en forældrebetalt madordning på baggrund af en forældreforespørgsel. Ordningen stoppede efter et halvt år, eftersom firmaet, der leverede maden, lukkede. Derudover har skolen haft en skolebod styret af elevrådet. Men boden er sat på stand by grundet manglende interesse fra elevrådets side.

Forud for opstarten af en ny ordning har skolen benyttet sig af resultaterne fra en undersøgelse af interessen for en madordning blandt eleverne i 4.-7. klasse. Undersøgelsen stammer fra en projektopgave lavet af en gruppe elever i 8. klasse. Dertil har skolen benyttet sig af hjælp fra en ekstern skolemadsleverandør. Forskellige parter har været involverede i planlægningen: Skoleledelsen og kommunens forvaltning i høj grad, skolebestyrelsen og lærere i nogen grad, og elevrådet, servicepersonalet og sundhedsplejersken i mindre grad. Skolen mener til en hvis grad, at forældrene har været informeret undervejs.

Skolen ønsker som ledsagende aktivitet at tage imod leverandøren Mad-service Haderslevs tilbud om at stille en gæstelærer til rådighed til undervisning i kost og ernæring på de forskellige klassetrin.

Evaluerings indgår ikke som en del af kommunens politik, men skolen har selv taget beslutning om at foretage en evaluering.

Organisering

Det overordnede ansvar for driften varetages af skolens administrative leder. Skolemadsordningen består i madpakker leveret klar til servering fra en fælles kommunal leverandør. Konceptet indeholder tilbud om mad målrettet tosprogede elever, men ikke øvrige elevgrupper. Skolen har ikke et særligt modtagekøkken til leveringen eller en fast køkkenansvarlig.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet, og prisen ligger på 16-20 kr. for et måltid. Der er i den forbindelse ikke andre tilbud målrettet særlige elevgrupper. Ordningen finansieres udelukkende via brugerbetaling.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente madpakkerne, og de skal herefter spise den i klasselokalet. Der er afsat 20 minutter hertil, og der vil altid være voksne til stede i spisesituationerne.

Markedsføring

Skolen mener i nogen til høj grad, at ordningen er blevet markedsført ideelt over for eleverne. Lidt anderledes, mener skolen i mindre grad, at den har en klar profilering af skolemadsområdet.

Skole 12

Målsætning

Skolens madpolitik har skolen selv udviklet med inspiration fra anbefalinger fra forskellige rapporter. Desuden har skolen en sundhedspolitik med en række målsætninger og anvisninger for de ansatte fx i forhold til frugtordning, men også alkohol og rygning m.m.

Målsætning for skolens kostpolitik:

- *"Skolen skal inspirere og motivere eleverne til at spise en sund og varieret kost.*
- *Kosten skal tilberedes i overensstemmelse med kostrådene, og samtidig skal kosten tiltale den bestemte målgruppe (7.-9. klasse).*
- *Maden serveres i sådanne omgivelser og på en sådan måde, at lysten til at spise fremmes bedst muligt. God tid til måltidet.*
- *Personale og elever skal sammen have fokus på bordskik, hygiejne og adfærd i forbindelse med måltiderne.*
- *Kosten skal tilberedes af friske råvarer og gerne årstidens frugt og grønt".*

I skolens politik er særligt de ældste elever fra 7.-9. klasse fremhævet.

Planlægning

Forud for madordningen har skolen benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør samt anden ekstern leverandør. Der har tidligere været foretaget en brugerundersøgelse blandt forældre og elever i forbindelse med en anden type madordning med tilbud om mad til eleverne hver dag og til en pris mellem 10 og 15 kr. pr. måltid (2001). Ordningen ophørte imidlertid, fordi tilslutningen var ringe. Forud for denne ordning er forældrene blevet informeret gennem skolens nyhedsbreve og skoleblade.

Skoleledelsen, skolebestyrelsen og køkkenfagligt personale har i høj grad været involveret i planlægningen. Lærerne i nogen grad og elever, elevråd

og sundhedsplejersken har været involveret i mindre grad. Forældrene er blevet informeret tæt på maksimalt under planlægningsfasen.

Organisering

Skolens souschef har det overordnede ansvar for skolemadsordningen.

Madordningen udbydes af det lokale fritidscenters cafeteria, hvor uddannet personale varetager indkøb, tilberedning, servering og oprydning.

Ordningen har været et tilbud til elever fra 7.-9. klasse på skolen og bliver måske udvidet til øvrige klassetrin. Den er særligt målrettet tosprogede elever eller andre elevgrupper.

Elevrådet er inddraget i planlægningen af madudbuddet. Der er nedsat et koordinationsudvalg med deltagelse af lærere og repræsentanter fra elevrådet, og der er desuden udpeget en lærer som koordinator med en tilde-ling af tid.

Betaling og finansiering

Maden bliver betalt over Internettet ved bestilling via Internet. Der er ikke indført et system med tilbud til resourcesvage elevgrupper. Et måltid koster 16-20 kr. Skolen finansierer ingen form for tilskud eller timer til driften af ordningen.

Fysiske rammer

Eleverne, som tager imod tilbuddet om skolemad, går over i fritidscentrets cafeteria, som er nabo til skolen. Her får eleverne serveret måltidet af centrets personale. Der er tilsyn fra to lærere, som også spiser sammen med eleverne. Der er afsat 20 minutter til at spise.

Markedsføring

Markedsføring af madordningen i forhold til forældrene har været tæt på ideel, men derimod ikke tilstrækkelig i forhold til eleverne. Der har været en ret klar profilering af skolemadsområdet og sund kost generelt. For år tilbage blev fx salg af sodavand, andre søde drikke og søde snacks afskaffet i skoleboden. Desuden tages udbuddet af varer løbende op til revision med henblik på at højne den ernæringsmæssige værdi.

Skole 13

Målsætning

Skolen har selv udviklet en mad- og måltidspolitik med inspiration fra diverse rapporters anbefalinger m.m. Skolens vurdering er, at der er tale om en politik, som er næsten så ambitiøs, som den kan blive

Der indgår i politikken ikke bestemte mål i forhold til særlige elevgrupper eller antal brugere i det hele taget, men der er defineret andre succeskriterier.

Skolen har i samarbejde med dagplejen og daginstitutionerne i lokalområdet udarbejdet en sundhedspolitik. Skolebestyrelsen har udarbejdet principper og mål i forbindelse hermed.

Planlægning

Planlægningsfasen har været langstrakt med det formål at opnå ejerskab til skolemadsordningen for de forskellige interessenter. Således har der forud for ordningen været foretaget forskellige undersøgelser blandt interessenter – både elever og forældre. Der er desuden afholdt særskilte temamøder med skolens personale og forældre.

De fleste aktører har været involverede i planlægningen af skolemadsordningen. Både skoleledelse, skolebestyrelse, elevråd, eleverne generelt, det køkkenfaglige personale og servicepersonalet har i høj grad været med i planlægningen. Lærerne og SFO-personalet har i nogen grad været involverede, og desuden har forældrene generelt og den kommunale forvaltning også været lidt involveret i planlægningen. Desuden har der været benyttet eksternt hjælp.

Forældrene er desuden blevet informeret optimalt undervejs i planlægningsfasen.

Organisering

Det overordnede ansvar for ordningen varetages af skolens pædagogiske ledelse. Skolemaden leveres udefra klar til servering af en privat leverandør. Ordningen indeholder tilbud om mad målrettet store elever, overvægtige elever og vegetarer.

Betaling og finansiering

Maden bestilles via Internet og betales via Internet. Prisen for et måltid ligger på 16-20 kr. Skolen dækker arbejdstimer til noget af driften, men ikke penge via skolens budget.

Fysiske rammer

Eleverne henter selv skolemaden og spiser den enten i kantinen eller i klassen. Der er sat 31-40 minutter af til spising.

Markedsføring

Skolen mener, at madordningen er blevet markedsført godt i forhold til eleverne, men ellers er der ingen profilering af skolemadsområdet.

Skole 14

Målsætning

Skolen har i 2004 formuleret en mad- og kostpolitik, som forventes at være revideret i et samarbejde mellem elever, forældre og personale i løbet af efteråret 2007. De opstillede mål for politikken lyder:

- *"at skolens rammer inviterer til, at eleverne oplever måltidet som et naturligt samlingspunkt både i skole og SFO*
- *at skolen skaber rammerne for en kantine, hvor der sikres mulighed for at kunne købe sunde spise- og drikkevarer*
- *at skole og SFO i et samarbejde bevidst arbejder på en fælles forståelse af sund mad og gode spisevaner".*

Skolens politik indeholder ingen bestemte mål for antallet af brugere eller i forhold til særlige elevgrupper.

Der er i forlængelse af målene udpeget en række aktiviteter til realisering af målene. De handler om elevernes mulighed for at opbevare maden på køl, adgang til koldt vand, et sundt og varieret sortiment med lune retter, at så mange som muligt deltager i den eksisterende mælke- og frugtordning, og at eleverne på sigt får mulighed for at deltage i tilberedningen af måltiderne i SFO.

Kommunalbestyrelsen har sat *"sund skolemadsordning for alle eleverne i kommunen"* som indsatsområde og opfordrer alle skoler til at få etableret en madordning.

Planlægning

Skolen har flere år tilbage haft etableret madordninger i forskellig udstrækning. Der blev i 1995 oprettet en kantineordning i samarbejde med skolens idrætshal med en aftale om, at eleverne fra 7.-9. klasse kunne benytte sig af kantinen og det almindelige sortiment. Konsekvensen var, at eleverne kunne købe sodavand, slik og pomfritter m.m., hvilket affødte en del forældrehenvendelser og debat. I 2004 blev det besluttet at ændre i sortimentet og foretage nogle justeringer.

Ved mad- og kostpolitikens udfærdigelse i 2004 blev der på baggrund af de mange henvendelser nedsat en arbejdsgruppe og afholdt et møde med deltagelse af en konsulent fra Fødevarerdirektoratet, forældre, skoleleder og SFO-leder. Arbejdsgruppen gennemførte bl.a. en spørgeskemaundersøgelse, et til alle elever i 4.-9. klasse og et til alle skolens forældre.

Forud for den nye permanente ordning har skolen afholdt et særskilt temamøde med personale og forældre. En interessentanalyse og brugerundersøgelse blandt elever og forældre er på vej. Forskellige parter har været involverede i planlægningen: Skoleledelsen i meget høj grad, skolebesty-

relsen, elevråd og forældre i nogen grad, og lærere, eleverne generelt og servicepersonalet i mindre grad. Skolen mener, at forældrene er blevet maksimalt informeret undervejs i planlægningsfasen.

I forbindelse med revideringen af politikken vil der blive iværksat en række undervisningsforløb, hvor skolen vil anvende forslag fra Fødevarerstyrelsens hjemmeside til at undervise eleverne i gode kostvaner. Dertil vil emnet blive taget op i ”klassens tid” og i hjemkundskabsundervisningen i 5.-8. klasse.

Der er i politikken taget beslutning om gennemførelse af en evaluering og efterfølgende justering af ordningen.

Organisering

Det overordnede ansvar for skolemadsordningen varetages af skolelederen. Ordningen er organiseret således, at maden leveres som madpakker fra en privat leverandør (uafklaret om det er ”Råt og Godt” eller ”Karma Catering”), hvorefter skolen selv skal gøre den klar til servering. Skolen har et særligt modtagekøkken hertil og en fast køkkenansvarlig tilknyttet. Ordningen indeholder ikke tilbud målrettet særlige elevgrupper.

Betaling og finansiering

Maden bestilles og betales via Internet, og prisen for et måltid ligger på 21-25 kr. Konceptet indeholder ikke særlige tilbud til ressourcetsvage familier. Ud over brugerbetaling vil skolen finansiere ordningen ved at dække arbejdstimer til noget af driften, men ikke med penge via budgettet.

Fysiske rammer

Eleverne skal selv hente maden, som spises i klasselokalet. Der er hertil afsat 26-30 minutter. Der vil altid være en lærer til stede. Skolen har hidtil altid haft ”*pædagogisk opsyn med eleverne*” i indskolingen i spisesituationen, mens der i de større klasser har været en gangvagt, som gik rundt i klasserne.

Markedsføring

Skolen mener, at den i nogen grad har markedsført skolemadsordningen ideelt i forhold til elever og forældre. Ligeledes mener den, at der i nogen grad er en klar profilering af skolemadsområdet.

10 Konstruktion af social opdeling

Til brug for de statistiske analyser er der konstrueret en variabel, som opdeler eleverne i forhold til social baggrund.

I spørgeskemaet til forældrene indgår spørgsmål om bl.a. husstandsindtægt, men da der foreligger mange elevsvar uden samtidig forældresvar, blev det valgt alene at foretage en opdeling baseret på elevernes spørgeskema, idet der heri også var indlagt spørgsmål, der kunne anvendes hertil.

Til brug for inddelingen er anvendt følgende variable:

- Spørgsmål 57: Om forældrene er samboende.
- Spørgsmål 62: Forældrenes beskæftigelsesmæssige situation.
- Spørgsmål 64: Om boligen er en ejer- eller lejebolig.

I første omgang blev der inddraget en række andre variable, som kunne sige noget om elevernes sociale baggrund, men i sidste ende var det kombinationen af disse 3 variable, som viste sig at indeholde de største forskelle. Der blev således ikke tilføjet nævneværdige variationer ved inddragelse af andre variable, hvorfor de udvalgte variable vurderes at udtrykke de underliggende sociale faktorer, jf. nedenfor.

Spørgsmål 62 og 64 fortæller noget om familiens indtægtsgrundlag. Er begge forældre i arbejde, har man alt andet lige flere penge til rådighed, end hvis en eller begge er arbejdsløse. Derudover er der i familier med arbejdsløshed en større risiko for marginalisering eller en løsere kontakt til samfundet. Er ens bolig en ejerbolig, har man typisk flere penge til rådighed, end hvis man bor til leje eller i en almennyttig bolig. Forældrenes samlivssituation kan sige noget om, hvor mange ressourcer der er i familien. Normalt er der færre ressourcer i familier, som er berørt af skilsmisse end i andre.

Der er defineret 3 sociale grupper, hvor socialgruppe 1 er elever, hvor alle 3 ”betingelser” – at forældrene er samboende, at de bor i ejerbolig, samt at begge forældre er i arbejde – er opfyldt. Socialgruppe 2 er de elever, hvor 2 af disse betingelser er opfyldt, mens socialgruppe 3 har én eller ingen opfyldt.

Nedenfor er vist, hvorledes eleverne fordelte sig med denne opdeling.

	Forældre samboende	Ejerbolig	Begge forældre i arbejde	Procent	Antal
Social 1.....	Opfyldt	Opfyldt	Opfyldt	57 %	323
Social 2.....	To betingelser opfyldt.....			27 %	156
Social 3.....	Én eller ingen betingelser opfyldt			16 %	93
I alt.....	.....			100 %	572

Denne inddeling giver to forholdsvis store grupper og en mindre gruppe. Gruppen af de mest udsatte er på ca. 16 %, hvilket svarer meget godt til andelen af børn i samfundet som helhed, der befinder sig i en udsat situation.

Der var i spørgeskemaet indlagt en række yderligere spørgsmål, som også kunne indgå i opdelingen af sociale grupper. Disse variable – der har mere karakter af afledte karakteristika – inddrages her med henblik på at teste konstruktionen af de sociale grupper:

Spørgsmål 54: Hvor tit dyrker du motion?

Spørgsmål 65: Har du eget værelse?

Spørgsmål 68: Er du medlem af en sportsklub?

For at tjekke den valgte sociale opdeling er der foretaget en signifikansanalyse for, i hvilket omfang der er overensstemmelse i besvarelsen af disse 3 spørgsmål og den valgte sociale opdeling ud fra den antagelse, at eleven dyrker relativt mindre motion, jo lavere socialklasse, at man sjældnere har eget værelse, jo lavere social klasse, samt at medlemskab af en sportsklub også ses sjældnere, jo lavere social klasse. Resultatet var, at der er 1 % signifikans for alle 3 spørgsmål – altså stor bekræftelse på, at den valgte sociale opdeling også slår igennem på besvarelsen af disse spørgsmål.

Det antages derfor, at den valgte sociale opdeling af eleverne er brugbar til analysen.

11 Spørgeskema til skolen

1. Skolens navn: _____

2. Postnummer: _____

3. I hvilken fase befinder skolemadsordningen sig?

	Ja	Nej	I gang
Er forsøgsperioden gennemført	☐	☐	☐

4. Vedrørende overgangen fra forsøgsperiode med gratis mad til efterfølgende ordning. Hvilken beskrivelse passer bedst på jer?

- Ordningen går direkte fra forsøgsperioden til efterfølgende ordning
- Ordningen går direkte fra forsøgsperioden til efterfølgende ordning - men med sommerferien imellem
- Der er et tidsgab mellem forsøgsperioden og den iværksættelsen af den efterfølgende ordning
- Ikke afklaret / ved ikke

5. Hvilken måned er den normale skolemadsordningen igangsat - eller hvornår forventes det at ske?

(hermed forstås den ordning/model der fortsætter efter den gratis forsøgsperiode)

Måned: _____

6. De følgende spørgsmål er formuleret ud fra at forsøgsperioden er overstået og spørgsmålene retter sig mod den ordning/model som er indført efterfølgende.

Såfremt jeres skolemadsordning endnu ikke er kommet så langt, bedes du besvare spørgsmålene ud fra, hvorledes I forventer at ordningen/modellen vil se ud.

7. Hvilken leder har det overordnede ansvar for skolemadsordningen?

- Skolens pædagogiske ledelse
- Skolens administrative leder
- Andet (skriv venligst nedenfor)

8. _____

9. Hvem har det daglige ansvar for driften? Flere svar muligt.

- En lærer
- En person der er særlig ansat hertil
- Elever
- Andet

10. Planlægningsfasen

Nedenstående spørgsmål vedrører alene selve planlægningsperioden frem til igangsætning af skolemadsordningen.

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Er der foretaget en interessentanalyse?	☐	☐	☐	☐
Er der foretaget en brugerundersøgelse blandt elever?	☐	☐	☐	☐
Er der foretaget en brugerundersøgelse blandt forældre?	☐	☐	☐	☐
Har skolen haft besøg af Fødevardirektoratets rejsehold	☐	☐	☐	☐
Har skolen benyttet sig af ekstern hjælp fra en skolemadsleverandør	☐	☐	☐	☐
Har skolen benyttet sig af anden ekstern hjælp	☐	☐	☐	☐
Har der som led i planlægningen været dialog med lokale butikker som må formodes at miste omsætning?	☐	☐	☐	☐
Er der afholdt et særskilt temamøde om planlægningen af skolemadsordningen med skolens personale?	☐	☐	☐	☐
Er der afholdt et særskilt temamøde om skolemadsordningen med forældre?	☐	☐	☐	☐

11. Planlægningsfasen - involvering

I hvilket omfang har følgende parter har været involveret i planlægningen af den skolemadsordning som er implementeret i forlængelse af forsøgsfasen?

	Meget	Noget	Lidt	Slet ikke	Ved ikke
Skolebestyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐
Skoleledelsen	☐	☐	☐	☐	☐
Lærere	☐	☐	☐	☐	☐
Forældre	☐	☐	☐	☐	☐
Elevrådet	☐	☐	☐	☐	☐
Elever generelt	☐	☐	☐	☐	☐
Køkkenfagligt personale	☐	☐	☐	☐	☐
Servicepersonale	☐	☐	☐	☐	☐
SFO-personale	☐	☐	☐	☐	☐
Sundhedsplejersken	☐	☐	☐	☐	☐
Skoletandplejen	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens forvaltning	☐	☐	☐	☐	☐

12. Planlægningsfasen - forældreinformation

I hvilket omfang vurderer du, at forældrene er blevet informeret under planlægningsfasen

0 betyder ingen information og 5 betyder maksimal information.

0	1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Planlægningsfasen - supplerende bemærkninger?

Her kan du evt. kort skrive en bemærkning omkring planlægningsfasen (maks. 200 enheder)

---

14. Mad- og måltidspolitik - udvikling af politikken

Hvilken proces passer bedst for den måde skolen har fastlagt politikken på?

- Den er hentet fra kommunens materiale
- Den er hentet fra kommunens materiale og efterfølgende justeret til
- Vi har udviklet politikken selv
- Vi har udviklet politikken selv og har hentet inspiration fra forskellige rapporter med anbefalinger mm
- Ved ikke

15. Mad- og måltidspolitik - hvor ambitiøs?

Hvor ambitiøs vurderer du jeres mad- og måltidspolitik til at være på en skala fra 1-10 i forhold til en optimal politik.

1 betyder meget lidt ambitiøs og 10 betyder at den ikke kan blive mere ambitiøs.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Mad- og måltidspolitik - målsætninger

For hvilke af følgende indgår der i skolens politik fastlæggelse af bestemte mål som skal opfyldes

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Antal af elever der bruger ordningen?	☐	☐	☐	☐
Antal brugere blandt særlige elevgrupper (fx blandt overvægtige, lavindkomstfamilier eller to-sprogede)?	☐	☐	☐	☐
Antal brugere fordelt på aldersgrupper eller klasse-trin?	☐	☐	☐	☐
Er der defineret andre succeskriterier?	☐	☐	☐	☐
Er der defineret konkrete succeskriterier, som kan måles om de er opfyldt?	☐	☐	☐	☐

17. Mad- og måltidspolitik - evaluering

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Indgår det i politikken, at der gennemføres en evaluering og efterfølgende justering af ordningen?	☐	☐	☐	☐
Er der besluttet en evaluering af ordningen?	☐	☐	☐	☐

18. Skolens mad- og måltidspolitik - supplerende bemærkninger?

Her kan du evt. kort skrive en bemærkning omkring mad- og måltidspolitikken (maks. 200 enheder)

---

19. Konceptet - ildsjæl

I hvilket omfang mener du at skolemadsordningen er afhængig af en bestemt "ildsjæl" på skolen?

1 betyder meget lille afhængighed og 10 betyder maksimal afhængighed.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Konceptet - profilering

I hvilket omfang mener du, at skolen har en klar profilering af skolemadsområdet (viser omgivelserne, at man er aktiv på området i børnenes hverdag)?

1 betyder meget lille profilering og 10 betyder maksimal profilering

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21. Konceptet - designlinje

I hvilken grad er der et fælles design for skolemadsordningen i salgsmateriale, hjemmesiden, skoleboden, emballage de fysiske rammer etc.?

1 betyder ingen designlinje og 10 betyder maksimal designlinje.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Konceptet - markedsføring

I hvilken grad markedsføres skolemadsordningen overfor elever og forældre i forhold til det, du vurderer ville være en ideel markedsføring?

1 betyder ingen markedsføring og 10 betyder at det næppe kan gøres mere ideelt end vi gør hos os

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I forhold til eleverne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I forhold til forældre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. Konceptet - køkken- og modtageforhold

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Har i eget køkken hvor skolemaden tilberedes?	☐	☐	☐	☐
Har i et særligt modtagekøkken for levering af skolemaden udefra?	☐	☐	☐	☐
Er der en fast køkkenansvarlig?	☐	☐	☐	☐
Er denne særlig uddannet til at varetage denne funktion?	☐	☐	☐	☐

24. Konceptet - produktion

Hvem laver/leverer skolemaden. Afkryds den valgmulighed der passer bedst.

- Skolemaden leveres udefra klar til servering/udlevering
- Skolemaden leveres udefra men vi skal selv klargøre til servering/udlevering
- Vi producerer skolemaden selv, idet vi har særligt personale hertil
- Vi producerer skolemaden selv i et samarbejde mellem personale og elever
- Vi producerer skolemaden selv, og det er primært eleverne der står herfor

[hvis svaret er 3, 4 eller 5, så gå til spørgsmål 28]

25. Konceptet - leverandør

Hvem leverer skolemaden?

- Ikke afklaret endnu
- Fælles kommunal ordning
- Privat leverandør (Skriv venligst navn)

26. _____

27. Konceptet - krav

Hvor meget indgår følgende aspekter som konkrete specifikke krav til råvarer eller leverandør samt til måltidets sammensætning?

0 betyder intet krav hertil og 5 betyder at det er et ubetinget krav.

	0	1	2	3	4	5
Kvaliteten af benyttede råvarer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Økologi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sammensætning af måltidet (vægtning mellem brød, grønt, kartofler/ris, fisk, kød etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fedtindhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Næringsindhold	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Konceptet - servering

Hvorledes serveres skolemaden?

- Som madpakker
- Som buffet
- Vi har begge modeller, idet det afhænger af klassetrinnet
- Vi har begge modeller - nogle dage madpakker, andre dage buffet
- Andet

29. Konceptet - valgmuligheder

I hvilken grad kan eleverne selv dagligt vælge mellem forskellige måltider/retter.

0 betyder ingen valgmulighed og 5 betyder at der er mange forskellige måltider/retter at vælge imellem.

0	1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐	☐

30. Konceptet - særlige grupper

Indeholder jeres skolemadsordning tilbud om mad som er særlig målrettet følgende grupper?

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Store elever?	☐	☐	☐	☐
Tosprogede elever?	☐	☐	☐	☐
Overvægtige elever?	☐	☐	☐	☐
Vegetarer?	☐	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐	☐

31. Konceptet - fysiske rammer

Hvorledes er de fysiske rammer for spisning? Flere svar muligt.

- Der er ikke en fælles politik herfor - det er op til den enkelte elev

- Der er ikke en fælles politik herfor - men det aftales/beslutes klassevis
- Skolemaden skal spises i klasselokalet
- Skolemaden skal spises i en kantine eller andet særligt lokale hertil
- Vi har en fælles politik, der kombinerer forskellige af ovenstående afhængig af klassetrin

32. Konceptet - fysiske rammer
Hvorledes er de fysiske rammer m.m. for spisning?

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Vi har et fælles spiselokale/kantine som eleverne kan benytte	☐	☐	☐	☐
Alle eleverne kan være i spiselokalet	☐	☐	☐	☐
Hvis der er fælles spisefaciliteter, spiser store og små elever da adskilt?	☐	☐	☐	☐
Eleverne kan spise i klasselokalet	☐	☐	☐	☐
Eleverne kan spise på gangene	☐	☐	☐	☐
Er der altid en lærer til stede i tilknytning til spisesituationen?	☐	☐	☐	☐

33. Konceptet - Hvis der spises i klasselokalet.....

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Skal elever fra klassen selv hente maden	☐	☐	☐	☐
Udbringes maden til klasserne	☐	☐	☐	☐

34. Konceptet - tid til spisning
Hvor lang tid har eleverne maksimalt til spisning i spiseafkvarteret?

- < 20 min
- 20 - 25 min
- 26-30 min
- 31-40 min
- 41-45 min
- > 45 min

35. Konceptet - finansiering
Hvilken beskrivelse passer bedst for finansiering af skolemadsordningen (efter forsøgsperioden)?

- Skolen finansierer ingen form for tilskud eller timer til driften
- Skolen dækker arbejdstimer til noget af driften, men ikke penge via skolens budget
- Udgiften dækkes ved en kombination af brugerbetaling og midler via skolens budget
- Skolemadsordningen finansieres fælles via skolepengene - ingen individuel betaling (private skoler)
- Andet

36. Konceptet - produktsortiment

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Har I fravalgt bestemte produkter som I ellers tror vil være populære blandt eleverne?	☐	☐	☐	☐
Har I serveret sunde retter, som i på forhånd vurderede at eleverne ikke kunne lide?	☐	☐	☐	☐
Følger I udviklingen i omsætning af forskellige varegrupper?	☐	☐	☐	☐
Kan større elever blive mætte ved at købe en normal enhed (portion, madpakke)?	☐	☐	☐	☐

37. Konceptet - brugerbetaling

Hvad betaler forælder/elev for en normal enhed, som skal udgøre et måltid (portion, madpakke)?

Hvis der opnås rabat ved fx månedsbestilling angives prisen ved den mest benyttede betalingsmodel

- Gratis
- 1-5 kr.
- 6-10 kr.
- 11-15 kr.
- 16-20 kr.
- 21-25 kr.
- 26-30 kr.
- 31-35 kr.
- 35-40 kr.

38. Konceptet - driftstilskud

Har skolen afsat penge i budgettet som støtte til driften af skolemadsordningen og i givet fald hvor meget i % af driftsudgiften?

- Der er ikke afsat penge i budgettet hertil
- 0- 20 %
- 21-40 %
- 41-60 %
- 61-80 %
- 81- 99 %
- 100 %

39. Konceptet - betalingsformer

Hvilke af følgende måder kan elever/forældre betale?

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Abonnementsordning med fx et fast ugentligt/månedligt beløb	☐	☐	☐	☐
Kontant betaling ved køb	☐	☐	☐	☐
Betaling over Internet ved bestilling via Internet	☐	☐	☐	☐
Har i indført et system med fx gratis madbilletter til særlige elever?	☐	☐	☐	☐
Tilbydes andre tilbud for ressourcetsvage familier?	☐	☐	☐	☐
Andet	☐	☐	☐	☐

40. Konceptet – kompensation

Ydes kompensation hvis forudbetaling ikke udnyttes?

Ja	Nej	På vej	Ved ikke
☐	☐	☐	☐

41. Konceptet - supplerende bemærkninger?

Her kan du evt. kort skrive en bemærkning omkring planlægningsfasen (maks. 200 enheder). Da pladsen her er begrænset er du endvidere velkommen til at fremsende en mail til kvn@casa-analyse.dk med yderligere bemærkninger.

---

42. Andre forhold - ændringer

Vedrørende forslag til ændringer fra elever og forældre

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Håndteres der i ordningen systematisk forslag til forbedringer og ændringer fra elever?	☐	☐	☐	☐
Håndteres der i ordningen systematisk forslag til forbedringer og ændringer fra forældre?	☐	☐	☐	☐
Modtager afgivere af forslag et svar om behandlingen af deres forslag?	☐	☐	☐	☐

43. Andre tiltag

Hvilke af følgende andre tiltag omkring kost og motion er i gang eller indført i tilknytning til skolemadsordningen?

	Var allerede i gang	Er indført i tilknytning til skolemadsordningen	Er besluttet (på vej)	Findes ikke	Ikke relevant
Morgensmadstilbud	☐	☐	☐	☐	☐
Frugt/brunchordning om formiddagen	☐	☐	☐	☐	☐
Eftermiddagsfrugt el. lign	☐	☐	☐	☐	☐
Adgang til afkølet drikkevand	☐	☐	☐	☐	☐
Motionsaktiviteter koordineret med madordningen	☐	☐	☐	☐	☐
Indført aftaler omkring fødselsdage mm	☐	☐	☐	☐	☐
Miljøundervisning	☐	☐	☐	☐	☐
Sodavandsautomater fjernet	☐	☐	☐	☐	☐
Regler der begrænser store elevers adgang til at gå udenfor skolen og købe mad mm.	☐	☐	☐	☐	☐
Hjemkundskabsundervisning	☐	☐	☐	☐	☐
Andre relevante tiltag	☐	☐	☐	☐	☐

44. Andre forhold - hjemkundskab

Hvis der undervises i hjemkundskab bedes nedenstående besvaret.

	Ja	Nej	På vej	Ved ikke
Er undervisningen valgfri?	☐	☐	☐	☐
Er underviseren særlig uddannet hertil?	☐	☐	☐	☐

45. Andre forhold - supplerende bemærkning?

Her kan du kort skrive en bemærkning omkring supplerende tiltag (maks. 200 enheder)

---

12 Spørgeskema til forældre

1. Skemanummer: _____

---

2. Hvad hedder skolen dit barn går på? _____

---

3. Hvad er fornavnet på dit barn? _____
(det er frivilligt at svare på dette, men det vil være en hjælp for analysen)

---

4. Bruger I skolemadsordningen nu efter perioden, hvor skolemaden var gratis (eller til reduceret pris)? - kun 1 kryds

- ₁ Ja - dagligt eller ofte
- ₂ Ja - men kun en gang imellem
- ₃ Nej - vi bruger den aldrig eller kun sjældent

[Hvis svaret er 3, så gå til spørgsmål 16]

---

5. Hvor ofte benytter I jer typisk af skolemadsordningen? - kun 1 kryds

- ₁ Stort set hver dag
- ₂ 3-4 dage om ugen
- ₃ 1-2 dage om ugen
- ₄ Et par gange om måneden
- ₅ Sjældnere

[Hvis svaret er 1, 2 eller 3, så gå til spørgsmål 9]

---

6. Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I ikke bruger skolemadsordningen oftere? Du kan vælge flere svar.

- ₀₁ Fordi vi bare ikke har fået ordnet det endnu
- ₀₂ Fordi mit barn hellere vil have madpakke med
- ₀₃ Fordi jeg/vi hellere selv vil sørge for maden
- ₀₄ Fordi skolemaden indeholder ting, som mit barn ikke må få
- ₀₅ Skolen tager i sin madordning ikke hensyn til kultur og religion
- ₀₆ Fordi mit barn ikke kan lide skolemaden
- ₀₇ Fordi det er for besværligt
- ₀₈ Mit barn vil helst selv vælge noget at spise
- ₀₉ Fordi skolemaden er for dyr
- ₁₀ Andre grunde (kan uddybes nedenfor)

7. Her kan du uddybe svaret:

---

8. Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du/I måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? – 1 kryds ud for hver.

	Stor betydning	Nogen betydning	Ingen betydning
Hvis prisen halveres	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis maden gøres gratis	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis der kan købes flere forskellige ting end nu	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis maden bliver uden svinekød	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis maden gøres mere vegetarisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis maden gøres mere økologisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis maden gøres mere sund	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis betalingsformen ændres eller udvides	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis spiseforholdene gøres bedre (lokale mm)	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis der afsættes mere tid til spisningen	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Hvis børnene er mere involveret i at lave og udlevere/sælge maden	☐ 1	☐ 2	☐ 3

9. Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I bruger skolemadsordningen?
Du kan vælge flere svar.

- 1 Fordi mit barn godt kan lide skolemaden
- 2 Fordi det er nemt
- 3 Fordi det aflaster i dagligdagen
- 4 For at forebygge, at mit barn spiser noget usundt
- 5 Fordi mit barn ikke vil have madpakke med
- 6 Fordi skolemaden er sund
- 7 Fordi skolemaden er billig
- 8 Fordi jeg gerne vil støtte, at der er skolemad
- 9 Andre grunde (kan uddybes nedenfor)

10. Her kan du uddybe svaret

---

11. Hvor meget betyder følgende ting ved en skolemadsordning for dig?
For hvert spørgsmål bedes du vælge et tal fra 1-5. Jo højere tal du vælger, jo større betydning har det for dig. Sæt 1 kryds ud for hver.

	1	2	3	4	5
Mit barn skal have frokost hver dag i skoletiden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Mit barn skal have sund mad	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Mit barn skal være glad for at bruge skolemadsordningen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Skolemadsordningen skal være billig	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

12. Hvad synes du, er et rimeligt beløb at betale dagligt for at benytte skolemadsordningen? Kun 1 kryds.

- ₁ 0 kroner
  - ₂ 1-5 kroner
  - ₃ 6-10 kroner
  - ₄ 11-15 kroner
  - ₅ 16-20 kroner
  - ₆ 21-25 kroner
  - ₇ 26-30 kroner
  - ₈ Over 30 kroner
-

13. Hvorledes betaler I for brugen af skolemadsordningen?

- ₁ Via Internettet
  - ₂ Ved indbetaling på et klippekort eller kontokort som dit barn betaler med
  - ₃ Mit barn får kontanter med
-

14. Vil I gerne kunne betale på andre måder end I kan nu? - kun 1 kryds

- ₁ Ja
- ₂ Nej
- ₃ Ved ikke

[Hvis svaret er 2 eller 3, så gå til spørgsmål 22]

---

15. Jeg vil foreslå, at der kan betales på følgende måder. Du kan vælge flere svar.

- ₁ Via Internettet
- ₂ Ved indbetaling på et klippekort eller kontokort som dit barn betaler med
- ₃ At skolemaden kan købes kontant i skolen
- ₄ Andet

[Gå til spørgsmål 22]

---

16. Hvilke af følgende årsager forklarer bedst, hvorfor I ikke bruger skolemadsordningen? Du kan vælge flere svar.

- ₀₁ Fordi jeg slet ikke ved, at der findes en skolemadsordning på skolen
- ₀₂ Fordi vi bare ikke har fået ordnet det endnu
- ₀₃ Fordi mit barn hellere vil have madpakke med
- ₀₄ Fordi jeg/vi hellere selv vil sørge for maden
- ₀₅ Fordi skolemaden indeholder ting, som mit barn ikke må få
- ₀₆ Skolen tager i sin madordning ikke hensyn til kultur og religion
- ₀₇ Fordi mit barn ikke kan lide skolemaden
- ₀₈ Fordi det er for besværligt
- ₀₉ Mit barn vil helst selv vælge noget at spise
- ₁₀ Fordi skolemaden er for dyr

₁₁ Andre grunde (kan uddybes nedenfor)

17. Her kan du uddybe svaret:

---

18. Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du/I måske vil begynde at benytte skolemadsordningen? – 1 kryds ud for hver.

	Stor betydning	Nogen betydning	Ingen betydning
Hvis prisen halveres	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis maden gøres gratis	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis der kan købes flere forskellige ting end nu	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis maden bliver uden svinekød	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis maden gøres mere vegetarisk	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis maden gøres mere økologisk	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis maden gøres mere sund	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis betalingsformen ændres eller udvides	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis spiseforholdene gøres bedre (lokale mm)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis der afsættes mere tid til spisningen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hvis børnene er mere involveret i at lave og udlevere/sælge maden	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

19. Vil I overveje at benytte skolemadsordningen, hvis der kan betales på andre måder end nu? - kun 1 kryds

- ₁ Ja
₂ Nej
₃ Ved ikke

[Hvis svaret er 2 eller 3, så gå til spørgsmål 21]

20. Jeg vil foreslå, at der kan betales på følgende måder. Du kan vælge flere svar.

- ₁ Via Internettet
₂ Ved indbetaling på et klippekort eller kontokort som dit barn betaler med
₃ At skolemaden kan købes kontant i skolen
₄ Andet

21. Hvad må skolemaden højest koste dagligt pr. barn, for at I vil overveje at benytte skolemadsordningen? - kun 1 kryds

- 1 0 kroner
  - 2 1-5 kroner
  - 3 6-10 kroner
  - 4 11-15 kroner
  - 5 16-20 kroner
  - 6 21-25 kroner
  - 7 26-30 kroner
  - 8 Over 30 kroner
-

22. Hvor godt kender du til skolens madordning? - kun 1 kryds

- 1 Jeg vidste ikke, at skolen har en skolemadsordning
- 2 Jeg kender kun lidt til den
- 3 Jeg kender udmærket til skolemadsordningen

[Hvis svaret er 1, så gå til spørgsmål 27]

---

23. Hvorledes har du fået information om madordningen?

Du kan vælge flere svar.

- 1 Dit barn har fortalt herom
  - 2 Du har fået materiale herom fra skolen
  - 3 Skolen har holdt møde herom, men jeg/vi deltog ikke
  - 4 Jeg/vi har deltaget i et møde på skolen herom
  - 5 Fra skolen hjemmeside/klassens intranet
  - 6 Fra familie/venner
  - 7 Fra kommunen
-

24. Hvordan føler du dig informeret om skolens nuværende madordning? - kun 1 kryds

- 1 Jeg har ikke fået nogen information
  - 2 Jeg har fået for lidt information
  - 3 Informationen har været uforståelig
  - 4 Informationen har været mangelfuld
  - 5 Informationen har været OK
  - 6 Informationen kunne næppe være bedre
-

25. Har du som forælder haft mulighed for at være med til at bestemme, hvorledes skolemadsordningen fungerer? - kun 1 kryds

- 1 Ja, meget
  - 2 Ja, lidt
  - 3 Måske - jeg ved det ikke
  - 4 Nej, det har jeg ikke
-

26. Har du som forælder mulighed for at komme med forslag til ændringer i skole-
madsordningen - fx omkring den mad der kan fås, betalingsform mm?
- kun 1 kryds

- ₁ Ja
₂ Nej
₃ Ved ikke
-

27. Hvem bestemmer, om dit barn skal købe skolemad? - kun 1 kryds

- ₁ Det bestemmer vi som forældre
₂ Det bestemmer vores barn for det meste selv
₃ Det bestemmer vi for det meste i fællesskab
₄ Kan ikke svare/tage stilling til spørgsmålet
-

28. Hvis du skulle give en samlet karakter til skolens madordning, hvor meget vil du så
give? (på den nye karakterskala fra -3 til 12)? - kun 1 kryds

-3	0	2	4	7	10	12
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇

---

29. Hvor mange penge tror du, at dit barn dagligt bruger på at købe noget at spise og
drikke inden han/hun kommer hjem fra skole? - kun 1 kryds

- ₁ 0 kroner
₂ Under 10 kroner
₃ 10-19 kroner
₄ 20-29 kroner
₅ 30-39 kroner
₆ Over 40 kroner
-

30. Hvor tit spiser I "take away" mad derhjemme, dvs. mad som er købt klar til at spise
(som fx pizza, grillkylling, pølser, burgere og kebab)? - kun 1 kryds

- ₁ Hver dag
₂ 4-6 dage om ugen
₃ 2-3 dage om ugen
₄ En dag om ugen
₅ 1-2 gange om måneden
₆ Sjældnere
₇ Aldrig
-

31. Hvad er din beskæftigelsessituation? - kun 1 kryds

- 1 I ordinær beskæftigelse (ansat eller selvstændig)
  - 2 Under uddannelse
  - 3 I fleksjob
  - 4 I støttet beskæftigelse, fx aktivering, løntilskud, praktik, arbejdsprøvning
  - 5 Arbejdsløs
  - 6 Uden arbejde pga. længerevarende sygdom
  - 7 På barsel
  - 8 På pension eller efterløn
  - 9 Andet uden for arbejdsmarkedet
-

32. Hvad er din eventuelle ægtefælle/samlevers beskæftigelsessituation? - kun 1 kryds

- 1 I ordinær beskæftigelse (ansat eller selvstændig)
  - 2 Under uddannelse
  - 3 I fleksjob
  - 4 I støttet beskæftigelse, fx aktivering, løntilskud, praktik, arbejdsprøvning
  - 5 Arbejdsløs
  - 6 Uden arbejde pga. længerevarende sygdom
  - 7 På barsel
  - 8 På pension eller efterløn
  - 9 Andet uden for arbejdsmarkedet
-

33. Hvad er husstandens samlede bruttoårsindkomst (før betaling af skat)? - kun 1 kryds

- 1 -49.999 kr.
  - 2 50.000-99.999 kr.
  - 3 100.000-149.999 kr.
  - 4 150.000-199.999 kr.
  - 5 200.000-299.999 kr.
  - 6 300.000-399.999 kr.
  - 7 400.000-499.999 kr.
  - 8 500.000-599.999 kr.
  - 9 600.000-699.999 kr.
  - 0 700.000 kr. og derover
-

34. Hvilken type bolig bor familien i? - kun 1 kryds

- 1 Lejet værelse (inde hos andre)
- 2 Lejet lejlighed
- 3 Lejet hus
- 4 Andelsbolig
- 5 Ejerlejlighed
- 6 Ejet hus

₇ Herberg, krisecenter bosted o. lign.

---

35. Hvor mange personer består din husstand af? - kun 1 kryds

Antal voksne ..... _____
Antal børn 0-2 år ..... _____
Antal børn 3-5 år ..... _____
Antal børn 6-14 år ..... _____
Antal børn 15-17 år ..... _____
Antal børn på 18 år og derover ..... _____

---

36. Hvor stor er boligen ca. i kvadratmeter: _____

---

37. Hvor mange værelser er der i boligen, bortset fra køkken, toilet og badeværelse? - kun 1 kryds

- ₁ 1
  - ₂ 2
  - ₃ 3
  - ₄ 4
  - ₅ 5
  - ₆ 6
  - ₇ 7 eller flere
-

38. Hvilken type boligkvarter bor du og din husstand i? - kun 1 kryds

- ₁ Parcelhuskvarter
  - ₂ Rækkehuskvarter
  - ₃ Etagehuskvarter
  - ₄ Blandet etagehus og enfamiliehuse
  - ₅ Kolonihave-/sommerhusområde
  - ₆ Landsby
  - ₇ På landet
-

39. I hvilket land er barnets mor født? - kun 1 kryds

- ₁ Danmark
- ₂ Europa (fx Norge, Polen, Tyskland, England, Spanien, Italien)
- ₃ Rusland og nabolande (fx Georgien, Ukraine)
- ₄ Mellemøsten (fx Tyrkiet, Israel, Syrien, Libanon, Palæstina)
- ₅ Asien (fx Pakistan, Afghanistan, Indien)
- ₆ Fjernøsten (fx Kina, Thailand, Vietnam, Korea)
- ₇ Afrika (fx Egypten, Marokko, Somalia, Ghana)
- ₈ Amerika (fx Chile, Brasilien, Mexico, USA)

9 Andet - Ved ikke
40. I hvilket land er barnets far født? - kun 1 kryds

- 1 Danmark
- 2 Europa (fx Norge, Polen, Tyskland, England, Spanien, Italien)
- 3 Rusland og nabolande (fx Georgien, Ukraine)
- 4 Mellemøsten (fx Tyrkiet, Israel, Syrien, Libanon, Palæstina)
- 5 Asien (fx Pakistan, Afghanistan, Indien)
- 6 Fjernøsten (fx Kina, Thailand, Vietnam, Korea)
- 7 Afrika (fx Egypten, Marokko, Somalia, Ghana)
- 8 Amerika (fx Chile, Brasilien, Mexico, USA)
- 9 Andet - Ved ikke

---

41. For at I og jeres barn kan deltage i lodtrækningen om gavekort og en bærbar computer skal du skrive dit navn og adresse - og eventuelt telefon og e-mail.

42. Navn _____

43. Adresse _____

44. Postnummer: _____

45. By: _____

46. Telefon: _____

47. E-mail: _____

13 Spørgeskema til elever

1. Skriv adgangskoden som står på brevet; som du skal have med hjem (4 tal) _____
2. Velkommen til spørgeskemaet som handler om det du spiser og om den skolemadsordning I har på skolen.
Hverken skolen eller dine forældre vil få dine svar at se.

Hvis der er et spørgsmål, som du ikke forstår eller har svært ved at svare på, kan du bede din lærer hjælpe dig.

3. Hvad hedder skolen du er på?
_____

4. Skriv dit fornavn: _____

5. Hvor tit spiser du mad fra skolens madordning?

- ₁ Hver dag eller ofte
- ₂ En gang imellem
- ₃ Sjældent eller aldrig

[IF THE ANSWER IS 1, THEN SKIP TO QUESTION 20]
[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 13]

6. Når du ikke bruger skolens madordning - hvad passer så bedst på dig?
Du kan afkrydse flere svar

- ₁ Jeg har mad med hjemmefra
- ₂ Jeg går ud af skolen og køber noget
- ₃ Jeg køber noget på vej hjem fra skole
- ₄ Jeg spiser ikke - eller kun sjældent - frokost
- ₅ Jeg spiser først noget, når jeg kommer hjem
- ₆ Andet

[IF THE ANSWER IS NOT 2, THEN SKIP TO QUESTION 8]

7. Hvor tit køber du noget at spise uden for skolen i skoletiden?

- ₁ Stort set hver dag
- ₂ Flere gange om ugen
- ₃ Ca. 1 gang om ugen
- ₄ 1-2 gange om måneden

5 Sjældent eller aldrig

8. Af hensyn til de næste spørgsmål skal du vælge, hvilken madordning som bedst svarer til den I har på skolen

- 1 Madpakker som bringes ud i klassen (bestilt hjemmefra)
- 2 Kantine eller skolebod hvor du kan afhente din bestilling (bestilt hjemmefra)
- 3 Kantine eller skolebod hvor du kan afhente eller købe mad (du kan evt. selv købe noget at spise)
- 4 Ved ikke

[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 10]
[IF THE ANSWER IS 3 OR 4, THEN SKIP TO QUESTION 11]

9. Hvorfor bruger du ikke skolens **madpakkeordning**?

Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 01 Jeg kan ikke lide madpakkerne
- 02 Det er for ensformigt
- 03 Jeg synes maden lyder kedelig
- 04 Jeg synes madpakken er klam/ulækker
- 05 Mine kammerater bruger heller ikke madpakkeordningen
- 06 Mine forældre synes madpakkeordningen er for dyr
- 07 Det er for besværligt at betale
- 08 Mine forældre synes madpakkeordningen er for dårlig
- 09 Jeg synes maden er for usund
- 10 Jeg synes maden er for sund
- 11 Jeg synes madpakken er for stor
- 12 Jeg synes madpakken er for lille
- 13 Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise

[IF THE ANSWER TO QUESTION 8 IS 1, THEN SKIP TO QUESTION 12]

10. Hvorfor bruger du ikke skolens **kantine/skolebod**?

Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 01 Jeg kan ikke lide den mad de har
- 02 Der er for lidt at vælge imellem
- 03 Jeg synes maden lyder kedelig
- 04 Jeg synes maden er klam/ulækker
- 05 Mine kammerater bruger ikke kantinen/skoleboden - og så vil jeg heller ikke
- 06 Mine forældre synes maden er for dyr
- 07 Det er for besværligt at betale
- 08 Jeg vil gerne, men må ikke for mine forældre
- 09 Det tager for lang tid at stå i kø
- 10 Jeg synes maden er for usund
- 11 Jeg synes maden er for sund
- 12 Jeg synes portionerne er for store
- 13 Jeg synes portionerne er for små
- 14 Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise

[IF THE ANSWER TO QUESTION 8 IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 12]

11. Hvorfor køber du ikke mad i skolens **kantine/skolebod**?
Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- ₀₁ Jeg kan ikke lide den mad de har
- ₀₂ Der er for lidt at vælge imellem
- ₀₃ Jeg synes maden lyder kedelig
- ₀₄ Jeg synes maden er klam/ulækker
- ₀₅ Mine kammerater bruger ikke kantinen/skoleboden - og så vil jeg heller ikke
- ₀₆ Jeg vil gerne, men må ikke for mine forældre
- ₀₇ Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden
- ₀₈ Mine forældre synes maden er for dyr
- ₀₉ Det er for besværligt at betale
- ₁₀ Jeg synes det er for dyrt
- ₁₁ Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet
- ₁₂ Det tager for lang tid at stå i kø
- ₁₃ Jeg synes maden er for usund
- ₁₄ Jeg synes maden er for sund
- ₁₅ Jeg synes portionerne er for store
- ₁₆ Jeg synes portionerne er for små
- ₁₇ Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise

12. Hvor stor betydning vil de følgende ting have for, at du måske vil begynde at benytte skolemadsordningen?

	Stor betydning	Lille betydning	Ingen betydning	Ved ikke
Hvis prisen halveres	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Maden gøres gratis	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Der kan købes flere forskellige ting end nu	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Maden bliver uden svinekød	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Maden bliver mere vegetarisk	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Maden bliver mere økologisk	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Maden gøres mere sund	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Betalingsformen ændres eller udvides	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Spiseforholdene gøres bedre (lokale mm)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Der afsættes mere tid til spisningen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Jeg kender dem der står og sælger maden	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Du er selv med til at sælge skolemaden	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Du er selv med til at lave maden	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Dine kammerater begynder at bruge skolemadsordningen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Hvis der var mulighed for at købe en bolle eller lignende for 2-3 kroner	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

[IF THE ANSWER TO QUESTION 5 IS 3, THEN SKIP TO QUESTION 23]

13. De dage du ikke bruger skolens madordning - hvad passer så bedst på dig? Du kan afkrydse flere svar

- ₁ Jeg har haft mad med hjemmefra
- ₂ Jeg er gået udenfor skolen og købt noget
- ₃ Jeg har købt noget på vej hjem fra skole
- ₄ Jeg har ikke spist frokost

- 5 Jeg har spist frokost hjemme
- 6 Andet

[IF THE ANSWER IS NOT 2, THEN SKIP TO QUESTION 15]

14. Hvor tit køber du noget at spise uden for skolen i skoletiden?

- 1 Stort set hver dag
- 2 Flere gange om ugen
- 3 Ca. 1 gang om ugen
- 4 1-2 gange om måneden
- 5 Sjældent eller aldrig

15. Af hensyn til de næste spørgsmål skal du vælge, hvilken madordning som bedst svarer til den I har på skolen

- 1 Madpakker som bringes ud i klassen (ingen betaling på skolen)
- 2 Kantine eller skolebod hvor du kan afhente din bestilling (ingen betaling på skolen)
- 3 Kantine eller skolebod hvor du kan købe mad (kontant eller med betalingskort)
- 4 Ved ikke

[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 17]
[IF THE ANSWER IS 3 OR 4, THEN SKIP TO QUESTION 18]

16. Hvorfor bruger du kun skolens **madpakkeordning** en gang imellem? Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 01 Jeg kan ikke altid lide madpakkerne
- 02 Der er for lidt at vælge imellem
- 03 Jeg synes maden lyder kedelig
- 04 Der er nogen ting jeg ikke må spise
- 05 Jeg synes madpakken er klam/ulækker
- 06 Mine kammerater bruger ikke madpakkeordningen eller bruger den også kun en gang imellem
- 07 Mine forældre synes madpakkeordningen er for dyr
- 08 Det er for besværligt at betale
- 09 Jeg vil gerne bruge den mere, men må ikke for mine forældre
- 10 Mine forældre synes madpakkeordningen er for dårlig
- 11 Jeg synes maden er for usund
- 12 Jeg synes maden er for sund
- 13 Jeg synes madpakken er for stor
- 14 Jeg synes madpakken er for lille
- 15 Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise

[IF THE ANSWER TO QUESTION 15 IS 1, THEN SKIP TO QUESTION 19]

17. Hvorfor bruger du kun skolens **kantine/skolebod** en gang imellem? Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 01 Jeg kan ikke altid lide den mad de har

- 02 Der er for lidt at vælge imellem
- 03 Jeg synes maden lyder kedelig
- 04 Der er nogen ting jeg ikke må spise
- 05 Jeg synes maden er klam/ulækker
- 06 Mine kammerater bruger ikke kantinen/skoleboden særlig tit - og så vil jeg heller ikke
- 07 Mine forældre synes maden er for dyr
- 08 Det er for besværligt at betale
- 09 Jeg vil gerne bruge den mere, men må ikke for mine forældre
- 10 Mine forældre synes maden er for dårlig
- 11 Jeg synes maden er for usund
- 12 Jeg synes maden er for sund
- 13 Jeg synes portionerne er for store
- 14 Jeg synes portionerne er for små
- 15 Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise
- 16 Det tager for lang tid at stå i kø

[IF THE ANSWER TO QUESTION 15 IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 19]

18. Hvorfor bruger du kun skolens **kantine/skolebod** en gang imellem?
Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 01 Jeg køber kun noget, når jeg ikke har fået mad med hjemmefra
- 02 Jeg kan ikke altid lide den mad de har
- 03 Der er for lidt at vælge imellem
- 04 Jeg synes maden lyder kedelig
- 05 Der er nogen ting jeg ikke må spise
- 06 Jeg synes maden er klam/ulækker
- 07 Mine kammerater bruger ikke kantinen/skoleboden særlig tit - og så vil jeg heller ikke
- 08 Mine forældre synes maden er for dyr
- 09 Det er for besværligt at betale
- 10 Jeg vil gerne bruge den mere, men må ikke for mine forældre
- 11 Mine forældre synes maden er for dårlig
- 12 Jeg har ikke penge (eller betalingskort) til at købe skolemaden
- 13 Jeg synes det er for dyrt
- 14 Jeg har penge til det, men vil hellere bruge dem til noget andet
- 15 Jeg synes maden er for usund
- 16 Jeg synes maden er for sund
- 17 Jeg synes portionerne er for store
- 18 Jeg synes portionerne er for små
- 19 Jeg vil ikke sidde sammen med de andre og spise
- 20 Det tager for lang tid at stå i kø

19. Hvilke af følgende ændringer ville medføre, at du vil benytte skolemadsordningen oftere?

	Stor betydning	Lille betydning	Ingen betydning	Ved ikke
Hvis prisen halveres	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis maden gøres gratis	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis der kan købes flere forskellige ting end nu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis maden bliver uden svinekød	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis maden gøres mere vegetarisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Hvis maden gøres mere økologisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis maden gøres mere sund	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis betalingsformen ændres eller udvides	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis spiseforholdene gøres bedre (lokale mm)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis der afsættes mere tid til spisningen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis jeg kender dem der står og udleverer/sælger maden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis du er selv med til at udlevere/sælge skolemaden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis du er selv er med til at lave maden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Hvis dine kammerater bruger skolemadsordningen oftere	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

[IF THE ANSWER TO QUESTION 5 IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 23]

20. Hvorfor køber du skolemad så tit?

Afkryds de svarmuligheder som passer bedst for dig. Du kan vælge op til 5 svarmuligheder.

- 1 Mine forældre har på forhånd betalt for maden
- 2 Mine forældre siger, at jeg skal købe maden
- 3 Jeg kan godt lide skolemaden
- 4 Skolemaden er billig
- 5 Det er bedre end en madpakke hjemmefra
- 6 Det er nemmere end en madpakke hjemmefra
- 7 Maden er sund
- 8 Jeg kan købe en tilpas størrelse portion
- 9 Det er hyggeligt at spise sammen med andre
- 0 Mine kammerater køber skolemaden og så gør jeg også

21. Nedenfor er en række forslag til mulige ændringer af jeres skolemadsordning.

Vi vil gerne høre, om du synes ordningen vil blive **meget bedre**, **lidt bedre** eller **ikke bedre** hvis forslagene blev gennemført hos jer.

	Meget bedre	Lidt bedre	Ikke bedre	Ved ikke
Prisen halveres	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Maden gøres gratis	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Der kan købes flere forskellige ting end nu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Maden bliver uden svinekød	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Maden bliver mere vegetarisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Maden bliver mere økologisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Maden gøres mere sund	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Betalingsformen ændres eller udvides	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Spiseforholdene gøres bedre (lokale mm)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Der afsættes mere tid til spisningen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Du medvirker selv til at lave maden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Du medvirker selv til at sælge skolemaden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

22. Hvilken slags skolemad bestiller eller køber du?

	Stort set hver dag	Flere gange om ugen	Ca. 1 gang om ugen	1-2 gange om måneden	Sjældent eller aldrig	Kan ikke fås
Pizza, pommes frites, shawarma og andet "fast food"	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Rugbrød, sandwich, bolle	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Pasta / salat	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Varm ret	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Madpakke	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Chips og andre snacks	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Frukt og grønt	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Kager og slik	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆
Andet	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆

23. Hvem bestemmer, om du bruger skolens madordning?

- ₁ Det bestemmer jeg selv
₂ Det bestemmer mine forældre
₃ Det bestemmer vi i fællesskab

24. Har du ofte penge på dig, når du går i skole?

- ₁ Ja
₂ Nej

[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 27]

25. Hvor meget heraf bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv. **inden du har fri fra skole?**

0 kroner	Under 10 kr.	10-19 kroner	20-29 kroner	30-39 kroner	Over 40 kroner
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆

26. Og hvor meget bruger du typisk hver dag til mad, cola, slik, snack osv. **på vej hjem fra skole?**

0 kroner	Under 10 kr.	10-19 kroner	20-29 kroner	30-39 kroner	Over 40 kroner
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆

27. Tjener du selv penge du kan bruge?

- ₁ Ja
₂ Nej

[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 29]

28. Bruger du af dine egne penge til at købe noget at spise og drikke?

- 1 Ja
- 2 Nej

29. Hvad spiser du typisk i løbet af en skoledag (dvs. inden du har fri)?
Du kan afkrydse flere svar.

- 01 Madpakke hjemmefra
- 02 Pizza, pomfritter, kebab, noodles, shawarma eller andet "fast food"
- 03 Pølser/pølsebrød/hotdog
- 04 Chips, yam-yam og andre snacks
- 05 Brød, sandwich, bolle
- 06 Pasta/salat
- 07 Frugt og grønt
- 08 Kager og slik
- 09 Andet
- 10 Ikke noget

30. Hvad drikker du typisk i løbet af en skoledag (dvs. inden du har fri)?
Du kan afkrydse flere svar.

- 01 Cola eller anden sodavand
- 02 Mælk
- 03 Ice-tea
- 04 Kakaomælk
- 05 Vand

31. Spiser eller drikker du ofte nogen af disse ting på vej hjem fra skole?
Du kan afkrydse flere svar.

- 01 Pizza, pomfritter, kebab, noodles, shawarma eller andet "fast food"
- 02 Pølser/pølsebrød/hotdog
- 03 Chips, yam-yam og andre snacks
- 04 Brød, sandwich, bolle, pasta, salat
- 05 Frugt og grønt
- 06 Kager og slik
- 07 Cola, sodavand, kakaomælk, ice-tea mm.
- 08 Andet
- 09 Nej - jeg spiser eller drikker normal ikke noget på vej hjem fra skole

32. Hvilken slags mad vil du helst spise til frokost? Du kan sætte op til 5 kryds.

- 01 Pizza, pommes friter, shawarma og andet "fast food"
- 02 Pølser/pølsebrød/hotdog
- 03 Madpakke hjemmefra
- 04 Madpakke fra skolen
- 05 Brød, sandwich, bolle
- 06 Pasta/salat
- 07 Varm ret

- ₀₈ Chips og andre snacks
- ₀₉ Frugt og grønt
- ₁₀ Kager og slik
- ₁₁ Andet
- ₁₂ Ikke noget

33. Hvor tit spiser eller drikker du følgende i løbet af skoledagen (dvs. inden du kommer hjem fra skole)?

	Stort set hver dag	Flere gange om ugen	Ca. 1 gang om ugen	1-2 gange om måneden	Sjældent eller aldrig
Slik eller kager	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
Chips, nudler, yam-yam eller anden snack	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
Cola eller anden sodavand, kakaomælk, icetea mm.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅

34. Må du spise svinekød

- ₁ Ja
- ₂ Nej

35. Hvilke af følgende ting kan du normalt få at spise via skolens madordning i løbet af en uges tid?

- ₀₁ Pizza
- ₀₂ Pomfritter
- ₀₃ Burgere
- ₀₄ Pølser/pølsebrød/hotdog
- ₀₅ Kebab, shawarma og andet "fast food"
- ₀₆ Noodles
- ₀₇ Brød, sandwich, bolle
- ₀₈ Madpakke
- ₀₉ Pasta
- ₁₀ Salat
- ₁₁ Varm ret
- ₁₂ Frugt (fx æbler, bananer)
- ₁₃ Ved ikke

36. Hvis du kunne foreslå noget, som du ikke kan få at spise via skolens madordning - hvad skulle det så være?
Max. 5 svar.

- ₀₁ Pizza
- ₀₂ Pomfritter
- ₀₃ Burgere
- ₀₄ Pølser/pølsebrød/hotdog
- ₀₅ Kebab, shawarma og andet "fast food"
- ₀₆ Noodles
- ₀₇ Brød, sandwich, bolle
- ₀₈ Madpakke

- ₀₉ Pasta
- ₁₀ Salat
- ₁₁ Varm ret
- ₁₂ Frugt (fx æbler, bananer)
- ₁₃ Ved ikke

37. Her kan du evt. tilføje yderligere forslag, som du synes burde kunne købes:

---

38. Synes du, at det er for dyrt at bruge skolens madordning?

- ₁ Ja, det er alt for dyrt
- ₂ ja, det er lidt for dyrt
- ₃ Nej, det er ikke for dyrt
- ₄ Ved ikke

39. Vil du (eller dine forældre) gerne kunne betale for skolemaden på en anden måde, end det kan lade sig gøre i dag?

- ₁ Ja
- ₂ Nej
- ₃ Ved ikke

[IF THE ANSWER IS 2 OR 3, THEN SKIP TO QUESTION 41]

40. Hvordan ville du (eller dine forældre) gerne kunne betale? Max. 3 svar.

- ₁ Kontant hver gang
- ₂ Kontant en gang om ugen
- ₃ Kontant en gang om måneden
- ₄ Via Internettet
- ₅ Brug af et klippekort eller kontokort
- ₆ På anden måde

41. I løbet af en normal skoleuge - hvor ofte spiser du så frokost følgende steder?

	Hver dag	2-4 dage pr. uge	Aldrig
I klasseværelset	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
I skolegården	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
I kantinen (hvis I har sådan en)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Butik/torv/plads uden for skolen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Hjemme hos dig selv	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
Andre steder	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

42. Hvor kan du bedst lide at spise frokost? Du må afkrydse op til 3 steder.

- ₁ I klasseværelset
- ₂ I skolegården
- ₃ I kantinen (hvis I har en sådan)
- ₄ Butik/torv/plads uden for skolen
- ₅ Hjemme hos dig selv
- ₆ Andet sted

43. Hvem vil du helst spise sammen med?

- ₁ Klassen
- ₂ Andre venner

44. Kan du godt lide at spise frokost sammen med andre?

- ₁ Ja, altid
- ₂ Ja, nogle gange
- ₃ Nej - jeg vil helst spise alene
- ₄ Jeg spiser ikke frokost

45. Synes du, at det er hyggeligt at spise sammen i klassen?

- ₁ Ja
- ₂ Nej
- ₃ Ved ikke
- ₄ Jeg spiser ikke sammen med klassen

46. Hvor tit taler du med dine skolekammerater om den mad i spiser i skoletiden?

- ₁ Hver dag
- ₂ Flere gange om ugen
- ₃ Mindst en gang om ugen
- ₄ Mindst en gang om måneden
- ₅ Sjældent eller aldrig

47. Hvor tit taler hele klassen om sund mad i en skoletime?

- ₁ Flere gange om ugen
- ₂ Ca. 1 gang om ugen
- ₃ Et par gange om måneden
- ₄ Sjældnere
- ₅ Aldrig

48. Har du været på skolen, mens der var gratis skolemad i en periode?

- ₁ Ja
- ₂ Nej
- ₃ Ved ikke

[IF THE ANSWER IS 2 OR 3, THEN SKIP TO QUESTION 50]

49. Her en række udsagn om, hvordan det var i den periode, hvor maden var gratis i forhold til nu.

Sæt hak ud for de udsagn, som du er enig i:

- ₁ Vi havde det sjovere i klassen dengang vi fik gratis mad
- ₂ Der var færre konflikter i klassen dengang vi fik gratis mad
- ₃ Der er flere der er sure eller sløve i timerne nu end dengang vi fik gratis mad
- ₄ Der var mere ro i klassen dengang vi fik gratis mad
- ₅ Det var mere hyggeligt af spise frokost dengang vi fik gratis mad
- ₆ Vi var bedre til at koncentrere os i timerne dengang vi fik gratis mad

50. Hvad spiser du normalt til morgenmad?

- ₁ Jeg spiser ikke morgenmad
- ₂ Jeg spiser morgenmad, som jeg tror er sundt
- ₃ Jeg spiser morgenmad som jeg tror, ikke er særlig sundt
- ₄ Jeg spiser morgenmad som både er sundt og usundt
- ₅ Jeg spiser morgenmad, men ved ikke, om det er sundt eller usundt

51. Hvor tit spiser I "take away" mad derhjemme, dvs. mad som er købt klar til at spise (som fx pizza, grillkylling, pølser, burgere og kebab)?

- ₁ Hver dag
- ₂ 4-6 dage om ugen
- ₃ 2-3 dage om ugen
- ₄ En dag om ugen
- ₅ 1-2 gange om måneden
- ₆ Sjældnere
- ₇ Aldrig

52. Mener du, at det er vigtigt at spise sund mad?

- ₁ Ja
- ₂ Nej
- ₃ Jeg ved ikke hvad sund mad er
- ₄ Jeg ved ikke om det er vigtigt

53. Taler du med dine forældre om sund mad?

- ₁ Ja, ofte
- ₂ Ja, en gang imellem
- ₃ Nej, aldrig
- ₄ Det husker jeg ikke, om vi har gjort

54. Hvor mange gange om ugen dyrker du motion uden for skolen?

- ₁ Mere end 3 gange om ugen
- ₂ 2-3 gange om ugen
- ₃ Ca. 1 gang om ugen
- ₄ Sjældnere
- ₅ Aldrig

55. Er du ...?

- ₁ Dreng
- ₂ Pige

56. I hvilket land er du født? Vælg den gruppe som passer bedst.

- ₁ Danmark
- ₂ Europa (fx Norge, Polen, Tyskland, England, Spanien, Italien)
- ₃ Rusland og nabolande (fx Georgien, Ukraine)
- ₄ Mellemøsten (fx Tyrkiet, Israel, Syrien, Libanon, Palæstina)
- ₅ Asien (fx Pakistan, Afghanistan, Indien)
- ₆ Fjernøsten (fx Kina, Thailand, Vietnam, Korea)
- ₇ Afrika (fx Egypten, Marokko, Somalia, Ghana)
- ₈ Amerika (fx Chile, Brasilien, Mexico, USA)

57. Hvem bor du sammen med?

- ₁ Min mor
- ₂ Min far
- ₃ Begge to
- ₄ Ingen af disse

[IF THE ANSWER IS 2, THEN SKIP TO QUESTION 59]
[IF THE ANSWER IS 4, THEN SKIP TO QUESTION 60]

58. I hvilket land er **din mor** født? Vælg den gruppe som passer bedst.

- ₁ Danmark
- ₂ Europa (fx Norge, Polen, Tyskland, England, Spanien, Italien)
- ₃ Rusland og nabolande (fx Georgien, Ukraine)
- ₄ Mellemøsten (fx Tyrkiet, Israel, Syrien, Libanon, Palæstina)
- ₅ Asien (fx Pakistan, Afghanistan, Indien)
- ₆ Fjernøsten (fx Kina, Thailand, Vietnam, Korea)
- ₇ Afrika (fx Egypten, Marokko, Somalia, Ghana)
- ₈ Amerika (fx Chile, Brasilien, Mexico, USA)
- ₉ Ved ikke

59. I hvilket land er **din far** født? Vælg den gruppe som passer bedst.

- 1 Danmark
- 2 Europa (fx Norge, Polen, Tyskland, England, Spanien, Italien)
- 3 Rusland og nabolande (fx Georgien, Ukraine)
- 4 Mellemøsten (fx Tyrkiet, Israel, Syrien, Libanon, Palæstina)
- 5 Asien (fx Pakistan, Afghanistan, Indien)
- 6 Fjernøsten (fx Kina, Thailand, Vietnam, Korea)
- 7 Afrika (fx Egypten, Marokko, Somalia, Ghana)
- 8 Amerika (fx Chile, Brasilien, Mexico, USA)
- 9 Ved ikke

60. Hvor mange bor du sammen med?

Voksne ..... —
 Antal søskende ..... —
 Andre ..... —

61. Din mor og fars uddannelse

	Mor	Far
Har alene en grundskoleuddannelse (op til 10. klasse)	☐ 1	☐ 2
Har en faglig uddannelse (fx håndværker, kontorassistent)	☐ 1	☐ 2
Har en mellemlang uddannelse (fx lærer, sygeplejerske, politi)	☐ 1	☐ 2
Har en universitetsuddannelse (fx læge, advokat, gymnasielærer)	☐ 1	☐ 2
Ved ikke - kan ikke besvares	☐ 1	☐ 2

62. Hvad laver dine forældre for tiden?

	Mor	Far
Har arbejde	☐ 1	☐ 2
Er arbejdsløs	☐ 1	☐ 2
Under uddannelse	☐ 1	☐ 2
Hjemmegående	☐ 1	☐ 2
Andet	☐ 1	☐ 2
Ved ikke - kan ikke besvares	☐ 1	☐ 2

63. Hvordan bor du?

- 1 hus
- 2 lejlighed
- 3 andet

64. Lejer eller ejer?

- 1 Lejer
- 2 Ejer (eller andel)

₃ Ved ikke

65. Har du eget værelse?

₁ Ja

₂ Nej

66. Skændes du med dine forældre om lommepenge?

₁ Jeg får ikke lommepenge

₂ Nej - jeg synes jeg får nok

₃ Ja - jeg synes jeg får alt for lidt

₄ Nogen gange

67. Har du din egen computer derhjemme?

₁ Ja

₂ Nej

68. Er du medlem af en sportsklub, en fritidsklub, går til ridning eller er spejder?

₁ Ja

₂ Nej

